

Izdevums
latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

52. sējums

2009. gada 17. novembris

Paziņojums Nr.	Saturs	Lappuse
I	<i>Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi</i>	
	ATZINUMI	
	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja	
	453. plenārā sesija 13., 2009. gada 14. maijā	
2009/C 277/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pētniecība un izstrāde konkurētspējas veicināšanai"	1
2009/C 277/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Dalībvalstu radīto tiesisko šķēršļu ietekme uz ES konkurētspēju" (izpētes atzinums pēc Padomes prezidentvalsts Čehijas Republikas pieprasījuma)	6
2009/C 277/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Nepieciešamība izglītēt un apmācīt sabiedrību bezoglekļa enerģijas izmantošanai" (izpētes atzinums)	15
2009/C 277/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Ekoloģisks jūras un iekšējo ūdensceļu transports" (izpētes atzinums)	20
2009/C 277/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Autotransports 2020. gadā: organizētas pilsoniskās sabiedrības vēlmes" (izpētes atzinums)	25
2009/C 277/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pilsoniskās sabiedrības līdzdalība Austrumu partnerībā" (izpētes atzinums)	30
2009/C 277/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pilsoniskās sabiedrības līdzdalība Eiropas kaimiņattiecību politikas rīcības plānu īstenošanā Dienvidkaukāza valstīs: Armēnijā, Azerbaidžānā un Gruzijā"	37

LV

2009/C 277/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Baltijas jūras reģions: organizētas pilsoniskās sabiedrības loma reģionālās sadarbības uzlabošanā un reģionālās stratēģijas noteikšanā" ...	42
---------------	--	----

III Sagatavošanā esoši tiesību akti

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja

453. plenārā sesija 13., 2009. gada 14. maijā

2009/C 277/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko atceļ Padomes Direktīvu 71/317/EEK, 71/347/EEK, 71/349/EEK, 74/148/EEK, 75/33/EEK, 76/765/EEK, 76/766/EEK un 86/217/EEK par metroloģiju" COM(2008) 801 galīgā redakcija – 2008/0227 (COD)	49
2009/C 277/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par zinātnes vajadzībām izmantojamo dzīvnieku aizsardzību" COM(2008) 543 galīgā redakcija – 2008/0211 (COD)	51
2009/C 277/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai, ar ko izveido Kopienas kontroles sistēmu, lai nodrošinātu kopējās zivsaimniecības politikas noteikumu ievērošanu" COM(2008) 721 galīgā redakcija – 2008/0216 (CNS)	56
2009/C 277/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Atmežošanas un meža degradācijas radīto problēmu risinājumi cīņai ar klimata pārmaiņām un bioloģiskās daudzveidības izzušanu"" COM(2008) 645 galīgā redakcija	62
2009/C 277/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas Paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "ES stratēģija par kuģu labāku demontāžu"" COM(2008) 767 galīgā redakcija	67
2009/C 277/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par benzīna tvaiku uztveršanas otro posmu degvielas uzpildes stacijās, uzpildot degvielu vieglajos automobiļos" COM(2008) 812 galīgā redakcija – 2008/0229 (COD)	72
2009/C 277/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par ēku energoefektivitāti" (pārstrādāta redakcija) COM(2008) 780 galīgā redakcija/2 – 2008/0223 (COD)	75
2009/C 277/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko dalībvalstīm uzliek pienākumu uzturēt jēlnaftas un/vai naftas produktu obligātas rezerves" COM(2008) 775 galīgā redakcija – 2008/0220 (CNS)	81

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

453. PLENĀRĀ SESIJA 13., 2009. GADA 14. MAIJĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Pētniecība un izstrāde konkurētspējas veicināšanai”

(izpētes atzinums)

(2009/C 277/01)

Ziņotāja: **DARMANIN KDZE**

ES prezidentvalsts Čehijas Republika 2008. gada 27. jūnijā lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

“Pētniecība un izstrāde konkurētspējas veicināšanai”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 24. aprīlī. Ziņotāja — **Darmanin kdze**.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 453. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 13. un 14. maijā (14. maija sēdē), pieņēma šo atzinumu vienprātīgi.

1. Secinājumi un ieteikumi.

ilgtermiņa redzējums un ieguldījumi nākotnei. Tāpēc EESK iesaka īstenot šādas iniciatīvas, lai mazinātu minēto šķēršļu ietekmi:

1.1. EESK aicina pārskatīt konkurētspējas jēdziena definīciju un uzskata, ka ilgtermiņa konkurētspēju vairs nevar noteikt, balstoties vienīgi uz iekšzemes kopproduktu (IKP), bet gan jāņem vērā plašs kritēriju kopums, tostarp sociālie, ekonomiskie un vides ilgtspējības faktori. EESK uzskata, ka pašreizējos ekonomikas apstākļos galvenā uzmanība jāpievērš ilgtspējīgas konkurētspējas nodrošināšanai nākotnē.

— Saskaņot jauninājumu iespējas un programmas Eiropas Savienībā. Pašreiz Eiropas Savienībā pastāv virkne iespēju, kā veicināt jauninājumus, taču šīs iespējas bieži vien nav savstarpēji vienotas un skaidri koordinētas. Tāpēc EESK uzskata, ka Komisijā un citās iestādēs, kuras pārvalda jauninājumu programmas, jācenšas panākt saskaņotāka pieeja attiecībā uz jauninājumiem.

1.2. Pieņemot, ka ilgtspējība ir process, kas atrodas pastāvīgā attīstībā, EESK uzskata jauninājumus par būtiskāko ilgtspējīgas konkurētspējas elementu, jo tie var pildveidot minēto procesu. Arī pētniecība un izstrāde ir ļoti svarīgs jauninājumu procesa aspekts.

— Mazināt pārmērīgo informācijas daudzumu un nodrošināt vienotāku un vienkāršāku piekļuvi konkrētiem datiem par jauninājumiem un pētniecību, kā arī minētajās jomās piedāvātajām iespējām. EESK atzinīgi vērtē centienus, kas īstenoti, lai samazinātu savstarpēji nesaskaņotas informācijas pārmērīgo daudzumu, taču šis darbs vēl ir jāturpina. Jo īpaši mazajiem uzņēmumiem nepieciešama mērķtiecīga, vienkārša, efektīva un saskaņota informācija.

1.3. Šajā atzinumā EESK ir apzinājusi vairākus šķēršļus, kas kavē pētniecības un jauninājumu pieeju. To pārvarēšanai nepieciešams

- Turpināt ieguldījumus izglītības sistēmās, stiprinot tādu programmu darbību kā *Erasmus* un *Comenius*, kuras sniedz studentiem piekļuvi izglītībai ārpus viņu izcelsmes valstīm. EESK uzskata, ka nozīmīgākais izglītības līmenis, kurā iespējams īstenot paliekošas pārmaiņas, ir pamatskola un vidusskola, tāpēc tādas izglītošanās iespējas kā augstāk minētās programmas ir būtisks pavērsiena punkts studentu apmācībā.
- Iekļaut uzņēmējdarbību kā svarīgu mācību priekšmetu izglītības programmās. Uz uzņēmējdarbību vērsta domāšana ir nozīmīga gan pētniecības jomā, gan rūpniecībā; tā panākama, nodrošinot, ka izglītības sistēmā pietiekama uzmanība tiek pievērsta uzņēmēju domāšanas veida attīstīšanai.
- Uzlabot ekonomiskās izdzīvošanas iespējas jaunajiem uzņēmumiem, kuri nodarbojas ar novatoriskiem augsto tehnoloģiju procesiem un produktiem.
- Radīt cienīgus darba apstākļus jaunajiem pētniekiem, lai piesaistītu nozarei labākos profesionāļus. EESK apzinās, ka ar pētniecību saistītajās profesijās dažādās dalībvalstīs var tikt nodrošināti atšķirīgi darba apstākļi, taču uzsver, ka šajā jautājumā Eiropas līmenī jāīsteno vienoti centieni.
- Iesaistīt jauninājumu procesā visas dalībvalstis kā vienlīdz nozīmīgus dalībniekus, tādējādi izmantojot ne tikai atsevišķu, vairāk pieredzējušo dalībvalstu, bet visu 27 ES dalībvalstu potenciālu pētniecības, izstrādes un jauninājumu jomā.
- Stiprināt struktūras, kurās zinātnes un rūpniecības nozaru pārstāvji var pastāvīgi dalīties pieredzē.

1.4. EESK norāda, ka pētniecība un jauninājumi attiecas ne tikai uz universitātēm un īpašām struktūrvienībām uzņēmumos, bet arī uz ikvienu no mums. Darba ņēmējos katrā darba vietā atrodami milzīgi resursi, tāpēc koncepciju par "darba ņēmēju virzītu inovāciju" nepieciešams attīstīt tālāk. Šī koncepcija jāņem vērā, organizējot sadarbību darba vietās, kā arī saistībā ar strādāšanu mūža garumā un darba jautājumu risināšanu uzņēmumu padomēs.

1.5. EESK uzskata, ka jaunajā Lisabonas stratēģijā laika posmam pēc 2010. gada būtu jāizvirza mērķis, lai dalībvalstis IKP līdzekļus ieguldītu ne tikai pētniecībā un izstrādē, bet arī paredzētu izglītībai, jo tā ir nozīmīgs jauninājumu virzītājspēks. Tādēļ Komiteja iesaka jaunajā Lisabonas stratēģijā laika posmam pēc 2010. gada izvirzīt šādus mērķus:

- 7 % no IKP paredzēt izglītībai, sākot no pamatizglītības līdz augstākajai izglītībai;
- 1 % no IKP paredzēt pētniecībai un izstrādei publiskajā sektorā;
- savukārt 2 % — pētniecībai un izstrādei privātajā sektorā.

1.6. EESK arī apliecinā, ka nākotnē konkurētspējīgākās būs valstis un uzņēmumi, kuros ir augsts ilgtspējīgas ražošanas līmenis, spēcīgas jaunās tehnoloģijas un uz ekoeftektivitāti balstīta ražošana. EESK iesaka Eiropas Savienībai apsvērt ekoeftektivitātes faktora integrēšanu izglītības politikā, pētniecības un izstrādes politikā, rūpniecības politikā, transporta politikā, enerģētikas un klimata politikā un sociālajā un nodarbinātības politikā, kā arī atbalstīt stingru un vēl ciešāku sadarbību starp dažādajām politikas jomām.

1.7. Ņemot vērā pašreizējo finanšu un ekonomikas krīzi, Komiteja uzskata, ka pastāv nopietni draudi, ka daudzi uzņēmumi var būt spiesti samazināt aktivitāti arī pētniecības un izstrādes jomā un vairs nepieņemt darbā speciālistus, tādējādi radot bezdarbu augstskolu un tehnisko universitāšu beidzēju vidū. Tādēļ Komiteja aicina Komisiju un dalībvalstis tieši šajā sarežģītajā krīzes situācijā, lai novērstu jauno zinātnieku un inženieru draudošo bezdarbu, īstenot anticiklisku darbā pieņemšanas politiku valsts finansētās pētniecības institūcijās un arī turpmāk veicināt interesi par tehnisko un dabas zinātņu studiju programmām.

2. Konkurētspēja.

2.1. EESK uzskata, ka ir būtiski uzlabot ES konkurētspēju, nosakot konkrētus mērķus un piešķirot ievērojami lielākus resursus, un apvienojot vienuviet visas Kopienas zinātnisko un tehnisko pieredzi un struktūras. Tikai nodrošinot atjaunoti izvērstās jauninājumu politikas efektīvu sinerģiju ar visdažādākajām Kopienas politikas jomām, Eiropas Savienība var panākt jaunās tirgus ekonomikas valstis, kurās ir zemas darbaspēka izmaksas, un sākt jauna, uz ES eksporta jaudas izaugsmi balstīta attīstības modeļa veidošanu.

2.2. EESK uzskata, ka jāpaplašina konkurētspējas jēdziena izpratne Eiropā, par tā pamatu izmantojot ne tikai dalībvalstu IKP. Konkurētspējas jēdziens jāskata no holistiskākas perspektīvas, galveno uzmanību pievēršot konkurētspējas ilgtspējībai. Ilgtspējīgu konkurētspēju iespējams sasniegt, izmantojot dažādus pasākumus un instrumentus. Romas kluba locekļu īstenotā *Paradiso* projekta atsauces dokumentā aprakstīti daži no tiem. EESK uzsver, ka, balstoties uz jau pastāvošajiem instrumentiem, ir jāizstrādā jauna veida pasākums. Tam jābūt orientētam uz ilgtspējīgu sociālu lietojumu, ilgtspējīgiem ekonomiskiem scenārijiem un mūsu planētas ilgtspējību.

2.3. Ņemot vērā ekonomisko lejupslīdi industrializētajās valstīs un ES ekonomikas nelabvēlīgās nākotnes izredzes, Komiteja vēlas dot savu ieguldījumu, lai apzinātu risinājumus krīzes pārvarēšanai. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē ES prezidentvalsts Čehijas Republikas priekšlikumu izstrādāt izpētes atzinumu par tematu "Pētniecība un izstrāde konkurētspējas veicināšanai".

2.4. Komiteja ir pārliecināta, ka veiksmīgi pārvarēt pašreizējo krīzi un atveseļoties varēs tikai tie uzņēmumi, kuri būs konkurētspējīgi augstas kvalitātes tradicionālo produktu un augsto tehnoloģiju tirgos. Vienīgais drošas nākotnes garants ir lielākas uzmanības pievēršana pētniecībai un jauninājumiem. Redzams, ka tiem uzņēmumiem, kuri iepriekš ieguldīja līdzekļus pētniecībā, šobrīd ir atbilstošas struktūras un cilvēkresursi, un tāpēc labākas izredzes ātrāk un veiksmīgāk pārvarēt krīzi nekā tiem, kuri šādus ieguldījumus neveica.

3. Pētniecība, izstrāde un jauninājumi.

3.1. EESK uzskata pētniecību un izstrādi par galveno jauninājumu virzītājspēku. Eiropai pašreizējā paaugstinātā riska situācijā jāpievērš uzmanība jautājumam par jauninājumiem rūpniecības nozarē. EESK uzskata, ka ekonomiskās lejupslīdes un arvien pieaugošās recesijas pārvarēšanai būtiski ir uzsākt procesu, kas padarītu jauninājumus par "reālu konkurētspējas faktoru", balstoties uz vairākiem pamatelementiem, ar kuru palīdzību, efektīvi izmantojot paplašinātā iekšējā tirgus priekšrocības, varētu no jauna stiprināt Eiropas rūpniecības sistēmu. Minētie elementi ir šādi:

- pētniecība, jauninājumi un uzņēmējdarbības veicināšana;
- ieguldījumu atbalstīšana;
- spēcīgs un atjaunots uzsvars uz apmācību.

3.2. Šobrīd ir redzams, ka Eiropas Savienība ir veikusi ievērojamus un atzītus pasākumus pētniecības un jauninājumu jomā. Nepieciešami tālāki ieguldījumi, ņemot vērā vajadzības, ko radījusi dziļā krīze. EESK uzskata, ka intensīvāk jācenšas tirgū realizēt jauninājumus, kas gūti pētniecības programmu rezultātā. EESK arī atbalsta lielāku pārskatāmību līdzekļu piešķiršanas un novērtēšanas procesā.

3.3. Arī Eiropas Komisijas Ekonomikas atveseļošanas plānā atvēlēti līdzekļi jauninājumu veicināšanai. Tie paredzēti Eiropas "zaļo" automobiļu, energoefektīvu ēku un nākotnes rūpnīcu iniciatīvai. Šo iniciatīvu mērķis ir veicināt tālāku izpēti minētajās jomās, kuras skārusi ekonomikas krīze.

3.3.1. Eiropa ir veikusi apjomīgus ieguldījumus struktūrās, kuras veicina pētniecības un tehnoloģiju attīstību (PAT), par ko liecina dažādās Kopienas, valstu un reģionālajās sistēmās pastāvošo struktūru un programmu skaits.

4. Zināšanu trīsstūris.

4.1. Lai rūpniecībā nodrošinātu efektīvu jaunradi un pētniecības un tehnoloģiju attīstību, minētajos procesos efektīvi jāiesaista visas trīs zināšanu trīsstūra sastāvdaļas.

4.2. Komiteja uzskata, ka viens no galvenajiem mērķiem ir panākt ciešu sadarbību starp valsts un privātajām pētniecības iestādēm, augstskolu studiju programmām un rūpniecības nozarēm, kas ir būtisks priekšnosacījums, lai radītu efektīvu Eiropas konkurētspējas attīstības ciklu.

4.3. Komiteja nesēn pieņēma atzinumu par tematu "Pētniecības iestāžu, rūpniecības nozaru un MVU sadarbība un zināšanu nodošana — būtiski inovācijas procesa priekšnosacījumi" (INT/448), kurā aplūkoti augstāk minētie jautājumi. Šī atzinuma mērķis ir veikt sīku pašreizējās situācijas (iegūtie rezultāti un perspektīvas) izpēti, apzinot šķēršļus, kuri jāpārvar, lai nodrošinātu ātru un efektīvu zināšanu nodošanu starp pētniecību un rūpniecību — divām jomām, starp kurām pārāk ilgi nav pastāvējusi savstarpēja saziņa un kuras bijušas attālinātas viena no otras.

4.4. Pētniecības un rūpniecības nozaru savstarpējās sadarbības ietvaros EESK ir atbalstījusi un atzinīgi novērtējusi kopīgi no valsts un privātajiem līdzekļiem finansētu pētniecības konsorciju izveidošanu, piemēram, nesēn kopīgo tehnoloģiju iniciatīvu (JTI) ietvaros ierosinātā programma, kuru Komiteja vērtē pozitīvi un ir izteikusi aicinājumu to īstenot pēc iespējas ātrāk un piemērot pēc iespējas plašāk ⁽¹⁾. Komiteja ir paudusi atbalstu arī citu nozaru iekļaušanai minētajās kopīgo tehnoloģiju iniciatīvās, jo tās ne tikai veicina publiskā un privātā sektora partnerības un vienlīdzīgu līdzekļu sadalījumu jau no paša sākuma, bet arī piedāvā iespēju universitāšu struktūrām, valsts un privātajiem zinātniskās izpētes centriem un zinātniskās pārstāvības iestādēm kļūt par šādu konsorciju locekļiem.

4.5. Tāpēc EESK vēlreiz atkārti iepriekšējā atzinumā (INT/335) pausta aktuālo aicinājumu nodrošināt instrumentu, kas sekmētu savstarpējo attiecību aktīvu koordināciju un konsolidāciju starp akadēmiskajām aprindām un uzņēmējiem; šo funkciju varētu veikt Eiropas Tehnoloģijas institūts (ETI). Komiteja uzskata, ka steidzami jānodrošina minētā institūta pilnīga funkcionalitāte, piešķirot tam nepieciešamos finanšu līdzekļus un cilvēkresursus.

4.6. EESK uzskata, ka augstāk minētajai starpnozaru koordinācijai tehnoloģiju jomā, īstenojot ciešu sadarbību un mijiedarbību starp universitātēm un uzņēmumiem, ir būtiska nozīme. Tā ir galvenais faktors tādu novatorisku produktu un procesu attīstīšanā, kas nodrošina Eiropas Savienības rūpniecības sistēmas konkurētspēju.

5. Šķēršļi pētniecības un izstrādes rezultātu efektīvai izmantošanai inovācijas attīstībā.

5.1. Lai gūtu precīzu priekšstatu par Eiropas pašreizējo pozīciju jauninājumu jomā, jāanalizē pastāvošie šķēršļi, kas kavē jauninājumu veicināšanu.

5.2. EESK ir apzinājusi vairākus vispārēja rakstura šķēršļus:

- izglītības iestādes nedarbojas pietiekoši aktīvi, lai rosinātu jauniešus izvēlēties ar pētniecību saistītās profesijas;

(1) OV C 204, 9.8.2008., lpp. 19; OV C 44, 16.2.2008., lpp. 11; OV C 44, 16.2.2008., lpp. 15; OV C 44, 16.2.2008., lpp. 19; OV C 44, 16.2.2008., lpp. 22.

- nelabvēlīgie apstākļi jauniešiem pētniekiem, salīdzinājumā ar citām valstīm, piemēram, ASV, kā arī salīdzinājumā ar citām profesijām, būtiski kavē kvalificētu jaunu pētnieku piesaistīšanu darbam šajā jomā;
- pētniecības iestādes ir maz informētas par rūpniecības nozaru ekonomiskajām vajadzībām;
- rūpniecības uzņēmumi ne vienmēr ievieš praksē pētniecības iestāžu izstrādātās inovācijas iespējas.

5.3. EESK ir apzinājusi arī specifiskus šķēršļus:

- Eiropas kultūrā netiek veicināta interese par uzņēmējdarbību, un Eiropas skolās netiek nodrošināta pietiekama apmācība šajā jomā; netiek sniegts pietiekams atbalsts jauniešiem uzņēmējiem un netiek nodrošināti ekonomiskie apstākļi un iespējas, kas palīdzētu jauniešiem augsto tehnoloģiju uzņēmumiem pārvarēt pirmos piecus darbības gadus;
- akadēmiskā kultūra pietiekami neveicina uz konkurētspējas paaugstināšanu vērstu pētniecību;
- rūpniecības nozarēs valdošā kultūra pietiekami neveicina pārmaiņu izpēti un proaktīvu darbību;
- vairākas ES dalībvalstis, jo īpaši 12 jaunās dalībvalstis, mazāk līdzdarbojas jauninājumu programmās un pētniecībā un izstrādē.

6. Profesionālā apmācība — būtisks faktors jauninājumu un konkurētspējas veicināšanai.

6.1. Augsti kvalificēti cilvēkresursi, kuriem pieejama augstākajiem starptautiskajiem standartiem atbilstoša apmācība, ir priekšnoteikums tam, lai pārvērstu Kopienas līmenī noteiktās programmas un prioritātes augsta līmeņa konkurētspējā.

6.2. Cilvēku kapitāls veido svarīgākos pētniecības un izstrādes resursus. Kopš pašiem pirmsākumiem Eiropas Savienība vienmēr ir atzinusi, ka izglītība un kultūra jāiekļauj Eiropas integrācijas procesā. Romas līguma 127. pantā (Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 150. pantā) noteikts, ka "Kopiena īsteno arodsmācību politiku, kas atbalsta un papildina dalībvalstu rīcību, pilnīgi respektējot dalībvalstu atbildību par arodsmācību saturu un organizāciju."

6.3. Līdz 20. gadsimta 80-ajiem gadiem vairākkārt tika pieņemtas nodomu deklarācijas par profesionālo apmācību, taču tām sekoja minimāla praktiska rīcība. Situācija mainījās līdz ar oficiālā tīkla *Eurydice* izveidošanu, kas apkopo, pārrauga un izplata informāciju par izglītības sistēmām un politikas programmām Eiropā. Izglītības politikai 1985. gadā tika formulēts juridiskais pamats, plaši interpretējot "profesionālās apmācības" jēdzienu un nosakot, ka tajā ietilpst visas apmācības formas, kas veic sagatavošanu profesijai vai arodam, tai skaitā arī augstākā izglītība.

6.4. Minētajā laika posmā ar profesionālo apmācību saistītie jautājumi kļuva par prioritāti Kopienas politikas programmās, par ko liecina pirmās Kopienas programmas — COMETT, ERASMUS, LINGUA augstākās izglītības jomā un PETRA, EUROTECNET un FORCE arodsmācībā.

6.5. Minēto programmu ietekmi uz profesionālo apmācību Kopienas līmenī uzskatāmi parāda ERASMUS programma, kura, neraugoties uz zināmu sākotnēju pretestību no dažu dalībvalstu puses, divdesmit gadu laikā ir devusi iespēju 1,5 miljoniem jauniešu un 250 000 skolotāju noteiktu laika posmu mācīties vai pasniegt universitātē citā valstī, tādējādi pozitīvi ietekmējot Eiropas integrācijas procesa turpināšanu.

6.6. Pēc ilga laika posma, kurā tika iesniegti priekšlikumi Lisabonas stratēģijai par visu līmeņu izglītību, sākot no pamatskolas līdz universitātei, 2000. gada martā Eiropadome izvirzīja Eiropas Savienībai stratēģisku mērķi kļūt par "konkurētspējīgāko un dinamiskāko pasaules ekonomiku, kas balstās uz zināšanām"; Eiropadomes Barselonas sanāsmē 2002. gadā tika atkārtots šis būtiskais nodoms un izvirzīts mērķis padarīt Eiropas izglītības un apmācību sistēmas "par vispasaules kvalitātes standartu līdz 2010. gadam".

6.7. EESK atzīst, ka tikai ļoti talantīgi jaunieši var uzsākt karjeru pētniecības jomā, tāpēc viņus būtu jāpiesaista šai profesijai. Pētnieki, universitātes un sabiedrība kopumā ir devuši ieguldījumu speciālo zināšanu iegūšanā un attīstīšanā. Tādējādi ir būtiski, lai īstenotā politika ne tikai veicinātu minēto ieguldījumu maksimālu izmantošanu, bet arī nodrošinātu, ka tie nav bijuši velti. Obligāti nepieciešama arī pētniecības iestāžu finansējuma plānošana ilgtermiņā. Šie stimuli izklāstīti jau agrāk izstrādātā EESK atzinumā ⁽²⁾.

7. Mazo un vidējo uzņēmumu perspektīva.

7.1. Arī mazo un vidējo uzņēmumu līmenī pastāv šķēršļi, kas kavē jauninājumu veicināšanu. EESK uzskata, ka galvenā problēma ir mazo un vidējo uzņēmumu nepietiekamie resursi, lai veiktu ieguldījumus pētniecībā un izmantotu tajā novatoriskas idejas un iespējas. Pastāv dažādas iespējas, taču informācijas un iespēju pārpilnība rada papildu šķērslis, jo tā ir kavējošs faktors.

7.2. Tomēr EESK atkārtoti uzsver, ka ir svarīgi radīt labvēlīgus apstākļus, lai nodrošinātu mazo un vidējo uzņēmumu tiešu līdzdalību ES pētniecības un jauninājumu iniciatīvās, kā paredzēts Septītajā pamatprogrammā iekļautās "Capacities" programmas svarīgākajos pasākumos, jo īpaši ņemot vērā mazo un vidējo uzņēmumu skaitu un izplatību, kā arī to nozīmību jaunu darba vietu radīšanā.

(2) OV C 110, 30.4.2004., lpp. 3.

7.3. Galvenie faktori, kas apgrūtina mazo un vidējo uzņēmumu līdzdalību, ir to lielumam atbilstošu procedūru trūkums un sākuma fāzē nepieciešamais riska kapitāls. Kamēr lielajiem uzņēmumiem ir atbilstoši iekārtoti biroji un pieejama informācija, kas nepieciešama, lai iesniegtu programmu finansēšanas pieprasījumus, mazie uzņēmumi, saskaroties ar pārmērīgajām birokrātiskajām procedūrām saistībā ar pieprasījumu iesniegšanu, līgumu sagatavošanu un tam sekojošo administratīvo pārvaldību, bieži vien nolemj neiesniegt pieprasījumus.

7.4. Minētie faktori traucē sasniegt visos EESK atzinumos uzsvērtos stratēģisko mērķi par mazo un vidējo uzņēmumu līdzdalības nozīmi, ņemot vērā to milzīgo potenciālu jauninājumu jomā. EESK atkārtoti pauž aicinājumu vienkāršot mazo un vidējo uzņēmumu līdzdalības noteikumus, jo tiem ir ievērojams radošais potenciāls un to līdzdalībai ir būtiska nozīme, ņemot vērā to tuvu saskari ar pilsoniskās sabiedrības vajadzībām un jaunu produktu prasībām.

8. Papildu piezīmes.

8.1. Pilnībā apzinoties, ka cieša apņemšanās veicināt pētniecību un jauninājumus ir viens no elementiem, kas veido visas modernās ekonomikas, nedrīkst aizmirst, ka minētā procesa pamatā stingri jāievēro videi draudzīga ražošana un mūsu vērtību sistēmas un Eiropas sociālā modeļa aizsardzība.

8.2. Lai praktiski īstenotu uz pētniecību un jauninājumiem balstītu jaunu politiku un ļautu Eiropas sistēmai atgūt savu konkurētspēju iepretī citām attīstītajām ekonomikām un jaunattīstības valstīm, jāīsteno stratēģiska apņemšanās un ievērojami jāpalielina gan cilvēku, gan finanšu resursi, lai Eiropa varētu sasniegt pasaulē mēroga zinātnes izcilību.

8.3. EESK arī uzsver, ka priekšnoteikums jauninājumu un konkurētspējas sasniegšanai ir atbilstoša profesionālā apmācība un izglītība, kura mācību iestādēm jānodrošina no pamatskolas līdz universitātes līmenim, lai piesaistītu jauniešus darbam zinātnē, un tādējādi, pateicoties augstākajiem starptautiskajiem standartiem atbilstošām apmācības iespējām, nodrošinātu augsti kvalificētus un motivētus cilvēkresursus.

8.4. Eiropas ekonomikas lietu komisārs *Joaquín Almunia* ir informējis visas 27 Eiropas Savienības dalībvalstis par “vidēja termiņa ekonomisko prognožu” datiem, kuri raisa ievērojamas bažas. Minētās prognozes apstiprina, ka Eiropu sagaida dziļa ekonomiskā lejupslīde un iekšzemes kopprodukta (IKP) samazināšanas vidēji par 1,8 %. Prognozes ir vienlīdz nelabvēlīgas tām euro zonas valstīm, kuras vienmēr ir bijušas Eiropas ekonomikas motori, piemēram, Vācija (– 2,3 %). Finanšu krīze ir nopietni ietekmējusi Īriju (– 5 %), Spāniju un Itāliju (– 2 %) un Franciju (– 1,8 %). Saskaņā

ar prognozēm Eiropas IKP kritums graujoši ietekmēs nodarbinātību, paaugstinot bezdarba līmeni līdz 8,2 % un radot 3,5 miljonu darba vietu zaudējumu, kā arī ietekmēs budžeta deficītu — 12 dalībvalstīs no 27 tas būs augstāks par Māstrihtas līgumā noteiktajiem 3 %, Īrijā sasniedzot 11 %, Spānijā – 6,2 % un Francijā – 5,4 %.

8.5. Minētie dati attiecas uz 2009. gada janvāri, taču jau pašreiz šķiet neatbilstoši šai brīža realitātei. Eiropas ekonomikas lietu komisārs par minētajiem problēmjautājumiem jau ir runājis vairākos pasākumos, paužot satraukumu par pakāpenisko un pastāvīgo ekonomiskās situācijas pasliktināšanos un prognozēm, ka līdz 2010. gadam tiks zaudēti 6 miljoni darba vietu. Uzrunā EESK komisārs *Almunia* paziņoja, ka saskaņā ar jaunākajiem datiem janvārī noteiktās ekonomiskās prognozes būs jāpārskata “uz leju”.

8.6. Lai izmērītu attālumu, kas šobrīd šķir no noteiktā mērķa, kas jāsasniedz, lai panāktu ekonomikas atveseļošanas Kopienas līmeni, pietiek salīdzināt datus par Eiropā un ASV veiktajiem ieguldījumiem. ASV ir pastāvīgi ieguldījusi pētniecībā 3 % sava IKP, kamēr Eiropas Savienība kopumā iegulda mazāk par 2 % un atsevišķas dalībvalstis — ievērojami mazāk par 3 %, kas ir Lisabonas stratēģijā noteiktais mērķis. Šodienas ekonomiskās lejupslīdes apstākļos pat minētais kvantitatīvais mērķis nešķiet pilnībā pietiekošs.

8.7. Aprakstītais negatīvais scenārijs skaidri parāda Eiropas ekonomikas vājumu un to, cik daudz tai darāms, lai starptautiskajā ekonomiskajā vidē, kurā jauno tirgus ekonomikas valstu ietekmē notiek straujas pārmaiņas, atgūtu atbilstoši augstu konkurētspējas līmeni.

8.8. Tāpēc Eiropai būtu jāspēj izmantot pozitīvie ieguvumi no ieguldījumiem izglītībā (pētniecība un izstrāde, izglītība, profesionālā apmācība), lai paaugstinātu konkurētspēju, kā arī savā labā jāizmanto industrializēto valstu izaugsme, un jāīsteno noteikta rīcība šajā jomā.

8.9. Ziņojumi liecina, ka uzņēmumi gūst vairāk no pētniecības projektiem, ja sadarbojas ar darbiniekiem, attīsta viņu prasmes un veicina darbinieku ideju izstrādi un izmantošanu reālajā uzņēmuma politikā.

8.10. Darba ņēmēju radītie jauninājumi ir uzlabojuši uzņēmumu situāciju tirgū, kā arī ļāvuši ietaupīt ievērojamus līdzekļus un paaugstinājuši to konkurētspēju. Minēto koncepciju jāatbalsta, un tā var noderēt, apspriežot jautājumu par nevis “smagāku”, bet gan “gudrāku” darbu.

Briselē, 2009. gada 14. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Dalībvalstu radīto tiesisko šķēršļu ietekme uz ES konkurētspēju"

(izpētes atzinums pēc Padomes prezidentvalsts Čehijas Republikas pieprasījuma)

(2009/C 277/02)

Ziņotājs: **Joost van IERSEL KGS**

Čehijas Republikas ministru prezidenta vietnieks Eiropas lietās *Alexandr Vondra* kungs 2008. gada 27. jūnija vēstulē Padomes prezidentvalsts Čehijas Republikas vārdā lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai sagatavot izpētes atzinumu par tematu

"Dalībvalstu radīto tiesisko šķēršļu ietekme uz ES konkurētspēju".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 24. aprīlī. Ziņotājs — Van Iersel kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 453. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 13. un 14. maijā (14. maija sēdē), ar 198 balsīm par, 4 pret un 10 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ierosinājumi.

1.1. Viens no Eiropas integrācijas procesa pamatelementiem ir iekšējā tirgus izveide, kas ir vispārējs politisks mērķis, lai veicinātu ekonomikas izaugsmi, nodarbinātību un ilgtspējīgu attīstību. Ieguvēji no vienotā tirgus veiksmīgas darbības ir iedzīvotāji un patērētāji, uzņēmumi un sabiedrība kopumā, jo tā izveides gaitā izdevies likvidēt ļoti daudz juridisku šķēršļu ⁽¹⁾. Tādēļ būtiska nozīme šajā procesā ir tiesiskuma principam.

1.2. Kaut arī plaši izplatīts ir viedoklis, ka iekšējā tirgus izveide ir pabeigta, ekonomikas attīstības interesēs nedrīkstam pārtraukt pūliņus, kuru mērķis ir izveidot efektīvu vienoto tirgu publiskajiem un privātajiem ekonomikas dalībniekiem visā Eiropas Savienībā. Turklāt tādās svarīgās jomās kā finanses un enerģētika ES tiesību akti vēl nenodrošina iekšējā tirgus efektīvu darbību. Ņemot vērā pašreizējo situāciju, steidzami jāizveido efektīvs finanšu sektora tiesiskais regulējums.

1.3. Laikā, kad vērojams līdz šim nepieredzēts ekonomiskās aktivitātes panīkums un finanšu tirgu sistēmas krīze, ļoti svarīgi ir atjaunot uzticēšanos un pašāvību. Lai pārvarētu krīzi, pašreizējā politika, it īpaši finanšu jomā, ir jāpārskata. Lai nepieļautu protekcionismu un politikas renacionalizāciju, kā arī nosargātu brīvo tirgu Eiropas Savienībā un aiz tās robežām, ES steidzami jāizstrādā skaidras politiskās rīcības pamatnostādnes. EESK aicina Padomi un dalībvalstis nepārtraukti un stingri vērsties pret protekcionisma un tirgus sadrumstalošanas izpausmēm.

1.4. Pasākumi, kas jāsteno krīzes ietekmes mazināšanai, piemēram, tieša valsts iejaukšanās banku darbībā vai to pārņemšana savā īpašumā, kā arī īpaši fiskālie vai finansiālie atvieglojumi nedrīkst apdraudēt Eiropas Savienības izvirzītos vidēja termiņa un ilgtermiņa mērķus, par kuriem panākta vienošanās, un radītos labvēlīgos pamatnosacījumus, tai skaitā noteikumus attiecībā uz glābšanas un pārstrukturēšanas atbalstu. Pretējā gadījumā iespējams, ka radīsies būtiski konkurences izkropļojumi. Tomēr krīzes apstākļos svarīgi ir arī apzināt, kādi noteikumi un finansiālie pasākumi ir vajadzīgi, lai ilgtermiņā panāktu ilgtspējīgu attīstību.

1.5. Straujas ekonomiskās lejupslīdes apstākļos ir jāapzinās, ka Eiropas uzņēmumiem un darba ņēmējiem vajadzīga taisnīga, stabila un nemainīga vide, lai sekmētu ekonomikas izaugsmi, novatoriskumu, darbavietu radīšanu, sociālo attīstību un ilgtspējīgu attīstību. Lisabonas un Gēteborgas stratēģija ⁽²⁾ joprojām veido pamatu, lai veicinātu izaugsmi un nodarbinātību, kā arī enerģisku rīcību un novatorismu gan Eiropas Savienībā, gan visā pasaulē.

1.6. Tāpēc īpaša nozīme ir likumdošanas procesa uzlabošanai un visām ar to saistītajām ES iniciatīvām, kā arī ES tiesību aktu pareizai transponēšanai un izpildei dalībvalstīs un reģionos. Galvenajiem dalībniekiem, t. i., Komisijai, Eiropas Parlamentam, Padomei un dalībvalstīm ir pilnībā jāsaģlabā uzticība šiem mērķiem.

1.7. Atbilstoši labas pārvaldības principiem minētajā procesā jāiesaistās un atbildība jāuzņemas ne tikai valdības līmenim, bet arī uzņēmumiem un uzņēmumu organizācijām, sociālajiem partneriem un organizētajai pilsoniskajai sabiedrībai.

⁽¹⁾ Pārskats par šķēršļiem, kas joprojām kavē vienotā tirgus darbību, iekļauts EESK Vienotā tirgus novērošanas centra pētījumā (http://www.eesc.europa.eu/smo/news/index_en.asp).

⁽²⁾ Padomes augstākā līmeņa sanāksmē, kas 2001. gada jūnijā notika Gēteborgā, nolēma, ka Lisabonas stratēģijā ir jāiekļauj vides aspekts.

1.8. Eiropas integrāciju pozitīvi ietekmē arī "Jaunā pieeja", "2008. gadā pieņemtais tiesību aktu kopums attiecībā uz precēm", nepamatota administratīvā sloga mazināšana un profesionālo kvalifikāciju atzīšana.

1.9. Nesenie notikumi vēlreiz apliecina, ka pareizs bijis EESK vairākkārt paustais aicinājums piešķirt Komisijai kā Līgumu izpildes uzraudzītājam vairāk līdzekļu, nevis kavēt tās darbību (kā tas bieži notiek), lai tā varētu efektīvi nodrošināt valstu attiecīgo tiesību aktu atbilstību Eiropas Savienībā noteiktajām juridiskajām prasībām.

1.10. Pakalpojumu direktīvas ieviešana 2009. gadā pavērs jaunas iespējas iedzīvotājiem un uzņēmumiem. Tomēr, veicot efektīvu uzraudzību, jāizvairās no sociālo, kvalitātes, vides un drošības standartu pazemināšanas.

1.11. Lai novērstu tiesiskos šķēršļus un pamatotu pasākumus minētā mērķa sasniegšanai, ir īpaši pašlaik, ir jāuzlabo ES un dalībvalstu līmenī īstenotā saziņas stratēģija. Īstenojot šādu saziņas stratēģiju, jāpalielina uzticība Eiropas Savienībai un jāstiprina iedzīvotāju un uzņēmumu uzticēšanās, lai mazinātu eiroskeptiķu skaitu.

1.12. Tiesisko šķēršļu likvidēšana, likumdošanas procesa uzlabošana un vienoti pamatnosacījumi Eiropas Savienībā stiprinās tās pozīcijas sarunās ar citiem tirdzniecības blokiem, Pasaules tirdzniecības organizācijā un Dohas sarunās.

1.13. ES var arī mācīties no tās vēsturiskās pieredzes, proti, sarežģītas situācijas var arī veicināt virzību uz priekšu. Krīze pagājušā gadsimta septiņdesmitajos gados un astoņdesmito gadu sākumā nostiprināja politisko gribu izveidot Ekonomikas un monetāro savienību, un 1985. gadā pieņemtais Vienotais Eiropas pakts radīja pamatu "ES nodibināšanai 1992. gadā" un priekšnosacījumus, lai pabeigtu iekšējā tirgus izveidi.

2. Ievads.

2.1. Šajā izpētes atzinumā par tematu "Dalībvalstu radīto tiesisko šķēršļu ietekme uz ES konkurētspēju", ko EESK izstrādā pēc prezidentvalsts Čehijas Republikas pieprasījuma, īpaša uzmanība veltīta jautājumam, kā izveidot iekšējo tirgu, kura darbību nekavē (nepamatoti) administratīvi šķēršļi un kura pamatā ir pilnveidots regulējums. Vienotā tirgus veidošana notiek Eiropas iedzīvotāju un uzņēmumu interesēs, lai visā Eiropas Savienībā radītu stabilitu un drošu tiesisko vidi, kas nodrošina personu, preču, pakalpojumu un kapitāla brīvu apriti.

2.2. Pašreizējās prezidentvalsts (Čehijas Republikas) programmā īpaša uzmanība pievērsta Pakalpojumu direktīvas savlaicīgai un pareizai īstenošanai un tam, ka jāturpina novērst šķēršļus, kas kavē tirdzniecību starp dalībvalstīm, kā tas paredzēts pārskatītajā iekšējā tirgus stratēģijā. Minētie mērķi ir jāaplūko plašākā kontekstā, proti, saistībā ar nacionālajām reformu programmām, Lisabonas stratēģiju, kā arī tās pārskatīšanu un iespējamo pielāgošanu 2010. gadā.

2.3. Šajā ziņā nozīmīga ir arī saikne starp likumdošanas procesa uzlabošanu ⁽³⁾, ietekmes novērtējumu efektīvāku izmantošanu, pasākumu, kuru mērķis ir samazināt uzņēmumu administratīvo slogu, ieviešanu un novērtēšanu, kā arī atbalstu Eiropas Mazās uzņēmējdarbības aktam un ilgtspējīgai ES rūpniecības politikai (to starp arī atbilstoši jauninājumu politikai).

2.4. Minētās ieceres un priekšlikumi jāīsteno laikā, kad vērojama ļoti strauja ekonomiskā lejupslīde ⁽⁴⁾. Tie liecina, ka Prezidentūra piekrīt Komisijas viedoklim un savā programmā nav mainījusi stratēģiskās pamatnostādnes, kas tika noteiktas brīdī, kad ekonomiskā situācija bija labvēlīgāka. Tā rīkodamās, prezidentūra cenšas arī sekmēt Komisijas darbību jaunajā pilnvaru periodā.

2.5. Prezidējošā valsts vēlas arī turpināt iepriekš apstiprinātos stratēģiskās nozīmes politiskos pasākumus neatkarīgi no īstermiņa pasākumiem, kurus paredzēts īstenot, lai mazinātu negaidītu ekonomikas satricinājumu ietekmi uz nozarēm, ieguldījumiem un nodarbinātību.

2.6. Šajā atzinumā lielākā uzmanība ir pievērsta jautājumam, kā novērst šķēršļus, kas kavē uzņēmējdarbības netraucētu attīstību Eiropā. Šajā sakarā jāatzīmē, ka palielināt konkurētspēju nozīmē nodrošināt vienādu konkurences apstākļus Eiropas Savienībā, izveidojot cik vien iespējams efektīvu vienotu tiesisko pamatu.

2.7. Minēto pūliņu pamatā ir Likumdošanas procesa uzlabošanas programma, kurā īpaša uzmanība veltīta tiesību aktu kvalitātei, ietekmes novērtējumiem un vienkāršošanai, kā arī paredzēts attiecīgā gadījumā pieņemt jaunus noteikumus un līdz 2012. gadam samazināt administratīvo slogu par 25 % ⁽⁵⁾.

2.8. Apzinoties, ka konkurētspējas jautājumi arvien biežāk ir jārisina globālā mērogā, šajā atzinumā īpaša uzmanība veltīta tiesisko šķēršļu likvidēšanai un likumdošanas procesa efektivitātes paaugstināšanai, kas atjaunotu tirgus dalībnieku uzticēšanos. Jo labāk darbosies iekšējā tirgus regulējuma sistēma, jo stabilākas būs ES pozīcijas visā pasaulē.

2.9. EESK jau ir paudusi viedokli par virkni dažādu jautājumu. Tā kā konkurētspējas jautājums ir ļoti plašs, šajā atzinumā aplūkoti vairāki jautājumi, kas pašreizējos apstākļos ir steidzami jārisina.

⁽³⁾ OV C 24, 31.1.2006., 39. lpp.

⁽⁴⁾ Skatīt Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (ESAO) nesēn sagatavoto ziņojumu, kurā ierosināts pašreizējās krīzes apstākļos turpināt reformas regulējuma jomā un pirmskonkurences līmeni (*Going for Growth 2009*).

⁽⁵⁾ Skatīt "Trešais labāka regulējuma stratēģiskais pārskats Eiropas Savienībā," COM(2009) 15 galīgā redakcija.

2.10. Iekšējā tirgus izveidē gūti ievērojami panākumi. Taču vienlaikus nevaram noliegt, ka dažās jomās, piemēram, enerģētika, finanses un Kopienas patents, kam varētu būt simboliska nozīme (!), trūkst saskaņotības un daudz darāmā vēl ir sociālajā jomā. Eiropai pastāvīgi jāvelta uzmanība valdību īstenotajiem likumdošanas pasākumiem un noteiktajām administratīvajām procedūrām ⁽⁶⁾.

2.11. Vēlamās saskaņotības trūkums vai valdību rīcība bieži rada ievērojamus šķēršļus lielu uzņēmumu darbībai un negatīvi ietekmē mazo un vidējo uzņēmumu ieguldījumus visās Eiropas mērogā.

2.12. Mazie un vidējie uzņēmumi būtiski ietekmē visas Eiropas konkurētspēju. Eiropas priekšrocību saglabāšana nav iedomājama bez lieliem uzņēmumiem. Taču ārpalpojumu izmantošana, uzņēmējdarbības procesu sadrumstalotība, kā arī piegādes un pievienotās vērtības ķēde ir faktori, kuru ietekmē darba vietas rada galvenokārt MVU. Tie vienmēr ir pietiekami elastīgi, lai pārorientētos uz ilgtspējīgu ražošanu, un nereti tie, būdami pievienotās vērtības un piegādes ķēdes dalībnieki, ievieš izgudrojumus un jaunas sistēmas, kas nodrošina ilgtspējīgu un videi nekaitīgu ražošanu.

2.13. Tiesiskie šķēršļi ietekmē ne tikai uzņēmējdarbību, bet arī darba ņēmēju pārrobežu apriti ⁽⁷⁾. Jānodrošina, ka tiek ievērotas pamattiesības, un ka darba tirgus noteikumi tiek piemēroti visiem darba ņēmējiem ⁽⁸⁾.

3. Konteksts un vispārīgas piezīmes.

3.1. Vienotā tirgus attīstība norit dinamiski. Tā saturiskā izveide un vienādu konkurences apstākļu radīšana ekonomikas dalībniekiem Eiropā ir viens no ES politikas mērķiem un paredzēta Eiropas tiesību aktos. Ja apstākļi mainās, mērķi un noteikumi tiek atbilstoši pielāgoti. Ja tas ir nepieciešami un lietderīgi, pēc iespējas ātrāk jāveic piemēroti un konkrēti darba ņēmēju aizsardzības pasākumi, kuri skaidri norādītu, ka ne ekonomiskās brīvības, ne konkurences noteikumi nav nozīmīgāki kā sociālās pamattiesības.

3.2. Ekonomikas lejupslīde pašlaik ietekmē mūs visus kā ekonomiskā, tā arī sociālā ziņā. Tā ietekmē arī Eiropas pozīcijas pasaules mērogā. Ārkārtas apstākļos, iespējams, vajadzīgi īpaši

⁽⁶⁾ Skatīt Nīderlandes darba devēju apvienības nesen izdoto ilustratīvo brošūru "When will it really be 1992?" ("Kad beidzot pienāks 1992. gads?") (VNO – NCW, MKB — publicēta 2008. gada decembrī). Savulaik bija paredzēts, ka 1992. gadā iekšējais tirgus būs izveidots.

⁽⁷⁾ OV C 228, 22.9.2009., 14. lpp.

⁽⁸⁾ Skatīt EESK atzinumu par tematu "Faktori, kas kavē mobilitāti iekšējā darba tirgū", OV C 228, 22.9.2009., 14. lpp., 1.5. punkts.

līdzekļi un risinājumi, piemēram, tāds riskants pasākums kā valsts palīdzība, lai novērstu "nopietnus traucējumus kādas dalībvalsts tautsaimniecībā" ⁽⁹⁾, taču šādi pasākumi, kuri jāīsteno saskaņā ar Komisijas pamatnostādnēm "ārkārtas situācijā" ⁽¹⁰⁾, nedrīkst apdraudēt pamatnosacījumus, par kuriem panākta vienošanās, un valsts iejaukšanās vienmēr ir attiecīgi jāpamato.

3.3. Valstis bieži pieņem tiesību aktus, lai risinātu dažādas problēmas, ar kurām tās saskaras. Arī tāpēc jāturpina un jārosina tādas programmas, kuru mērķis ir novērst pastāvošos un iespējamus tiesiskos šķēršļus starp dalībvalstīm.

3.4. Īstermiņa mērķi, it īpaši pašreizējos apstākļos, viegli var mazināt politisko gribu attiecīgi rīkoties. Jebkurā brīdī var izpausties atklāts vai slēpts protekcionisms. Vairāk nekā jebkad agrāk ir skaidri jāaplicina apņēmība turpināt iesāktos pasākumus tiesisko šķēršļu novēršanai. Jo vairāk paveiksim tagad, jo stabilāka vēlāk būs Eiropas ekonomika.

3.5. Pašreizējos apstākļos noteikti jāvelta lielāki pūliņi, lai radītu jaunus un pārredzamus pamatnosacījumus finanšu un enerģētikas jomā.

3.5.1. Pašreizējās finanšu krīzes apstākļos atkal palielinājusies valstu īpašā nozīme ekonomikas sistēmā, jo tās sniedz ievērojamu ārkārtas palīdzību galvenajām finanšu institūcijām. Šāda rīcība var ne tikai ietekmēt valsts budžetu, bet arī radīt konkurences izkropļojumus, ja noteikumi par valsts palīdzību netiek ievēroti ⁽¹¹⁾, radot nelabvēlīgākus apstākļus bankām, kuras bijušas piesardzīgākas.

3.5.2. Lai gan EESK piekrīt, ka ārkārtas apstākļos jārikojas nekavējoties, situācijas attīstība ir rūpīgi jāpārtrauc ⁽¹²⁾, lai nodrošinātu pašreizējo vienotību, tiesiskumu un konkurētspējas līmeni iekšējā tirgū, jo tie ir faktori, kas ir ļoti nozīmīgi iedzīvotājiem un uzņēmumiem.

⁽⁹⁾ Skatīt EK līguma 87. panta 3. punkta b) apakšpunktu. Juridiskais pamats tiek apzināti mainīts (līdz šim parasti atsaucās uz 87. panta 3. punkta c) apakšpunktu). 87. panta 3. punkta b) apakšpunkts paplašina dalībvalstu iespējas sniegt palīdzību un var radīt konkurences traucējumus. Tomēr "Komisijai pastāvīgi un stingri jāuzrauga šie apzināti veiktie konkurences traucējumus izraisītie pasākumi un jākorrigē tie, tiklīdz ekonomikas stāvoklis normalizējas", skatīt atzinumu OV C 228, 22.9.2009., 47. lpp.

⁽¹⁰⁾ OV C 16, 22.1.2009., 1. lpp.

⁽¹¹⁾ OV C 270, 25.10.2008., 8. lpp., OV C 10, 15.1.2009., 2. lpp., OV C 72, 26.3.2009., 1. lpp.

⁽¹²⁾ Gan šajā apakšpunktā, gan 4.2.1. un 4.2.6.2. punktā runa ir par "pārraudzību" kopumā, neprecizējot Komisijas uzdevumus un pilnvaras. Tās var būt dažādas atkarībā no juridiskajiem instrumentiem, kas tiek lietoti attiecīgajā gadījumā.

3.5.3. Jārada jauni pamatnosacījumi un tiesību normas. Īpaša uzmanība noteikti jāvelta banku sektora uzraudzībai Eiropas līmenī (vai vismaz Eiropas līmenī cieši koordinētai uzraudzībai), veicamajai regulēšanai un atšķirīgajai politikai attiecībā uz bankām⁽¹³⁾. EESK uzsver, ka jāuzlabo finanšu sektora regulējums un kontrole, kā tas ierosināts ziņojumā, ko Komisijas uzdevumā un Čehijas Republikas prezidentūras laikā sagatavojuši *de Larosière* grupa⁽¹⁴⁾. Eiropā jāveic ne tikai banku sektora, bet arī apdrošināšanas sektora uzraudzība.

3.5.4. Viens no stratēģiskiem mērķiem turpmākajās diskusijās par finanšu sektora regulējumu ir tādas sistēmas izveide, kurai var uzticēties un kura neradīs draudus visas Eiropas ekonomikas stabilitātei. Šim plašākajam aspektam līdz šim nav velēta pietiekama uzmanība.

3.5.5. Enerģija ir ne tikai visas sabiedrības eksistences, bet daudzējādā ziņā (cenas, valsts iejaukšanās, liberalizācijas pakāpe, konkurence u.c. faktori) arī (nevēlamu) tiesisko šķēršļu avots. Šie šķēršļi kavē vienādu konkurences apstākļu radīšanu, un tiem var būt negatīva ietekme uz citām rūpniecības nozarēm. Iekšējā tirgus darbību un ieguldījumus kavējošo strukturālo un tiesisko šķēršļu novēršana ir viens no galvenajiem iemesliem, kāpēc jāveido vienots enerģijas tirgus.

3.6. Atklātās koordinācijas metode (AKM)⁽¹⁵⁾ raisīja lielas cerības, ka valstu rīcību varēs koordinēt. Šāda elastīga metode ļauj dalībvalstīm rīkoties brīvi, un tas ir vēl viens tiesisko šķēršļu avots. Būtu vēlama strukturētāka pieeja.

3.7. Tāpēc svarīgi ir apspriest jautājumu, vai īpašos gadījumos ES direktīvas vai regulas nebūtu vispiemērotākais juridiskais pamats, lai veiktu saskaņošanu. EESK arī uzsver, ka daudzos gadījumos vislielāko labumu sniedz pūliņi, kas vērsti uz standartizācijas sekmēšanu un ļauj arī veidot pārredzamāku vidi un uzlabot savietojamību.

3.8. Konkurenci Eiropā kavē dažādi šķēršļi. Tos var iedalīt vairākās grupās, un katrai grupai ir vajadzīgs īpašs risinājums.

3.8.1. Pirmo grupu veido šķēršļi, ar kuriem saskaras iedzīvotāji un uzņēmumi, kas vēlas darboties citā dalībvalstī. Šāda veida šķēršļus var radīt valstu tiesību akti, noteikumi vai administratīvās procedūras, kas pašas par sevi nav atkarīgas no ES tiesību

aktiem un to transponēšanas. Uzņēmumiem, kas plāno sākt pārrobežu darbību, šādus šķēršļus ir grūti iepriekš paredzēt.

3.8.2. Eiropas integrācija nenozīmē, ka noteikti samazināsies valstu noteikumu skaits, daudzos gadījumos notiek tieši pretējais. Ļoti bieži šādi (papildu) valstu noteikumi rada jaunus šķēršļus. Turklāt pašreizējā ekonomiskajā situācijā īpaši juridiskie noteikumi viegli var izraisīt protekcionismu.

3.8.3. Cita veida šķēršļus var radīt pašlaik īstenotās iniciatīvas, piemēram, "vienas pieturas aģentūras", kas jau izveidotas, taču nedarbojas, kā iecerēts. Tas izskaidrojams ar atbilstoša finansējuma trūkumu vai citiem sarežģījumiem, piemēram, informācija pieejama tikai attiecīgās valsts valodā.

3.8.4. Ceturto šķēršļu grupu rada iniciatīvas, kas būtu jāīsteno, lai nodrošinātu vienādus konkurences apstākļus, taču tās netiek īstenotas vai tiek īstenotas tikai daļēji. Šādi šķēršļi rodas, jo dalībvalstis pietiekami stingri neievēro Eiropas tiesību aktus vai noteikumus⁽¹⁶⁾.

3.8.5. Jāpiemin arī īpaši šķēršļi, kas rodas, jo visas dalībvalstis neietilpst *euro* zonā, dalībvalstis noteiktas obligātās darba valodas, kā arī atšķirīgi nodokļu režīmi un nodokļu bāzes.

3.9. Dažu iepriekš minēto šķēršļu iemesls meklējams valstu administratīvajā un tiesību sistēmā. Tāpēc jāpanāk pakāpeniska tuvināšanās pārrobežu problēmu risināšanā.

3.10. Īpaši finansiāli atvieglojumi, ja tie nav pietiekami saskaņoti un ja netiek ievēroti ES noteikumi par valsts atbalstu, var radīt jaunus šķēršļus. EESK uzsver, ka visos minētajos gadījumos jārespektē *acquis communautaire* — gan tiesību akti, gan instrumenti.

3.11. Ļoti atzinīgi vērtējami īpaši izveidotie ES un valstu pārvaldes iestāžu sadarbības tīkli, piemēram, Eiropas uzņēmumu tīkls, "SOLVIT" tīkls, Eiropas konkurētspējas tīkls, kā arī tiešsaistes platformas labākās prakses apmaiņai, lai novērstu nevajadzīgus šķēršļus.

3.12. Nepietiekamā valstu pārvaldes iestāžu sadarbība un nepietiekamā informācijas apmaiņa par ES tiesību aktu izpildi ir ļoti nopietna problēma. EESK tāpēc pašlaik izstrādā atzinumu par Iekšējā tirgus informācijas sistēmu (IMI)⁽¹⁷⁾.

⁽¹³⁾ OV C 224, 30.8.2008., 11. lpp.

⁽¹⁴⁾ Skatīt 2009. gada 25. februārī publicēto *de Larosière* grupas ziņojumu par finanšu sektora uzraudzību Eiropas Savienībā.

⁽¹⁵⁾ Šī metode veido ietvaru ES dalībvalstu sadarbībai politikas jomās, kuras ietilpst to kompetencē, piemēram, nodarbinātība, sociālā aizsardzība, sociālā iekļaušana, izglītība, jaunatne un izglītība. Tas ir valdību sadarbības instruments. Plašāka informācija pieejama: http://europa.eu/scadplus/glossary/open_methodcoordination_en.htm.

⁽¹⁶⁾ OV C 325, 31.12.2006., 3. lpp.

⁽¹⁷⁾ Skatīt COM(2008) 703 un OV C 325, 30.12.2006., 3. lpp.

3.13. Iespējamos (slēptos) šķēršļus, kurus rada valstu noteikumi un prasības attiecīgajās jomās, varētu novērst, uzlabojot saziņu starp valstu pārvaldes iestādēm.

3.14. Būtiska nozīme ir arī valstu ierēdņu, kas strādā ar ES tiesību aktiem, apmācībai un sagatavošanai. Šim mērķim jāparedz atbilstoši finanšu līdzekļi, lai personāls varētu pastāvīgi paaugstināt kvalifikāciju. Tas ir īpaši svarīgi, jo uz pierādījumiem balstīti politikas veidošanas instrumenti, piemēram, ietekmes novērtējumi un administratīvā sloga mērījumi kļūst arvien nozīmīgāki un tos lieto arvien biežāk.

3.15. EESK vairākos atzinumos uzsvērusi, ka Komisijai obligāti jānodrošina efektīva ES noteikumu un līgumu piemērošanas uzraudzība.

3.16. Vienotā tirgus efektīvā pārvaldībā jāiesaistās un atbildība jāuzņemas ne tikai valdības līmenim, bet arī uzņēmumiem un uzņēmumu organizācijām, sociālajiem partneriem un organizētajai pilsoniskajai sabiedrībai, veidojot pamatnosacījumus, lai nodrošinātu vienādus konkurences apstākļus Eiropā. Ieteicamie instrumenti: praktiskā pieredze, labas prakses apmaiņa, pašregulējums, sociālais dialogs dažādos līmeņos, saziņa, informēšana u.c.

4. Īpaši jautājumi.

4.1. Tiesību aktu labāka izstrāde.

4.1.1. Likumdošanas procesa uzlabošana ir būtisks pasākums, lai veidotu stabilu uzņēmējdarbības vidi. Likumdošanas procesa uzlabošanas programma, kas minēta 2.7. punktā, ir svarīgākais minētās stratēģijas elements.

4.1.2. Lai uzlabotu likumdošanas procesu, jānosaka jomas, kurās jāveic saskaņošana ES līmenī, un likumdošanas metodes, piemēram, regula, sīki izstrādāta direktīva vai pamatdirektīva. Ja direktīvas ir pārlietu neskaidras vai nosaka tikai minimālās prasības, tiesiskie šķēršļi dalībvalstīs nemazināsies.

4.1.3. EESK vairākkārt pozitīvi novērtējuši faktu, ka Komisija pamatīgi pārbauda Kopienas tiesību aktus. Šāda rūpīga pārbaude var sekmēt pielāgošanos mainīgajiem apstākļiem un pastāvošo tiesisko šķēršļu novēršanu.

4.1.4. Jāatzīst, ka dažās jomās saskaņošana nav iespējama, jo tiesiskais regulējums dalībvalstīs ir pārāk atšķirīgs. Šādos gadījumos ir īpaši jāpārbauda, kādi tiesiskie šķēršļi var rasties.

4.1.5. Jānorāda, ka Eiropas Komisija sekmīgi veic ietekmes novērtējumus, savukārt dalībvalstīs šajā jomā joprojām ir vērojami

lieli trūkumi. Tas negatīvi ietekmē vienādu konkurences apstākļu radīšanu uzņēmumiem un mobilitāti kopumā.

4.1.6. Ietekmes novērtējumi ir ļoti lietderīgs instruments, lai cīnītos pret pārmērīgu regulējumu un izstrādātu jaunus noteikumus. Ietekmes novērtējumi ļauj palielināt Komisijas, Eiropas Parlamenta un Padomes informētību. EESK uzsver, ka Padomei un Eiropas Parlamentam visa likumdošanas procesa laikā jāņem vērā ietekmes novērtējumi un to atjaunināšanas rezultāti.

4.1.7. Veicot ietekmes novērtējumus, jāizvēlas visaptveroša un vienota pieeja un jāņem vērā ne tikai preču un pakalpojumu tehniskie aspekti, bet arī citi aspekti, piemēram, apkārtējās vides un patērētāju intereses. No otras puses, tiesību aktos apkārtējās vides un patērētāju aizsardzības jomā vienmēr jāņem vērā, ka jānodrošina rūpniecības konkurētspēja. Veiksmīgos ietekmes novērtējumos ņemtas vērā visu iesaistīto personu intereses.

4.2. Ieviešana un izpilde ⁽¹⁸⁾

4.2.1. Likumdošanas procesa uzlabošana nav iedomājama bez savlaicīgas un pareizas ieviešanas un izpildes. Uzkrātā pieredze liecina, ka neapmierinošā tiesību aktu ieviešana un pārmērības minētajā procesā (papildu un ES tiesību aktos neminētu prasību noteikšana dalībvalstu līmenī un pašlabuma meklēšana) ir galvenais cēlonis, kāpēc rodas tiesiskie šķēršļi, pārrobežu problēmas un protekcionisms. Tādēļ rūpīgi jānovērtē arī līdzekļi un instrumenti, kas vajadzīgi, lai dalībvalstīs pārraudzītu un izpildītu ES tiesību aktus.

4.2.2. Subsidiaritātes princips ir jāievēro. Tomēr tas nav vienīgais uzdevums. Eiropas Savienībai patiešām nav tiesību iejaukties valstu procedūrās un pārvaldes sistēmās. Taču Līgums arī nosaka, ka Eiropas Savienība nodrošina Savienības mērķu sasniegšanu un tirgus efektīvu darbību saskaņā ar noteikumiem, par kuriem pārākta vienošanās. Tikai tad varēsīm efektīvi atrisināt problēmas, ar kurām vietējā līmenī saskaras uzņēmumi, citas organizācijas un iedzīvotāji.

4.2.3. Citiem vārdiem, Kopienas noteikumu un subsidiaritātes principa vienlaicīga ievērošana ir sarežģīts uzdevums. EESK uzskata, ka turpmākās integrācijas procesā saskaņā ar kopīgi izvirzītajiem mērķiem jānosaka un jānodrošina atbilstošs līdzsvars starp valstu pārvaldes tradīciju un sistēmu respektēšanu un Eiropas Savienības veikto pārraudzību.

4.2.4. Tāpēc īpaša nozīme ir vietējām un reģionālajām pašvaldībām, kuras daudzās dalībvalstīs atbild par ES tiesību aktu izpildi. Minētajām pašvaldībām pareizi jāievēro ES tiesību akti.

⁽¹⁸⁾ OV C 24, 31.1.2006., 52. lpp.

4.2.5. Vēl viena plaša un svarīga joma ir publiskais iepirkums. Neraugoties uz 2004. gadā pieņemto direktīvu ieviešanu, joprojām pastāv iesakņojušās paražas un administratīvās procedūras, tostarp tiesiskie šķēršļi, kas kavē pārrobežu konkurenci publiskā iepirkuma jomā. Publiskajam iepirkumam jāvelta pastāvīga uzmanība, vienlaikus respektējot sociālo partneru sarunas par darba kopīgumu slēgšanu.

4.2.6. EESK uzskata — lai Eiropas Savienībā novērstu tiesiskos šķēršļus, ievērojami jāuzlabo pārvaldība.

4.2.6.1. Atgriezeniskā saite, kas ļautu gūt priekšstatu par tiesību aktu piemērošanu, joprojām nav pietiekami efektīva ⁽¹⁹⁾.

4.2.6.2. Komisijas veiktā pārraudzība ir neatņemams tiesiskuma elements, un tai sistemātiski jāpārbauda arī ES tiesību aktu ieviešana un izpilde. Šim jautājumam jāvelta īpaša vērība, un par to ir jāsāk politiskas debātes.

4.2.6.3. Valstu pārvaldes iestādēm būtu arī jāveido novērtēšanas tīkli ⁽²⁰⁾, ja tas vēl nav izdarīts, un jāuzlabo dalībvalstu administratīvās prasmes.

4.2.6.4. Arī tāpēc EESK pilnībā atbalsta Reģionu Komitejas nesekmīgo Subsidiaritātes uzraudzības tīklu, kura mērķis ir atvieglot informācijas apmaiņu starp Eiropas Savienību un vietējām un reģionālajām pašvaldībām.

4.2.6.5. Komisijai jāpanāk, ka valstu reglamentējošās institūcijas vienoti un saskaņoti piemēro ES noteikumus.

4.2.6.6. Šī atzinuma 4.2.6. apakšpunktā minētā pārvaldības uzlabošana ir arī risinājums, lai novērstu netiesiskos šķēršļus, kurus bieži rada noteiktās administratīvās procedūras.

4.3. Vienotais pakalpojumu tirgus.

4.3.1. Eiropas iekšējā pakalpojumu tirgū paredzamas pārmaiņas. Lai nepieļautu jaunu šķēršļu un neatbilstību rašanos valstu līmenī, cieši jāpārbauda Pakalpojumu direktīvas pārņemšana un ieviešana, kuru plānots pabeigt līdz 2009. gada beigām. Tomēr nedrīkst pieļaut sociālo, kvalitātes, vides un drošības standartu pazemināšanu. Lai nodrošinātu ES Pakalpojumu direktīvas ieviešanu, pārvaldes iestāžu darbiniekiem jābūt pietiekami labi apmācītiem (valodu zināšanas, starpkultūru prasmes).

⁽¹⁹⁾ Eiropas Komisija ierosina izmantot dažādus informācijas avotus, piemēram, kontaktpunktus sūdzību iesniegšanai (zvanu centru *Europe Direct*), Eiropas organizāciju tiesu iestāžu sadarbības pastiprināšanai (*Eurojust*), dalībvalstīs izveidotos *SOLVIT* centrus, Eiropas patērētāju centrus, Eiropas uzņēmumu tīklu un portālu *Your Europe*.

⁽²⁰⁾ EESK vēlas pievērst uzmanību Iekšējā tirgus informācijas sistēmai (IMI), kuru Komisija izveidojusi, lai atvieglotu valstu pārvaldes iestāžu informācijas apmaiņu par ES tiesību aktiem.

4.3.1.1. Eiropas Komisijas pašreizējā pieeja, lai atbalstītu direktīvas pārņemšanu valstu līmenī, ir efektīva, un tā ir jāturpina.

4.3.2. Nozīmīgākie Pakalpojumu direktīvas aspekti, kas ietekmē Eiropas uzņēmumiem labvēlīgas vides veidošanu, ir uzņēmumu dibināšanas un pārrobežu darbības brīvība ⁽²¹⁾.

4.3.2.1. Ieinteresēto personu atsaucsmes liecina, ka joprojām ir jāveic uzlabojumi, neraugoties uz īpašajiem pasākumiem, kas tiek īstenoti, lai atvieglotu uzņēmumu izveidi citās dalībvalstīs.

4.3.3. Jārisina arī jautājums, kādu pieeju izvēlēties jomās, kuras pašlaik nav ietvertas Pakalpojumu direktīvā.

4.3.3.1. Dažu nozaru (piemēram, finanšu pakalpojumi, elektroniskie sakari un audiovizuālie pakalpojumi) darbību regulē īpaši noteikumi, savukārt dažas citas jomas vispār netiek regulētas ES līmenī.

4.3.3.2. Pēdējais no minētajiem apstākļiem var radīt būtiskas atšķirības dalībvalstīs, un tādēļ pēkšņi varētu veidoties šķēršļi. Tāpēc valstu valdību rīcība ir labāk jākoordinē, lai izvairītos no nesaskaņotās pieejas konkrētiem jautājumiem, kas tieši ietekmē ES uzņēmējdarbības vidi.

4.3.4. Jāuzsver arī, ka mūsdienās robeža starp precēm un pakalpojumiem kļūst arvien neskaidrāka. Ja patiešām tiks nodrošināta pakalpojumu nozares uzņēmumu dibināšanas un pārrobežu darbības brīvība, ieguvēja būs arī ražojošā rūpniecība.

4.3.4.1. Arī pēc tam, kad Pakalpojumu direktīva būs pilnīgi un pareizi transponēta valstu tiesību aktos, Eiropas Savienības iestādēm un dalībvalstīm minētā nozare ir rūpīgi jāpārbauda, lai risinātu neizlemtos jautājumus un nepieļautu jaunu šķēršļu rašanos. Cenšoties radīt vienādus konkurences apstākļus, vislielākie panākumi ir gūti iekšējā preču tirgū, un tāpēc šajā jomā gūtā pieredze var būt lietderīga, lai novērstu šķēršļus pakalpojumu nozarē.

4.4. "Jaunā pieeja", 2008. gadā pieņemtais tiesību aktu kopums attiecībā uz precēm un standartizācija.

4.4.1. Jaunā pieeja tehniskajai harmonizācijai un standartizācijai ⁽²²⁾ un tās patlaban notiekošā pārskatīšana ir viens no konkrētiem panākumiem, kas gūti, cenšoties novērst šķēršļus konkurencei iekšējā tirgū.

⁽²¹⁾ OV C 221, 8.9.2005., 11. lpp.

⁽²²⁾ "Jauna pieeja" tehniskajai harmonizācijai un standartizācijai sākās 1985. gadā, un tā iezīmē pārmaiņu punktu ES tiesību aktos, kas regulē iekšējo tirgu. Jauna pieeja bija vajadzīga, jo bija pieņemti daudzi sīki izstrādāti noteikumi, lai radītu un izveidotu iekšējo preču tirgu, un bija izveidojusies sarežģīta tiesiskā vide.

4.4.2. Pašreizējos apstākļos, īstenojot protekcionistiskus pasākumus, nekādā gadījumā nedrīkstam atteikties no jaunās pieejas un sasniegtajiem rezultātiem.

4.4.3. Būtu vēlams arī novērtēt savstarpējās atzišanas principa piemērošanu un īstenošanu. Īpaši jāpārbauda, cik lielā mērā izdevies panākt ilgtermiņa attīstību ekonomikas, sociālajā un vides jomā, kā arī jānoskaidro, kāda ietekme bijusi 2008. gadā pieņemtajam tiesību aktu kopumam, kurš attiecas uz precēm un kuram bija jānodrošina savstarpējās atzišanas efektivitāte.

4.4.4. Vēl viena joma ir standartizācija, kuras pamatā parasti nav tiesību akti, bet brīvprātības princips. Tā kā standartizācija tieši ietekmē Eiropas ekonomisko integrāciju, uzmanība jāvelta neatrisinātajiem jautājumiem, kas joprojām kavē darbību iekšējā tirgū un negatīvi ietekmē ES konkurētspēju pasaulē.

4.4.5. Citos gadījumos (tiesiskos) šķēršļus rada standartu trūkums attiecīgajā jomā, piemēram, publiskā iepirkuma jomā, kur nozares dalībnieku nespēja panākt vienprātību negatīvi ietekmē konkurenci Eiropas Savienībā. Tas, piemēram, izpaužas gadījumos, kad uzņēmumi sāk "standartu karu", lai panāktu vai aizstāvētu monopolstāvokli tirgū, tādējādi ierobežojot konkurenci un patērētāju izvēli. Jāparedz, ka šādos gadījumos ES var iejaukties, lai veicinātu iesaistīto pušu vienošanos.

4.4.6. Tāpēc EESK uzsver, ka lielākas pūles jāvelta standartizācijai tādās jomās kā publiskais iepirkums, informācijas tehnoloģijas un sakaru pakalpojumi. Tomēr, lai šajā procesā nepieļautu konkurences kropļojumus, attiecīgo standartu izstrādē ir jāiesaista visas ieinteresētās personas. Šajā sakarā jāturpina atbalstīt pašreizējās iniciatīvas, piemēram, "NORMAPME" (Eiropas amatniecības, tirdzniecības un MVU standartizācijas birojs) darbs standartizācijas jomā.

4.5. *Nepamatota administratīvā sloga mazināšana.*

4.5.1. Nozīmīgākais Eiropas Komisijas politikas instruments ir Rīcības programma administratīvā sloga samazināšanai, kuras īstenošana sākās 2007. gadā, lai vienkāršotu normatīvo vidi, kurā darbojas uzņēmumi.

4.5.1.1. Izmantojot tā dēvēto standarta izmaksu modeli (*Standard Cost Model*), ko vispirms lietoja Nīderlandē, ES pašlaik beidz mērīt slogu, ko rada ES tiesību akti ⁽²³⁾.

⁽²³⁾ Šīs iniciatīvas, kas nereti apzīmēta kā cīņa pret "birokrātiju", mērķis ir atklāt un izmērīt visu ES tiesību aktu radīto administratīvo slogu uzņēmumiem, lai to samazinātu par 25 %.

4.5.1.2. Vēl viens konkrēts pasākums, lai īstenotu minēto iniciatīvu, ir *Stoiber* kga vadītās grupas (augsta līmeņa 15 ekspertu grupa) izveide.

4.5.2. Grupai jā sagatavo konkrēti priekšlikumi, kā samazināt administratīvo slogu. Programma administratīvā sloga mazināšanai gūst arvien lielāku atzinību dalībvalstīs, un daudzas valstis jau sākušas mērīt un mazināt administratīvo slogu.

4.5.2.1. Lai gūtu panākumus, šajā posmā ļoti svarīgi ir koordinēt pasākumus administratīvā sloga mērīšanai un mazināšanai gan visās dalībvalstīs, gan starp ES un valstu līmeni.

4.6. *Profesionālo kvalifikāciju atzīšana.*

4.6.1. Lai iekšējais tirgus darbotos efektīvi, jāveicina gan preču un pakalpojumu brīva aprīte, gan brīva strādājošo pārvietošanās. Atbilstīgi Padomes (Iekšējais tirgus, rūpniecība un izpēte) lēmumam par pētnieku mobilitāti vairāk jāveicina arī citu profesiju pārstāvju brīva pārvietošanās.

4.6.2. Profesionālo kvalifikāciju atzīšana Eiropas Savienībā ir sarežģīts jautājums, un tas ir plašāks nekā jautājums par tiesiskajiem šķēršļiem, taču tas ir jārisina, jo vairākos aspektos tas ir tieši saistīts ar (slēpto) šķēršļu problēmu iekšējā tirgū.

4.6.3. Nesēn šajā jomā gūti ievērojami panākumi, izveidojot Eiropas kvalifikāciju ietvaru, kas nodrošina tā dēvēto piekto brīvību, t. i., pētnieku mobilitāti. EESK ļoti atzinīgi vērtē šo nozīmīgo panākumu.

4.7. *Citas iniciatīvas.*

4.7.1. Tradicionālo tiesvedības procesu garuma un izmaksu dēļ citi strīdu risināšanas mehānismi var būt lietderīgi, lai risinātu strīdus, kas rodas, veicot pārrobežu darbību.

4.7.1.1. Tomēr trūkst informācijas par to, vai uzņēmumi un iedzīvotāji izmanto minētos instrumentus un vai tie ir pieejami. Komisijas nesaistošos ieteikumus šajā jomā diemžēl ievēro tikai dažas dalībvalstis.

4.7.1.2. Šis jautājums būtu rūpīgi jāanalizē, lai noskaidrotu, kā atbalstīt un sekmēt minēto instrumentu izmantošanu dalībvalstīs, jo tas būtu vēl viens līdzeklis pastāvošo šķēršļu un problēmu mazināšanai.

4.7.2. Ja "SOLVIT" tīkls darbojas efektīvi, to vērtē ļoti atzinīgi, jo tas spēj ātri atrisināt problēmas un nepieļauj jaunu sarežģījumu rašanos. Visām dalībvalstīm jānodrošina, lai nacionālajiem SOLVIT centriem tiek piešķirti atbilstoši finanšu līdzekļi un cilvēkresursi ⁽²⁴⁾ un ieinteresētās personas būtu informētas par minēto tīklu un tā funkcijām.

4.7.3. Arī Eiropas uzņēmumu tīkls (kas patlaban aizstāj kādreizējo *Euro Info* centru tīklu) sniedz lielu atbalstu uzņēmumiem, it īpaši MVU, un cenšas uzlabot vidi, kurā tie darbojas. Daudziem ekonomikas dalībniekiem vietējā līmenī Eiropas uzņēmumu tīkls simbolizē Eiropas Savienību.

4.7.3.1. Līdz šim veiktos pētījumos ⁽²⁵⁾ secināts, ka kādreizējais *Euro Info* centru tīkls kopumā sniedza kvalitatīvus pakalpojumus,

taču atgriezeniskās saites mehānisms starp centriem un Eiropas Komisiju ne vienmēr darbojās efektīvi. Šis aspekts vēlreiz jāanalizē, lai atrisinātu pastāvošās problēmas.

4.7.4. Sūdzības par tiesiskajiem šķēršļiem var iesniegt tieši Eiropas Komisijai. Jāsniedz plašāka informācija par šo papildu informācijas kanālu.

4.7.5. Uzņēmējdarbības vidi ietekmē arī pašlaik īstenotās iniciatīvas pašregulējuma un kopregulējuma jomā, un tās sekmē pastāvošo šķēršļu novēršanu. Būtu jāpaplašina zināšanas par pašregulējumu un līdzregulējumu un jāizplata labas prakses piemēri ⁽²⁶⁾.

Briselē, 2009. gada 14. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

⁽²⁴⁾ OV C 77, 31.3.2009., 15. lpp.

⁽²⁵⁾ Renda A., Schrefler L. un Von Dewall F. (2006), *Ex post evaluation of the MAP 2001-2005 initiative and suggestions for the CIP 2007-2013*, CEPS Studies.

⁽²⁶⁾ EESK sadarbībā ar Eiropas Komisijas Ģenerālsekretariātu ir izveidots datubāzi par Eiropas iniciatīvām pašregulējuma un kopregulējuma jomā: <http://eesc.europa.eu/self-and-coregulation/index.asp>.

PIELIKUMS

Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētās nodaļas**Atzinumam**

Turpmāk minētie grozījumi saņēma vairāk nekā ceturtdaļu balsu, taču tos noraidīja debatēs.

3.1. punkts

Grozīt šādi

“Vienotā tirgus attīstība norit dinamiski. Tā saturiskā izveide un vienādu konkurences apstākļu radīšana ekonomikas dalībniekiem Eiropā ir viens no ES politikas mērķiem un paredzēta Eiropas tiesību aktos. Ja apstākļi mainās, mērķi un noteikumi tiek atbilstoši pielāgoti.”

Pamatojums

Citāts no EESK dokumenta SOC/315.

Balsojuma rezultāts

Grozījums tika pieņemts ar 125 balsīm par, 76 pret un 9 atturoties.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Nepieciešamība izglītot un apmācīt sabiedrību bezoglekļa enerģijas izmantošanai”

(izpētes atzinums)

(2009/C 277/03)

Ziņotājs: **IOZIA KGS**

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2008. gada 23. oktobra vēstulē lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

“Nepieciešamība izglītot un apmācīt sabiedrību bezoglekļa enerģijas izmantošanai”

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 15. aprīlī. Ziņotājs — *Iozia KGS*.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 453. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 13. un 14. maijā (13. maija sēdē), ar 161 balsīm par, 7 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja atzīst dažāda līmeņa izglītības, kā arī speciālistu un augstskolu absolventu apmācības lielo nozīmi, lai izveidotu sabiedrību bez siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijām. Valdības un zinātnes pārstāvji atzīst, ka cīņai pret pakāpenisko globālo sasilšanu jābūt prioritātei. Attīstītajām valstīm, kas ir atbildīgas par emisiju lielāko daļu, jāveic arī ievērojams darbs un jāatbalsta attīstības valstis, lai tās pieņemtu no vides un sociālā viedokļa ilgtspējīgu attīstības politiku.

1.2. Neraugoties uz svinīgām saistībām (2003. gada Kijevas deklarācija, ANO Vides izglītības desmitgade (2005-2014)), valdību un vietējo pašvaldību iniciatīvas izglītības un apmācības jomā ir nepietiekamas, izņemot dažus, bet ievērojamas cienīgus piemērus.

1.3. Eiropas Komisija dalībvalstīs veicina energoefektivitāti, patēriņa un enerģētiskās atkarības no trešām valstīm samazināšanu, tīkla daudzvalstu starpsavienojumu īstenošanu, vienkāršojot savienojumu protokolus, kā arī enerģētikas Eiropas, kurai būtu vienota nostāja, sarežģīto veidošanu. Iepriekšējo gadu veikums ir nozīmīgs, bet trūkst pilsoniskās sabiedrības reālas iesaistīšanās; arī panākumi izglītības un apmācības jomā ir ļoti pieticīgi. EESK atzinīgi vērtē Enerģētikas ĢD izveidošanu un cer, ka ES rīcība būs efektīvāk koordinēta, lai, apvienojot vienā iestādē visas kompetences, cīnītos ar klimata pārmaiņām.

1.4. Dažās valstīs ar to NVO starpniecību, kas strādā, lai sasniegtu šo specifisko mērķi, ir palielinājies uz informācijas un zināšanu izplatīšanu vērstu iniciatīvu skaits. EESK rīkotajā uzklaušanās, kurā piedalījās arī enerģētikas komisārs Andris Piebalgs, varēja iepazīties ar dažām praksēm, piemēram, *Terra Mileniul III*, *Eurec*, *Fondazione Collodi* (Pinokio varētu būt lielisks vides izglītības simbols bērniem), *Arene - Ile-de-France*, *KITH (Kyoto in the home)*. Arī profesionālās apvienības, piemēram, Eiropas Būvnieku apvienība, sociālo mājokļu pārstāvju apvienības, piemēram, *CECODHAS*, vai kurināmā elementu ražotāju apvienības, piemēram, *Fuel Cell Europe*, sniedz ļoti nozīmīgu ieguldījumu, lai izplatītu informāciju par tirgus sniegtajām iespējām.

1.5. EESK ir pārliecināta, ka jādara labāk un vairāk, iesaistot visas sabiedrības galveno dalībnieku kategorijas:

— Pasniedzēji. Jāiegulda pasniedzējos, lai tie izplatītu jauniešu vidū zināšanas un izpratni par vides jautājumiem. Vides izglītību vajadzētu iekļaut ne vien skolu programmās, bet arī mūžizglītības programmās.

— Vietējo pašvaldību administratori. Viņi var ietekmēt gan pilsetplānošanas lēmumus, gan jauniešiem paredzētās skolu programmas, iekļaujot savos administratīvajos plānos elementus, kas vajadzīgi sabiedrībai ar zemām CO2 emisijām. Nozīme, kas piešķirta Eiropas iniciatīvai “Pilsētas mēru pakts”, kuras ietvaros vairāk nekā 300 mēru apņēmas atbalstīt energotaupību un energoefektivitāti reģionos, liecina par šā pasākuma svarīgumu un iespējām.

- Uzņēmumu, sevišķi MVU, apvienības. Katrā teritoriālajā apvienībā vajadzētu būt uzņēmējdarbības pakalpojumiem, lai atvieglotu informēšanas un apmācības projektu īstenošanu. Spānijā ar panākumiem tika izmēģinātas “mobilās klases”, t.i., speciāli aprīkoti autobusi, kurus pasūtīja uzņēmumi, lai pasniegtu “pārvietojamus” apmācības kursus, proti, uzņēmuma atrašanās vietā. Projekta ietvaros, ko kopīgi īstenoja uzņēmumi un *Junta de Leon y Castilla* reģions, tika apmācīti 5 600 darba ņēmēji, kuri strādā atjaunojamo enerģiju ražošanas nozarē.
- Arodbiedrības. Piemēram, Arodbiedrību konfederācija (T-UC) sāka eksperimentālu projektu ““Zaļās” darbavietas”, kas deva ievērojamus rezultātus, parakstot ar dažiem uzņēmumiem un iestādēm vienošanās un nolīgumus par patēriņa un emisiju samazināšanu. Lai palielinātu ienākumus un peļņu, saprātīgs risinājums var izrādīties energoefektivitātes programmu ar kopējiem mērķiem iekļaušana darba koplīguma slēgšanas sarunās un prēmēšana, ja tie tiek īstenoti.
- NVO. Vides organizāciju kompetence kopā ar pasniedzēju un zinātnieku didaktisko pieredzi veido neaizvietojamu pievienoto vērtību. Kopā ar vietējām pašvaldībām varētu organizēt kursus pasniedzējiem, uzņēmējiem un administratoriem.
- Arhitekti un būvinženieri, kas var sniegt ļoti nozīmīgu ieguldījumu gan projektējot jaunas ēkas, gan uzlabojot esošo dzīvojamo fondu.
- Valsts iestādes. Tās var pozitīvi ietekmēt tirgus virzību, palielinot videi nekaitīga publiskā iepirkuma (piedāvājumu konkursi ar arvien stingrākiem kritērijiem vides aizsardzības jomā) kvotas.
- Dalībvalstu valdības. To svinīgās apņemšanās jāpapildina ar konkrētu rīcību, sniedzot atbalstu vides izglītībai.

1.6. Ieguldīt enerģijā ar zemām siltumnīcefekta gāzu emisijām ir izdevīgi no vairākiem aspektiem. Ir vajadzīgi vairāki miljoni jaunu kvalitatīvu darba vietu, lai varētu sasniegt šādus mērķus: ierobežot emisijas, mazināt atkarību no ārējiem piegādātājiem, attīstīt inovatīvas tehnoloģijas un pētniecību.

1.7. Tā kā Eiropas līmenī nav iespējams noteikt skolu programmu saturu, būtu lietderīgi veikt to kvalitātes salīdzinošo analīzi.

1.8. Attīstīt bērnu spējas un interesi par pasākumiem, kas saistīti ar vides problēmām arī ārpus skolas, ļaujot viņiem izvēlēties iniciatīvas, veicinās dzīvesveidu maiņu. Tas savukārt nozīmē no jauna atklāt socializācijas vērtību. Izsēdzot televizoru, bērni atkal varēs spēlēt ar draugiem savam vecumam atbilstošas spēles.

1.9. Lielākā daļa pasākumu, kas jāveic, ietilpst dalībvalstu, vietējo pašvaldību, iestāžu, ražošanas uzņēmumu, sociālo organizāciju un pašu iedzīvotāju atbildības jomā. Tomēr ES varētu būt svarīga loma, lai veicinātu un popularizētu plašo pasākumu klāstu, kas jāīsteno.

1.10. Patērētāju izglītošana. Jānostiprina un jāpaplašina Direktīva 2006/32 vispār, bet jo sevišķi specifiskie noteikumi saistībā ar patērētāju informēšanu par dažādu preču un pakalpojumu energoefektivitāti, lai patērētāji varētu rīkoties kā “atbildīgi iedzīvotāji”. Dokumentos par valstu enerģētiskajiem plāniem Komisijai vajadzētu iekļaut iniciatīvas, ko katra valsts plāno īstenot izglītības, apmācības un informēšanas jomā.

1.11. Būvniecības nozares nozīme. Jaunā direktīva, ko ierosināja Komisija, paaugstinās ēku energoefektivitāti. Komisija varētu uzsākt Eiropas programmu, lai stimulētu un veicinātu speciālistu prasmju būtisku uzlabošanu.

1.12. Publiskie iepirkumi. Publiskajiem iepirkumiem var būt ļoti liela ietekme energoefektivitātes paaugstināšanā. Visiem publiskajiem iepirkumiem būvniecības nozarē būtu jāatbilst progresīviem un stingriem energoefektivitātes kritērijiem, lai tādējādi energoefektivitāti varētu uzskatīt par vienu no galvenajiem elementiem, izvērtējot konkursu piedāvājumus.

1.13. Ņemot vērā jautājuma starpdisciplīnu raksturu, ir jāparedz īpaši kursi, lai apmācītu pasniedzējus. Valstu forumu par izglītību tīras enerģijas jomā Eiropas tīkla izveide, izmantojot esošās iniciatīvas un organizācijas, kas atbalsta tīro enerģiju, varētu darboties kā valstu programmu un materiālu izplatīšanas kanāli un veicināt tīro enerģiju iekļaušanu skolu mācību programmās. EESK atbalsta šāda tīkla izveidi.

2. Ievads.

2.1. Vides ministru konferencē (Kijevā, 2003. g.) tika svinīgi paziņots: “Atzīstam, ka izglītība ir svarīgs vides aizsardzības un ilgtspējīgas attīstības instruments. Aicinām visas valstis iekļaut ilgtspējīgo attīstību visu līmeņu izglītības sistēmās, sākot no pirmsskolas līdz augstākajai izglītībai, lai izglītība kļūtu par pārmaiņu dzinējspēku.”

2.2. ANO Ģenerālās asambleja 57. sesijā, kas notika 2002. gada decembrī, tika paziņots, ka sadarbībā ar UNESCO un citām kompetentām organizācijām no 2005. līdz 2014. gadam notiks ANO ilgtspējīgas vides izglītības dekāde.

2.3. Komisārs Piebalgs apgalvoja: "Jāattīsta sabiedrība, kas izmantotu Zemes resursus tā, ka tiek nodrošināta nākamo paaudžu ilgtermiņa izdzīvošana, un tas jā dara tā, lai vairotu veselību, mieru un labklājību. Tas ir iespaidīgs uzdevums, kura veikšanai ir vajadzīga radikālas pārmaiņas sabiedrībā, citiem vārdiem sakot, trešā industriālā revolūcija."

2.4. Pašreizējā CO₂ koncentrācija, kas gadu tūkstošiem bija stabila (ap 260 ppm), mūsdienās ir sasniegusi gandrīz 390 ppm, katru gadu pieaugot par aptuveni 2 ppm. Ja netiks veikti nozīmīgi pasākumi, lai ierobežotu emisijas, 2050. gadā tiks sasniegtas 550 ppm. Ņemot vērā šādu koncentrācijas līmeni, starptautiskās aģentūras un Klimata pārmaiņu starpvaldību padome (IPCC) pieļauj planētas vidējās temperatūras palielināšanos XXI gs. par 6 °C.

2.5. Apzinoties savu atbildību kā viena no galvenajiem "piesārņotājiem", Eiropa dosies uz Kopenhāgenas konferenci ar papildītām saistībām, lai varētu saņemt no citiem lieliem starptautiskajiem partneriem tikpat nozīmīgas saistības. Enerģētikas ĢD nesenā izveidē ir ļoti svarīga, bet būtu loģiski, ja ar klimata pārmaiņu jautājumiem nodarbotos viena iestāde.

2.6. Lai sasniegtu vēlamus rezultātus, neapšaubāmi ir vajadzīgs visas sabiedrības un katra iedzīvotāja ieguldījums; jau skolas vai vēl labāk pirmskolas vecumā jā rada izpratne un atbalsts šim projektam. Globālās sasilšanas problēma jārisina līdz ar vispārīgākiem jautājumiem — resursu ierobežojumu un ilgtspējīgu attīstību.

2.7. Atklātajā uzklaušanāsā KITH projekta pārstāvis efektīgi nobeidza savu uzstāšanos, pārfrāzējot Dž. F. Kenediju: "Nejautā, ko Zeme var darīt tev, bet gan, ko tu vari izdarīt Zemei." Šāda domāšanas veida izmaiņa noteiks cilvēces nākotni.

3. Izglītības un apmācības nozīme sabiedrībā, kas izmanto enerģiju ar zemām CO₂ emisijām.

3.1. Mērķis izveidot sabiedrību, kas izmanto enerģiju ar zemu CO₂ emisiju līmeni, paredz infrastruktūru tīkla ātru attīstību. To vidū sevišķi svarīgas ir infrastruktūras, lai 1) nodrošinātu iedzīvotājiem atbilstošu informāciju par jautājumiem, kas saistīti ar CO₂ emisijām; 2) apmācītu pietiekamu dažāda līmeņa speciālistu skaitu, kas specializētos jaunajā, oglekli nesaturošu tehnoloģiju nozarē; 3) ieguldītu šīs nozares pētniecībā un izstrādē. Tradicionāla attieksme bieži vien kavē atbildīgāku rīcību, kas rada mazāk CO₂ emisiju. Tādēļ arī šajā ziņā vajadzīgi izglītojoši pasākumi. Turklāt iedzīvotāju izglītošana tehnikas un zinātnes jomā un tehnisko darbinieku apmācība neapšaubāmi ir priekšnosacījums, lai nozares attīstību nekavētu atbilstošas kvalifikācijas speciālistu trūkums.

Runājot par oglekli nesaturošām tehnoloģijām, par kurām jāpamāca pietiekams skaits speciālistu un inženieru, nav jāaizmirst kodolenerģētikas nozare, kas vēl ilgi būs enerģētikas resurss ar zemu SEG emisiju līmeni. Ir ļoti svarīgi, lai minētajā nozarē iedzīvotāji saņemtu pilnīgu un pārredzamu informāciju gan par kodolenerģētikas pozitīvajiem, gan negatīvajiem aspektiem.

3.2. Iniciatīvas, kas rotaļas veidā veicina bērnos izpratnes veidošanos par vides aizsardzību, izmantojot mazas sacensības, kuru pamatā ir ikdienas darbību ietekme uz vidi, ir jo sevišķi noderīgas. Izprotot skolā virkni darbību, kas tiek veiktas katru dienu mājās, un iemācoties aprēķināt tādā veidā iegūto enerģijas vai CO₂ emisiju ietaupījumu, kurš papildina vēl daudzus mazus ikdienas pasākumus, bērni savā starpā sacenšas un iesaista arī pieaugušos, informē viņus un veicina izpratni par atbildīgu izturēšanos.

3.3. Izglītošanai jā sākas pamatskolā. Skola neapšaubāmi veicina jauniešu izpratni par vides problēmām un par jaunu attieksmi, kas vērsta uz energoefektivitāti. Tomēr vēlāk tā pakāpeniski jāattīsta līdz visaugstākajam tehniskajam līmenim visās augstākajās mācību iestādēs, sevišķi zinātniski tehniskā novirziena mācību iestādēs. Mērķis ir divkāršs: izveidot apzinīgāku sabiedrību un dot daudziem jauniešiem specifiskas zināšanas, kas viņus var orientēt uz profesijām saistībā ar CO₂ emisiju kontroli.

3.4. Eiropā pašlaik ir vispārēja ekonomikas krīze. Viena no tās pārvarēšanas iespējām ir saistīta ar augsto tehnoloģiju nozaru attīstību vides aizsardzības jomā. Viena no šādām iespējām neapšaubāmi ir CO₂ emisiju samazināšana, jo to var piemērot attīstīto ekonomiku daudzās svarīgās nozarēs, piemēram, automobiļu ražošanas, sabiedriskā transporta un preču pārvadājumu, būvniecības nozarē un pat elektroenerģijas ražošanā, kas bieži vien saistās ar augstāku energoefektivitāti.

3.5. Ātrums, ar kādu Eiropas ražošanas sistēma spēs pārorientēties uz jaunajām tehnoloģijām, salīdzinot ar citiem pasaules ekonomikas jomas dalībniekiem, varētu būt noteicošais Eiropas ekonomikas nākotnei.

3.6. Dažas Eiropas valstis ieņem līderpozīcijas pasaulē daudzās tehnoloģiju jomās, kas saistītas ar energoefektivitāti un zemām CO₂ emisijām; tomēr sakarā ar nesenajiem ieguldījumiem, kuri tika veikti citur pasaulē (piemēram, ASV administrācija automobiļu ražošanas nozarē), Eiropa varētu īsā laikā būtami atpalikt.

3.7. Jebkurā gadījumā ir jāsamazina izteiktas esošās dalībvalstu atšķirības gan attiecībā uz spēju ražot un jaunināt minētajā jomā, gan uz skolu un universitāšu izglītības un apmācības kvalitāti, tādējādi veicinot apmaiņu starp dalībvalstīm augsta līmeņa tehnoloģiskās apmācības jomā.

3.8. Grūtības Eiropas līmenī ieviest vienotus vides izglītības didaktiskos standartus nedrīkst aizkavēt zināšanu izplatīšanu, izmantojot attīstītāko valstu iespējas. Būtu jāievieš kvalitātes salīdzinošā analīze, lai paaugstinātu Eiropas vidējo līmeni.

3.9. ES programmas *ManagEnergy*, *Intelligent Energy Europe*, *Comenius* un *Leonardo da Vinci*, kas ir savādāk orientētas uz apmācību, konsultāciju un izglītību, veido nozīmīgu ieguldījumu tādas Eiropas attīstībā, kura iespējami labāk izmantotu savus cilvēkresursus un vides resursus.

3.10. Valstu forumu par izglītību tīras enerģijas jomā Eiropas tīkla izveide, izmantojot jau esošās iniciatīvas un organizācijas, kas atbalsta tīro enerģiju, kuri darbojas kā valstu izplatīšanas kanāli, lai izveidotu saikni starp pedagogiem un atbilstošām programmām un materiāliem, varētu atvieglot tīras enerģijas un vides jautājumu iekļaušanu valstu skolu mācību programmās.

3.11. Tāpēc ES nekavējoties saskaņoti un koordinēti jāizstrādā pasākumi, kas vērsti uz tehnoloģiju ar zemu CO₂ emisiju attīstību. Ir svarīgi apmācīt ekspertu "kritisko masu", kas turpmākajās desmitgadēs spētu sekmēt nozares attīstību.

3.12. Eiropas līmenī var un vajag koordinēt apmācību augstskolās un universitātēs, pārvarot valodu barjeru. Eiropā jau ir piemēri šādi starpuniversitāšu koordinācijai. Piemēram, aģentūra *EUREC*, kas pārvalda Eiropas maģistra kursu par atjaunojamiem enerģijas avotiem sadarbībā ar Vācijas, Francijas, Apvienotās Karalistes, Grieķijas un Spānijas universitātēm, kā arī starptautisku maģistra kursu par tehnoloģijām, lai samazinātu SEG, sadarbībā ar Perudžas universitāti (Itālija), Ljēžas universitāti (Beļģija) un *Vasteras Malaraldalen University* (Zviedrija) (www.masterghg.unipg.it). Kopienai vajadzētu izplatīt un finansēt šīs iniciatīvas, koordinēta plāna ietvaros orientējot to programmas uz specifiskiem jautājumiem, lai nodrošinātu tādu speciālistu apmācību, kuriem būtu augsta līmeņa prasmes visās galvenajās tautsaimniecības nozarēs.

3.13. Attiecībā uz universitāšu un tām līdzvērtīgu skolu izglītību diploma kursu un speciālā ilgtspējīgas attīstības diploma (problēmas saistībā ar CO₂, kā arī energoefektivitāte, tīras enerģijas ražošana u.tml.) kursu organizēšana jāpapildina ar ievērojumu finansējuma palielināšanu pētniecībai šajās nozarēs. Augsta līmeņa izglītība nav iespējama, ja pasniedzēji nav iesaistīti starptautiska mēroga pētniecības projektos savā jomā.

4. Paraugprakse izglītībā.

4.1. Eiropā un pasaulē ir lieliski piemēri mācību pasākumiem, kas saistīti ar vides aizsardzības popularizēšanu, bet dažos gadījumos īpaši vērsti uz CO₂ samazināšanu.

4.2. Pirms dažiem gadiem Teksasas universitāte Ostinā un tās filiāle *Jackson School of Geosciences* sāka sadarbības programmu ar Teksasas sākumskolām un vidusskolām, kas saucas *GK-12* programma. Izmantojot valsts līdzekļus, tiek finansēti kursi pasniedzējiem un studentiem (pasniedzēji tiek arī ekonomiski stimulēti, saņemot nelielu pabalstu 4 000 USD/gadā).

4.3. Eiropā ir ļoti daudz līdzīgu iniciatīvu, piemēram, britu valdība aicina aprēķināt oglekļa emisijas daudzumu un dod padošumus, lai samazinātu patēriņu (<http://actonco2.direct.gov.uk/index.html>).

4.4. Nesen (2007. g.) Ildefransas Reģionālā padome organizēja un finansēja integrētu projektu par vides izglītību un ilgtspējīgu attīstību (*EEDD*), ar kura starpniecību tiek veicinātas īpašas pedagoģiskas iniciatīvas un apvienību federācijas, kuru uzdevums ir koordinēt iniciatīvas reģionā.

4.5. ES iniciatīvā *Young Energy Savers* paredzēts radīt saistošu multiplikācijas filmu sēriju, ko veidotu pazīstamākie multiplikatori un kuras saprotamā un izklaidējošā veidā parādītu bērniem, ka viņi, tāpat kā filmas varoņi, var izdarīt mazas, bet efektīvas darbības, lai samazinātu CO₂ emisiju daudzumu.

4.6. Skola, ģimene, darbavieta — tās ir labākās vietas, lai, izmantojot izglītojošus instrumentus, popularizētu zināšanas un izpratni par šiem jautājumiem. Vērienīgos un vajadzīgos izvīrītos mērķus būs iespējams sasniegt, vienīgi veicinot sabiedrības attieksmes un dzīvesveida izmaiņas.

4.7. Jārada mehānismi un instrumenti, lai ļautu jauniešiem īstenot pašiem savas iniciatīvas ārpus skolas. Jaunieši ir novatoriiski un ar entuziasmu uztver pārmaiņas, bet bieži viņi vēlas rīkoties paši. Daudzi jaunieši nepiedalās pasākumos, ko īsteno pieaugušie, bet šie pasākumi viņus rosina dažādos veidos.

5. Speciālistu un vadošo darbinieku profesionālā apmācība.

5.1. Eiropā un pasaulē tiks radīti vairāki miljoni jaunu darba vietu.

5.2. UNEP, ILO, SEB un Starptautiskā Arodbiedrību konfederācija (*ITUC*) 2008. gada septembrī publicēja ziņojumu "Zaļās darba vietas: virzībā uz pienācīgu darbu ilgtspējīgā bezoglekļa pasaulē". Šis ļoti interesantais pētījums paredz, ka ES līdz 2010. gadam tiks izveidotas no 950 000 līdz 1 700 000 darba vietu, bet līdz 2020. gadam — no 1 400 000 līdz 2 500 000 darba vietu atkarībā no izvēlētas (parastās vai progresīvās) stratēģijas. No šīm darba vietām 60-70 % tiks izveidoti atjaunojamo enerģiju ražošanas nozarēs, bet vismaz trešdaļa no tām attieksies uz augsta līmeņa speciālistiem.

5.3. Ja ņem vērā tehnoloģijas un pasākumus saistībā ar energoefektivitāti un taupību, atkritumu pārvaldību un pārstrādi, ūdensapgādi un tās pārvaldības efektivitāti, ilgtspējīgu un novatorisku transportu, paredzamie ieguldījumi, kas ļautu ievērojami palielināt nodarbinātību, sasniedz simtiem miljardu dolāru.

5.4. Šie priekšnosacījumi uzsver zinātniskās un profesionālās apmācības galveno lomu speciālistu sagatavošanā turpmākajiem pasākumiem.

5.5. Lai paātrinātu tendences maiņu, neraugoties uz valstu budžetu grūtībām, ir vajadzīgi plaši finanšu ieguldījumi "zaļā darba" atbalstam. Ievērojams valsts atbalsts jāparedz jauniešu apmācības kursiem un darba ņēmēju profesionālajai attīstībai.

5.6. Organizējot īpašas valstu konferences, ražošanas nozarēm, arodbiedrībām, nevalstiskajām organizācijām un valsts iestādēm kopā jāiesaistās, lai atrastu atbilstošākus risinājumus valstu īpatnībām un atbalstītu izglītības un profesionālās apmācības pasākumus saistībā ar visnovatoriskākajām nozarēm vispār, bet jo sevišķi saistībā ar sabiedrības ar zemām CO₂ emisijām izveidi.

5.7. Attiecībā jo sevišķi uz valsts pārvaldes iestādēm atklātajā uzklaušanās tika uzsvērtas informācijas un tehniskā atbalsta pasākumu nozīme, kas paredzēti vadītājiem un valsts pārvaldes iestāžu darbiniekiem, lai viņi efektīvi organizētu darbu, būtu informēti

par pieejamajiem produktiem un tehnoloģijām ar zemu CO₂ emisiju, tādējādi nosakot kvantitatīvi pieņemamus noteikumus videi draudzīgajiem valsts iepirkumiem.

5.8. Būvniecības nozarē var panākt diezgan ievērojamus enerģijas ietaupījumus, konsekventi samazinot emisijas. Ēkās tiek izmantoti 40 % enerģijas, no kuriem 22 % varētu ietaupīt. 41,7 % darba ņēmēju (ar ievērojamām atšķirībām dažādās valstīs) ir zema kvalifikācija, un viņu apmācība ir pārāk dārga maziem uzņēmumiem. Tāpēc jāveicina tādas iniciatīvas kā, piemēram, mobilās skolas Spānijā, kas izglīto darba ņēmējus par videi nekaitīgām būvtechnoloģijām bez vajadzības ilgāku laiku būt prom no darbvietas. Sociālo mājokļu apvienības uzsāka virkni iniciatīvu, lai informētu mājokļu pārvaldniekus un iedzīvotājus. Projektā "Energy Ambassadors" paredzēts apmācīt vietējo pašvaldību, bezpeļņas organizāciju un sociālo organizāciju pārstāvjus par tā saucamajiem "Enerģijas vēstniekiem", lai sākumā viņi būtu kontaktpersonas enerģētikas jautājumos pašu organizācijā, bet vēlāk izplatītu zināšanas sabiedrībā.

5.9. To profesionālo kategoriju vidū, kas var pozitīvi ietekmēt emisijas, jāmin arhitekti; arvien biežāk šajā nozarē vērojamas izmaiņas kultūras aspektu ziņā. Tās vērstas uz dzīvesveida un vides plānošanas pielāgošanu dabiskā ritma prasībām, nevis uz plānošanu, kas balstās uz mākslīga dzīvesveida apmierināšanu, plaši izmantojot mehāniku un elektrību. Turklāt ir svarīgi izplatīt specifiskas tehniskas zināšanas par inovatīvu materiālu iezīmēm, kas ļauj nodrošināt enerģijas ietaupīšanu.

Briselē, 2009. gada 13. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Ekoloģisks jūras un iekšējo ūdensceļu transports"

(izpētes atzinums)

(2009/C 277/04)

Ziņotāja: **Dr. BREDIMA SAVOPOULOU**

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2008. gada 3. novembra vēstulē lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

"Ekoloģisks jūras un iekšējo ūdensceļu transports".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2009. gada 15. aprīlī. Ziņotāja — Dr. *Bredima*.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 453. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 13. un 14. maijā (13. maija sēdē), ar 182 balsīm par, 3 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi.

1.1. Atzinumā ir analizētas iespējas uzlabot okeānu, kā arī upju ekoloģisko stāvokli, vienlaikus saglabājot transporta nozares konkurētspēju saskaņā ar Lisabonas stratēģiju. Okeānu un upju ekoloģisko stāvokli var uzlabot, īstenojot visaptverošu politiku, kas veicina videi draudzīgus ieguldījumus un videi draudzīgu darba vietu radīšanu. EESK uzskata, ka videi draudzīga ekonomika nav luksuss. Tāpēc Komiteja atzinīgi vērtē šādu pieeju.

1.2. Jūras transports ir globalizācijas procesa virzītājspēks, un jūras transporta pakalpojumu īpatsvars pasaules tirdzniecībā ir apmēram 90 %, ES ārējā tirdzniecībā — 90 % un ES iekšējā tirdzniecībā 45 % (apjoma ziņā). Eiropas iekšzemes transporta jomā svarīga nozīme ir iekšzemes kuģniecībai, jo upju transporta īpatsvars veido 5,3 % no ES iekšzemes transporta kopējā apjoma. Abi transporta veidi ir konkurētspējīgi, ilgspejīgi un videi nekaitīgi.

1.3. EESK īpaši aicina Komisiju turpmākajos dokumentos un atzinuma pieprasījumos noteikt atšķirības un iekšzemes kuģošanu uzskatīt par iekšzemes transporta veidu.

1.4. EESK uzskata, ka jūras un iekšzemes ūdensceļu transporta ietekme uz vidi jāsalīdzina ar rādītājiem ES sauszemes transporta jomā un ar sauszemes objektu radītā piesārņojuma apjomu. Tā atkārtoti uzsver, ka visiem ES pasākumiem vides piesārņojuma samazināšanai vajadzētu būt attiecināmiem arī uz atpūtas kuģiem un, ja iespējams, jūras spēku kuģiem. Šādiem pasākumiem būtu jāattiecas uz visiem kuģiem (neatkarīgi no to karoga valsts), un tiem jābūt pēc iespējas praktiskākiem un izmaksu ziņā efektīvākiem. To pamatā jābūt arī plašam vides, tehniskajam, kā arī sociālās un ekonomiskās ietekmes novērtējumam.

1.5. Eiropas radošuma un inovācijas gadā (2009) EESK uzskata, ka Eiropas Savienībai vajadzētu uzņemties iniciatīvu tādu videi draudzīgu tehnoloģiju pētniecībā, ko var izmantot uz kuģiem, ostu plānojumā un darbībā. Eiropas Komisijai vajadzētu izpētīt iespējas komercializēt citās pasaules daļās Eiropā izstrādātās videi labvēlīgās tehnoloģijas. Šīs iniciatīvas papildu priekšrocība būs liels skaits (videi draudzīgu) darba vietu ES dalībvalstīs. Saprātīgi

ieguldījumi videi labvēlīgās sistēmās, kas paredzētas kuģiem, ostām un energoefektivitātes paaugstināšanai, paātrinās ekonomikas atveseļošanu pēc pasaules ekonomikas krīzes.

1.6. EESK uzskata, ka, uzturot līdzsvaru starp tiesību aktiem un nozares iniciatīvām, var sasniegt labākus rezultātus. Komiteja aicina Komisiju nekavējoties izpētīt iespējas, kā tā paraugpraksi var izmantot ES līmenī. EESK uzskata, ka vides saglabāšanas iniciatīvas sniedz priekšrocības un dod iespēju radīt vairāk darba vietu. Starp ilgtspējīgu jūras un iekšējo ūdensceļu transportu un rentabilitāti nav pretrunu.

1.7. EESK varētu būt institūciju pārstāvis, kas organizētās pilsoniskās sabiedrības vidū popularizē jauno vides aizsardzības politiku, lai sekmētu videi draudzīgu kultūru. Tā var būt Eiropas forums, kas palielina organizētas pilsoniskās sabiedrības informētību par vidi. Līdz tam, kamēr mums būs "zaļais kuģis", "zaļā degviela" un "zaļā osta", mums būtu jāmaina ikdienas domāšanas un rīcības veids un jāattīsta spēcīgāka ekoloģiskā apziņa.

1.8. Ir atzīts, ka jūras un iekšzemes ūdensceļu transports CO₂ emisiju ziņā ir visefektīvākie komerctransporta veidi. Veicinot iekšzemes kuģošanu, var sniegt ieguldījumu ES vides politikas nozīmīgāko mērķu sasniegšanā. Daudz plašāk izmantojot minētos pakalpojumus, transporta jomā var ievērojami samazināt CO₂ emisijas.

1.9. Ņemot vērā, ka pasaulē tirdzniecība kļūst aizvien intensīvāka, jūras transporta un tādējādi tā radīto emisiju apjoms un tuvākajā nākotnē turpinās palielināties. Tādēļ šīs nozares emisiju kopējais daudzums palielināsies. Emisiju apjomu var ievērojami samazināt, īstenojot virkni tehnisku un praktisku pasākumu.

1.10. Apsverot ideju jūras transporta jomā ieviest emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu (ETS), nebūtu pieļaujama nelabvēlīga ietekme uz Eiropas kuģniecības nozares konkurētspēju pasaules tirgū. Daudz efektīvāk būtu izveidot nevis ES mēroga vai citu reģionālu, bet gan starptautisku sistēmu starptautiskās kuģu satiksmes CO₂ emisiju samazināšanai.

1.11. Jūras transporta jomā, it īpaši attiecībā uz transporta kuģiem, ETS sistēmu piemērot ir ievērojami sarežģītāk nekā aviācijas jomā. Tikpat efektīvi un jūras transporta jomā daudz vienkāršāk piemērojami līdzekļi varētu būt nodoklis ogļēm (katlu kurināmajai degvielai) vai citi nodokļu veidi, ja tos piemērotu starptautiskā mērogā.

1.12. Standartizējot iekšzemes kuģu apkalpēm paredzētās izglītības un apmācības programmas saskaņā ar jūras transporta standartiem, paaugstināsies profesionalitāte, it īpaši bīstamu preču transportēšanas jomā.

2. Ieteikumi.

2.1. Lai arī jūras un iekšzemes ūdensceļu transports ir konkurētspējīgi, ilgtspējīgi un videi draudzīgi transporta veidi, Komisijai būtu jāapzina turpmāku uzlabojumu iespējas, radot reglamentējošu pasākumu un nozares iniciatīvu sinerģiju.

2.2. Komiteja atzīmē, ka ir jāuzlabo ostu un kanālu infrastruktūra, lai uzņemtu lielākus kuģus, ostās likvidētu pārslogotību un maksimāli paātrinātu to apgrozības ciklu.

2.3. Katrai dalībvalstij un tām visām kopīgi vajadzētu ieviest piemērotus sagatavotības režīmus, līdzekļus un iekārtas, lai reaģētu uz ES ūdeņu piesārņošanu un novērstu un mazinātu tās sekas.

2.4. EESK aicina Komisiju izanalizēt nozares iniciatīvas vides jomā un citus šāda veida pasākumus un izpētīt, kā tā šo paraugpraksi, kas atspoguļo, kā samazināt kuģu emisijas gaisā, var izmantot ES līmenī.

2.5. Lai sasniegtu mērķus “zaļais kuģis” un “zaļā osta”, Komisijai būtu jāatbalsta ES kuģniecības nozare, lai tā kļūtu par virzītājspēku kuģu un ostu inovatīvu tehnoloģiju pētniecībā.

2.6. EESK aicina Komisiju vajadzētu izpētīt iespējas komercializēt citās pasaules daļās Eiropā izstrādātās videi labvēlīgās tehnoloģijas. Šī iniciatīva sniegs arī citas priekšrocības, ES dalībvalstīs radot papildu darba vietas (videi draudzīgas darba vietas).

2.7. EESK ierosina paplašināt loģistikas pakalpojumu klāstu — tādi pasākumi kā, piemēram, saīsināti maršruti, mazāk braucienus ar tukšām kravas tilpnēm vai tvertnēm (balasta reisi), pielāgojumi ierašanās laika optimizēšanai, var būt līdzeklis kuģu emisiju samazināšanā.

2.8. Eiropas Savienībai jāatbalsta SJO centieni izstrādāt vispārējus noteikumus starptautiskās kuģniecības jomā un pievērsties veiktspējas uzlabošanai karoga valsts pienākumu izpildē.

2.9. Transporta jomā vairums negadījumu notiek cilvēka kļūdu dēļ. Jānodrošina jūrnieku labklājība uz kuģiem (attiecīgi dzīves un

darba apstākļi). Tādēļ jāpastiprina visi centieni uz kuģiem nodrošināt drošību un korporatīvu sociālo kultūru.

2.10. Kuģu degvielas kvalitāte atstāj ietekmi uz cilvēka veselību. EESK uzskata, ka iesaistītajām nozarēm, piemērojot korporatīvas sociālās atbildības modeļi, vajadzētu brīvprātīgi īstenot turpmākos pasākumus ar mērķi aizsargāt vidi un uzlabot visas sabiedrības dzīves kvalitāti.

2.11. Tā kā pasaulē aizvien vairāk izmanto ar sašķidrinātu dabasgāzi (LNG) darbināmus kuģus, svarīgs uzdevums ir nodrošināt labi apmācītu un sertificētu jūrnieku pieejamību. Ņemot vērā kvalificētu speciālistu trūkumu, jāpaaugstina darbā pieņemšanas un apmācības līmenis.

2.12. Darbības un negadījumi starptautiskajos ūdeņos var ietekmēt ES ūdeņus. EESK iesaka izmantot EMSA (Eiropas Jūras drošības aģentūra) Sagatavotības piesārņojumam un reaģēšanas dienestu, Rezerves kuģu naftas reģenerācijas dienestu un Satelītnovērošanas dienestu. Tiem ir paaugstināta piesārņojuma noteikšanas, tūlītējas iejaukšanās un attīrīšanas pasākumu veikšanas spēja. EMSA atbilstošs finansējums pastiprinās tās koordinēšanas spēju.

2.13. Jāattīsta iekšzemes kuģu apkalpju darbā pieņemšanas, izglītošanas un apmācības programmas, it īpaši bīstamu preču transportēšanas jomā, lai šajā jomā piesaistītu jauniešus un uzturētu nepieciešamās prasmes.

3. Ievads.

3.1. Šis izpētes atzinums balstās uz diviem aktuāliem jautājumiem: kā uzlabot okeānu/upju ekoloģisko stāvokli, vienlaikus saglabājot transporta nozares konkurētspēju? Šis jautājums izriet no paziņojumiem par videi draudzīgāku transportu ⁽¹⁾ un ārējo izmaksu internalizācijas stratēģiju ⁽²⁾. Paketē ir iekļauta stratēģija, kuras mērķis ir nodrošināt, lai transporta cenas labāk atspoguļotu tā patiesās izmaksas sabiedrībai, un tādējādi pakāpeniski varētu samazināt kaitējumu videi un noslogotību, lai sekmētu transporta efektivitāti un ekonomikas attīstību kopumā. EESK atzinīgi vērtē minētās iniciatīvas, kas atbilstoši Lisabonas/Gēteborgas stratēģijas mērķiem atbalsta vides dimensiju.

3.2. Stratēģijas mērķis iekšzemes kuģniecības jomā ir ārējo izmaksu internalizācija. Savukārt jūras transporta jomā, kur internalizācija vēl jāuzsāk, tā paredz, ka Eiropas Komisijai 2009. gadā ir jāīsteno attiecīgi pasākumi, ja Starptautiskā jūrniecības organizācija (SJO) līdz šim laikam neviensies par konkrētiem pasākumiem siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai. Jūras transporta stratēģija tiks izstrādāta saskaņā ar jauno integrēto Eiropas Savienības jūrniecības politiku.

⁽¹⁾ COM(2008) 433 galīgā redakcija, SEC(2008) 2206.

⁽²⁾ COM(2008) 435 galīgā redakcija.

3.3. Eiropas Parlaments un Eiropadome ir uzvēruši ilgtspējīgas transporta politikas nozīmi, jo īpaši saistībā ar klimata pārmaiņu apkarošanu. Parlaments un Eiropadome uzskata, ka transporta jomai būs jāsniedz ieguldījums siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanā.

3.4. EESK uzsver, ka jūras transports, tostarp tuvsatiksmes kuģošana, ir transporta veids, kas ekonomiskā, sociālā, tehniskā un navigācijas ziņā nepārprotami būtu jānoskaidro no iekšējo ūdensceļu transporta. Tirgi, kur izmanto šos transporta veidus, ievērojami un būtiski atšķiras, dažādi ir arī sociālo jomu regulējošie noteikumi un ar tiem saistītie sociālie apstākļi, tonnāžas un dzinēju jaudas mērvienības, kravnesība, maršruti un ūdensceļu struktūra. Jūras un gaisa transports nepašaubāmi ir pasaules mēroga transporta veidi, savukārt iekšējie ūdensceļi Eiropas kontinentā parasti ir iekļauti tā dēvētā iekšzemes transporta kategorijā, kurā ietilpst arī Eiropas autotransports un dzelzceļa transports⁽³⁾. Šā iemesla dēļ EESK īpaši aicina Komisiju dokumentos un atzinuma pieprasījumos noteikt atšķirības un iekšzemes kuģošana uzskatīt par iekšzemes transporta veidu.

4. Klimata pārmaiņas.

4.1. Globālā sasilšana, gaisa piesārņojuma ietekme uz iedzīvotāju veselību un ierobežotā naftas piegāde pasaulē ir galvenie iemesli, kādēļ Eiropas Savienībai jāsteno pasākumi, lai mazinātu transporta nozares atkarību no izrakteņu kurināmā. Tā izmantošanas rezultātā rodas oglekļa dioksīds (CO₂), kas ir nozīmīgākā siltumnīcefektu izraisošā gāze (GHG). Tādēļ pašreizējā vides politika ir principā ir orientēta vienīgi uz centieniem samazināt CO₂ emisijas. Vienlaikus tomēr jāatzīmē, ka no pārējām gāzēm, kas neizraisa siltumnīcas efektu, vissvarīgākā ir metāna gāze (CH₄), ko rada lopkopības nozare.

4.2. EESK uzskata, ka jūras un iekšzemes ūdensceļu transporta ietekme uz vidi jāsalīdzina ar attiecīgajiem rādītājiem ES sauszemes transporta jomā un ar sauszemes objektu radītā piesārņojuma apmēriem. Tā atkārtoti uzsver⁽⁴⁾, ka ir nepieciešams piemērot visaptverošu pieeju, ņemot vērā šādus faktoros: emisiju samazināšanas tehnoloģiju pieejamība, nepieciešamība veicināt inovācijas un pasaules tirdzniecības nozari un nepieciešamība izvairīties no citu piesārņojuma veidu samazināšanas negatīvajām sekām, kas izraisītu CO₂ emisiju pieaugumu, t.i., pēc iespējas samazināt politiku savstarpējo neparedzēto ietekmi.

4.3. Pasākumiem, kuru mērķis ir samazināt emisijas jūras un iekšzemes ūdensceļu transporta nozarē, vajadzētu būt praktiskiem, izmaksu ziņā efektīviem un attiecināmiem uz visiem kuģiem (neatkarīgi no to karoga valsts), tostarp uz atpūtas kuģiem un, ja iespējams, karakuģiem⁽⁵⁾. To pamatā jābūt arī plašam

vides, tehniskajam, kā arī sociālās un ekonomiskās ietekmes novērtējumam. Turklāt tiesību akti, kas paredz par ievērojamām izmaksām pēc iespējas ierobežot siltumnīcefekta gāzu emisijas, var būt cēlonis transporta pārorientācijai uz citiem videi mazāk draudzīgiem transporta veidiem. Tādējādi šādi pasākumi globālo sasilšanu kopumā ietekmēs negatīvi.

4.4. Pietiekama uzmanība bieži netiek pievērsta tādām aspektam kā videi draudzīgas politikas ekonomiskās priekšrocības. "Zaļā ekonomika" patiesi ir viens no iespējamajiem veidiem, kā izkļūt no pasaules krīzes. Šī jaunā videi draudzīgā tautsaimniecība rada jaunas nodarbinātības iespējas⁽⁶⁾. Komisārs Dimas kgs norādīja, ka videi draudzīgi ieguldījumi nākamajā desmitgadē Eiropas Savienībā radīs 2 miljonus darba vietu. Tādēļ videi draudzīga ekonomika nav luksuss.

4.5. Jūras un iekšzemes transporta radītās CO₂ emisijas var samazināt vēl vairāk, bet tikai nedaudz, jo preces ir jāpārvieto, neskatoties uz papildu izdevumiem, ko jebkurā gadījumā segs patērētājs.

5. Videi draudzīgāks jūras transports.

5.1. Ņemot vērā aizvien intensīvāko ekonomikas industrializācijas un liberalizāciju, pasaulē ir palielinājušies tirdzniecības apjomi un pieprasījums pēc patēriņa precēm. ES Jūrniecības politikas rīcības plānā⁽⁷⁾ īpaša uzmanība ir pievērsta jūras transportam kā konkurētspējīgam, ilgtspējīgam un videi draudzīgam transporta veidam.

5.2. Jūrniecības nozares sasniegumi vides jomā daudzu gadu gaitā pakāpeniski ir uzlabojušies. Piesārņošana ekspluatācijā ir samazināta līdz nenozīmīgam apjomam. Pateicoties nozīmīgajiem uzlabojumiem dzinēju efektivitātē un korpusu būvē, emisijas ir samazinājušās un palielinājušies degvielas patēriņa efektivitāte. Ņemot vērā ar kuģiem pārvadāto preču apjomu, jūras transporta radītais CO₂ emisijas apjoms globālā mērogā ir neliels (2,7 %) (8).

5.3. Jūras ledāju kušana Arktikas reģionā aizvien vairāk paver iespējas kuģot arktiskajos ūdeņos⁽⁹⁾. Īsāki ceļojumi no Eiropas uz Kluso okeānu dos iespēju taupīt enerģiju un samazināt emisijas. Arktiskā jūras ceļa nozīmi EESK uzsvēra atzinumā par tematu "Integrēta Eiropas Savienības jūrniecības politika"⁽¹⁰⁾. Vienlaikus palielinās nepieciešamība aizsargāt un saglabāt jūras vidi un tās populāciju, kā arī uzlabot tās daudzpusējo pārvaldību. Jauni jūras ceļi minētajā reģionā jāpēta ļoti piesardzīgi, kamēr ANO paveic ietekmes uz vidi novērtējumu. EESK iesaka īsā un vidējā ilgā laika posmā uzskatīt reģionu par dabas aizsardzības zonu. Tādēļ ES un ANO līmenī būtu vēlams veikt pasākumus, lai līdzsvarotu jaunā ceļa dažādos parametrus. Paredzams, ka priekšrocības radīsies arī Panamas kanāla paplašināšanas rezultātā, ko plānots pabeigt 2015. gadā.

(3) Jēdziens "ūdens", kas var attiekties uz abiem transporta veidiem, attiecas tikai uz transporta līdzekli. Tas nenorāda transporta veidu un ietekmi uz vidi. Tas, ka Enerģētikas un transporta ģenerāldirektorāts iekšzemes transporta kategorijā līdztekus autotransportam un dzelzceļa transportam nav iekļāvis iekšzemes ūdensceļu transportu, šo faktu nemaina.

(4) OV C 168, 20.7.2007., 50. lpp., OV C 211, 19.8.2008., 31. lpp.

(5) Skatīt 4. zemsvītras piezīmi.

(6) UNEP Green Job.

(7) SEC(2007) 1278.

(8) SJO: "Aktualizēts 2000. gada pētījums par siltumnīcefekta gāzu emisijām no kuģiem".

(9) COM(2008) 763.

(10) OV C 211, 19.8.2008., 31. lpp.

5.4. Jūras transportu stingri regulē 25 nozīmīgas starptautiskas konvencijas un kodeksi. MARPOL73/78 ir nozīmīgākā starptautiskā konvencija, kuras mērķis ir novērst jūras piesārņojumu, kas rodas kuģu ekspluatācijas vai negadījumu uz jūras rezultātā⁽¹¹⁾. Jūras transportu regulē arī visaptveroši ES tiesību akti, it īpaši ERIKA I un II paketes un trešā kuģošanas drošības pakete (2009). Tiesību akti ir ievērojami uzlabojuši kuģošanas drošību, piesārņošanas pārraudzību un attiecīgajos gadījumos mehānismus negadījumu novēršanai vai to seku mazināšanai.

5.5. Ar nesen pārskatīto MARPOL konvencijas VI pielikumu par gaisa piesārņojuma no kuģiem novēršanu ir ieviesti stingrāki noteikumi par pieļaujamajām sēra oksīda (SO_x), daļiņu (PM) un slāpekļa oksīda emisijām (NO_x). Kuģu radītās CO₂ emisijas var ievērojami samazināt, īstenojot virkni tehnisku un praktisku pasākumu. Dažus no šiem pasākumiem var īstenot vienīgi brīvprātīgi. Visefektīvākais pasākums ir ātruma samazināšana (lēna kuģošana), un tam ir tūlītējs ievērojams efekts. Tā īstenošana tomēr būs atkarīga no prasībām tirdzniecības jomā.

5.6. EESK uzskata, ka labākus rezultātus var sasniegt, uzturot līdzsvaru starp likumdošanu un nozares iniciatīvām, piemēram, Grieķijas Jūras vides aizsardzības asociācijas (HELMPEA) novatoriskie pasākumi⁽¹²⁾, "Poseidon Challenge Award"⁽¹³⁾, "Floating Forest"⁽¹⁴⁾ un "Green Award Foundation"⁽¹⁵⁾ iniciatīvas.

5.7. Apsverot ETS ieviešanu jūras transporta jomā, nebūtu pieļaujama nelabvēlīga ietekme uz Eiropas kuģniecības nozares konkurētspēju pasaules tirgū, jo tas būtu pretrunā ar Lisabonas stratēģiju. Pirms lēmumu pieņemšanas Komisijai ir jāsniedz skaidras atbildes šādiem jautājumiem: kādas vides priekšrocības radīs šādas sistēmas ieviešana starptautiskās kuģniecības nozarē un kā minētā sistēma šādā nozarē darbosies praksē? Ņemot vērā iepriekš minēto, daudz efektīvāk būtu izveidot nevis ES mēroga vai citu reģionālu, bet gan starptautisku sistēmu SJO ietvaros kuģu satiksmes CO₂ radītās emisijas samazināšanai.

5.8. Nepārprotami ir jūtams politiskais spiediens uz to, lai kuģniecības jomu līdz 2013. gadam iekļautu ES emisiju tirdzniecības sistēmā. Jūras transporta jomā, it īpaši attiecībā uz transporta kuģiem, ETS sistēmu piemērot ir ievērojami sarežģītāk nekā aviācijas jomā tāpēc ka, pasaules jūras tirdzniecības specifikas dēļ ļoti grūti ir aprēķināt ETS. Starptautiskā kuģošana nodarbojas galvenokārt ar kravu pārvadāšanu pastāvīgo mainīgos maršrutos pa

visu pasauli. Lielākajai daļai ES kuģu iekraušanas un izkraušanas ostas ir trešā valstī, kuru nosaka fraktētājs. Kuģi ir dažādi, tāpēc ir grūti noteikt kādu etalonu. Kuģniecībā darbojas daudz mazu uzņēmumu, kam ETS administratīvais slogs ir ļoti smags. Daudzi kuģi, īpaši transportkuģi, kas veido kuģniecības lielāko daļu, ES ostās iegriežas ļoti neregulāri. Kuģu uzpilde ar degvielu reisa laikā var notikt trešo valstu ostās, un degvielas patēriņa no vienas ostas uz otru aprēķins balstās tikai uz aplēsēm. Šādos apstākļos ETS piešķiršanā varētu iesaistīt vairākas valstis, piem., kuģa īpašnieka valsti, kuģa operatora valsti, fraktētāja valsti, kravas īpašnieka valsti, kravas saņēmēja valsti. Turklāt ES ETS sistēma jūras transportam būtu jāpiemēro visiem kuģiem, kas ienāk ES ostās, radot reālu iespēju, ka trešās valstis veic pretpasākumus, nepiemērojot ETS savas valsts kuģiem.

5.9. Tikpat efektīvi un jūras transporta jomā daudz vienkāršāk piemērojami līdzekļi varētu būt nodoklis ogleņiem (katlu kurināmajai degvielai) vai citi nodokļu veidi. Turklāt būs vienkāršāk nodrošināt, lai šos ieņēmumus patiešām izmantotu videi draudzīgās iniciatīvās.

5.10. Tuvākā nākotnē kuģu piedziņas sistēmas vēl joprojām darbinās ar degvielām, kuru pamatā ir ogleklis. Gāzi kā alternatīvu degvielu izmantos plašāk, kad vairāk attīstīsies piegādes infrastruktūra. Sākotnējie pētījumi par kurināmā elementiem, ko darbina ar dabasgāzi, liecina par CO₂ emisiju ievērojamu samazināšanos. Bez tam SJO turpmākajā darbā īpaša uzmanība tiks pievērsta kuģu radītā trokšņa samazināšanai.

5.11. Maz ticams, ka kuģniecības nozarei nākamajos divdesmit gados pietiekamā apjomā būs pieejama ilgtspējīga biodegviela un ka to ievērojami ietekmēs ūdeņraža un oglekļa dioksīda uztveršanas un saglabšanas tehnoloģijas. Lai darbinātu kuģus, vēja tehnoloģiju (piemēram, *Skysails*) un saules enerģijas jauda nebūs pietiekama, bet to var izmantot vienlaikus ar dzinēju enerģiju. Izsmantojot krasta elektroenerģiju (*cold ironing*), ostas operācijas lielā mērā kļūs videi draudzīgākas. Lai izmantotu kodoldzinējus, ir nepieciešama īpaša infrastruktūra avārijas gadījumā novēršanai, un šāds variants tirdzniecības kuģiem nav piemērots.

6. Videi draudzīgāks iekšzemes ūdensceļu transports.

6.1. Eiropas iekšzemes transporta jomā svarīga nozīme ir iekšzemes kuģniecībai, jo upju transporta īpatsvars veido 5,3 % no ES iekšzemes transporta kopējā apjoma, dažos reģionos, kuros ir lieli ūdensceļi, pat pārsniedzot 40 %. Tas ir stabils, izmaksu ziņā efektīvs, drošs un energoefektīvs transporta veids. Veicinot iekšzemes kuģošanu, var sniegt ieguldījumu ES vides politikas nozīmīgāko mērķu sasniegšanā. Daudz plašāk izmantojot minētos pakalpojumus, transporta jomā var ievērojami samazināt CO₂ emisijas. Šis mērķis atbilst ES iecerei risināt jautājumu par autoceļu pārlieko noslogotību.

(11) Piesārņojumu no kuģiem varēs novērst, īstenojot arī jaunākās starptautiskās konvencijas par šādiem jautājumiem: sistēmas pret nosēdumiem, balsta ūdens, vraku iznīcināšana, naftas noplūde un kuģu pārstrāde (ko paredzēts pieņemt 2009. gadā).

(12) HELMPEA asociāciju izveidoja 1981. gadā, un, pamatojoties uz šo modeli, tika izveidotas CYMEPA, TURMEPA, AUSMEPA, NAMEPA, UKRMEPA, URUMPEA un INTERMEPA.

(13) To 2005. gadā izveidoja Starptautiskā neatkarīgo tankkuģu īpašnieku asociācija (*Intertanko*).

(14) Izveidota AK, info@flyingforest.org.

(15) Izveidota Nīderlandē, www.greenaward.org.

6.2. Parasti iekšzemes kuģniecības jomu ir regulējuši Centrālās komisijas kuģošanai Reinas ūdeņos (CCNR) noteikumi, ieviešot augstus tehniskos un drošības standartus. Uz Reinas piekrastes valstīm attiecas tiesību akti, kas balstās uz Manheimas līgumu. Tajos ir iekļauti noteikumi drošības, atbildības un piesārņojuma novēršanas jomā. Pateicoties šiem augstajiem standartiem, iekšzemes kuģniecības nozarē pastāv īpaši vienota kvalitātes un drošības sistēma kuģu aprīkojuma un to apkalpju apmācības jautājumos. Pamatojoties uz noteikumiem, kas izriet no Manheimas līguma, Eiropas Savienība Direktīvā 2006/87/EK nesēn ievieša visaptverošas tehniskas un praktiskas prasības iekšzemes ūdensceļu kuģiem.

6.3. ES tiesību aktos⁽¹⁶⁾ ir noteikti emisiju ierobežojumi attiecībā uz iekšzemes ūdensceļu kuģu degvielas kvalitāti. Eiropas Komisijas⁽¹⁷⁾ priekšlikuma par degvielā pieaujamo sēra saturu mērķis ir samazināt sēra saturu jūras un iekšzemes ūdensceļu kuģu degvielā. Iekšzemes kuģniecības nozares pārstāvji ierosināja, ka sēra saturs degvielā uzreiz jāsamazina no 1 000 ppm līdz 10 ppm. Eiropas Parlaments nesēn apstiprināja šo iekšzemes kuģniecības nozares priekšlikumu un nolēma no 2011. gada sēra saturu uzreiz samazināt līdz 10 ppm. Nav tālu laiks, kad iekšzemes kuģniecības jomā, iespējams, varēs izmantot tādu sistēmu priekšrocības, kas nerada emisijas (piemēram, kurināmā elementu). Konkrēti piemēri ir jaunā iekšzemes liellaiva "CompoCa-Nord", jaunais tankkuģis "Futura" Vācijā un ūdeņraža hibrīda ostas velkonis, kas nerada gandrīz nekādas emisijas, Dānijā. Turklāt jauni tiesību akti⁽¹⁸⁾ regulē bīstamu preču pārvadāšanu ar autotransportu, pa dzelzceļu vai iekšzemes ūdensceļiem dalībvalstīs vai starp tām.

6.4. Ņemot vērā ES nesēno paplašināšanos un Reinas un Donavas savienojumu, iekšzemes ūdensceļu tīkls ir izvēršies no Ziemeļu jūras līdz Melnajai jūrai. Eiropas iekšzemes ūdensceļu

transporta jomā ir lielas iespējas veikt drošus kravas pārvadājumus un, salīdzinājumā ar citiem transporta veidiem, ko bieži skar pārslodzes un veiktspējas problēmas, tam ir zināmas priekšrocības.

6.5. Nebūtu reāli iekšzemes kuģošanu uzskatīt par valsts mēroga darbībām, ko var regulēt, piemērojot attiecīgās valsts vai reģiona tiesību aktus. Horvātijas, Ukrainas, Serbijas un Moldovas iekšzemes ūdeņu kuģi šķērso Eiropas upju un kanālu ūdeņus, un Krievijas upju transporta liberalizācija un ES operatoru piekļuve šim tirgus segmentam (un otrādi) būs papildu faktori, kas paplašinās ES iekšzemes kuģniecības starptautisko dimensiju.

6.6. Lai iekšzemes kuģniecības jomā nodrošinātu stabilitāti, viens no vissvarīgākajiem priekšnoteikumiem un uzdevumiem ir uzlabot fizisko infrastruktūru, lai novērstu trūkumus, kā arī uzlabot nepieciešamo apkopi. EESK vērs uzmanību uz savu iepriekšējo atzinumu⁽¹⁹⁾ un pauž cerību, ka, īstenojot NAIADES⁽²⁰⁾ projektā paredzētos pasākumus, varēs atdzīvināt iekšzemes kuģniecības jomu un finansēt infrastruktūras attīstīšanas projektus.

6.7. Ārējo izmaksu internalizēšanā iekšzemes navigācijai kā salīdzinoši maz izmantotam transporta veidam nevajadzētu būt iniciatorei. Ikviena politika, kuras mērķis ir iekšzemes kuģniecības jomā aplikt ar nodevu ogles, saskarsies ar juridiskiem sarežģījumiem, jo saskaņā ar Manheimas konvenciju (1868) uz kuģiem, kas kuģo Reinas ūdeņos, neattiecas nekādas nodevas. Pašreiz 80 % iekšzemes kuģu izmanto Reinas baseina ūdensceļus. EESK atzīmē, ka Reinas līguma un Donavas līguma juridisko režīmu atšķirības rada problēmas Donavas vides tiesību aktos. Komiteja iesaka pastiprināt ES pasākumus, lai panāktu noteikumu (vides, sociālajā un tehniskajā jomā) vienotību, kas veicinātu iekšzemes kuģošanu.

Briselē, 2009. gada 13. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

⁽¹⁶⁾ Direktīva 2004/26/EK, OV L 225, 25.6.2004., 3. lpp.

⁽¹⁷⁾ COM(2007) 18.

⁽¹⁸⁾ Direktīva 2008/68/EK, OV L 260, 30.9.2008., 13. lpp.

⁽¹⁹⁾ OV C 318, 23.12.2006., 218. lpp.

⁽²⁰⁾ COM(2006) 6.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Autotransports 2020. gadā: organizētas pilsoniskās sabiedrības vēlmes”

(izpētes atzinums)

(2009/C 277/05)

Ziņotājs: **SIMONS KGS**

ES prezidējošā valsts Čehija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2008. gada 24. novembrī lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

“Autotransports 2020. gadā: organizētas pilsoniskās sabiedrības vēlmes”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2009. gada 15. aprīlī. Ziņotājs — *Simons kgs*.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 453. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 13. un 14. maijā (13. maija sēdē), ar 89 balsīm par, 33 balsīm pret un 17 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja šajā atzinumā pievēršas ierobežotam jautājumu lokam. Tajā tiks iztirzāti tikai ar kravu autopārvadājumiem saistītie jautājumi saskaņā ar Čehijas prezidentūras sniegtajām papildu norādēm. Komerciāliem pasažieru pārvadājumiem tiks veltīts atsevišķs atzinums.

1.2. Visas prognozes liecina, ka no šā brīža līdz 2020. gadam kravu pārvadājumu jomā turpināsies straujš pieaugums vairāku desmitu procentu apmērā. Ir paredzama pieauguma apstāšanās dažu turpmāko gadu laikā ekonomikas pašreizējās lejupslīdes rezultātā, bet tas būtiski neietekmēs stāvokli 2020. gadā.

1.3. Ja līdz 2020. gadam īstenosies paredzētais pieaugums, ir īpaši svarīgi transporta politikas jomā īstenot komodalitātes pieeju, lai izveidotu uz saimnieciskajiem, sociālajiem un ekoloģiskajiem principiem balstītu integrētu transporta politiku, ko Komisija atbalsta Transporta baltajā grāmatā un ko Komiteja apstiprina savā 2007. gada 15. marta atzinumā.

1.4. Paredzētais pieaugums rada arī virkni grūtību, ar kurām jau saskaras pārvaldes iestādes, valdības, ieinteresētās puses un sabiedrība. Tās ietver CO₂ emisiju pieaugošo līmeni, transporta nozares atkarību no fosilās degvielas, drošas infrastruktūras trūkumu un garantētus labvēlīgus darba apstākļus autovadītājiem.

1.5. Lai risinātu minētās problēmas, Komiteja uzskata, ko ir jārada steidzamības izpratne visās ieinteresētajās pusēs, tādējādi nodrošinot atbalstu, kas ir tik ļoti nepieciešams.

1.6. Komiteja ierosina veikt būtiskus pasākumus, piemēram, attiecībā uz CO₂ emisijām pastiprināti pievērsties emisiju avotiem, tostarp veicinot jaunas paaudzes energoefektīvu dzinēju attīstību.

1.7. Saistībā ar komerctransporta nozares atkarību no fosilās degvielas Komiteja uzskata, ka ir svarīgi īstenot pietiekami finansētu pētniecības un attīstības programmu, lai noskaidrotu, kā šajā nozarē iespējams izmantot ilgtspējīgu enerģiju.

1.8. Komiteja arī norāda, ka solis pareizajā virzienā būtu ar skāļu pasākumu palīdzību veicināt alternatīvu transporta veidu izmantošanu un CO₂ emisiju samazināšanu. Viens no šādiem pasākumiem varētu būt novecojušo kravas automobiļu modeļu ātrāka nomaiņa.

1.9. Papildus tehniskajiem jauninājumiem un tiem līdzīgiem ieguldījumiem ir vajadzīga steidzama rīcība, lai attīstītu nepieciešamo infrastruktūru, tostarp nodrošinātu aprīkotas, drošas un uzraudzītas autostāvvietas un apkopes stacijas, pielāgojoties prognozētajam pieaugumam. Tam jānodrošina, lai vadītāji varētu ievērot noteiktos pārtraukumus un to laikā patiesi atpūsties. Jo īpaši jānodrošina vadītāju aizsardzība pret zādzībām, uzbrukumiem un citādiem noziedzīgiem nodarījumiem. Ne tikai uz autoceļiem, bet arī apkopes stacijās un stāvvietās nekavējoties jāizstrādā un jāievieš universāli piemērojami standarti (strukturālais plānojums, sniegtie pakalpojumi, stāvvietu norādes sistēmas). Stāvvietu un apkopes staciju uzlabošanu var finansēt, izmantojot kravas furgoniem piemērojamo ceļa nodokli. Šādu pasākumu papildu priekšrocība ir tā, ka pašreizējā lejupslīdes posmā ieguldījumi var veicināt saimniecisko darbību.

1.10. Ir jāsiglabā autovadītāja profesijas pievilcība, garantējot labvēlīgus darba apstākļus un vidi, tostarp reglamentētu darba laiku, saskaņotus transportlīdzekļu vadīšanas un atpūtas laikus, kam ne tikai jābūt ierakstītiem normatīvajos aktos, bet arī nodrošinātiem praksē. Komiteja uzskata, ka ir jāsaskaņo ES līmenī arī sociālo normu kontrole šajā nozarē un, attiecīgā gadījumā, jāpiemēro sankcijas un ka darba devēju un darbinieku sociālā dialoga veidošana valstu un Kopienas līmenī ir nepieciešams priekšnoteikums nozares sekmīgai darbībai.

1.11. Komiteja pārliecinoši uzsver to, ka šajā atzinumā izteikto priekšlikumu mērķis ir ne tikai likt apzināties steidzamību, bet gan noteikt tūlītējus un neatliekamus pasākumus, lai ilgtspējīgi risinātu problēmas saistībā ar gaidāmo izaugsmi.

2. Ievads.

2.1. Kad Čehijas Republika gatavojās pārņemt ES prezidējošās valsts funkcijas 2009. gada pirmajā pusē, Čehijas Transporta ministrs *Aleš Řebíček* kgs 2008. gada 24. novembrī nosūtīja vēstuli Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas ģenerāls sekretāram *Martin Westlake* kgam.

2.2. Šajā vēstulē *Řebíček* kgs norādīja, ka Čehijas Transporta ministrijas un EESK laba sadarbība ir ļoti svarīga Čehijas prezidentūras programmas optimālai izpildei.

2.3. Tādēļ ES prezidējošā valsts Čehija pieprasīja EESK izstrādāt izpētes atzinumu par tematu "*Autotransporta nozare 2020. gadā: organizētās pilsoniskās sabiedrības vēlnes*". Tas ir svarīgs politisks jautājums, kas ir cieši saistīts ar "*europignette*" jautājuma turpmāko virzību un TEN-T programmu, kas drīzumā tiks publicēta.

2.4. Lai ātri apkopotu sabiedrības dažādo grupu viedokļus, Komiteja uzskatīja, ka ir vajadzīga uzklaušanās sanāksme, kurā minēto grupu pārstāvji varētu izklāstīt savu viedokli.

2.5. Uzklaušanās gaitā paustie viedokļi ir apkopoti atzinuma pielikumā ⁽¹⁾.

(1) Atzinumu pielikumi netiek publicēti ES Oficiālajā Vēstnesī. Šajā gadījumā pielikumumu var apskatīt, izmantojot EESK tīmekļa vietni: www.eesc.europa.eu.

2.6. Šajā izpētes atzinumā formulējums "autotransports" saskaņā ar prezidējošās valsts Čehijas sniegtajām papildu norādēm tiks izmantots attiecībā uz kravu autopārvadājumiem. Komerciāliem pasažieru pārvadājumiem tiks vēlēts atsevišķs atzinums.

2.7. Minētais ierobežojums nozīmē, ka izdarītie secinājumi, piemēram, par infrastruktūru, ir jāizskata ļoti rūpīgi, jo tajos nav iekļauta pasažieru privāto pārvadājumu papildu dimensija, kurai ir svarīga ietekme uz infrastruktūru.

2.8. Čehijas prezidentūras pieprasījumam izvērtēt autotransporta tirgus perspektīvas laikposmā līdz 2020. gadam ir īpaša nozīme, ņemot vērā, ka saskaņā ar Baltās grāmatas vidusposma pārskatu 2001. gadā Eiropas Komisija prognozē līdz 2020. gadam kravu autopārvadājumu apjoma (tonnās/km) pieaugumu 50 % apmērā ES-25 un ka 2006. gadā ir secināts, ka ES 27 dalībvalstīs aptuveni trīs ceturtdaļas pārvadājumu apjoma tonnās/km (73 %) ir attiecināmi uz kravu autopārvadājumiem.

2.9. Dzelzceļa kravu pārvadājumi veido 17 % tonnu/km, savukārt iekšējie ūdensceļu pārvadājumi un transportēšana pa naftas/gāzes cauruļvadiem katrs veido 5 %. Tādēļ jāveic pasākumi, lai palielinātu minēto transportēšanas veidu un mazās kabotāžas īpatsvaru.

2.10. Ja piepildīsies prognozes attiecībā uz pārvadājumu apjoma pieaugumu laikposmā no šodienas līdz 2020. gadam un starptautisko autopārvadājumu apjoma divkāršošanos, t.i., divreiz ātrāks pieaugums nekā iekšzemes pārvadājumiem, tas ievērojami ietekmēs daudzas jomas. Cita starpā var minēt nepietiekamo infrastruktūru, kuras dēļ rodas satiksmes plūsmas pārslogotība. Ja netiks veikti radikāli pasākumi, notiks CO₂ emisiju, trokšņu un enerģijas patēriņa straujš pieaugums. Turklāt, ja nemainīsies pašreizējā politika, pasliktināsies darba apstākļi un vide, mazinot autovadītāja profesijas pievilcību.

2.11. Minētie aspekti neapšaubāmi uzskatāmi par izšķiroši nozīmīgām problēmām, kuru risināšanai būs nepieciešama fundamentāla izvēle, lai nodrošinātu autotransporta nozares iekšējā tirgus vienmērīgu darbību.

2.12. Vēl viena problēma ir saistīta ar autotransporta tirgus struktūras sadrumstalotību. Eiropā šajā nozarē darbojas aptuveni 900 000 uzņēmumu, no kuriem vairāk nekā puse ir uzskatāmi par mazajiem uzņēmumiem. Uzņēmumu skaits stabilizējas, tomēr to apmērs palielinās. Turklāt autotransporta tirgum ir raksturīga vāja kohēzijas pakāpe. Vairums uzņēmumu ir mazie uzņēmumi, kas darbojas individuāli un netiecas savstarpēji sadarboties. Tāpēc loģistikas procedūras netiek optimāli izmantotas, un šajā nozarē saglabājas ievērojams kvalitātes uzlabošanas iespēju potenciāls.

3. Vispārējās piezīmes.

3.1. Saskaņā ar Eurostat datiem 2006. gadā 25 no 27 ES dalībvalstīm autotransporta pārvadājumi salīdzinājumā ar citiem iekšzemes transporta veidiem (dzelzceļa kravu pārvadājumiem, iekšējo ūdensceļu pārvadājumiem un transportēšanu pa naftas/gāzes cauruļvadiem) veido vairāk nekā 50 % (tonnās/km). Igaunijā un Latvijā dzelzceļa pārvadājumu īpatsvars pārsniedza 60 %. Saskaņā ar to pašu Eurostat pētījumu arī Šveicē minēto pārvadājumu īpatsvars pārsniedza 60 %.

3.2. Jāatzīmē, ka attiecībā uz kravu autopārvadājumiem 85 % tonnāžas tiek transportēti attālumos, kas ir mazāki par 150 km. Tādējādi 15 % kravu pārvadājumu tiek veikti attālumos, kas pārsniedz 150 km.

3.3. Šie dati arī raksturo kravu autopārvadājumu nozīmi, precīzāk — šī transporta veida elastīgumu, ņemot vērā to, ka attiecībā uz nelieliem attālumiem nav daudz alternatīvu.

3.4. Attiecībā uz iekšzemes pārvadājumiem, īpaši lielākos attālumos un atkarībā no pārvadājamo kravu veida, dzelzceļš un iekšējie ūdensceļu pārvadājumi var būt reāls risinājums kravu autopārvadājumu aizstāšanai, ciktāl pakalpojumu kvalitāte būtu vismaz salīdzināma un kravu pārkraušanas neizbēgamās izmaksas — pieņemamas. Šajā sakarā nozīmīga varētu būt ārējo izmaksu internalizācija.

3.5. Piejūras pārvadājumos mazā kabotāža var būt risinājums kravu autopārvadājumu aizstāšanai ar nosacījumu, ka tiek novērsti ar muitas un administratīvām procedūrām saistīti šķēršļi, kā arī kravu pārkraušanas izmaksas ir ierobežotas.

3.6. Izvērtējot iespējamo attīstību laikposmā līdz 2020. gadam, var konstatēt, balstoties uz Eiropas Komisijas un pētniecības institūta NEA veikto pētījumu šajā jomā ("Eiropas enerģētika un transports"), ka nacionālais kopprodukts un līdz ar to arī pārvadājumu apjomi ievērojami pieaugs, ja vien netiks veikti pasākumi, lai likvidētu abu minēto faktoru saikni, kā tas jau tika atzīts Transporta baltās grāmatas vidusposma novērtējumā.

3.7. Prognozes attiecībā uz kravu plūsmu 2020. gadā salīdzinājumā ar 2005. gadu paredz, ka

- iekšzemes pārvadājumu apjoms Rietumeiropā pieaugs par 33 %,
- iekšzemes pārvadājumu apjoms Austrumeiropā pieaugs par 77 %,
- pārvadājumu apjoms no Rietumeiropas uz Austrumeiropu pieaugs par 68 % un ka
- pārvadājumu apjoms no Austrumeiropas uz Rietumeiropu pieaugs par 55 %.

Ņemot vērā nozares atkarību no fosilās degvielas, paredzētais kravu autopārvadājumu apjoma pieaugums līdz 2020. gadam ievērojami ietekmēs energoresursu krājumus.

3.8. Kopumā tiek prognozēts kravu plūsmu apjoma pieaugums. Ņemot vērā finanšu krīzi un tās izraisīto ekonomikas recesiju, pieaugums turpmāko gadu laikā katrā ziņā būs mazāks nekā tika prognozēts, tomēr tāpat ir jāveic pasākumi minētā jautājuma risināšanai. Līdz 2020. gadam atlicis vairāk nekā desmit gadu, un ir maz ticams, ka recesijas sekas līdz tam laikam joprojām turpinās izpausties.

3.9. Prognozētais pārvadājumu apjoma pieaugums izriet no ES ekonomiskās izaugsmes, un tam ir vajadzīgs integrētāks tirgus, kas balstās uz saskaņotiem pasākumiem, piemēram, stingru kontroli un sankcijām.

3.10. Līdztekus alternatīviem risinājumiem un ieguldījumiem Komiteja kā nepieciešamu soli atbalsta Eiropas Komisijas ierosināto plānu atteikties no piespiedu novirzīšanas uz citiem transporta veidiem un orientēties uz komodalitātes pieeju (?), kas nozīmē optimizēt visus transporta veidus un nodrošināt iespējami efektīvāku mijiedarbību starp visiem transporta veidiem, lai ilgtermiņā nodrošinātu ne tikai augstu mobilitātes līmeni, bet arī augstu vides aizsardzības līmeni.

3.11. Komiteja 2007. gada 15. marta sanāksmē (?) atbalstīja pārskatītās baltās grāmatas mērķus attiecībā uz visu transporta veidu optimizāciju atsevišķi un kopumā un tajos esošā potenciāla pienācīgu izmantošanu, uzsverot nepieciešamību paaugstināt dzelzceļa, jūras un iekšzemes ūdensceļu transporta konkurētspēju.

3.12. Lai varētu risināt ar prognozēto izaugsmi saistītās problēmas, ir svarīgi panākt ieinteresēto pušu atbalstu un sadarbību. Tāpēc lietderīga bija pilsonisko sabiedrību pārstāvošu starptautisko jumta organizāciju uzklaušanās sanāksme, lai tajā paustos viedokļus varētu iekļaut atzinumā.

3.13. Viens no secinājumiem saistībā ar prognozēto kravu plūsmu pieaugumu līdz 2020. gadam ir tāds, ka jāattīsta fiziskā infrastruktūra visiem iekšzemes transporta veidiem. Attiecībā uz mazo kabotāžu pirmām kārtām ir jānovērš ar muitas un administratīvām procedūrām saistītie šķēršļi.

(2) "Komodalitāte" saskaņā ar Eiropas Komisijas Transporta baltās grāmatas vidusposma pārskatā (COM(2006) 314, 4. lpp.) ierosināto definīciju nozīmē "efektīvu gan viena atsevišķa transporta veida izmantojumu, gan dažādu transporta veidu kombinētu izmantojumu — resursi tiks izmantoti optimāli un ilgtermiņā". Citas zemsvītras piezīmes tāpat kā Bredima kdzes atzinumā par transporta ietekmes uz vidi uzlabošanu.

(3) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas Paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam — Eiropas dinamisma saglabāšana — ilgtspējīga attīstība mūsu kontinentā — Eiropas Komisijas 2001. gadā publicētās Transporta baltās grāmatas vidusposma pārskats" COM(2006) 314 galīgā redakcija, OV C 161, 13.7.2007.

3.14. Turklāt, ja pieaugs kravu autopārvadājumu apjoms, būs jāmeklē veidi, kā risināt ar šā pieauguma sekām saistītās problēmas, īpaši saistībā ar CO₂ emisijām, satiksmes negadījumiem, energoresursu patēriņu un sociālajām sekām, kā arī apsargātu un aprīkotu autostāvvietu un apkopes staciju nepietiekamību.

3.15. Jāpanāk progress arī attiecībā uz tukšbraucieniem, transportlīdzekļu vadīšanas laika ierobežojumu saskaņošanu, kontroles pasākumiem un soda sankcijām, iekšējā tirgus reālu integrāciju, efektivitātes paaugstināšanu, tostarp izmantojot modalitātes koncepcijas, paātrinot muitas kontroles procedūras, piemērojot loģistikas koncepcijas un braukšanas ātruma izpēti, kā arī nodrošinot apriepojuma uzlabošanu.

3.16. Komiteja atzīst arī, ka laikposmam pēc 2020. gada būs jāizstrādā tālejošāka politika. Komiteja aicina Komisiju, Padomi, Parlamentu un autotransporta nozari vēltīt maksimālu uzmanību 2010. gadā paredzētajām debatēm par transporta nozares nākotni, ko ierosināja par transporta jomu atbildīgais komisārs *Tajani* kgs.

4. Īpašas piezīmes.

4.1. Ņemot vērā nelielās iespējas rast risinājumu saistībā ar starptautisko kravu autopārvadājumu apjoma pieaugumu, izmantojot citus transporta veidus, Komiteja uzskata, ka starptautiskajā un valstu līmenī jāizstrādā stratēģija, lai radītu vajadzīgos nosacījumus minētās izaugsmes īstenošanai.

4.2. Jāveic pasākumi, lai izveidotu vai uzlabotu ceļu un transporta fizisko infrastruktūru (likvidētu "šaurās vietas") gan Eiropas, gan valstu līmenī. Jāvelta arī pienācīga uzmanība, lai nodrošinātu uzraudzītu, aprīkotu un drošu stāvvietu un apkopes staciju pietiekamu skaitu.

4.3. Šajā sakarā Komiteja vērš uzmanību uz Komisijas paziņojumu "Ārējo izmaksu internalizācijas ieviešanas stratēģija" un atzinumu, ko Komiteja izstrādā par minēto tematu (4).

4.4. Ir jā saglabā auto vadītāja profesijas pievilcība, garantējot labvēlīgus darba apstākļus un vidi, tostarp reglamentētu darba laiku, saskaņotus transportlīdzekļu vadīšanas un atpūtas laikus, kam ne tikai jābūt ierakstītiem normatīvajos aktos, bet arī īstenotiem praksē. Komiteja uzskata, ka ir jā saskaņo ES līmenī arī sociālo normu kontrole šajā nozarē. Tiesību aktu nesaskaņošanas gadījumā būtu jāievieš arī jāpiemēro sankcijas, jo īpaši finansiālu sodu veidā. Komiteja uzskata, ka darba devēju un darbinieku sociālā dialoga veidošana valstu un Kopienas līmenī ir nepieciešams priekšnoteikums nozares sekmīgai darbībai.

4.5. Pēdējo gadu laikā Rietumeiropas autotransporta uzņēmumi pievērsās filiāļu izveidei tādās valstīs kā, piemēram, Polija, Čehijas Republika un Ungārija. Šie delokalizētie uzņēmumi kopā ar ilggadējiem valstu uzņēmumiem nodrošina lielāko daļu kravu pārvadājumu starp Rietumeiropu un Austrumeiropu. Sagaidāms, ka šāda tendence pastiprināsies.

4.6. Ņemot vērā paredzamo izaugsmi, Komiteja atbalsta administratīvo un fizisko šķēršļu novēršanu, kas kavē vairākveidu pārvadājumu kombinēšanas izmantošanu, un uzskata, ka visus transporta veidus var izmantot optimāli, nodrošinot vienādu attieksmi pret dažādajiem transporta veidiem.

4.7. Komiteja atzīmē, ka ir svarīgi vienlaikus ar pielāgošanos paredzamajam pārvadājumu apjoma pieaugumam pastiprināt izvīzīto mērķu īstenošanu klimata un enerģētikas jomā. Kā Komiteja jau ir norādījusi savā atzinumā par Transporta baltās grāmatas vidusposma pārskatu, prioritāte jāpiešķir ES atkarības no fosilo energoresursu importa un CO₂ emisiju apjoma samazināšanai. Lai īstenotu iepriekš minēto mērķi, pirmām kārtām jāveic uz pirmavotiem vērsti pasākumi, tostarp dzinēju pilnveidošana, lai tie radītu mazāk CO₂ (*euro V, VI* un jaunās paaudzes energoefektīvie dzinēji).

4.8. Attiecībā uz CO₂ emisijām pētījumi liecina, ka, ja apjomi turpinās pieaugt, līdz 2020. gadam ir sagaidāma emisiju palielināšanās par 17 līdz 55 % neatkarīgi no ekonomiskās izaugsmes scenārija. CO₂ emisiju kopapjomam pēc 2040. gada būtu jāsamazinās. Šie rezultāti Komitejai rada bažas. Būtu jāizmanto visas pieejamās zināšanas un jādara viss iespējams, lai izstrādātu pasākumus, pat ja tie nav tūlīt acīmredzami, kas ļautu samazināt CO₂ emisijas līdz 2020. gadam. Viens no šādiem pasākumiem varētu būt novecojušo kravas automobiļu modeļu izņemšana no aprites un ārējo izmaksu internalizācijas rezultātā iegūto līdzekļu īpaša iezīmēšana.

4.9. Komiteja uzskata, ka kravu autopārvadājumu nozares atkarību no fosilajiem energoresursiem nevar samazināt īstermiņā, tomēr ir jāpieliek papildu pūles, lai rastu to aizstāšanas risinājumus ilgtermiņā. Iepriekš minētajā atzinumā Komiteja uzsvēra nepieciešamību izstrādāt pētniecības un izstrādes programmu, kam tiktu piešķirti vajadzīgie finanšu resursi, lai veicinātu alternatīvo enerģijas avotu izmantošanu.

4.10. Saskaņā ar Komisijas Energoefektivitātes rīcības plānu (5) potenciālais energoresursu ietaupījums transporta nozarē līdz 2020. gadam būtu 26 %.

4.11. Kā mazināt kravu autopārvadājumu negatīvās sekas? Komiteja uzskata, ka būtiska nozīme ir loģistikas procedūru labākai organizācijai, kas ļautu paaugstināt kravu autopārvadājumu efektivitāti.

(4) COM(2008) 435 galīgā redakcija, 8.7.2008., un TEN/357 "Ārējo izmaksu internalizācija".

(5) Komisijas paziņojums "Energoefektivitātes rīcības plāns", COM(2006) 545.

4.12. Komiteja arī atzīmē, ka panākumu atslēga pirmām kārtām ir ieinteresēto dalībnieku atbalsts un viņu izpratnes veicināšana. Uz stimuliem balstīta pieeja darbosies labāk nekā represīvas metodes, lai gan arī sankciju piemērošana nebūtu pilnībā atmetama. Šie stimuli varētu darboties tādās formās kā nodokļu atvieglojumi vai subsīdijas ieguldījumiem ilgtspējīgos kravas automobiļos vai autobusus, diferenciācija ceļu lietošanas nodevu un citu obligāto maksājumu piemērošanā, līdzīgi fiskāla rakstura pasākumi, lai veicinātu alternatīvu transporta veidu, ekoloģisku kravas automobiļu un autobusu izmantošanu, kā arī stingri reglamentējošie pasākumi.

4.13. Visbeidzot, Komiteja iesaka autotransporta nozarē veikt salīdzinošu analīzi attiecībā uz tehnoloģisko attīstību un vadības pilnveidošanu, lai apgūtu citās nozarēs izstrādāto pasākumu iespējas.

4.14. Komiteja apzinās, ka laiku vairs nedrīkst zaudēt. Tādēļ tā uzstājīgi uzsver, ka šajā atzinumā izteikto priekšlikumu, tāpat kā citu attiecīgu priekšlikumu mērķis ir ne tikai likt apzināties to steidzamību, bet tos apņēmīgi īstenot, tādēļ nekavējoties jāpieņem neatliekami pasākumi, lai ilgtspējīgi pielāgotos gaidāmajai izaugsmei.

Briselē, 2009. gada 13. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pilsoniskās sabiedrības līdzdalība Austrumu partnerībā"

(izpētes atzinums)

(2009/C 277/06)

Ziņotājs: **VOLEŠ KGS**

Čehijas Republikas vēstniece un pastāvīgā pārstāve Eiropas Savienībā *Milena Vicenová* 2009. gada 12. janvāra vēstulē lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju sagatavot izpētes atzinumu par tematu

"Pilsoniskās sabiedrības līdzdalība Austrumu partnerībā".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 16. aprīlī. Ziņotājs — *Voleš kgs.*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 453. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 13. un 14. maijā (13. maija sēdē), ar 160 balsīm par, 15 pret un 18 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. EESK atzinīgi vērtē un atbalsta priekšlikumu izveidot Austrumu partnerību, kas ļauj īstenot kvalitatīvi labāku sadarbību ar Eiropas kaimiņattiecību politikā (EKP) iesaistītajām austrumu valstīm. Austrumu partnerības pamatā jābūt kopīgām demokrātijas vērtībām un cilvēktiesību ievērošanai, tostarp sociālajam un pilsoniskajam dialogam un pilsoniska sabiedrības lielās nozīmes demokrātiskās sabiedrībās atzīšanai.

1.2. Austrumu partnerības sadarbības programmā galvenā uzmanība jāpievērš konkrētas palīdzības sniegšanai partnervalstīm, sevišķi tagad, kad to ekonomiku jūtami ietekmē pasaules mēroga ekonomikas krīze, kas rada arī smagas sociālās sekas. Ar Austrumu partnerības palīdzību būtu arī jāstiprina iestādes un jāpānāk pastāvošo konfliktu atrisinājums miermīlīgā ceļā.

1.3. Austrumu partnerība neatrisina jautājumu par iespējamo pievienošanu ES, uz ko tiecas dažas no partnerībā iekļautajām valstīm. Ja tās savus likumus veiksmīgi saskaņo ar attiecīgajiem ES nozaru tiesību aktiem, tām būtu jāspēj iegūt privilēģētu statusu, kas ļauj piedalīties ES nozaru *acquis* izveidošanā bez balsstiesībām, tāpat kā tas ir Eiropas Ekonomikas zonas valstu gadījumā.

1.4. Īstenojot Austrumu partnerību, jāņem vērā pieredze, kas gūta piecu gadu laikā īstenojot Eiropas kaimiņattiecību politiku:

— izstrādājot valsts līmeņa rīcības plānu īstenošanas pasākumus, jāuzlabo ES un partnervalstu sadarbība;

— rīcības plānu izstrādē un to īstenošanas uzraudzībā ir jāiesaista pilsoniskā sabiedrība, tostarp sociālie partneri;

— īstenojot uz partnerības un sadarbības nolīgumiem pamato to sadarbību nozaru jautājumos, jāievēro kopējo apakškomiteju sanāksmju grafiks, un to secinājumu īstenošanas uzraudzībā jāiesaista pilsoniskā sabiedrība;

— nosacījumiem par iekļaušanu Kopienas iestāžu un aģentūru programmās ir jābūt skaidri definētiem, lai mudinātu partnerus panākt atbilstību attiecīgajiem Kopienas tiesību aktiem;

— tematiskajās platformās apspriežamo tematu izvēlē būtu jāiesaista pilsoniskā sabiedrība; galvenokārt būtu jāskata tādi jautājumi kā laba pārvaldība, tiesiskums, tirgus sociālās ekonomikas un tās regulējuma principi, sociālais un pilsoniskais dialogs, migrācija, intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzība, energoapgādes drošība, nabadzības izskaušana, savstarpējo tirdzniecību kavējoši šķēršļi, pārrobežu sadarbība, vides aizsardzība, personu saskarsme u.c.

1.5. Partnervalstis drīkst piedalīties Austrumu partnerībā tikai tad, ja tās apliecina vēlmi un spēju atzīt vērtības, kas tām ir kopīgas ar ES, ievērot cilvēktiesības un pamatbrīvības, kā arī veidot un atbalstīt sociālo un pilsonisko dialogu. Tas jo īpaši attiecas uz Baltkrieviju.

1.6. Austrumu partnerība Austrumeiropā nedrīkst izraisīt jaunu šķelšanos un jāveido tā, lai tajā varētu iekļaut trešās valstis jomās, kur tām ir kopīgas intereses ar ES un Austrumu partnerību, piemēram, energodrošība, migrācija, vides aizsardzība u.c. Daudzas no Austrumu partnerības prioritātēm attiecas uz Krievijas un ES stratēģisko partnerību. EESK iesaka iesaistīt Krievijas, Turcijas un, iespējams, citu valstu pilsonisko sabiedrību kopīgi interesējošu jautājumu apspriešanā pilsoniskās sabiedrības forumu un tematisko platformu ietvaros.

1.7. Lai varētu sasniegt Austrumu partnerības mērķus, būtiski ir veicināt mobilitāti un personu saskarsmi. EESK ļoti augstu vērtē vīzu režīma mikstināšanu dažām partnervalstu valstspiederīgo grupām, paredzot, ka nākotnē vīzu režīmu varētu pakāpeniski atcelt, ja to ļauj abu pušu drošības intereses.

1.8. EESK ir gatava piedalīties Austrumu partnerības īstenošanā, atbalstot pilsonisko sabiedrību partnervalstīs un daloties pieredzē, kas gūta, daudzās valstīs un reģionos, tostarp austrumu kaimiņvalstīs, veidojot pilsoniskās sabiedrības tīklus. EESK aicina Komisiju un Padomi paredzēt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai būtisku lomu Austrumu partnerības pilsoniskās sabiedrības foruma izveidē. Šis forums varētu kļūt par elastīgu un atvērtu ES un Austrumu partnerības valstu pilsoniskās sabiedrības tīklu; tas pulcētos reizi gadā un darbotos ar darba un rīcības grupu starpniecību, izskatot konkrētus jautājumus, lai izvirzītu priekšlikumus saistībā ar programmām un projektiem, kas paredzēti Austrumu partnerības mērķu sasniegšanai. Pilsoniskās sabiedrības pilna un efektīva iesaiste šajā forumā būtu jāatbalsta, piešķirot atbilstošu finansējumu.

1.9. Divpusējā līmenī EESK sekmēs tādu struktūru izveidi partnervalstīs, kas sociālajiem partneriem un citām pilsoniskās sabiedrības organizācijām ļauj iesaistīties konsultācijās, kuras veic ES un partnervalstu divpusējo programmu īstenošanas gaitā, tostarp valstu rīcības plānu izstrādē, īstenošanā un sasniegto rezultātu uzraudzībā.

1.10. Lai pilsoniskā sabiedrība varētu veikt savu uzdevumu, EESK aicina Eiropas Komisiju nodrošināt pilsoniskās sabiedrības organizāciju iekļaušanu visaptverošajā iestāžu darbības uzlabošanas programmā un partnerības programmās, izmantojot Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumenta (EKPI) attiecīgajā sadaļā paredzēto finansējumu.

1.11. EESK ir gatava kopā ar partnervalstu pilsoniskās sabiedrības organizācijām piedalīties ikvienā no četrām tematiskajām platformām, jo tās ir saistītas ar problēmām, kurām Komiteja jau aktīvi pievērsusies savā darbā un par kurām tā ir sagatavojusi vairākus atzinumus un sniegusi ieteikumus.

2. Austrumu partnerības izveides priekšlikuma ievads un saturs.

2.1. Komiteja atzinīgi vērtē Čehijas aicinājumam izstrādāt izpētes atzinumu, kurā, pamatojoties uz Eiropas Komisijas 2008. gada 3. decembra paziņojumā⁽¹⁾ ietvertu priekšlikumu, tiktu izvērtētas pilsoniskās sabiedrības iespējas iesaistīties Austrumu partnerībā un šādas iesaistes veidi.

2.2. Eiropas kaimiņattiecību politika, ko ieviesa tūlīt pēc ES paplašināšanas 2004. gadā, ir ļāvusi Eiropas Savienībai pastiprināt divpusējās attiecības ar kaimiņvalstīm pie tās austrumu robežas⁽²⁾ un gūt daudzus panākumus savstarpējo kontaktu nostiprināšanā. Tomēr ne visas cerības ir pilnībā piepildījušās, it īpaši tas sakāms par valstīm, kurām saistībā ar ES ir vērienīgāki mērķi.

2.3. Iniciatīvu sāka Polija un Zviedrija, Vispārējo lietu un ārējo attiecību padomes 2008. gada 26. maija sēdē iesniedzot priekšlikumu izveidot Austrumu partnerību, kas būtu kvalitatīvi labāks Eiropas kaimiņattiecību politikas veids. Priekšlikumu atbalstīja prezidējošā valsts Čehija, kas noteica šo jautājumu par vienu no savām prioritātēm.

2.4. Eiropas Komisija 2008. gada 3. decembrī publicēja paziņojumu par Austrumu partnerību. Pēc Austrumu partnerības apstiprināšanas Padomes augstākā līmeņa sanāksmē martā⁽³⁾ to pieņems 2009. gada 7. maija Prāgas augstākā līmeņa sanāksmē, kurā piedalīsies Austrumu partnerības partnervalstis.

2.5. Austrumu partnerības mērķis ir stingrāk nekā līdz šim atbalstīt partnervalstu centienus tuvināties Eiropas Savienībai un sniegt visu nepieciešamo palīdzību, lai tās varētu ieviest demokrātiskas un uz tirgus ekonomiku virzītas reformas, piemērojot tādas principus kā tiesiskums, laba pārvaldība, cilvēktiesību ievērošana, cieņa pret minoritātēm un to aizsardzība, kā arī īstnot tirgus ekonomikas un ilgtspējīgas attīstības pamatprincipus.

2.6. Austrumu partnerība galvenokārt tiks īstenota divpusējā līmenī, un tās mērķis būs noslēgt asociācijas nolīgumus⁽⁴⁾, ja partneri būs panākuši progresu demokrātijas, tiesiskuma ievērošanas un cilvēktiesību jomā⁽⁵⁾. Katrā asociācijas nolīgumā paredzēts ietvert arī nolīgumu par padziļinātas un visaptverošas brīvās tirdzniecības zonas izveidošanu.

(1) Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par Austrumu partnerību, COM(2008) 823 galīgā redakcija, 3.12.2008.

(2) Šajā atzinumā "austrumu partnervalstis" ir Austrumeiropas un Dienvidkaukāza valstis, uz kurām attiecas Eiropas kaimiņattiecību politika: Armēnija, Azerbaidžāna, Baltkrievija, Gruzija, Moldova un Ukraina.

(3) Briseles Eiropadomes secinājumi (2009. gada 19. un 20. marts), dok. Nr. 7880/09.

(4) Patlaban jau ir sāktas sarunas par asociācijas nolīguma noslēgšanu ar Ukrainu, un tas varētu kļūt par paraugu citām partnervalstīm.

(5) Tas galvenokārt attiecas uz Baltkrieviju, kur šajā ziņā patlaban nav vērojams pietiekams progress.

2.7. Daudzpusējā līmenī ir paredzēts izveidot četras politiskas platformas par šādiem tematiem: 1) demokrātija, laba pārvaldība un stabilitāte; 2) ekonomikas integrācija un konverģence ar ES politikas virzieniem; 3) energoapgādes drošība; 4) personu saskarsme. Daudzpusējais satvars stiprinās saikni starp partnervalstīm, paredzot iespēju izveidot kaimiņvalstu ekonomisko kopieni. Konkrētus panākumus daudzpusējās sadarbības jomā varētu gūt, pateicoties galvenajām iniciatīvām⁽⁶⁾. Šādus pasākumus varētu finansēt starptautiskās finanšu iestādes un privātais sektors.

2.8. ES un Austrumu partnerības valstu un valdību vadītāju sanāksmes notiks reizi divos gados, ārlietu ministru sanāksmes reizi gadā, katras platformas vadībā iesaistīto augstāko amatpersonu sanāksmes divas reizes gadā, tāpat kā ekspertu darba grupu sanāksmes.

2.9. Eiropas Komisija un Padome paļaujas uz pilsoniskās sabiedrības līdzdalību Austrumu partnerības mērķu sasniegšanā un ierosina izveidot pilsoniskās sabiedrības forumu, kura uzdevums būtu sekmēt dialogu ar valsts iestādēm. Komisija ir aicinājusi Reģionu komiteju un EESK piedalīties tematisko platformu darbā tādās jomās kā demokrātija, laba pārvaldība, stabilitāte un personu saskarsme.

2.10. Austrumu partnerības finansējums tiks palielināts no 450 miljoni *euro* 2008. finanšu gadā uz 600 miljoniem *euro* 2013. gadā, tādēļ būs nepieciešami papildu līdzekļi, kas jāgūst no Eiropas Kaimiņattiecību un partnerības instrumenta budžeta rezervēm.

3. Kā padarīt Austrumu partnerību par instrumentu, kas ļauj uzlabot Eiropas kaimiņattiecību politikas īstenošanu.

3.1. EESK uzskata, ka Austrumu partnerība ir jauna stratēģisks pamats EKP austrumu dimensijas attīstībai un apliecinājums solidaritātei ar Austrumeiropas iedzīvotājiem. Tās pamatā jābūt kopīgām vērtībām, atbalstam pamattiesībām un pamatbrīvībām, labai pārvaldībai un tādās demokrātiskas sabiedrības izveidei, kuras būtisks elements ir pilsoniskā sabiedrība. Partnervalstu valdību politiskajai gribai izveidot dialogu ar pilsonisko sabiedrību un veicināt sociālo partneru dialogu vajadzētu būt vienam no rādītājiem, no kura atkarīga Austrumu partnerības instrumentu izmantošana un dalība partnerības programmās.

⁽⁶⁾ Tādas iniciatīvas varētu būt, piemēram, integrēta robežu pārvaldības programma, maziem un vidējiem uzņēmumiem paredzēts instruments, atbalsts reģionālajiem elektrības tirgiem, energoefektivitātei un atjaunojamiem enerģijas avotiem, Dienvidu enerģētiskās koridora izveide vai sadarbība dabas katastrofu novēršanas jomā.

3.2. Pasaules finanšu un ekonomikas krīzes padziļināšanās apdraud ES austrumu kaimiņvalstu saimniecisko izaugsmi un stabilitāti. EESK uzskata, ka ir svarīgi, lai Austrumu partnerības sadarbības programma un saskaņā ar EKPI piešķirtie finanšu līdzekļi būtu vērsti uz ilgtermiņa atbalstu strukturālo reformu īstenošanai, palīdzot partnervalstu valdībām stabilizēt tautsaimniecisko un sociālo stāvokli un mazināt krīzes negatīvo ietekmi uz visneaizsargātākajām iedzīvotāju grupām.

3.3. Austrumu partnerības mērķis ir atbalstīt Austrumeiropas valstu modernizāciju atbilstīgi ES standartiem, tieši neparedzot šo valstu iespēju pievienoties ES, un tam nevajadzētu ierobežot dažu valstu ambīcijas, domājot par attiecībām ar ES nākotnē. Lai sekmētu partnervalstu motivāciju aktīvāk ieviest reformas un ES standartus, EESK aicina tām piedāvāt iespēju iegūt privilēģētu statusu, ja tās konkrētās un iepriekš noteiktās nozarēs ir ieviesušas *acquis*. Tādējādi tāpat kā Eiropas Ekonomikas zonas valstu gadījumā⁽⁷⁾ būtu iespējama to integrācija iekšējā tirgū, līdzdalība Kopienas iestāžu un aģentūru programmās un piedalīšanās jaunu Kopienas tiesību aktu izstrādē ekspertu līmenī, bet bez balsstiesībām.

3.4. Austrumu partnerība būtu jāskata kā instruments, kas ļauj ES palīdzēt Azerbaidžānai un ilgtermiņā arī Baltkrievijai panākt atbilstību dalībai PTO. Tas, ka visas citas Austrumu partnerības valstis jau piedalās PTO, ir atbilstošs pamats, lai veidotu daudzpusēju dialogu, kura fokusā ir ne tikai ES un katras atsevišķas valsts divpusēja tirdzniecības liberalizācija, bet arī reģionāla tirdzniecības liberalizācija starp pašām Austrumu partnerības valstīm. Tādas kaimiņvalstu ekonomiskās kopienas izveidei, kuras modelis ir EEZ⁽⁸⁾, vajadzētu būt prioritātei jau no pašas Austrumu partnerības darbības sākuma.

3.5. Īstenojot Austrumu partnerības politiku, EESK iesaka ņemt vērā pieredzi, kas 2004.–2008. gadā gūta EKP īstenošanā⁽⁹⁾. Turpinājumā — šīs pieredzes kopsavilkums.

3.5.1. Gaidāmajās sarunās par ES un partnervalstu asociācijas nolīgumiem, jo īpaši par pilsoniskās sabiedrības lomu un iespēju šo nolīgumu ietvaros izveidot apvienotās konsultatīvās komitejas, kurās piedalās partnervalstu pilsoniskās sabiedrības un ES dalībvalstu pārstāvji, būtu jākonsultējas ar pilsonisko sabiedrību.

⁽⁷⁾ Norvēģija, Lihtenšteina un Īslande.

⁽⁸⁾ COM(2008) 823 galīgā redakcija, 10. lpp.

⁽⁹⁾ Skatīt ar Friedrich-Ebert-Stiftung fonda atbalstu veiktā Slovērijas Ārpolitikas apvienības pētniecības centra projekta secinājumus, kas publicēti darbā "The reform of the European Neighbourhood Policy Tools, Institutions and a Regional Dimension" ("Eiropas kaimiņattiecību politikas instrumentu reforma — Iestādes un reģionālā dimensija"); autori: Duleba, Najšlová, Benč un Bilčík, 2009.

3.5.2. Partnervalstu valdībām valsts rīcības plānu prioritātes jāplāno un jāīsteno, sadarbojoties ar Eiropas Komisiju un citām iesaistītajām pusēm (politiskajiem spēkiem, sociālajiem partneriem, pilsonisko sabiedrību, vietējām un reģionālajām pašvaldībām), lai šo plānu ieviešana gūtu iespējami lielāku atbalstu. Rīcības plānos jāiekļauj pasākumi, kas ļauj konsultāciju procesā aktīvāk iesaistīt pilsonisko sabiedrību, tostarp nodrošinot ES dokumentu tulkojumu partnervalstu oficiālajās valodās.

3.5.3. Apvienotās apakškomitejas nozaru sadarbības jautājumos, kas tika izveidotas, pamatojoties uz partnerības un sadarbības nolīgumiem, lai izplatītu informāciju un nodrošinātu atgriezenisko saiti Eiropas Kaimiņattiecību politikas ietvaros, tikai daļēji pilda savu uzdevumu, jo to sanāksmes notiek reti un neregulāri. Apakškomiteju sanāksmes un to kontrolei jābūt obligātai. To institucionālo platformu pārstāvji, kuras ir paredzēts izveidot Austrumu partnerības ietvaros (*EuroNest* parlamentārā sadarbība, pilsoniskās sabiedrības forums, vietējā un reģionālā asambleja), būtu jāaicina uzraudzīt apakškomiteju darbu un valsts struktūru darbību saistībā ar rīcības plānu prioritāšu īstenošanu. Sasniegtā progresa izvērtēšanas pamatā jābūt kopīgi noteiktiem skaidriem, pārredzamiem un izmērāmiem kritērijiem, un pilsoniskajai sabiedrībai jāsniedz iespēja piedalīties šo kritēriju definēšanā un pārraudzīt to piemērošanu.

3.5.4. Austrumu partnerības iniciatīvā jāietver precīzāka nozaru instrumentu definīcija. Skaidri jānosaka kritēriji, kas partnervalstīm ļauj piedalīties kādā nozares programmā vai aģentūrā, lai ikviena valsts zinātu, kādi nosacījumi tai ir jāizpilda, lai varētu iesaistīties Kopienas programmās un aģentūrās.

3.5.5. Tematiskajām platformām būtu jāveicina regulāra labas prakses apmaiņa starp ES, dalībvalstīm un partnervalstīm, ļaujot noteikt, kādi kopīgi daudzpusēji projekti veicami attiecīgajās jomās. Platformu ietvaros varētu izskatīt šādus jautājumus:

- tiesiskuma principi,
- sociālās tirgus ekonomikas principi un regulējums,
- laba pārvaldība,
- korupcijas un nelegālās ekonomikas apkarošana,
- sociālās problēmas, ietverot dzimumu līdztiesību,
- migrācija un personu saskarsme,
- sociālā un pilsoniskā dialoga veicināšana,
- šķēršļu likvidēšana savstarpējā tirdzniecībā,
- intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzība,
- nabadzības izskaušana,
- energoapgādes drošība un enerģētiskā efektivitāte,
- pārtikas nekaitīguma standartu ievērošana,
- aizsardzība saistībā ar bīstamu preču importu no trešām valstīm,
- vides, sabiedrības veselības, augu un dzīvnieku aizsardzība,
- pārrobežu sadarbība.

Tās pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas piedalās pilsoniskās sabiedrības forumā, jāiesaista attiecīgo tematu izvēlē un apspriešanā. Lai pilsoniskās sabiedrības organizācijas varētu veikt minētos uzdevumus, tām jāpiešķir atbilstošs finansējums.

3.6. EESK uzskata, ka partnervalstis drīkst piedalīties Austrumu partnerībā tikai tad, ja tās pieņem un pilnībā nodrošina tādu kopīgu vērtību ievērošanu kā cilvēktiesības un pamatbrīvības, laba pārvaldība un dialogs ar neatkarīgu pilsonisko sabiedrību un sociālajiem partneriem. EESK norāda, ka tas īpaši attiecas uz Baltkrieviju un tās iekļaušanu Austrumu partnerībā.

3.7. EESK uzskata, ka ir būtiski, lai Austrumu partnerība Austrumeiropā neizraisītu jaunu dalījumu un lai tajā brīvi varētu iesaistīties trešo valstu pārstāvji, piedaloties to jautājumu risināšanā, kas skar kopīgas intereses. ES un Krievijas stratēģiskā partnerība ietver daudzas Austrumu partnerības prioritātes. Kā piemēru var minēt dialogu par energodrošību, migrācijas jautājumiem, vidi vai citām reģionālām vai globālām problēmām, kuru risināšanā konkrētu rezultātu var panākt, tikai iesaistot Krieviju, Turciju un, iespējams, Centrālāzijas valstu pārstāvjus. EESK iesaka minēto triju valstu pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus aicināt piedalīties sarunās par šiem jautājumiem pilsoniskās sabiedrības foruma vai citu platformu ietvaros.

3.8. Austrumu partnerība ir iniciatīva, kurai būtu jāpapildina Melnās jūras sinerģija. Lai gan abu stratēģiju mērķi ir atšķirīgi un tajās tiek izmantoti dažādi instrumenti, tām ir vairākas svarīgas kopīgas darbības jomas. Tādēļ ir svarīgi pastiprināt abu iniciatīvu ietvaros pieņemto iniciatīvu saskaņošanu, lai novērstu pasākumu nevajadzīgu pārklāšanos.

3.9. Lai sasniegtu Austrumu partnerības mērķus, būtiski ir veicināt personu saskarsmi. Tāpat kā divpusējās attiecībās, arī daudzpusējā saskarsmē būtisks elements ir mobilitāte. Lai virzītos uz gala mērķi — bezvīzu režīma ieviešanu ar šīm valstīm —, pakāpeniski jāatvieglo vīzu režīms studentiem, uzņēmējiem, personām, kas regulāri ceļo uz ES dalībvalstīm, un ģimenes locekļiem, kā arī jāsamazina maksa par vīzu. Tādēļ vispirms jānoslēdz nepieciešamie nolīgumi ar partnervalstīm.

3.10. EESK iesaka veikt tādu dialogu ar partnervalstīm, dalībvalstīm, sociālajiem partneriem un pilsonisko sabiedrību, kas skartu darba tirgus jautājumus, tostarp darbaspēka attīstību un mobilitāti, kā arī kopīgu pasākumu pieņemšanu, lai apkarotu nelegālo darbu un svarīgo *ILO* konvenciju pārkāpšanu.

4. Austrumu partnerības valstu pilsoniskās sabiedrības organizāciju raksturojums.

4.1. Lai gan vēsturiskie, politiskie un sociālekonomiskie apstākļi katrā no sešām Austrumu partnerības valstīm ir atšķirīgi, pilsoniskajai sabiedrībai minētajās valstīs ir vairākas līdzīgas iezīmes, kas veidojušās Padomju Savienības laikā raksturīgo sabiedrisko pārmaiņu ietekmē; pilsoniskās sabiedrības organizācijas tolaik bija tikai "sakarū kanāli" valdošās komunistiskās partijas vajadzībām.

4.2. Padomju Savienības sairšana ļāva šīm valstīm iegūt neatkarību, vienlaikus izraisot smagas problēmas to ekonomikā. Tautsaimniecības reformas, kuru mērķis bija pāreja no plānveida ekonomikas modeļa uz tirgus ekonomiku, tika veiktas gausi un bez visaptveroša redzējuma. Turklāt situāciju sarežģīja politiskā nestabilitāte un cīņa par varu. Vismaz četrās valstīs (Moldovā, Armēnijā, Azerbaidžānā un Gruzijā) situāciju pasliktinājuši arī bruņotie konflikti ar kaimiņvalstīm vai separātiskajiem reģioniem.

4.3. Neraugoties uz saimniecisko uzplaukumu 90. gadu beigās un pēc 2000. gada situācija šajās valstīs joprojām ir ļoti nestabila, un pašreizējās ekonomikas krīzes sekas tāpēc ir jo smagākas. Pastāv dziļa sociālā nevienlīdzība; liela iedzīvotāju daļa piedalās ēnu ekonomikā vai arī darba meklējumos ir emigrējuši uz ārvalstīm. Galvenie modernizācijas un attīstības šķēršļi joprojām ir birokrātija, pārmērīgais regulējums un ar šiem faktoriem saistītā korupcija.

4.4. Pēdējos gados visās partnervalstīs pilsoniskajai sabiedrībai paveras arvien plašāks darba lauks; ES uzstājības un starptautiskās sabiedrības viedokļa ietekmē nelieli uzlabojumi ir vērojami arī Baltkrievijā. Eiropas kaimiņattiecību politika un tās instrumenti un Starptautiskās Darba organizācijas (*ILO*) darbība partnervalstīs veicina pakāpenisku sociālā dialoga izveidi un tā institucionālizāciju. Tiesas neatkarība, varas un atbildības sadalījums starp centrālo varu un pašvaldībām, pilsoņu tiesību un brīvību pareizs skaidrojums un piemērošana un plašsaziņas līdzekļu neatkarība joprojām lielā mērā neatbilst ES standartiem. Valdības vilcinās atbalstīt sabiedrības plurālismu, sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības organizāciju neatkarību un to tiesības uz sociālo un pilsonisko dialogu, kura mērķis ir stiprināt sabiedrību kopumā.

4.5. Pēdējo piecu gadu laikā EESK ir pievērsusies pilsoniskās sabiedrības stāvoklim visās partnervalstīs, sevišķi attiecībā uz biedrošanās brīvību, reģistrācijas procesu, nodokļu politiku un

procedūrām, vārda brīvību un trīspusējo konsultāciju izmantošanu, un minētajos jautājumos tā ir izstrādājusi daudzus ieteikumus ⁽¹⁰⁾.

4.6. EESK un *ILO* 2009. gada 2. un 3. martā rīkoja konferenci par sociālā un pilsoniskā dialoga nozīmi Melnās jūras stratēģijas un Austrumu partnerības sinerģijā; konferences dalībnieki apliecināja, ka oficiāli visās partnervalstīs pastāv trīspusējs dialogs, taču tā saturs neļauj tam atbilstīgi pildīt savu uzdevumu. Turklāt nav izdevies izveidot sociālo dialogu ne reģionālā, ne nozaru līmenī. Visi dalībnieki uzsvēra, ka abās reģionālajās iniciatīvās ir efektīvi jāiesaista pilsoniskā sabiedrība.

4.7. Dažādu pilsoniskās sabiedrības grupu stāvoklis.

4.7.1. Darba devēju organizācijas.

Visās partnervalstīs ir organizācijas, kas vienmēr ir pārstāvējušas uzņēmējus un sniegušas tiem nepieciešamos pakalpojumus, piemēram, tirdzniecības palātas un uzņēmēju apvienības. Reformu norise un nepieciešamība partnerus iesaistīt sociālajā dialogā ir veicinājusi darba devēju organizāciju izveidi; šīs organizācijas apvieno lielos uzņēmumus un arodapvienības. Šādas organizācijas regulāri saskaras ar dažādām grūtībām, daudzas no tām nav pietiekami reprezentatīvas, tās ir sašķeltas un savstarpēji konkurē. Dažās valstīs, īpaši tajās, kuru tautsaimniecībā joprojām dominē valsts sektors, piemēram, Baltkrievijā, Moldovā vai Azerbaidžānā, šīs organizācijas ir cieši saistītas ar varu, un tāpēc to brīvība neatkarīgi kritizēt valdības politiku vai ieblīst pret to ir ierobežota. Tas ievērojami mazina to ieinteresētību un gatavību iesaistīties sociālajā dialogā.

4.7.2. Arodbiedrības.

4.7.2.1. Tradicionālajās padomju tipa arodbiedrībās visās partnervalstīs ir notikušas reformas un tās ar lielākiem vai mazākiem panākumiem ir pieņēmušas brīvības, demokrātijas un neatkarības principus, par kuriem cīnās starptautiskās un Eiropas arodbiedrības. Baltkrievijā un Ukrainā ir izveidojušās jaunas arodbiedrību organizācijas. Darba ņēmēju organizāciju neatkarība tomēr nebūt netiek vispārēji ievērota, kā to dažās valstīs apliecina valdības dažāda veida iejaukšanās, un *ILO* iesniegtas daudzas sūdzības par arodbiedrību tiesību pārkāpšanu.

⁽¹⁰⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumi: "Plašāka Eiropa — kaimiņvalstīs. Jauns pamats attiecībām ar mūsu austrumu un dienvidu kaimiņvalstīm", OV C 80, 30.3.2004., 148.-155. lpp.; "Pilsoniskā sabiedrība Baltkrievijā", OV C 318, 23.12.2006., 123.-127. lpp.; "ES un Moldovas attiecības: organizētas pilsoniskās sabiedrības loma", OV C 120, 16.5.2008., 89.-95. lpp.; "ES un Ukrainas attiecības: jauna dinamiska loma pilsoniskajai sabiedrībai", OV C 77, 31.3.2009., 157.-163. lpp.; "Pilsoniskās sabiedrības organizāciju tīkla izveide Melnās jūras reģionā", OV C 27, 3.2.2009., 144.-151. lpp.; atzinums REX/241 "Pilsoniskās sabiedrības līdzdalība rīcības plānu īstenošanā saskaņā ar Eiropas kaimiņattiecību politiku Dienvidkaukāza valstīs (Armēnijā, Azerbaidžānā un Gruzijā)", ziņotājs Adamczyk kgs, 2009. gada maijs, atzinums vēl nav publicēts Oficiālajā Vēstnesī.

4.7.2.2. Kaut arī visas partnervalstis ir ratificējušas galvenās ILO konvencijas, visbiežāk tiek pārkāpta konvencija par tiesībām apvienoties organizācijās un sarunām par darba koplīguma slēgšanu, un šie pārkāpumi izpaužas kā reģistrācijas grūtības un streikošanas tiesību ierobežojumi. Uzņēmumos tiek klaji ignorētas pamattiesības, tostarp atlaisti arodbiedrību vadītāji.

4.7.2.3. Kopumā tomēr ir vērojams progress, un tas dod iespēju partnervalstu arodbiedrībām īstenot savu pozitīvo lomu demokrātisko procesu nostiprināšanā partnervalstīs.

4.7.3. Nevalstiskās organizācijas.

4.7.3.1. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju skaits visās partnervalstīs ir ievērojami palielinājies. Šīs organizācijas savā darbībā skar jautājumus, kas saistīti ar Eiropas integrāciju, sociālām problēmām, migrāciju, izglītību, veselību, sociālo ekonomiku, nabadzības apkarošanu, vides aizsardzību, cilvēktiesībām un pilsoņu tiesībām, cīņu pret korupciju, patērētāju tiesību aizsardzību un lauksaimnieku un amatnieku interešu pārstāvību. Tās ir iesaistījušās Eiropas un starptautiskos tīklos un revolūcijas laikā Ukrainā un Gruzijā aktīvi aizstāvēja demokrātiskās vērtības.

4.7.3.2. Visās partnervalstīs nevalstiskās organizācijas saskaras ar daudzām problēmām, kuru iemesls ir valdības neuzticēšanās pilsoniskajai sabiedrībai. Tas īpaši izpaužas gadījumos, kad valdība nespēj kontrolēt NVO un cenšas juridiskā ceļā ierobežot to tiesības uz neatkarīgu rīcību. Neatkarīgajām nevalstiskajām organizācijām īpašas grūtības rada finansējuma problēmas, tāpēc tām nākas lūgt ārvalstu palīdzību. Šādi rīkojoties, tās izpelnās kritiku par ārvalstu interešu aizstāvēšanu uz savas valsts interešu rēķina. Daudzās partnervalstīs darbojas ar valdību saistītas nevalstiskās organizācijas, kas tiek izvirzītas dažādos pilsoniskā dialoga forumos.

4.7.3.3. Stāvoklis tomēr pakāpeniski mainās, un, pateicoties galvenokārt informācijas un pieredzes apmaiņai, kā arī dažādu pilsoniskās sabiedrības tīklu izveidei, rodas izpratne par vajadzību pēc pilsoniskā dialoga. Ievērojami panākumi ir vērojami Ukrainā, it īpaši attiecībā uz dialogu starp valdību un nevalstiskajām organizācijām, kas aktīvi atbalsta Eiropas integrāciju.

5. EESK loma Austrumu partnerībā.

5.1. EESK vēlas turpināt pildīt savu uzdevumu un nostiprināt partnervalstu organizētās pilsoniskās sabiedrības stāvokli un spējas un tās reģionālo un valsts līmeņa tīklu attīstību, lai veicinātu pēc iespējas efektīvāku to līdzdalību divpusējās un daudzpusējās programmās un instrumentos, tādējādi sekmējot Austrumu partnerības mērķu sasniegšanu.

5.2. Pēdējos gados, darbojoties Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu koordinācijas komitejā, ĀKK valstīs, Karību jūras reģiona valstīs, Centrālamerikā, Dienvidu puslodes kopējā tirgū, Ķīnā, Indijā un Brazīlijā, EESK ir uzkrājusi vērtīgu pieredzi pilsoniskās sabiedrības tīklu veidošanā reģionālā un valsts mērogā. Turklāt Komiteja, pārstāvot Eiropu, ir partnere apvienotajās konsultatīvajās komitejās, kas izveidotas saskaņā ar asociācijas nolūgumiem ar Turciju un Horvātiju, bet nākotnē — ar Bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku. Visos šajos reģionos un valstīs EESK darbība ir sekmējusi pilsoniskās sabiedrības nostiprināšanos.

5.3. EESK ir nolēmusi pieņemt līdzīgu pieeju attiecībā ar Austrumeiropas un Dienvidkaukāza valstīm. Tā 2004. gadā izveidoja "austrumu kaimiņu" kontaktgrupu un veica visaptverošu analīzi par partnervalstu pilsoniskās sabiedrības organizāciju stāvokli un spējām, kā arī iedibināja sākotnējos sakarus ar tām. Komiteja ir organizējusi daudzus kopīgus pasākumus, tostarp iepriekš minētās Melnās jūras stratēģijas un Austrumu partnerības sinerģijas ietvaros organizējusi konferenci par sociālo un pilsonisko dialogu.

5.4. EESK aicina Komisiju un Padomi piešķirt tai būtisku lomu procesā, kura mērķis ir nodrošināt pilsoniskās sabiedrības aktīvu dalību Austrumu partnerības institucionālajā struktūrā. Paredzot pilsoniskās sabiedrības foruma izveidi šīs partnerības ietvaros, ir iespējams izmantot EESK zinātību šajā jomā, kā arī tās sakarus ar pilsonisko sabiedrību, sociālajiem partneriem un valsts līmeņa un reģionālajiem tīkliem gan partnervalstīs, gan ES. Austrumu partnerības Pilsoniskās sabiedrības forums būtu jāizveido tūlīt pēc iniciatīvas oficiālās izvirzīšanas 2009. gada otrā pusgada laikā.

5.5. Austrumu partnerības Pilsoniskās sabiedrības forumam jābūt operatīvam un elastīgam un tajā jāpulcējas tādām reprezentatīvām, demokrātiskām un neatkarīgām pilsoniskās sabiedrības organizācijām no ES valstīm un partnervalstīm, kas pārstāv darba devējus, darbaņēmējus un citas NVO, kas šīs iniciatīvas īstenošanā var sniegt konkrētu pievienoto vērtību. Pilsoniskās sabiedrības forums varētu pulcēties vismaz reizi gadā, pārmaiņus tiekoties Eiropas Savienībā un kādā no partnervalstīm. Tā ietvaros varētu izveidot darba un rīcības grupas, kuras Austrumu partnerības ceturta operatīvā līmeņa ietvaros, izveidojot īpašas komisijas, risinātu sarežģītus un problemātiskus jautājumus (skat. 3.5.5. punktu) un kuras sagatavotu priekšlikumus un ieteikumus ES un partnervalstu valdību pārstāvjiem. Organizatoriskos un administratīvos aspektus EESK iekšienē nodrošinātu sekretariāts, izmantojot finansējumu saskaņā ar atbilstīgo EKPI sadaļu.

5.6. EESK arī turpmāk partnervalstīs atbalstīs tādu struktūru izveidi, kas apvieno pilsoniskās sabiedrības organizācijas, tostarp arī sociālos partnerus, un kuras dara iespējamu to aktīvu iesaisti konsultāciju procesā, nosakot rīcības plānu un Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumenta (EKPI) kopīgās prioritātes, nepieciešamos valsts līmeņa pasākumus, paredzot informācijas uzraudzību, nodrošinot atgriezenisko saiti, kā arī panākto rezultātu turpmāku izvērtēšanu. Pilsoniskās sabiedrības forums varētu būt lietderīga platforma, lai apmainītos ar labāko praksi saistībā ar pilsoniskās sabiedrības lomu valsts līmeņa lēmumu pieņemšanas procesā un sociālā dialoga attīstībā.

5.7. Procesā varētu iesaistīt arī apvienotās konsultatīvās komitejas, kuras ietver ES un attiecīgo valstu pilsonisko sabiedrību un kuras tiks izveidotas saskaņā ar asociācijas nolīgumiem.

5.8. Lai pilsoniskās sabiedrības organizācijas varētu pienācīgi veikt šos sarežģītos uzdevumus, tām ir jāsaņem viss nepieciešamais atbalsts un palīdzība. EESK arī aicina Komisiju līdzās publiskajām iestādēm visaptverošajā iestāžu darbības uzlabošanas programmā ietvert arī pilsoniskās sabiedrības organizācijas, lai

tās, darbojoties partnerības programmās, varētu izmantot atbilstošo ES dalībvalstu organizāciju pieredzi.

5.9. Eiropas Komisija ir aicinājusi EESK piedalīties tematiskajās platformās “Demokrātija, laba pārvaldība un stabilitāte” un “Personu saskarsme”. EESK ir pārliecināta, ka tai ir vajadzīgās iespējas un pieredze, lai to varētu uzaicināt darboties arī abās pārējās platformās — “Ekonomikas integrācija” un “Energoapgādes drošība”. EESK turklāt lūdz, lai šajās platformās iesaistītu arī partnervalstu pilsonisko sabiedrību un pilsoniskās sabiedrības forumu.

Briselē, 2009. gada 13. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pilsoniskās sabiedrības līdzdalība Eiropas kaimiņattiecību politikas rīcības plānu īstenošanā Dienvidkaukāza valstīs: Armēnijā, Azerbaidžānā un Gruzijā"

(2009/C 277/07)

Ziņotājs: **Andrzej ADAMCZYK KGS**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2007. gada 15. un 16. februāra plenārsesijā nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"Pilsoniskās sabiedrības līdzdalība Eiropas kaimiņattiecību politikas rīcības plānu īstenošanā Dienvidkaukāza valstīs: Armēnijā, Azerbaidžānā un Gruzijā".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 16. aprīlī. Ziņotājs — *Andrzej Adamczyk kgs*.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 453. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 13. un 14. maijā (14. maija sēdē), ar 151 balsi par, 2 balsīm pret un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi.

1.1. Dienvidkaukāzs ir ļoti daudzveidīgs tautību, valodu, vēsturiskajā, reliģiskajā un politiskajā ziņā. Šis apstāklis, kā arī nerimstoši teritoriālie konflikti un gadsimtiem ilgā svešinieku virskundzība ir iemesls tam, ka savas valsts un nacionālās identitātes veidošana, tāpat arī neatkarības sargāšana prasa daudz enerģijas arī no pilsoniskās sabiedrības organizāciju puses.

1.2. Kopš sākās sarunas par partnerības un sadarbības nolīgumiem, kas stājās spēkā 1999. gadā, un par Eiropas kaimiņattiecību politikas rīcības plāniem 2007.–2011. gadam, ne sociālie partneri, ne citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas līdz šim nebija pietiekami iesaistīti to izstrādē vai īstenošanā.

1.3. Gan rīcības plānu īstenošana un paredzētās asociācijas nolīgumu sarunas, t.i., divpusējo attiecību instrumenti, gan arī Austrumu partnerība, ar ko izveido daudzpusējas attiecības, sniedz iespējas ar minētajiem pasākumiem saistītajā darbā iekļaut organizētu pilsonisko sabiedrību. Tomēr, lai to īstenotu, vajadzīga gan ES institūciju, gan dalībvalstu līdzdalība.

1.4. Eiropas Komisijai būtu jāaicina Dienvidkaukāza valstu valdības aktīvi sadarboties ar sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām rīcības plānu un partnerības un sadarbības nolīgumu īstenošanā.

1.5. Tajā pašā laikā ES institūcijām būtu jāuzsver, ka sarunās par rīcības plāniem īpaša uzmanība jāpievērš cilvēktiesību un demokrātijas standartu, kā arī sociālā dialoga un pilsoniskā dialoga principu ievērošanai. Gada ziņojumos par rīcības plānu īstenošanu būtu jāiekļauj minēto jautājumu izvērtējums. Tas ļautu palielināt pilsoniskās sabiedrības nozīmi un tās organizāciju neatkarību, kā arī pozitīvi ietekmēt darba ņēmēju pamattiesību un dzimumu līdztiesības nodrošināšanu.

1.6. Izveidojot Austrumu partnerības iniciatīvā paredzēto pilsoniskās sabiedrības forumu, var atvieglot dialogu starp partnerībā iesaistīto valstu organizācijām un to dialogu ar varas iestādēm. Būtu tomēr jānodrošina, ka forumā piedalās patiešām reprezentatīvas un neatkarīgas organizācijas. EESK varētu sniegt svarīgu ieguldījumu minēto kritēriju ievērošanas nodrošināšanā un foruma darbībā.

1.7. Jāsekmē vispusējas, tajā skaitā divpusējas, attiecības starp reģiona un ES valstu iedzīvotājiem un organizācijām. Šim nolūkam jāatvieglo vīzu saņemšana Dienvidkaukāza valstu iedzīvotājiem.

1.8. ES institūcijām, kuru līdzdalība var būt nozīmīga mēģinājumos atrisināt konfliktus starp Dienvidkaukāza reģiona valstīm, būtu jācenšas miera procesā iesaistīt pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas var pozitīvi ietekmēt izlīgšanas procesu.

2. Ievads.

2.1. Dienvidkaukāza reģions aptver trīs valstis: Armēniju, Azerbaidžānu un Gruziju. Lai gan reģiona platība nav liela, tas ir ļoti daudzveidīgs tautību, valodu, vēsturiskajā, reliģiskajā un politiskajā ziņā.

2.2. Situāciju papildus sarežģī tas, ka starp divām reģiona valstīm, proti, Armēniju un Azerbaidžānu, 20 gadus valda konflikts par Kalnu Karabahu, bet Gruzija jau sen zaudējusi kontroli pār savām divām provincēm (Abhāziju un Dienvidosetiju), kur papildu sarežģījumi radās nesenā kara ar Krieviju dēļ.

2.3. Lai gan Dienvidkaukāza valstīs ir atšķirīgas tradīcijas, vēsture un kultūras attīstības ceļi, tās vieno kopīga pagātne, proti, piederība Padomju Savienībai, kas atstāja acīmredzamas pēdas daudzās dzīves jomās, jo īpaši ekonomikas un sociālajā jomā.

2.4. Tā kā Dienvidkaukāzā ir daudznacionāla vide un nepārtraukti bruņotie konflikti, vēl joprojām ļoti svarīgi jautājumi visās trīs valstīs, tostarp pilsoniskās sabiedrības organizāciju vidū, ir nacionālās identitātes stiprināšana, valsts un tās iestāžu veidošana un neatkarības sargāšana.

2.5. Reģiona politisko situāciju raksturo ievērojams demokrātijas trūkums. Divas desmitgades garajā pēdējās neatkarības laikā ir notikuši valsts apvērsumi, pilsoņu kari un vairāk vai mazāk veiksmīgas revolūcijas. Katra jaunā valdība mēģināja ierobežot politiskās opozīcijas darbību, kontrolēt plašsaziņas līdzekļus un ietekmēt pilsoniskās sabiedrības organizācijas, jo īpaši sociālos partnerus. Tikai pēc "rožu revolūcijas" Gruzijā notika pāreja uz demokrātiju, lai gan neatkarīgas organizācijas un ārējie novērotāji min daudzus trūkumus kārtībā, kā darbojas demokrātija.

2.6. Tautsaimniecības stāvoklis rada satraukumu. Modernas infrastruktūras trūkums, novecojusi tehnika, nepietiekams valsts investīciju kapitāls, ieroču un militāro iekārtu finansēšana un tirgus sabrukums bijušajās padomju republikās ir galvenie sliktas ekonomiskās situācijas cēloņi. Ņemot vērā naftas un gāzes atradnes, Azerbaidžānā ir savādāka situācija, tomēr tautsaimniecības atkarība no vienas nozares un Kalnu Karabahas un tai pieguļošo Azerbaidžānas teritoriju zaudēšana ir lielu ekonomisko problēmu saglabāšanās iemesli.

2.7. Arī sociālā situācija ir ļoti sarežģīta. Liela daļa iedzīvotāju dzīvo zem nabadzības sliekšņa, dramatiski pieaug atšķirības starp bagāto un nabadzīgo ienākumiem, ir milzīga sociālās problēmas, sevišķi gados vecāku un slimu cilvēku vidū. Situācijai par labu nenāk augstais bezdarba līmenis un lielais kara bēgļu skaits, sevišķi Gruzijā un Azerbaidžānā. Turklāt saskaņā ar dažiem aprēķiniem līdz pat 60 % Dienvidkaukāza ienākumu tiek gūti neformālajā sektorā, kas papildus rada nopietnas sociālās problēmas. Šo ļoti drūmo situāciju apgrūtina pašreizējā pasaules ekonomiskā krīze. Līdztekus tam visam pastāv arī plaši izplatītas korupcijas problēma.

2.8. Dienvidkaukāza valstu ģeopolitiskā situācija ir neparasti sarežģīta, jo starp valstīm un ar kaimiņvalstīm valda saspīlētas attiecības. Neapšaubāmi bez lielo kaimiņu Turcijas un Krievijas aktīvas līdzdalības būs grūti pārvarēt ģeogrāfisko nošķirtību no pārējās pasaules, tādēļ arī Dienvidkaukāza valstu interesēs ir normalizēt un uzlabot attiecības ar minētajām valstīm. Tas, ka visas trīs valstis, tāpat kā Krievija un Turcija, piedalās Melnās jūras reģiona sinerģijā, kas ir jauna daudzpusēja sadarbības iniciatīva, varētu būt lietderīgs ieguldījums šajā sakarā.

2.9. Viens no iespējamajiem Dienvidkaukāza valstu ienākumu avotiem varētu būt lauksaimniecība, kas agrākās iracionālās valsts politikas un pašreizējo investīciju trūkuma dēļ ir neattīstīta un iznīcināta. Tādēļ, lai rastos būtisks stimuls lauksaimniecības attīstībai, būtu jāizveido pilnvērtīgas tirdzniecības attiecības starp trim valstīm un ar to tradicionālo tirdzniecības partneri, t.i., Krieviju.

3. Eiropas kaimiņattiecību politika (EKP) Dienvidkaukāzā.

3.1. Sākotnēji uz Dienvidkaukāzu neattiecas Eiropas kaimiņattiecību politika (EKP). Tikai pēc tam, kad reģions izrādīja interesi par ciešākām attiecībām ar Eiropu, un pirmām kārtām pēc Gruzijā notikušās "rožu revolūcijas" tika pavērtas jauna sadarbības perspektīva.

3.2. Rīcības plānus attiecībā uz trim valstīm pieņēma 2006. gada novembrī pēc divus gadus ilgām sarunām, un tie veido pamatu sadarbībai 2007.–2011. gadā. Rīcības plānos izvirzītās prioritātes Armēnijas, Azerbaidžānas un Gruzijas gadījumā ir līdzīgas un aptver šādus jautājumus:

- tiesiskuma nostiprināšana, galvenokārt reformējot tiesu sistēmu saskaņā ar Eiropas Padomes standartiem;
- demokrātijas nostiprināšana un cilvēktiesību respektēšanas nodrošināšana, piemēram, atbalstot vietējās pašvaldības;
- neatkarīgiem plašsaziņas līdzekļiem labvēlīgu apstākļu radīšana;
- ekonomiskās situācijas uzlabošana, radot komercdarbībai un uzņēmējdarbībai labākus apstākļus, reformējot nodokļu sistēmu un apkarojot korupciju;
- lielākas stabilitātes panākšana, atbalstot ilgtspējīgu ekonomikas attīstību un sociālo kohēziju, samazinot nabadzību un veicot vides aizsardzības pasākumus;
- reģionālās sadarbības nostiprināšana Dienvidkaukāzā;
- pasākumi mierīgai teritoriālā konflikta atrisināšanai.

3.3. EKP nav nekādi saistīta ar Dienvidkaukāza valstu iespējamo pievienošanos Eiropas Savienībai, tomēr ar to nosaka ciešākas sadarbības jomas, kas varētu sekmēt šo valstu tuvošanos *acquis communautaire* standartiem. Minētajām valstīm ir arī izredzes pievienoties Eiropas ekonomikas zonai, ja tās vēlas.

3.4. Ne sociālo partneru, ne pilsoniskās sabiedrības organizāciju loma līdz šim nav bijusi nozīmīga ne sarunās par partnerības un sadarbības nolīguma un rīcības plānu principiem, ne šo principu īstenošanā, lai gan situācija ir atšķirīga atkarībā no valsts un atsevišķu organizāciju dinamikas. Tās organizācijas, kas mēģināja iesaistīties procesā, dažreiz darīja to pēc savas iniciatīvas un drīzāk pret varas iestāžu gribu, nevis pēc to uzaicinājuma.

3.5. Īstenojot gan rīcības plānus, kas ir galvenie divpusējas koncepcijas instrumenti, gan arī jaunu daudzpusējo iniciatīvu "Austrumu partnerība", pilsoniskās sabiedrības organizācijām rodas iespēja vairāk iesaistīties darbā un pasākumos šajā jomā, tomēr, lai minētās organizācijas patiesi varētu iesaistīties sadarbībā, liela nozīme ir rosinājumam un uzraudzībai no ES iestāžu puses, kā arī palīdzībai no partnerorganizācijām Eiropas Savienības dalībvalstīs.

4. Darba devēji.

4.1. Darba devēju organizācijas trijās Dienvidkaukāza valstīs izjūt visnotaļ spēcīgu varas iestāžu ietekmi arī tādēļ, ka liela daļa saimnieciskās darbības notiek valsts sektorā, tomēr šīs ietekmes iemesli un mehānismi nav vienādi visās valstīs.

4.2. Uzņēmēju organizāciju kopīgā pazīme ir tirdzniecības un rūpniecības kameru būtiskā nozīme. Lai gan pēc būtības tās nav darba devēju organizācijas un to uzdevumi un darbības lauks ir plašāks nekā tikai pārstāvēt uzņēmējus kā sociālos partnerus, tās ir cieši saistītas ar valdību, un bieži vien šāda it kā valsts organizācijas statusa dēļ tām ir noteicoša loma, tomēr tās nav pietiekami neatkarīgas.

4.3. Ņemot vērā, ka darba devēju organizācijām ir neliela ietekme, kā arī to, ka tās ir nepietiekami reprezentatīvas un ar valsts iestādēm tām ir saikne, kuras pamatā visbiežāk ir atkarība, darba devēju organizācijas nespēj būt pilntiesīgs sociālais partneris sarunās ar arodbiedrībām, jo tās gribot vai negribot ir spiestas daudzus jautājumus apspriest tieši ar valdību. Darba devēju organizāciju specifiskās īpašības tomēr atšķiras dažādās valstīs.

4.3.1. Lai gan Gruzijas valdība, kas orientējas uz tirgus ekonomiku, spēcīgi uzstāj uz privatizāciju, būtisku daļu rūpniecības kontrolē valsts, bet lielākā daļa privatizēto uzņēmumu pieder investoriem no Krievijas vai Kazahstānas. Tas papildus veicina valsts vēlmi un iespējas iejaukties darba devēju lietās.

4.3.2. Svarīgākie Armēnijas saimnieciskās darbības sektori vēl joprojām ir Kalnu Karabahas kara veterānu rokās, kuri ir izveidojuši privileģētu uzņēmēju grupu. Tajā pašā laikā vēl joprojām pastāv uzņēmēju, deputātu un valdības politiķu savstarpēja finansiāla, ekonomiskā un politiskā atkarība. Pakāpeniski atkāpjoties paaudzei, kas karoja par Kalnu Karabahu, un sadarbojoties ar darba devēju partnerorganizācijām Eiropā, uzņēmēju organizācijas Armēnijā varētu sākt uzņemties tradicionālākus sociālā partnera uzdevumus.

4.3.3. Enerģētikas nozares īpatsvars Azerbaidžānas tautsaimniecībā ir 90 %, un to vēl joprojām tieši uzrauga prezidents. Iepriekš teiktais un tas, ka uzņēmēju eliti arī pārejās tautsaimniecības nozarēs veido jauni vadītāji, kam ir lojāla nostāja pret valsts iestādēm un no kuriem daudzi ir ieguvuši labu izglītību un ir apmācīti Rietumeiropā un ASV, nozīmē, ka darba devēju organizācijas sāk aizvien vairāk uzņemties sociāla partnera uzdevumu.

5. Arodbiedrības.

5.1. Arodbiedrības trīs Dienvidkaukāza valstīs ir ļoti atšķirīgas galvenokārt tādēļ, ka tās darbojas dažādos ekonomiskos, sociālos un politiskos apstākļos. To kopīgās iezīmes ir aizvien ievērojamāks biedru skaita samazinājums laika gaitā, vairāk vai mazāk izdevušies mēģinājumi reformēt novecojušas struktūras un organizācijas metodes. Lai gan tika veikti daži mēģinājumi, neizdevās izveidot īstu arodbiedrību, un tādēļ praksē vienīgās, kas pastāv darba ņēmējus, ir organizācijas, kuras pastāvēja neatkarības iegūšanas laikā.

5.2. Atšķiras tomēr tas, cik lielā mērā minētās organizācijas atkarīgas no valsts iestādēm un cik tuvas ir to attiecības ar partneriem, proti, darba devēju organizācijām.

5.2.1. Gruzijas arodbiedrības ir samērā neatkarīgas no valdības un prezidenta administrācijas, ar kurām tās ir konfliktā. Tā ir sarežģīta situācija, ņemot vērā apsūdzības par nepatriotisku nostāju vai pat sabotāžu kara situācijā, tomēr tāda situācija ir neizbēgama, jo varas iestādēm ir augstprātīga attieksme un tās nerēķinās ar sociālo partneru viedokli. Arodbiedrību un darba ņēmēju tiesības daudzos gadījumos tiek ierobežotas, un jauno darba kodeksu ieviesa bez apspriešanās.

5.2.2. Armēnijas arodbiedrības, kas no visu triju valstu arodbiedrībām uzsāka reformas visvēlāk, ļoti reti kritizēja valsts varu vai puda vismaz neatkarīgu viedokli un kopš atdalīšanās no Padomju Savienības ilgu laiku neveica nekādas reformas. Tā iemesls bija kara stāvoklis un savdabīgs politkorektuma princips, ar kuru saskaņā atbalsts varas iestādēm ir sava veida patriotisks pienākums. Arodbiedrību konfederācijas vadības nomainīšanās, kas notika 2007. gadā, rada iespēju šai organizācijai darboties dinamiskāk un būt neatkarīgākai.

5.2.3. Kopš Azerbaidžānā pie varas ir nākusi pašreizējā valdība, valsts iestādes lielu uzmanību pievērš sociālajam dialogam un sociālās saskaņas nodrošināšanai. Savukārt arodbiedrības, kas atbalsta minēto politiku, darba ņēmēju interesēs vēlas panākt pēc iespējas vairāk, neradot asus konfliktus un izvairoties no tautas saliedētības apdraudēšanas. Tādēļ radās īpatnējs arodbiedrību korporatīvais modelis, jo īpaši bagātākajā ekonomikas nozarē (enerģētika) un publisko pakalpojumu nozarē. Arodbiedrības, kuras ir diezgan neatkarīgas, aktīvi aizstāv savu biedru sociālās tiesības un labklājību, izvairoties tomēr no tiešas konfrontācijas ar valdību, un, šķiet, pašreiz tā ir vienīgā iespējamā stratēģija.

6. Citas intereses pārstāvošas nevalstiskās organizācijas.

6.1. Dienvidkaukāza nevalstiskās organizācijas var iedalīt trīs grupās atkarībā no to darbības finansēšanas veida:

- neatkarīgas organizācijas, kas savu darbību finansē no biedru iemaksām, sniedzot pakalpojumus citiem vai izmantojot uzkrātos un mantotos līdzekļus;
- valdības izveidotas, finansētas un kontrolētas organizācijas;
- organizācijas, kas atkarīgas no ziedotājiem, visbiežāk ārvalstu ziedotājiem.

6.2. Raksturīgi, ka nevalstiskās organizācijas Dienvidkaukāza reģionā izvirza ļoti dažādus mērķus un veic dažādus uzdevumus, un bieži vien tās darbojas īslaicīgi. Nereti tās tiek izveidotas un vēlāk pazūd pēc viena konkrēta uzdevuma veikšanas vai pēc finansējuma beigšanās.

6.3. Tā kā netika sekmēta pilsoniskās sabiedrības organizāciju darbība un ņemot vērā bruņotos konfliktus un darbības finansēšanas grūtības, patiesi neatkarīgu organizāciju dibināšana ir problemātiska.

6.4. Ņemot vērā tautsaimniecības sabrukumu un sociālo katastrofu, kas notika uzreiz pēc Padomju Savienības izjukšanas, liela daļa pilsoniskās sabiedrības organizāciju orientējās uz nabadzības apkarošanu un dzīves līmeņa uzlabošanu.

6.4.1. Šķiet, pilsoniskā sabiedrība visdinamiskāk veidojas Gruzijā. Aptuveni 100 nevalstisko organizāciju, ko atzinuši neatkarīgi novērotāji, darbojas korupcijas apkarošanas jomā un veicina tiesiskumu, cilvēktiesības un mazākumtautību tiesības, plašsaziņas līdzekļu brīvību, vides aizsardzību un energoapgādes drošību.

6.4.2. Armēnijā galvenās nevalstisko organizāciju grupas ir tās, kas darbojas tiešā valdības vai starptautisko organizāciju uzdevumā, veicot politisko analīzi un izstrādājot stratēģiskus dokumentus, un tās, kuras īsteno projektus tādās jomās kā izglītība, veselības aizsardzība vai sociālā aizsardzība. Interesanti, ka pēc projekta pabeigšanas nevalstiskās organizācijas kļūst par maziem pakalpojumu komercuzņēmumiem.

6.4.3. Azerbaidžānas NVO forumā, kas ar ANO Attīstības programmas palīdzību dibināts 1999. gadā, ir pārstāvētas vairāk nekā 400 dažādu nevalstisko organizāciju, kuras ir daļēji atkarīgas no valdības, ārvalstu sponsoriem vai opozīcijas partijām. Dažas atlikušās organizācijas eksistē, pateicoties naudai, ko tās saņem par saviem pakalpojumiem. Neraugoties uz to, pastāv neliels skaits organizāciju, kuras ir politiski neitrālas un kurām nākotnē var būt lielāka nozīme sabiedriskās domas veidošanā.

7. Perspektīvas un ieteikumi.

7.1. Eiropas kaimiņattiecību politikas rīcības plānu īstenošana ir līdz šim neizmantota iespēja, kas ļauj nostiprināt sociālo un pilsonisko dialogu, Eiropai sadarbojoties ar Dienvidkaukāza valstīm.

7.1.1. Eiropas Komisijai būtu jāaicina Dienvidkaukāza valstu valdības apspriesties ar sociālajiem partneriem un citām pilsoniskās sabiedrības organizācijām par rīcības plāniem un veidot ar tiem sadarbību, lai īstenotu, uzraudzītu un novērtētu rīcības plānus. To nevar aizstāt pat vislabākie tiešie kontakti, kādi ir ES pārstāvniecībām ar atsevišķām organizācijām. Tam būtu liela nozīme, īstenojot rīcības plānus un nostiprinot pilsoniskās sabiedrības nozīmi un lomu.

7.1.2. Sarunās par rīcības plāniem un partnerības un sadarbības nolīgumiem Eiropas Komisijai būtu vairāk jāuzsver, ka jāievēro cilvēktiesības un demokrātijas standarti, kā arī sociālā dialoga un pilsoniskā dialoga principi, tajā skaitā tiesības biedroties un organizēt sarunas par koplīgumu. Gada ziņojumos par rīcības plānu īstenošanu būtu vēlams iekļaut visaptverošu vērtējumu par minētajiem jautājumiem.

7.1.3. Atsevišķu valstu valdībām kopā ar ES institūcijām un ciešā sadarbībā ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām būtu jāorganizē plaša informācijas kampaņa par ES, tās institūcijām un *acquis communautaire*, kā arī kaimiņattiecību politiku un rīcības plānu īstenošanu. Tādēļ jāizstrādā atbilstīgi instrumenti un dažāda veida finansējums. Viens no tādiem instrumentiem varētu būt iespēja saņemt īpaši šim mērķim paredzētu, mazu ES finansiālu atbalstu, ko piešķir pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

7.2. Jaunā Austrumu partnerības iniciatīva būs jauna iespēja, kas ļaus nostiprināt Dienvidkaukāza un Eiropas Savienības pilsoniskās sabiedrības organizāciju attiecības un galvenais — veicināt pilsonisko dialogu uz vietas.

7.3. Austrumu partnerības iniciatīvā minētais priekšlikums izveidot pilsoniskās sabiedrības forumu, kas veicinātu organizāciju sadarbību un atvieglotu to dialogu ar varas iestādēm, ir vērtīgs ierosinājums, tomēr jāveic arī uzraudzība no ES iestāžu puses, lai dialogs patiesi notiktu.

7.3.1. Šajā sakarā jānodrošina, ka pārstāvju izvirzīšana forumam notiek demokrātiski un dalībnieku vidū ir reprezentatīvākās, demokrātiskākās un neatkarīgākās organizācijas. EESK varētu sniegt svarīgu ieguldījumu minēto kritēriju ievērošanas nodrošināšanā un foruma darbībā.

7.3.2. Forums, kurā būtu pārstāvētas arī citas valstis, uz ko attiecas kaimiņattiecību politika, radītu arī pilsoniskajai sabiedrībai iespējas paplašināt daudzpusējas sadarbības modeli, veidojot attiecības ar valstīm ārpus Dienvidkaukāza reģiona.

7.4. Ar Austrumu partnerību būtu jāsekmē efektīvas attiecības starp iedzīvotājiem un organizācijām tādās jomās kā izglītība, zinātne, kultūra, diskriminācijas un neiecietības apkarošana un savstarpēja kultūru iepazīšana. Lai to sasniegtu, jāatvieglo vīzu saņemšana Dienvidkaukāza valstu iedzīvotājiem.

7.5. Gan Eiropas kaimiņattiecību politika, gan arī Austrumu partnerība rada Dienvidkaukāza valstu pilsoniskajai sabiedrībai iespējas veidot ne tikai kontaktus ar ES institūcijām, bet arī divpusēju sadarbību ar savām partnerorganizācijām. Ļoti lietderīgi būtu izveidot arī mehānismu, kas veicina sadarbību ar tām līdzīgām organizācijām ES teritorijā.

7.6. Viena no Dienvidkaukāza valstu problēmām ir nerimstoši bruņotie konflikti. Lai gan ES institūcijām ir nepārprotama loma mēģinājumos atrisināt konfliktus, šķiet, ka pilsoniskās sabiedrības organizācijas varētu atbalstīt miera procesu, jo īpaši to popularizējot savas valsts iedzīvotāju vidū. Šajā sakarā īpaši nozīmīgas varētu kļūt kopīgas reģionālās iniciatīvas, kas sarežģīto izlīgšanas procesu ļautu sākt, veidojot attiecības ar partnerorganizācijām valstīs, kurās konflikts vēl nav atrisināts.

Brisele, 2009. gada 14. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Baltijas jūras reģions: organizētas pilsoniskās sabiedrības loma reģionālās sadarbības uzlabošanā un reģionālās stratēģijas noteikšanā"

(2009/C 277/08)

Ziņotāja: **Peltola kdze**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 10. jūlijā, nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu:

"Baltijas jūras reģions: organizētas pilsoniskās sabiedrības loma reģionālās sadarbības uzlabošanā un reģionālās stratēģijas izveidē".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2009. gada 16. aprīlī. Ziņotāja — Peltola kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 453. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 13. un 14. maijā (13. maija sēdē), ar 171 balsi par, 6 pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. EESK uzskata, ka Baltijas jūras reģiona stratēģijas četri mērķi, lai veicinātu reģiona 1) ekoloģisko ilgtspēju, 2) labklājību, 3) pieejamību un pievilcību, 4) drošību un drošumu, ir nozīmīgi, pilnīgi pamatoti un savstarpēji papildinoši.

1.2. EESK uzsver organizētas pilsoniskās sabiedrības nozīmīgo lomu Baltijas jūras reģiona stratēģijas īstenošanā. EESK iesaka Komisijai izveidot Baltijas jūras pilsoniskās sabiedrības konsultatīvu forumu, lai nodrošinātu organizētas pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanos Baltijas jūras reģiona stratēģijā.

1.3. Baltijas jūras reģiona stratēģijas ārējo attiecību dimensijai jābūt saistītai ar sadarbību Ziemeļu dimensijā, ļaujot veidot ES un trešo valstu līdztiesīgu partnerību.

1.4. EESK uzskata, ka Baltijas jūras reģiona stratēģijas īstenošanai būs vajadzīgs atsevišķs budžets, citādi pastāv risks, ka stratēģija paliks tikai politiska paziņojuma līmenī un nesasnies izvirzītos mērķus.

1.5. Ekonomikas izaugsmes un labklājības veicināšanai ir vajadzīgi ES līmeņa institucionāli pasākumi, jo īpaši starptautiskā līgumiskā pamata nostiprināšana. Tas palīdzētu dažādajām ieinteresētajām pusēm, gan uzņēmumiem, gan privātpersonām, veicināt reģionā ekonomikas integrāciju un izaugsmi sekmīgāk nekā līdz šim. EESK ir pārliecināta, ka Baltijas jūras reģiona ekonomikas stiprināšana ievērojami veicinās reģiona pievilcību un sekmēs Baltijas jūras zīmola radīšanu. Ekonomikas izaugsme būtu saistīta ar nozīmīgiem ieguvumiem visā ES, pilnveidojot iekšējo tirgu darbību un ekonomikas integrāciju.

1.6. EESK uzskata, ka HELCOM rīcības plāna īstenošana, par ko vienojušās ES un Baltijas jūras piekrastes valstis, ir vislabākais veids, kā aizsargāt Baltijas jūras vidi.

1.7. EESK ir pārliecināta, ka turpmāk iedzīvotāju aktīva līdzdalība kļūs aizvien nozīmīgāka pat tajās teritorijās un jomās, kuras līdz šim tradicionāli vadījis valsts sektors. Labs iepriekš minētā piemērs ir vides aizsardzība Baltijas jūras reģionā.

2. Ievads.

2.1. Eiropas Savienība šobrīd izstrādā Baltijas jūras reģiona stratēģiju. Eiropas Parlaments 2006. gada novembrī pieņēma rezolūciju par ES Baltijas jūras reģiona stratēģijas izstrādi. Eiropadome 2007. gada decembrī lūdza Komisijai izstrādāt stratēģiju līdz 2009. gada jūnijam. Minētajā stratēģijā ir izklāstīti visnozīmīgākie kritēriji turpmākās reģionālās sadarbības uzlabošanai Baltijas jūras reģionā. Komisija izstrādā stratēģiju kā reģionālās politikas iniciatīvu. Kopumā sagatavošanas darbā piedalās 19 Komisijas ģenerāldirektorāti.

2.2. Stratēģijā ir izvirzīti četri mērķi, proti, Baltijas reģionam (1) jāklūst par 1) ekoloģiski ilgtspējīgu vietu, 2) par labklājības vietu, 3) par pieejamāku un pievilcīgāku vietu, un 4) par drošu vietu. EESK uzskata, ka šie mērķi attiecībā uz Baltijas jūras reģionu ir gan nozīmīgi, gan labi pamatoti, gan savstarpēji papildinoši. Arī Baltijas jūras reģiona skaidras identitātes izveidošanas ideja ir pilnīgi pamatota. Ierosinot ieteikumus par labāku pārvaldību, Baltijas jūras reģiona stratēģija būs vērsta arī uz procedūru vienkāršošanu un birokrātijas mazināšanu.

(1) Šajā atzinumā Baltijas reģions nozīmē valstis gar Baltijas jūras krasta līniju, kas ir Somija, Zviedrija, Dānija, Vācija, Polija, Igaunija, Latvija, Lietuva un Krievija. Visas minētās valstis, izņemot Krieviju, ir Eiropas Savienības dalībvalstis.

2.3. Komisijas izstrādātās Baltijas jūras reģiona stratēģijas saturs un vispārējā nostāja ir balstīta uz atklātu dialogu ar sabiedrību un plašām konsultācijām ar ieinteresētajām pusēm. Papildus šiem apaļā galda sarunu pasākumiem viedokļu un uzskatu noskaidrošanai tika izmantotas konsultācijas ar sabiedrību internetā ⁽²⁾. EESK atbalsta Eiropas Komisijas izraudzīto pieeju.

2.4. Eiropadome tiks iepazīstināta ar Baltijas jūras reģiona stratēģiju 2009. gada 19. jūnijā. Paredzēts, ka stratēģijas īstenošanas plāns būs ļoti praktisks dokuments, kurā noteiktas atbildīgās puses un izpildes grafiki un kurā vajadzības gadījumā var iekļaut papildu pasākumus. Stratēģijas īstenošana sāksies ES prezidējošās valsts Zviedrijas darbības laikā, un darbs turpināsies citu Baltijas jūras valstu prezidentūru laikā; pirmā no tām būs Polija 2011. gadā, pēc tam Dānija un Lietuva attiecīgi 2012. un 2013. gadā.

2.5. ES Baltijas jūras reģiona stratēģijas ārējo attiecību dimensija ir saistīta ar sadarbību Ziemeļu dimensijā ⁽³⁾. Ziemeļu dimensija ir instruments, ar kura palīdzību ES un Krievija kopā ar Norvēģiju un Islandi īsteno politiku noteiktās sadarbības jomās Ziemeļeiropā. Sadarbība Ziemeļu dimensijā ļaus izveidot ES un trešo valstu līdztiesīgu partnerību. EESK noteikti atbalsta visu Baltijas jūras valstu iekļaušanu kopīgos Baltijas jūras reģiona projektos. Tādēļ Krievijas līdzdalībai un saistībām Baltijas jūras valstu sadarbībā ir izšķiroša nozīme jau no paša sākuma. Turklāt EESK aicina Baltijas jūras reģiona valstis Norvēģiju un Islandi turpināt savstarpējo sadarbību, kurai ir ciešas vēsturiskās, ekonomiskās un kultūras saknes.

2.6. Baltijas jūras reģiona stratēģijas īstenošanai nav paredzēti jauni finansēšanas instrumenti. Pieejamie finansējuma avoti ir ES struktūrfondi (55 miljardi EUR Baltijas jūras reģionam 2007.–2013. gadā), valsts finansējums katrā Baltijas jūras valstī un iespēja saņemt finansējumu no starptautiskām finanšu iestādēm, piemēram, EIB, Ziemeļvalstu Investīciju bankas (NIB) un ERAB. EESK uzskata, ka Baltijas jūras reģiona stratēģijā izvirzīto mērķu sasniegšanai efektīvāk jāizmanto dažādi ES finansējuma avoti.

2.7. EESK uzskata, ka Baltijas jūras reģiona stratēģijas īstenošanai būs vajadzīgs atsevišķs budžets, citādi pastāv risks, ka stratēģija paliks tikai politiska paziņojuma līmenī un nesasnies izvirzītos mērķus. Finansējuma jautājumam EESK vairāk pievērsīsies kādā no nākamajiem atzinumiem.

3. Organizētas pilsoniskās sabiedrības loma Baltijas jūras reģiona stratēģijas īstenošanā.

3.1. EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija ir aktīvi iesaistījusi pilsoniskās sabiedrības organizācijas Baltijas jūras reģiona stratēģijas izstrādē: to aktīva līdzdalība ir vajadzīga arī stratēģijas rīcības

plāna īstenošanā. EESK uzsver, ka bez organizētas pilsoniskās sabiedrības patiesas intereses par Baltijas jūras reģiona stratēģiju nebūs iespējams īstenot stratēģijas pasākumus un sasniegt tās mērķus.

3.2. Šobrīd daudzu dažādu organizāciju, piemēram, NVO, patērētāju aizsardzības organizāciju, uzņēmējdarbības vai dabas aizsardzības grupu nozīmīgais darbs bieži vien nepārsniedz ieteikumu līmeni. Zināšanas par to darbu ir nepilnīgas, un praktiski pasākumi, iespējams, nekad neīstenosies.

3.3. Reģioni, pilsētas un organizētas pilsoniskās sabiedrības apvienības, tāpat kā valsts iestādes, ir galvenie Baltijas jūras reģiona dalībnieki. EESK uzskata, ka ir jāprecizē to dažādie uzdevumi, lai rosinātu organizācijas sadarboties un izvērst sadarbības pasākumus. Efektīvāk koordinējot programmas un sistemātiski ņemot vērā Baltijas jūras reģiona stratēģijas prioritātes, jāievieš skaidrība arī mulsinošajā virknē iniciatīvu un projektu, kurus īsteno saskaņā ar dažādajām finansējuma programmām.

3.4. EESK ir nobažījies par Baltijas jūras reģiona stratēģijas rīcības plāna praktisko īstenošanu un uzraudzību, tādēļ tā iesaka Komisijai izveidot Baltijas jūras pilsoniskās sabiedrības konsultatīvu forumu, kura uzdevumi būtu šādi:

- nodrošināt organizētas pilsoniskās sabiedrības līdzdalību Baltijas jūras reģiona stratēģijas īstenošanā;
- attiecīgajām Baltijas jūras reģiona stratēģijas īstenošanas iestādēm darīt zināmu organizētas pilsoniskās sabiedrības viedokli un ieteikumus par svarīgākajiem jautājumiem;
- veicināt organizētas pilsoniskās sabiedrības aktīvu līdzdalību valstīs, kas ir iesaistītas Baltijas jūras reģiona stratēģijā;
- veicināt organizētas pilsoniskās sabiedrības līdzdalību Baltijas jūras reģiona stratēģijas īstenošanā reģionālajā, valsts un ES līmenī;
- gan ES dalībvalstīs, gan citās valstīs, kas īsteno stratēģiju, sekmēt un rosināt publisku diskusiju un sabiedrības informētību par Baltijas jūras reģiona stratēģijas pasākumiem, gūtajiem panākumiem un sasniedzamajiem mērķiem;
- izmantot dažādus līdzekļus, piemēram, apmeklējumus, darbseminārus un paraugprakses izplatīšanu, lai veicinātu reģionālo pilsoniskās sabiedrības grupu (gan ES, gan ārpus tās) vienota informācijas tīkla izveidi.

⁽²⁾ Pirmās apaļā galda sarunas notika 2008. gada 30. septembrī Stokholmā un otrās — 2009. gada 5. un 6. februārī Rostokā. Papildus apaļā galda pasākumi notika 2008. gada 18.–19. septembrī Kauņā, 2008. gada 13. novembrī Gdanškā, 2008. gada 1.–2. decembrī Kopenhāgenā un 2008. gada 9. decembrī Helsinkos. Konsultācijas internetā notika no 2008. gada 3. novembra līdz 31. decembrim.

⁽³⁾ OV C 309, 16.12.2006., 91. lpp.

3.5. EESK ir gatava sākt Baltijas jūras reģiona pilsoniskās sabiedrības foruma izveides darbu attiecībā uz tā uzdevumiem, sastāvu un darbību. EESK izveidotie sakari ar reģionālajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām un tās pieredze līdzīgās jomās ļaus tai vadīt foruma darbību. Pēc organizētas pilsoniskās sabiedrības aktīvas līdzdalības nodrošināšanas tādos projektos kā Vidusjūras reģiona sadarbība ⁽⁴⁾ un sakaru nodibināšana Melnās jūras reģionā ⁽⁵⁾, EESK ir ļoti pozitīva pieredze un tās rīcībā ir funkcionāli modeļi.

4. Baltijas jūras reģiona veidošana par plaukstošu ekonomikas zonu.

4.1. ES iekšējā tirgus efektīva īstenošana reģionā ir saistīta ar ļoti nozīmīgiem ieguvumiem ekonomikas izaugsme. ES, dalībvalstis un starptautiskas organizācijas veido institucionālas struktūras, kas nostiprina ekonomiskās attiecības Baltijas jūras reģionā un ļauj tam attīstīties. Tomēr ir skaidrs, ka par ekonomisko integrāciju ir atbildīgi paši ekonomikas jomas dalībnieki — uzņēmumi un privātpersonas. Tādējādi tas būs faktors, kas noteiks, cik sekmīgi norisināsies Baltijas jūras reģiona ekonomikas integrācija un cik strauja būs ekonomikas izaugsme. EESK ir pārliecināta, ka Baltijas jūras reģiona ekonomikas stiprināšana ievērojami veicinās reģiona pievilcību un sekmēs Baltijas jūras zīmola radīšanu. Baltijas jūras reģiona ekonomikas stiprināšana labvēlīgi ietekmēs visu ES kopumā.

4.2. Turpmāk tekstā tiks izklāstītas tirgus integrācijas galvenās prioritātes un izaugsmes veicināšanas pasākumi Baltijas jūras tautsaimniecības reģionā.

4.2.1. Starptautiskā līgumiskā pamata nostiprināšana.

4.2.1.1. Lai izmantotu Baltijas jūras reģiona ekonomikas iespējas, pirmām kārtām ir ievērojami jāpaplašina starptautiskais līgumiskais pamats, kā arī vajadzīga dziļāka Eiropas integrācija. Kaut arī Krievijas dalība PTO un tās jaunie sadarbības nolīgumi ar ES (jaunais ES un Krievijas nolīgums) neattiecas tikai un vienīgi uz Baltijas jūras reģionu, no tiem iespējamais ieguvums reģionam ir ļoti nozīmīgs, jo tas ir reģionālās ekonomiskās izaugsmes virzītājspēks un attīstības veicinātājs. Baltijas jūra ir Krievijas un Āzijas produktu visnozīmīgākais dabiskais eksporta ceļš uz Eiropu.

4.2.1.2. EESK izsaka bažas par to, ka Krievija nav parakstītajam valsts ES Baltijas jūras reģiona programmai (INTERREG IVB 2007–2013), kuras mērķis ir padarīt minēto reģionu par pievilcīgu vietu investīcijām, dzīvei un darbam.

⁽⁴⁾ EESK, pamatojoties uz pilnvarām, kas tai piešķirtas ar Barselonas deklarāciju, 1995. gadā izveidoja ekonomikas un sociālo lietu padomju un tām līdzīgu iestāžu tīklu Eiropas un Vidusjūras reģiona valstīs.

⁽⁵⁾ OV C 27, 3.2.2009., 144. lpp.

4.2.1.3. ES un tās dalībvalstu lēmumu pieņemšanas pilnvaras attiecas uz vairākiem līguma noteikumiem, kas varētu ļoti pozitīvi ietekmēt Baltijas jūras reģionu. Piemēram, šobrīd uzņēmumam, kas darbojas visās deviņās Baltijas jūras reģiona valstīs, jāizmanto līdz astoņām dažādām valūtām. Euro zonā ietilpst tikai Somija un Vācija. Ir ļoti svarīgi paplašināt ekonomikas un monetāro savienību, lai tajā ietvertu Dāniju, Zviedriju, Igauniju, Latviju, Lietuvu un Poliju. Jo īpaši Dānijas un Zviedrijas iniciatīva pievienoties ekonomikas un monetārajai savienībai piešķirtu efektivitāti un ticamību centieniem pilnībā izmantot Baltijas jūras tautsaimniecības reģiona potenciālu.

4.2.2. Iekšējā tirgus darbības veicināšana.

4.2.2.1. Ir jādarā vairāk, lai nodrošinātu Baltijas jūras iekšējā tirgus pareizu darbību. Palielinoties specializācijai, aizvien vairāk uzņēmumu darbojas dažādos starptautiskos tīklos, kas izveidoti atbilstoši darbības jomai. Pateicoties klientiem, apakšuzņēmējiem un uzņēmējdarbības partneriem, uzņēmumiem ir saiknes ar tirgiem un ražotājiem visā Baltijas jūras reģionā. Palielinoties pārrobežu tirdzniecības darījumu skaitam, Baltijas jūras reģionā ir svarīgi izveidot tik viendabīgu tirgus zonu, cik vien iespējams, lai netiktu kavēta preču un pakalpojumu tirdzniecība, valsts un pašvaldību iepirkumi un investīciju plūsma, kā arī netraucēti darbotos kapitāla un darba tirgi.

4.2.2.2. Jaunā Lisabonas līguma stāšanās spēkā 2010. gadā varētu būt ļoti svarīga Baltijas jūras reģiona ES dalībvalstīm. Ar līgumu tiek stiprināta ES kompetence nozīmīgās jomās, piemēram, saistībā ar muitas savienību, konkurences noteikumiem un tirdzniecības politiku.

4.2.2.3. Būtiska ir arī pēc iespējas vienveidīgāka ES tiesību aktu piemērošana. Piemēram, viena no atjauninātās Lisabonas izaugsmes un nodarbinātības stratēģijas galvenajām sastāvdaļām ir pakalpojumu direktīva, kas dalībvalstīs jāīsteno līdz 2009. gada 28. decembrim. Eiropas TRK (*Eurochambres*) ⁽⁶⁾ 2009. gada februāra ziņojumā ⁽⁷⁾ cita starpā uzsvertas minētās direktīvas īstenošanas nozīmīgas atšķirības ES valstīs Baltijas jūras reģionā gan attiecībā uz tās īstenošanas grafiku, gan būtību. Pašreizējā situācijā ES dalībvalstīm Baltijas jūras reģionā ir lieliska iespēja sadarboties, lai izveidotu standartizētu, centralizētu uzņēmējdarbības sistēmu pakalpojumu sniedzējiem. Minētajā uzņēmējdarbības sistēmā jāprecizē atļauju izsniegšanas kārtība pakalpojumu sniegšanai, jāatvieglo informācijas ieguve par administratīvajām formalitātēm un patērētāju aizsardzību, kā arī jāatvieglo pakalpojumu sniedzēju pārcelšanās no vienas dalībvalsts uz citu.

⁽⁶⁾ Eiropas Tirdzniecības un rūpniecības kameru apvienība.

⁽⁷⁾ Ceturtais pārskats par pakalpojumu direktīvas īstenošanu (www.eurochambres.eu).

4.2.2.4. Vairākas nozīmīgas Baltijas jūras reģiona nozares neietilpst pakalpojumu direktīvas darbības jomā. Tas attiecas uz dažiem transporta pakalpojumiem, pagaidu darbinieku aģentūrām, finanšu pakalpojumiem un veselības aprūpes pakalpojumiem. Arī šiem pakalpojumiem ir vajadzīga iekšējā tirgus pareiza darbība, īpaši, ja vēlamies, lai uzņēmumi aktīvi sniegtu pakalpojumus.

4.2.2.5. Dažādi tirdzniecības šķēršļi joprojām attur uzņēmumus no efektīvas darbības Baltijas jūras reģionā. Eiropas Savienībai un citiem dalībniekiem joprojām ir daudz darāmā Baltijas jūras reģionā, lai nostiprinātu tiesiskuma pamatprincipus un it īpaši izskaustu korupciju.

4.2.2.6. EESK vēlas vērst uzmanību uz izcilu piemēru par tirdzniecības starp ES un Krieviju atvieglošanu. Izmēģinājuma projekts par muitošanas datu elektronisko pārsūtīšanu sākās 2009. gada 1. janvārī. No paša sākuma projektā ir iesaistīta Krievija un astoņas ES valstis, no tām — trīs Baltijas reģiona valstis (Latvija, Zviedrija un Somija). Vēl trīs Baltijas valstis (Lietuva, Igaunija un Polija) iesaistīsies projektā vēlāk 2009. gadā. Minētais projekts ir pirmais solis, lai modernizētu muitas procedūras starp Krieviju un ES. Ir jāturpina saskaņošana, lai atvieglotu muitošanu un vienlaikus samazinātu noziedzīgu darbību šajā jomā. Saskaņošana uzlabos loģistiku un samazinās uzņēmumu izmaksas.

4.2.3. Infrastruktūra.

4.2.3.1. Infrastruktūrai ir nepieciešami jūras, upju, sauszemes un gaisa transporta ceļu savienojumi pāri valstu robežām. Ir vajadzīga konkurence un kopīga plānošana, lai maršrutus varētu savienot bez problēmām. Lielāka uzmanība jāvelta arī kvalitātei. Ir vajadzīga gan ES dalībvalstu sadarbība, gan jo īpaši sadarbība ar Krieviju, lai attīstītu lētas un efektīvas transporta ķēdes un izvairotos no sastrēgumiem. To varētu īstenot, modernizējot un saskaņojot Baltijas jūras reģiona automaģistrāļu koncepciju, Eiropas transporta tīklu TEN-T⁽⁸⁾ politiku un Ziemeļu dimensijas transporta un loģistikas partnerību. Visu iepriekš minēto jautājumu analīzē būtu jāiekļauj ES dalībvalstu kaimiņvalstis un Eiropas transporta ceļi. Tas ir galvenais noteikums, lai uzlabotu preču, pakalpojumu un darbaspēka mobilitāti.

4.2.4. Ekonomikas izaugsmes veicināšana.

4.2.4.1. Vairāki pētījumi liecina, ka pastāv labvēlīga savstarpēja saikne starp ekonomikas izaugsmi un tiesību sistēmas efektivitāti⁽⁹⁾. Īpašuma nepietiekama aizsardzība, korupcija un nenoteiktība attiecībā uz līgumu ievērošanu un tiesu iestāžu neatkarību, kā

⁽⁸⁾ http://ec.europa.eu/transport/infrastructure/consultations/2009_04_30_ten_t_green_paper_en.htm.

⁽⁹⁾ Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības bankas 2005. gada pārejas ziņojums "Uzņēmējdarbība pārejas periodā un Pasaules Banka (2008). Makroekonomikas un izaugsmes pētniecības programma/Investīciju klimats un izaugsmes mikroekonomika/Iestādes un pārvaldība". Sk. arī <http://www.enterprisesurveys.org/> par uzņēmējdarbības apstākļiem dažādās valstīs.

arī tiesību aktu nekonsekventa piemērošana un interpretēšana kopumā palēnina ekonomikas izaugsmi. Tas padara ieguldījumus riskantākus, un ieguldījumu plūsma apstājas. Baltijas jūras reģiona valstis varētu vienoties par kopīgiem pasākumiem, lai novērstu trūkums minētajās jomās. Baltijas jūras reģiona stratēģija būtu lielisks pamats šādai rīcībai.

4.2.4.2. Baltijas jūras reģiona deviņas valstis ir ļoti atšķirīgas daudzos aspektos. Baltijas jūras reģiona valstis un to saimnieciskās attiecības ir būtiski mainījušās pēdējo 20 gadu laikā. Katrā valstī ir atšķirīgs ekonomikas attīstības līmenis un ražošanas struktūras, un efektīvāk nekā līdz šim būtu jāizmanto jaunas uzņēmējdarbības iespējas, ko rada piedāvājuma, pieprasījuma un daudzveidīguma atšķirības. Komerciāli un ekonomiski ilgtspējīgi būtu jāizmanto lielās reģiona norises, piemēram, Eiropas integrācija, Krievijas starptautiskā statusa maiņa un enerģijas, preču un pakalpojumu tirgus pārmaiņas. Tas nozīmē, ka jānodrošina pilsoniskās sabiedrības dalībnieku darbībai labvēlīgi apstākļi un stimuli.

4.2.4.3. EESK vēlas uzsvērt, ka ekonomikas izaugsme un efektīva ražošana ne vienmēr ir pretrunā ar rūpēm par vidi. Gluži pretēji, būtu jāizceļ labvēlīgās iespējas, ko piedāvā augošas un daudzveidīgas ekonomikas mijiedarbība ar tīrāku vidi.

4.2.5. Sadarbība pētniecības un jauninājumu jomā.

4.2.5.1. Baltijas jūras reģionā ir uzsākti interesanti starptautiski inovāciju kopprojekti, pamatojoties uz klasteriem. Piemēram, *Nordisk* Jauninājumu centrs (*NICE*) ir uzsācis vairāk nekā 100 dažādu projektu un izveidojis pārrobežu tīklus, kas iedalīti dažādās tematiskajās grupās: radošās nozares, vides tehnoloģija, mikro tehnoloģija un nanotehnoloģija, inovatīva celtniecība, uztura bagātinātāji un pārtikas nekaitīgums.

4.2.5.2. EESK piešķir lielu nozīmi tā dēvētajai piektajai brīvībai, kā arī pētnieku, studentu un skolotāju sadarbībai un publiskā un privātā sektora sadarbībai. Būtu jācenšas veicināt pētniecības personāla apmaiņu starp pētniecības institūtiem un universitātēm. Piemēram, lai attīstītu apstākļus klasteru darbībai, ir jālikvidē valstu šķēršļi pētniecības finansēšanai, izveidojot Baltijas jūras valstīs kopīgu sistēmu, kas ļautu apvienot valstu resursus pētniecības finansēšanai. Saskaņā ar atjaunināto Lisabonas stratēģiju katrā ES dalībvalstij Baltijas jūras reģionā būtu jācenšas palielināt savu ieguldījumu pētniecībā un izstrādē, atvēlot tām līdz trim procentiem no nacionālā kopprodukta.

4.2.5.3. Astoņu Baltijas jūras reģiona valstu, kas ir ES dalībvalstis, zinātnes un pētniecības kopienas ir aktīvi piedalījušās *BONUS ERA-NET* projektos. Komisija 2008. gadā apstiprināja Kopīgo Baltijas jūras pētniecības programmu (*BONUS+*), kas ir ES 7. pētniecības pamatprogrammas daļa un ko kopīgi finansē ES un Baltijas jūras piekrastes valstu pētniecības finansēšanas iestādes. EESK ļoti atzinīgi vērtē šīs jaunās pastāvīgās Baltijas jūras pētniecības programmas *BONUS+* izveidi un jo īpaši cer, ka tās rezultātiem būs lielāka ietekme uz Baltijas jūras aizsardzību un reģiona ilgtspējīgu attīstību, nekā tas ir bijis līdz šim.

4.2.6. Darbaspēka mobilitāte.

4.2.6.1. Kaut arī pēc ES paplašināšanās šajā reģionā ir pagājuši pieci gadi, darbaspēka brīva pārvietošanās ES teritorijā vēl nav panākta. Tomēr no 2008. gada 30. marta uz visām ES Baltijas jūras reģiona dalībvalstīm attiecas Šengenas līguma noteikumi, kas atvieglo personu brīvu pārvietošanos. EESK uzskata, ka ir jālikvidē pārejas periodi attiecībā uz darbaspēka brīvu pārvietošanos. Darbaspēka un īpašo zināšanu brīva pārvietošanās no vienas valsts uz citu, tā dēvētā "smadzeņu aprīte", ir izdevīga visiem. Lai nodrošinātu kvalificēta darbaspēka pieejamību, visā Baltijas jūras reģionā nekavējoties jāpieņem uz nodarbinātību balstīta imigrācijas politika. Tas ir vajadzīgs pat tad, ja ekonomikas izaugsmes palēnināšanās laikā šķiet, ka darbaspēka piedāvājums reģionā kādu laiku palielinās. Būtu jāpieliek pūles arī, lai turpinātu veicināt darba piedāvājumu saskaņošanu ar darba ņēmēju prasēm. Ir jāsaskaņo darba kultūra un minimālie darba noteikumi, lai novērstu konkurences kropļojumus un nodrošinātu darba ņēmēju pamattiesības. Attiecībā uz cilvēku apmācību atbilstoši darba tirgus prasībām, jāizvirza mērķis izveidot kopīgu arodapmācības struktūru un profesionālās kvalifikācijas sarakstu. Vēl jāveic liels darbs visā Baltijas jūras reģionā, lai veicinātu nodarbinātības stimulus un atvieglotu pārcelšanos no vienas vietas vai valsts uz citu vietu vai valsti.

4.2.6.2. Baltijas jūras darba ņēmēju tīkls (*BSLN*) tikko ir uzsācis kopīgu trīsgadīgu projektu, kurā iesaistīti desmitiem partneru no dažādām reģiona valstīm. Tīkla mērķis ir izveidot Baltijas jūras reģionu par pārrobežu darba tirgus politikas Eiropas modeli un par pievilcīgu vietu dzīvošanai, darbam un ieguldījumiem. Baltijas jūras arodbiedrību tīkls (*BASTUN*) ir viens no galvenajiem *BSLN* projektā iesaistītajiem partneriem ⁽¹⁰⁾.

5. Veidot Baltijas jūras reģionā videi draudzīgu, ilgtspējīgu attīstību.

5.1. Mērķis ir veidot Baltijas jūras reģionu par ekoloģiski ilgtspējīgu teritoriju. Baltijas jūra ir relatīvi mazs, sekls sāļa ūdens baseins, kas no ekoloģijas viedokļa nozīmē ļoti neaizsargātu teritoriju.

5.2. Pēdējo divdesmit gadu laikā Baltijas jūras stāvoklis ir nopietni pasliktinājies. Notekūdeņu novadīšana tajā joprojām nenodrošina ekoloģisku ilgtspēju. Baltijas jūras eutrofikācija un augstais vides toksīnu līmenis tajā nozīmē, ka barības vielu līmenis paaugstinās un aļģu ziedu un citas floras sastopamības biežums palielinās. Aļģu ziedu savairošanās tieši izraisa to galveno barības vielu — slāpekļa un fosfora — augstais līmenis.

5.3. Baltijas jūras sateces baseinā dzīvo vairāk nekā 85 miljoni iedzīvotāju, un viņi aizvien vairāk apzinās stāvokļa nopietnību. Problēma, kas traucē veikt Baltijas jūras aizsardzības pasākumus, ir tā, ka Baltijas jūras piekrastē atrodas deviņas valstis dažādās attīstības stadijās, un apmēram divpadsmit valstis, ieskaitot Baltkrieviju un Ukrainu, atrodas tās sateces baseinā. Tas ir sarežģītājs dažādo dalībnieku darba koordināciju. EESK uzskata, ka Baltijas jūras satraucošā stāvokļa dēļ ir obligāti nepieciešami ātri un efektīvi pārrobežu pasākumi ⁽¹¹⁾.

5.4. EESK uzskata, ka visstraujākais un rentablākais veids, kā uzlabot Baltijas jūras stāvokli kopumā, ir likvidēt visbīstamākos piesārņojuma avotus vietējā līmenī. Piemēram, Somijas jūras līča visbīstamākais atsevišķais piesārņotājs ir Sanktpēterburgas pilsēta, kas joprojām nepietiekami attīra notekūdeņus no barības vielām. Pašlaik šajā jomā ir panākts ievērojams progress. Tās lielākajā notekūdeņu attīrīšanas iekārtā, kuru nodeva ekspluatācijā 2007. gadā, fosfora ķīmiskā nogulsnešana notekūdeņos ir veicinājusi fosfora piesārņojuma un aļģu ziedu nozīmīgu samazināšanos Somijas jūras līcī. Gaistošas emisijas no tādiem avotiem kā lauksaimniecība ir efektīvāk jālikvidē visās Baltijas jūras piekrastes valstīs. Gaistošo emisiju samazināšana būtiski uzlabotu piekrastes ūdeņu stāvokli.

5.5. EESK uzskata, ka *HELCOM* Baltijas jūras rīcības plāns ⁽¹²⁾ ir vissvarīgākais instruments eutrofikācijas apturēšanai Baltijas jūrā. Visas Baltijas jūras piekrastes valstis un Komisija parakstīja minēto nolīgumu 2007. gadā.

6. Enerģētika un kuģošanas drošība.

6.1. EESK ir izstrādājusi atsevišķu atzinumu par ES enerģētikas politikas ārējo dimensiju ⁽¹³⁾, kurā norādīts, ka ES piešķir īpašu nozīmi enerģētikas jautājumiem, kas saistīti ar Baltijas jūras reģiona stratēģiju. Sadarbība enerģētikas jomā šajā reģionā galvenokārt aptver enerģijas patērētājvalstis un enerģijas tranzītvalstis. Galvenā iezīme ir saikne ar Krieviju. Vienai no galvenajām prioritātēm Baltijas jūras reģionā vajadzētu būt jauna ES un Krievijas nolīguma noslēgšanai, pamatojoties uz savstarpīguma un abpusējas sapratnes principiem, kas attiecas arī uz enerģētikas jautājumiem. Krievijai būtu jāatļauj gāzes tranzīts pa tai piederošo tīklu, kā arī jāļauj Eiropas uzņēmumiem ieguldīt tās enerģijas tīklos un enerģijas avotos.

⁽¹⁰⁾ Partneri ir galvenās darba ņēmēju organizācijas, starptautiskās darba ņēmēju federācijas, Baltijas jūras valstu padome (*CBSS*), galvenās darba devēju organizācijas un Vācijas Sociālās un apmācības politikas institūts.

⁽¹¹⁾ <http://www.wwf.fi/wwf/www/uploads/pdf/balticseascocard2008.pdf>.

⁽¹²⁾ www.helcom.fi.

⁽¹³⁾ OV C 182, 4.8.2009., 8. lpp.

6.2. Tā kā Baltijas jūras traušlā ekosistēma jau ir nopietni piesārņota, *Nord Stream* Baltijas gāzes vada projektam jāatbilst stingrām drošuma un vides prasībām. Piemēram, pēc Otrā pasaules kara Baltijas jūrā tika nogremdēta munīcija, ieroči un ķīmiskie ieroči, un neviens nezina, kur tieši tie atrodas un kādā stāvoklī tie ir. EESK atbalsta Eiropas Parlamenta 2008. gada 8. jūnija rezolūciju⁽¹⁴⁾ un aicina *Nord Stream Baltic* projektā iesaistītās puses nopietni izvērtēt alternatīvas iespējas gāzes vada būvniecībai sauszemes teritorijā. Neatkarīgi no *Nord Stream* gāzes vada turpmākā likteņa, arī Krievijai bez nosacījumiem jāievēro ES gāzes tirgus tiesiskais regulējums, tostarp attiecībā uz trešo personu piekļuvi.

6.2.1. Kuģošanas drošums izraisa īpašas bažas Baltijas jūras piekrastes valstīs. Viena no lielākajām vides problēmām ir pa Baltijas jūru transportētais naftas apjoms, kas pēdējo piecpadsmit gadu laikā palielinājies septiņas reizes. Pa Baltijas jūru transportētais naftas apjoms 2007. gadā bija 145 miljoni tonnu, un tiek prognozēts, ka līdz 2015. gadam tas sasnies 240 miljonus tonnu. Baltijas jūras piekrastes valstu sadarbības rezultātā Starptautiskā jūrniecības organizācija (SJO) ir noteikusi Baltijas jūru par īpaši jutīgu zonu (PSSA). Iespējamo naftas noplūdi palīdzēs novērst kuģi ar dubultu apakšējo daļu un dubultu korpusu, kuru izmantošana būs obligāta, sākot ar 2010. gadu. EESK tomēr mudina Baltijas jūras reģiona valstis izstrādāt kopīgu monitoringa un informācijas apmaiņas sistēmu kuģošanas drošības veicināšanai.

6.2.2. Barības vielu emisiju no kuģiem var samazināt, grozot prasības par notekūdeņiem, kas minētas MARPOL Konvencijas IV pielikumā. Direktīvas 2000/59/EK mērķis ir palielināt kuģu radīto atkritumu un notekūdeņu uzņemšanas iekārtu skaitu ostās. Brīvprātīgu rīcību notekūdeņu novadīšanas mazināšanai var rosināt arī, piemēram, palielinot kuģu radīto atkritumu uzņemšanas iekārtu skaitu un tīlpumu ostās. Baltijas jūras ostām jānodrošina, ka to darbības nosacījumi ir pietiekami elastīgi un efektīvi attiecībā uz lieliem pasažieru kuģiem⁽¹⁵⁾.

6.3. Kaut arī kuģu notekūdeņu novadīšana būtiski neietekmē Baltijas jūras eitrofikāciju, to apjomu samazināt ir vieglāk nekā gaistošās emisijas, tādēļ tam ir jāpievērš uzmanība.

7. Lauksaimniecības emisiju samazināšana.

7.1. HELCOM Baltijas jūras rīcības plānā ir skaidri izklāstīti visu Baltijas jūras reģiona valstu minimālie mērķi attiecībā uz barības vielu radīto piesārņojumu. Minēto mērķu sasniegšanai konkrētas

⁽¹⁴⁾ Eiropas Parlamenta 2008. gada 8. jūnija rezolūcija par gāzesvada, ko plānots būvēt Baltijas jūrā, lai savienotu Krieviju un Vāciju, ietekmi uz vidi (lūgumraksti 0614/2007 un 0952/2007) (2007/2118(INI)).

⁽¹⁵⁾ Būtu pilnībā jāpieņem arī HELCOM ieteikums Nr. 28E10 (*Application of the no-special-fee system to ship-generated wastes and marine litter caught in fishing nets in the Baltic Sea area*).

ES kopējās lauksaimniecības politikas jomas ir jāizstrādā tā, lai tiktu ņemti vērā Baltijas jūras reģiona īpašie lauksaimnieciskās ražošanas un vides apstākļi⁽¹⁶⁾.

Šai sakarā atzinīgi vērtējams fakts, ka Komisijas izstrādātajā rīcības plāna projektā lielā mērā ņemti vērā Baltijas jūras reģiona valstu lauksaimniecības organizāciju priekšlikumi attiecībā uz ilgtspējību, vidi un lauksaimniecību. Tostarp minami, piemēram, konkrētāki pasākumi tādās jomās kā vides tehnoloģijas, konsultācijas, mēslojuma apsaimniekošana un ES noteikumu par pesticīdiem, barību un pārtiku īstenošana un administrēšana.

Šajā jomā īpaši svarīga ir sadarbība dalībvalstu līmenī starp dalībniekiem un organizācijām, piemēram, lauksaimniecības produktu ražotājiem, vides organizācijām un patērētājiem. Reģionam ir svarīgi vienoties par labāko praksi, lai to varētu piemērot un izplatīt dažādās valstīs. Praksi, kuru varētu sistemātiski piemērot dažādi dalībnieki, būtu jāpieņem no iepriekšējām lauksaimniecības attīstības programmām jaunajā programmas periodā. Tāpat būtu jāmeklē metodes, ar kurām pilnveidot minerālmēsli un enerģijas izmantošanu⁽¹⁷⁾.

8. Fosfora un slāpekļa emisijas samazināšana, efektīvāk attīrot notekūdeņus.

8.1. EESK uzskata, ka ES Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvas⁽¹⁸⁾ pilnīga piemērošana ir visnozīmīgākais solis, lai samazinātu slāpekļa un fosfora emisijas. Nozīmīgs pasākums ir arī fosfora efektīvāka atdalīšana, piemērojot HELCOM ieteikumu 28E/5. Ņemot vērā Baltijas jūras satraucošo stāvokli, pašreizējās ES prasības attiecībā uz ieviešanas termiņu nav pietiekami stingras. Ir vajadzīgi vērienīgāki mērķi. EESK uzsver, ka jāpaaugstina mehāniskās un ķīmiskās attīrīšanas procesa efektivitāte, jo tās ir rentablas metodes un ātri dod rezultātus.

⁽¹⁶⁾ Būtu jānodrošina, ka tiek efektīvi īstenoti ES Ūdens pamatdirektīvā minētie integrēti upes baseina apsaimniekošanas plāni. Ūdens aizsardzību lauksaimniecībā var veicināt, izvairoties par prioritārām ekoloģiski jutīgām teritorijām.

⁽¹⁷⁾ Lai samazinātu lauksaimniecības radīto slodzi Baltijas jūrai, lauksaimniecības politikā ir vajadzīgi jauninājumi gan plānošanas, gan pasākumu īstenošanas jomā. Viens iespējams jaunas prakses piemērs varētu būt brīvprātīga konkurētspējīga izolēšana agrovides sistēmā. Paskaidrojums: konkurētspējīga solīšana ir brīvprātīgs pasākums, kas īstenojams tajās jomās, kurās barības vielu noplūdes risks ir visaugstākais un aizsardzības pasākumu rentabilitātes koeficients ir visaugstākais. Pamatojoties uz cenas piedāvājumu, valsts pārvaldes iestādes maksā lauksaimniekam atbilstīgi to pasākumu labvēlīgajai ietekmei uz vidi, kas attiecas uz katru programmai piedāvāto jomu, nevis maksā vienotas likmes subsīdijas kā pašlaik.

⁽¹⁸⁾ Padomes Direktīva 91/271/EEK par komunālo notekūdeņu attīrīšanu.

8.2. *John Nurminen* fonds ir labs piemērs tam, kā organizēta pilsoniskā sabiedrība var rīkoties, lai aizsargātu Baltijas jūras vidi. *John Nurminen* fonda projekts par tīru Baltijas jūru paredzēts, lai galvenokārt apturētu Baltijas jūras eitrofikāciju un veidotu ekoloģisko izpratni par Baltijas jūras stāvokli ⁽¹⁹⁾. Tas pirmām kārtām virzīts uz pasākumiem, kas visātrāk un visrentablāk iedarbojas uz Baltijas jūras dabas vidi un vispārizmantojamām vērtībām. No fonda finansē pasākumus, lai, piemēram, pilnveidotu Baltijas jūrā novadāmu pilsētas notekūdeņu ķīmisku attīrīšanu no

fosfora. Priekšrocība fondam, kas ir aktīvs vides aizsardzības dalībnieks, ir arī tā, ka fonds ir bezpeļņas organizācija, tas ir elastīgs un uz to neattiecas birokrātiski ierobežojumi.

8.3. EESK uzskata, ka aktīvas pilsoniskās iniciatīvas var būt ļoti nozīmīgas pat tajās teritorijās, kuras parasti pārvalda valsts sektors. Protams, privātā un trešā sektora īpašās zināšanas, prasmes un pieeja var papildināt valsts sektora īstenotos pasākumus.

Briselē, 2009. gada 13. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

⁽¹⁹⁾ <http://www.johnnurmisenaaio.fi/?lang=en>.

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

453. PLENĀRĀ SESIJA 13., 2009. GADA 14. MAIJĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko atceļ Padomes Direktīvu 71/317/EEK, 71/347/EEK, 71/349/EEK, 74/148/EEK, 75/33/EEK, 76/765/EEK, 76/766/EEK un 86/217/EEK par metroloģiju”

COM(2008) 801 galīgā redakcija – 2008/0227 (COD)

(2009/C 277/09)

Vienīgais ziņotājs: **SALVATORE KGS**

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2008. gada 19. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko atceļ Padomes Direktīvu 71/317/EEK, 71/347/EEK, 71/349/EEK, 74/148/EEK, 75/33/EEK, 76/765/EEK, 76/766/EEK un 86/217/EEK par metroloģiju”

COM(2008) 801 galīgā redakcija – 2008/0227 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 24. aprīlī. Ziņotājs — SALVATORE kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 453. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 13. un 14. maijā (14. maija sēdē), vienprātīgi pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu atcelt Direktīvu 71/317/EEK, 71/347/EEK, 71/349/EEK, 74/148/EEK, 75/33/EEK, 76/765/EEK, 76/766/EEK un 86/217/EEK par metroloģijas nozari un piekrt to atcelšanas iemesliem. Minētās direktīvas var uzskatīt par novecojušām un nepiemērotām, lai sasniegtu to mērķi, kas, šīs direktīvas izstrādājot, tika izvirzīts, proti, saskaņot valstu tiesību aktus par dažādu kategoriju mērinstrumentiem.

1.2. EESK pieņem zināšanai Komisijas rīkotās sabiedriskās apspriešanas un ārējā pētījuma rezultātus, no kuriem izriet, ka:

- a) nozarēs, kuras regulē astoņas direktīvas, nepastāv šķēršļi tirdzniecībai;
- b) direktīvas tiek arvien mazāk izmantotas, jo tajās ir runa par instrumentiem, kas ir novecojuši;

- c) tehnoloģiskā attīstība ir ņemta vērā starptautiskajos un valstu standartos, kuru pamatā ir savstarpējas atzīšanas princips.

1.3. Tā kā valstu noteikumi šajā nozarē novērš šķēršļus tirdzniecībai neatkarīgi no minēto direktīvu piemērošanas, EESK cer, ka pēc direktīvu atcelšanas dalībvalstīs negrozīs pašreizējos noteikumus.

2. Ievads.

2.1. Spēkā esošo tiesību aktu vienkāršošana ir ES prioritāte saskaņā ar “Tiesību aktu labākas izstrādes programmu”, kuras pamatā ir Lisabonas izaugsmes un nodarbinātības stratēģija. Programmas uzdevums ir panākt, ka Kopienas un valstu tiesību akti ir mazāk apgrūtināši, viegli piemērojami un tāpēc efektīvāki izvirzīto mērķu sasniegšanai.

2.2. Galvenais mērķis ir radīt Eiropas normatīvo vidi, kas atbilst visstingrākajām tiesību aktu prasībām saskaņā ar subsidiaritātes un proporcionālātes principu.

2.3. Saskaņā ar šiem principiem Kopienas *acquis* pārskatīšana ir pastāvīgs un regulārs process, kas ļauj likumdevēju iestādēm pārskatīt tiesību aktus, ņemot vērā visu iesaistīto pušu intereses.

2.4. Visos gadījumos, kad tehniskā vai tehnoloģiskā progresa, ES politikas izmaiņu, grozītās līgumu noteikumu piemērošanas vai starptautisku noteikumu izstrādes dēļ tiesību akti ir kļuvuši nederīgi vai novecojuši, Komisija kā vienkāršošanas paņēmieni izmanto atcelšanu.

3. Vispārīga informācija.

3.1. Tiesiskais regulējums, ko veido Direktīva 71/317/EEK, 71/347/EEK, 71/349/EEK, 74/148/EEK, 75/33/EEK, 76/765/EEK, 76/766/EEK un 86/217/EEK par metroloģijas nozari, tika izstrādāts pagājušā gadsimta 70. gados, lai atceltu šķēršļus, kas valstu tiesību aktu atšķirību dēļ šajā nozarē radīti preču brīvai aprītei iekšējā tirgū.

3.2. Komisija uzsver, ka tiesisko regulējumu, ko veido astoņas EEK direktīvas par metroloģiju, var uzskatīt par novecojušu, jo šajā nozarē dalībvalstu tiesību akti laika gaitā ir mainījušies, ņemot vērā vajadzību pielāgoties tehnoloģiskam progresam un starptautisko noteikumu izvirzītajiem standartiem⁽¹⁾. Savstarpējās atzišanas klauzulu pieņemšana nodrošināja to, ka tiek atzīti arī līdzīgas darbības mērinstrumenti, pat ja tie izstrādāti saskaņā ar citas dalībvalsts tiesību aktiem.

3.3. Pamatojoties uz sabiedrisko apspriešanu un ārējo pētījumu, Komisija atzina, ka jomās, kuras aptver priekšlikumā minētās direktīvas, pašlaik nepastāv šķēršļi tirdzniecībai. Turklāt direktīvas attiecas uz instrumentiem, kurus izmanto arvien retāk.

3.4. Komisijas priekšlikums atcelt minētās astoņas direktīvas saistās ar vajadzību saskaņot divus atšķirīgus mērķus: samazināt ES tiesību aktu skaitu un pilnībā saglabāt iekšējo tirgu.

4. Piezīmes.

4.1. Ņemot vērā izvirzītos mērķus, proti, samazināt ES tiesību aktu skaitu un vienlaikus pilnībā saglabāt iekšējo tirgu, Komisijas priekšlikums ir lietderīgs. Nozarē, ko regulē minētās direktīvas, spēkā esošie dalībvalstu tiesību akti, kuri izstrādāti saskaņā ar starptautiskos noteikumus paredzētajiem standartiem šajā jomā un kuru pamatā ir savstarpējas atzišanas princips, atbilst tehnoloģiskajam progresam. Tas sniedz tādu pašu rezultātu kā regulatīvā saskaņošanas sistēma, ko veido atceļamās astoņas direktīvas.

4.2. Astoņu metroloģijas direktīvu atcelšana atbilst ES stratēģijai par Kopienas *acquis* vienkāršošanu, atceļot tiesību aktus, kuri nepietiekamās ietekmes dēļ ir kļuvuši nederīgi un tādējādi novecojuši.

4.3. EESK uzskata, ka pēc direktīvu atcelšanas būtu lietderīgi regulāri kontrolēt dalībvalstu tiesisko regulējumu gan attiecībā uz jaunajām, gan arī uz vecajām tehnoloģijām, lai nodrošinātu, ka sistēma, kuras pamatā ir brīvprātīga standartizācija, ir efektīva.

4.4. EESK atzīst un atzinīgi vērtē Komisijas darbu, ko tā veica, lai iesaistītu visus dalībniekus, kuri pārstāv priekšlikumā minēto nozari. Par minētiem centieniem liecina plaša ārējā apspriešanās, kas tika rīkota no 2008. gada maija līdz jūlijam, lai apzinātu mērinstrumentu ražotāju, pircēju, patērētāju un valsts iestāžu viedokļus.

Briselē, 2009. gada 14. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

(1) Starptautiskā Reglamentētās metroloģijas organizācija (OIML) izstrādā standartu noteikumus un starptautiskus ieteikumus, lai sniegtu dalībvalstīm kopēju starptautisku pamatu, kas ļautu izstrādāt šo valstu tiesību aktus. Tā ir starpvaldību organizācija, kas izveidota 1955. gadā saskaņā ar konvenciju, lai veicinātu reglamentētās metroloģijas procedūru starptautisku saskaņošanu. Pamatojoties uz visā pasaulē izplatītu tehnisko struktūru, tā sniedz dalībvalstīm vadlīnijas metroloģijas jomā, lai izstrādātu reģionālus un valstu noteikumus par mērinstrumentu ražošanu un izmantošanu saistībā ar reglamentētās metroloģijas piemērošanu.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par zinātnes vajadzībām izmantojamo dzīvnieku aizsardzību”

COM(2008) 543 galīgā redakcija – 2008/0211 (COD)

(2009/C 277/10)

Ziņotājs: **Richard ADAMS KGS**

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2009. gada 12. janvārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par zinātnes vajadzībām izmantojamo dzīvnieku aizsardzību”

COM(2008) 543 galīgā redakcija – 2008/0211 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 17. aprīlī. Ziņotājs — *Richard ADAMS kgs*.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 453. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 13. un 14. maijā (13. maija sēdē), ar 173 balsīm par, 14 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. EESK atzinīgi vērtē šo sen vajadzīgo direktīvu, ar ko standartizēs un regulēs zinātnes vajadzībām izmantojamo dzīvnieku atlasīšanu, izmantošanu un apiešanos ar tiem, bet pauž šaubas par apmēru, kādā minētā direktīva praksē aizvietos, samazinās un pilnveidos dzīvnieku izmantošanu pētniecībā. Tādēļ Komiteja papildus atzinuma projekta pamattekstā ietvertajiem uzsver šādus ieteikumus.

1.2. Komisijai būtu stingrāk jāuzrauga zinātnes vajadzībām izmantojamo dzīvnieku skaits. Šim nolūkam varētu būt vajadzīgas jaunas, nozares specifikai atbilstošas pieejas datu vākšanai un uzraudzībai, no kurām dažas neietilpst izskatāmās direktīvas darbības jomā.

1.3. Ar direktīvu dalībvalstīs būtu jānosaka pētniecības pārskati un jāizstrādā un jānosaka prasība kompetentām iestādēm katrā dalībvalstī izveidot datubāzi par veiktajiem eksperimentiem ar dzīvniekiem un efektīvi to izmantot, apstiprinot projektus un procedūru īstenošanu.

1.4. Būtu jāpaplašina Eiropas Alternatīvo metožu validēšanas centra (ECVAM) darbība, lai tam būtu ne tikai pētniecības atbalsta funkcija, bet gan galvenā koordinatora loma. Būtu jāizveido ES mēroga izcilības centrs, lai veicinātu un noteiktu par prioritāru 3R metodes izmantošanu visos pašreizējos izmēģinājumos ar dzīvniekiem, tostarp fundamentālos pētījumos medicīnas jomā. Aizstāt, samazināt un pilnveidot (*replace, reduce and refine*) dzīvnieku izmantošanu zinātnes vajadzībām — vispārēja pieeja, kas pirmo reizi noteikta 1958. gadā.

1.5. Īpaša uzmanība jāvelta “smagiem” eksperimentiem, cenšoties noteikt mazāk nežēlīgas alternatīvas. Procedūras, kas varētu radīt lielas sāpes, ciešanas vai bailes, var veikt vienīgi gadījumos, ja nav alternatīvu un efektīvu pētniecības metožu, kas dotu iespēju pētīt atsevišķas slimības, kuras nopietni ietekmē cilvēku veselību. “Stipru sāpju līmenis” ir definēts kā tāds ciešanu vai baiļu līmenis, kas pārsniedz direktīvā noteikto “smago līmeni” saistībā ar procedūru klasificēšanu.

1.6. Direktīvā būtu jānosaka, ka tik drīz, cik tas praktiski iespējams, primātus (izņemot cilvēka ģints primātus), var izmantot izmēģinājumos ar dzīvniekiem tikai tad, ja tie ir nebrīvē audzētu primātu (izņemot cilvēka ģints primātus) pēcteči.

1.7. Direktīvā skaidri jānosaka, ka ar to neierobežo dalībvalstu tiesības piemērot vai pieņemt stingrākus pasākumus laboratorijas dzīvnieku aprūpes un turēšanas jomā.

1.8. EESK aicina zinātnieku aprindas atzīt, ka pētniecības programmas praksē un pēc būtības ir iespējams izstrādāt pilnīgi atbilstoši 3R principa mērķiem, un aņņemt ievērot šo dinamisko pieeju.

2. Ievads.

2.1. Gan mājdzīvnieku, gan lauksaimniecības dzīvnieku labturības un aizsardzības jautājumi risināti vairākās ES direktīvās, lēmumos un regulās. Amsterdamas līgumam pievienotajā 33. protokolā par dzīvnieku aizsardzību un labturību ⁽¹⁾ tika pausts viedoklis “lai nodrošinātu uzlabotu aizsardzību un ievērotu

⁽¹⁾ OV C 340, 10.11.1997.

dzīvnieku kā jutīgu būtņu labturību". Tādējādi ES atzina, ka dzīvniekiem ir augstāks statuss nekā īpašumam vai lietām, un mūsu rīcībai ar tiem jābalstās gan uz ētikas apsvērumiem, gan jābūt reglamentētai. Augstāk attīstītiem dzīvniekiem ir minētais statuss, jo tie tāpat kā cilvēki jūt sāpes un prieku, apzinās savu eksistenci un labprātāk izvēlas patīkamu, ilgu dzīvi. Dažas minēto dzīvnieku sugas, kuru neiroloģiskās sistēmas ir pielīdzināmas cilvēka neiroloģiskajai sistēmai, plaši izmanto laboratoriju eksperimentos dažādiem mērķiem. Šādu izmēģinājumu rezultāti var sniegt dažāda līmeņa ieguvumus cilvēkiem, pašiem dzīvniekiem un videi, bet dažos gadījumos izraisīt arī attiecīgo dzīvnieku apdraudējumu, ciešanas un nāvi.

2.2. Izskatāmā direktīva, ar kuru pārskata tiesību aktus, sākot ar 1986. gadu ⁽²⁾, ir viens no vairākiem tiesību aktiem, kuros atspoguļota uzskatu maiņa attiecībā uz dzīvnieku izmantošanu. Nesen ir pārstrādātas direktīvas par dzīvnieku nogalināšanu un transportēšanu, kā arī Kopienas rīcības plāna ieviešana dzīvnieku aizsardzības un labturības jomā, un Komiteja nesēn ir izskatījusi visus minētos dokumentus ⁽³⁾. Šogad visā ES ir stājies spēkā gandrīz vispārējs aizliegums attiecībā uz tādu kosmētikas līdzekļu pārdošanu, kuru izstrādes procesā veikti izmēģinājumi ar dzīvniekiem, un aizliegums veikt jebkādas izmēģinājumus ar dzīvniekiem kosmētikas ražošanas nozarē ⁽⁴⁾.

2.3. Direktīvas priekšlikums par zinātnes vajadzībām izmantojamo dzīvnieku aizsardzību tiks iekļauts minētajā tiesību aktu kopumā. Dokumentā pilnībā ir atzīts vispārējais mērķis, kuru atbalsta plašākas zinātnieku aprindas, proti, aizvietot, samazināt un pilnveidot dzīvnieku izmantošanu zinātniskajā pētniecībā (pazīstams kā 3R princips). Tādēļ Komitejas atzinumā iekļauti apsvērumi pa to, vai ar priekšlikumu tiks veicināts minētais mērķis, un to, cik lielā mērā ir panākts līdzsvars starp dzīvnieku labturību, ieguvumu cilvēkiem un zinātnisko progresu.

3. Direktīvas priekšlikuma kopsavilkums.

3.1. Direktīvas darbības joma un pieļaujamie mērķi.

3.1.1. Direktīvu piemēros attiecībā uz dzīvniekiem (lielākoties mugurkaulniekiem), ko audzē vai izmanto zinātnes mērķiem. Šī direktīva neattiecas uz lauksaimniecības, lopkopības un klīniskās veterinārijas praksi. Pieļaujamie mērķi: fundamentālie pētījumi zināšanu attīstībai bioloģijas vai uzvedības zinātnēs; zinātniskie pētījumi ar mērķi nepieļaut, novērst, diagnosticēt vai ārstēt slimības, vai novērtēt, noskaidrot, regulēt vai mainīt fizioloģiskos stāvokļus; to zāļu, pārtikas produktu vai citu produktu izstrāde, ražošana vai

⁽²⁾ OV L 358, 18.12.1986.

⁽³⁾ OV C 28, 3.2.2006., 25. lpp.; OV C 151, 17.6.2008., 13. lpp.; OV C 161, 13.7.2007., 54. lpp.; OV C 324, 30.12.2006., 18. lpp.; papildatzinums CESE 879/2009 (NAT/431) pieņemts 2009. gada 13. maijā.

⁽⁴⁾ OV L 262, 27.9.1976., un OV L 66, 11.3.2003.

pārbaude, kurus izgatavo iepriekš minētajiem mērķiem; vides aizsardzība cilvēka labklājības interesēs, zinātniskie pētījumi ar mērķi saglabāt sugu, augstākā izglītība vai apmācība un tiesu medicīnas izmeklēšana.

3.2. Dzīvnieku veidi.

3.2.1. Primātiem ir jābūt audzētiem izmantošanai zinātniskiem pētījumiem, un primātu izmantošana ir pieļaujama vienīgi procedūrās, kuras veic "dzīvību apdraudošu vai novājinošu cilvēka saslimšanu novēršanai, diagnosticēšanai, profilaksei vai ārstēšanai". Cilvēkveidīgo pērtiķu izmantošana ir aizliegta, lai gan ir paredzēta "drošības procedūra", lai dalībvalstīm ar Eiropas Komisijas piekrišanu ļautu tos izmantot, ja zinātniskie pētījumi uzskatāmi par būtiskiem sugas saglabāšanai, vai saistībā ar dzīvību apdraudošas saslimšanas negaidītu epidēmiju. Apdraudētās dzīvnieku sugas ir izmantot vienīgi praktiskajos un lietīšajos pētījumos un pārbaudēs, bet ne fundamentālajos pētījumos; procedūrās neizmanto arī klaiņojošus un savvaļā mītošus mājdzīvniekus, kā arī savvaļā sagūstītus dzīvniekus, ja vien netiek sniegts īpašs zinātnisks pamatojums. Turklāt parastās "laboratorijas dzīvnieku" sugas (peles, žurkas, jūras cūciņas, kāmjū, smilšu peles, truši, vardes, suņi, kaķi) ir jāaudzē izmantošanai procedūrās.

3.3. Procedūru smagums.

3.3.1. Ir noteiktas četras smaguma pakāpes. Viegla, vidēja, smaga un neatgriezeniska (t.i., dzīvnieki tiek nogalināti, kad vēl darbojas vispārējā anestēzija). Komisija noteiks procedūru klasifikācijas kritērijus, kurus apstiprinās regulatīvā komiteja. Šie kritēriji ir būtiski saistībā ar veicamajiem aprūpes un labturības pasākumiem un dzīvnieku atkārtotu izmantošanu izmēģinājumos, un uz tiem attiecas atsevišķi ierobežojumi.

3.4. Atļauju izsniegšana.

3.4.1. Personām ir jāsaņem atļaujas pirms procedūru uzraudzības vai izpildes, dzīvnieku nogalināšanas, izmantojot humānu paņēmienu, un dzīvnieku kopēju pārraudzības. Iestādēm ir vajadzīga atļauja dzīvnieku audzēšanai, piegādei vai izmantošanai procedūrās. Attiecīgi ieceltiem darbiniekiem jābūt atbildīgiem par projektiem un jārisina jautājumi saistībā ar neatbilstību noteikumiem. Katrā iestādē ir jābūt pastāvīgai ētiskās pārraudzības struktūrai. Dalībvalsts noteikta kompetenta iestāde var piešķirt projekta atļauju uz laiku, kas nepārsniedz 4 gadus, pamatojoties uz pārredzamu ētisko novērtējumu, kurā iekļauts projekta zinātniskais vai juridiskais pamatojums; 3R principa izmantošana projekta izstrādē; procedūru smaguma un projekta kaitējuma un ieguvumu analīze (vai dzīvnieku izmantošanu un ciešanas attaisno paredzamais zinātnes progress, kas gala rezultātā dod labumu cilvēkiem, dzīvniekiem vai videi).

3.4.2. Netehniski projekta kopsavilkumi ir jāpublisko visiem apstiprinātajiem projektiem. Dalībvalstis var nolemt izmantot saīsinātu projekta pieteikuma sistēmu (kurā ir iekļauti šādi kopsavilkumi) jebkādiem projektiem, kuros neizmanto primātus, un ir paredzētas tikai tādas procedūras, kuras var klasificēt kā "vieglas".

3.5. Aprūpe un inspekcijas.

3.5.1. Eiropas Konvencijas par to mugurkaulnieku aizsardzību, kurus izmanto izmēģinājumos un citiem zinātniskiem mērķiem (Eiropas Padome, Eiropas līgumu sērija Nr. 123) pārskatītajās pamatnostādņēs par laboratorijas dzīvnieku izmitināšanu un aprūpi tiks iekļautas galvenokārt obligātas prasības. Visās dalībvalstīs būs vajadzīga atbilstoša infrastruktūra un pietiekams skaits apmācītu inspektoru, valsts kompetentā iestāde veic inspekcijas vismaz divreiz gadā, vismaz vienai inspekcijai jābūt neizziņotai, un lielākās iestādēs inspekcijas notiek biežāk. Komisijai ir pienākums kontrolēt valstu inspekciju infrastruktūru un darbību. Jāveic sīka uzskaitē par dzīvnieku izcelsmi, izmantošanu, nodošanu jaunā mājvietā vai iznīcināšanu; attiecībā uz suņiem, kaķiem un primātiem (izņemot cilvēka ģints primātus), ir spēkā īpaši noteikumi.

3.6. Alternatīvas dzīvnieku izmantošanai.

3.6.1. Dati par vienā dalībvalstī likumīgi noteiktām izmēģinājumu metodēm tiks atzīti visās dalībvalstīs, lai izvairītos no dublēšanās. Visas dalībvalstis veicina alternatīvu pieeju izstrādi, kuras nav saistītas ar dzīvnieku izmantošanu, un tām jānosaka valsts references laboratorija alternatīvo metožu validācijai. Apšpiežoties ar dalībvalstīm, Komisija nosaka pētījumu prioritātes šīm valstu references laboratorijām, un koordinē to darbību. Ja iespējama pārbaudes metode, kurā neizmanto dzīvniekus, un tā var aizvietot procedūru, dalībvalstis tiek īpaši aicinātas nodrošināt alternatīvās metodes izmantošanu. Dalībvalstīm jānodrošina arī projektos izmantoto dzīvnieku skaita samazināšana līdz minimālajam, neapdraudot projekta mērķus.

4. Vispārīgas piezīmes.

4.1. Lai gan dati par izmēģinājumiem ar dzīvniekiem turpina krāties, laboratorijas izmēģinājumos izmantoto dzīvnieku skaits nesēn ir sācis pieaugt, un tiek lēsts, ka Eiropā tajos ik gadu izmanto 12 miljonus dzīvnieku. Jāatzīmē arī, ka aprēķinos nav iekļauti "liekie" dzīvnieki, kuri ir izaudzēti, bet nav izmantoti, un vēlāk ir iznīcināti, kā arī dzīvnieki, kuri ir izaudzēti, nogalināti, un kuru audus turpmāk izmanto pārbaudēs. (Sīkāka informācija par izmantoto dzīvnieku skaitu, izmantojot dalībvalstu brīvprātīgi iesniegtos datus, publicēta "Komisijas Piektais statistikas ziņojumā par to dzīvnieku skaitu, kas Eiropas Savienības dalībvalstīs

izmantoti izmēģinājumos un citiem zinātniskiem mērķiem", 05.11.2007. Piemēram, no visiem izmantotajiem dzīvniekiem 77,5 % ir grauzēji un truši, 5,4 % — putni un 0,1 % — primāti, kas nav cilvēkveidīgie pērtiņi.) Daļēji to var skaidrot ar tendenci, ka pētnieki eksperimentos izmanto ģenētiski modificētus dzīvniekus, kā arī ar jaunām tiesiskajām prasībām saistībā ar izmēģinājumiem, piemēram REACH regulu⁽⁵⁾. Dzīvnieku labturības organizācijas pauž bažas par REACH regulas vispārējo ietekmi uz izmēģinājumiem ar dzīvniekiem, kā rezultātā palielināsies eksperimentos izmantoto dzīvnieku skaits. Citas organizācijas, piemēram, Pasaules Dabas fonds (WWF, <http://www.wwf.org.uk/filelibrary/pdf/aniamltesting03.pdf>, vienīgi angļu val.), norāda, ka ilgākā laika posmā vides labvēlīgai ietekmei uz faunu būs ievērojamas priekšrocības.

4.2. Biomedicīnas pētījumu organizācijas ir izvirzījušas vairākus jautājumus, kas jāprecizē saistībā ar direktīvas priekšlikumu. Kopumā galvenās bažas šķiet saistītas ar administratīvo izmaksu un birokrātijas pieaugumu, tiesību iespējamo vājināšanos attiecībā uz konfidencialu pētījumu aizsardzību un iespēju, ka kampaņu grupām būs plašāka piekļuve informācijai un procedūrām. Izmēģinājumu dzīvnieku izmantotāji bieži izsaka nožēlu, ka sabiedrība un kampaņu grupas atsakās atzīt, ka izmēģinājumus ar dzīvniekiem to dārdzības un ētisko pretrunu dēļ parasti izmanto kā galēju līdzekli. Komiteja uzskata, ka pētniecības nozare zināmā mērā var pamatot visus iepriekš minētos jautājumus, bet tie pilnībā jau ir ņemti vērā, izstrādājot direktīvu.

4.3. Būtu jāatzīmē, ka pētniecības nolūkiem paredzēto dzīvnieku aizstāšana uzņēmumiem dos komerciālu labumu. Tā kā izmēģinājumi ar dzīvniekiem ir dārgi un laikietilpīgi, alternatīvi risinājumi sniegs jaunas komerciālas iespējas.

4.4. EESK uzskata, ka direktīvas priekšlikumā nav pietiekami izmantota iespēja atspoguļot sasniegumus alternatīvu risinājumu jomā, neizmantojot dzīvniekus. Tā kā Komisijai nav juridiska pamata pieprasīt dalībvalstīm pētniecības pārskatu saskaņošanu, EESK pauž šaubas par kompetentu iestāžu iespējām katrā dalībvalstī izveidot datubāzi par eksperimentiem ar dzīvniekiem, kuru izmantot, izsniedzot atļaujas projektu un procedūru īstenošanai. Komisijai būtu jādara viss iespējams, lai nodrošinātu, ka valstu iestādes, kas atbildīgas par atļauju izsniegšanu, kā arī valstu centri alternatīvo metožu validācijai ir pilnībā informēti par atbilstīgo partnerorganizāciju darbību un spēj izstrādāt kopīgas pieejas ar mērķi novērst iekšējā tirgus kropļojumus.

⁽⁵⁾ OV L 396, 30.12.2006.

4.5. Dažās dalībvalstīs izmēģinājumi ar dzīvniekiem izraisa lielu interesi sabiedrībā, un sabiedrība jutīgi reaģē uz minēto jautājumu. EESK uzskata, ka tas precīzi atspoguļo sabiedrības attieksmi, proti, vēlmi iespējami mazināt dzīvnieku ciešanas un vienlaikus akceptēt to, ka izmēģinājumi ar dzīvniekiem dažreiz ir vajadzīgi augstāku mērķu labad.

5. Īpašas piezīmes.

5.1. Komiteja atzīst, ka direktīvas priekšlikums varētu būtiski ietekmēt izmēģinājumos izmantotamo dzīvnieku skaitu, to samazinot, un uzlabot izmēģinājumos izmantoto dzīvnieku labturību. Lai gan izmēģinājumos izmantoto dzīvnieku skaita ievērojama samazināšana būtu uzskatāma par ilgtermiņa mērķi, skaitlisku mērķu izvirzīšana nebūtu lietderīga, jo tās rezultātā dzīvnieku reglamentēta izmantošana tiktu pārvietota uz ārvalstīm. Tomēr Komisijai ir jācenšas rast iespējas uzraudzīt izmēģinājumos izmantoto dzīvnieku skaitu un vajadzības gadījumā pārskatīt savu pieeju. Šim nolūkam varētu būt vajadzīgas jaunas, nozarei specifiskas pieejas attiecībā uz datu vākšanu un uzraudzību, no kurām dažas neietilpst izskatāmās direktīvas darbības jomā.

5.2. ES pašreizējā darbība alternatīvu risinājumu izstrādes jomā galvenokārt saistīta ar toksikoloģiju, kurā šobrīd notiek mazāk nekā 10 % no visiem izmēģinājumiem ar dzīvniekiem. ES mēroga pieeja alternatīvu risinājumu izstrādes jomā visās pētniecības nozarēs, kurās izmanto dzīvniekus (44.–47. pants) ir ļoti ieteicama, atzīstot, ka galvenais uzdevums būs koordinācijas pārraudzība. Alternatīvu risinājumu izmantojuma paplašināšanai būs vajadzīgs dažādu nozaru speciālistu grupu un likumdevēju iestāžu būtisks ieguldījums, kā arī lielāks atbalsts Eiropas Alternatīvo metožu validēšanas centram (ECVAM), ko ES izveidoja 1991. gadā, un citiem Eiropas un valstu centriem. Būtu jāpaplašina ECVAM darbība, lai tam būtu ne tikai pētniecības atbalsta funkcija, bet gan galvenā koordinatora loma alternatīvu metožu noteikšanā. Komiteja papildus iesaka izveidot ES mēroga izcilības centru, lai veicinātu un noteiktu par prioritāru 3R metodes izmantošanu visās pašreizējos izmēģinājumos ar dzīvniekiem, tostarp ieskaitot fundamentālos pētījumos medicīnas jomā. Tā darbības joma būtu daudz plašāka nekā ECVAM uzdevumi.

5.3. REACH regula rada būtisku problēmu gan rūpniecībai, gan regulējošām iestādēm, īpaši attiecībā uz tās īstenošanas grafiku. Taču tā piedāvā arī iespēju izstrādāt progresīvas izmēģinājumu stratēģijas, kā rezultātā tiks attīstīti ne tikai alternatīvi risinājumi un mazinātas dzīvnieku ciešanas, bet arī uzlaboti dati un samazinātas ražošanas izmaksas nozarē, izmantojot efektīvākas metodes. Daudzi autori ir uzsvēruši vairākpakāpju pieejas izmēģinājumos, pamatojoties uz ECVAM darbību, un tās būtu jāizskata. Šādas pieejas jau izmanto, jo īpaši Ziemeļamerikā.

5.4. Komiteja piekrīt zinātnieku lielākās daļas viedoklim, ka izmēģinājumi ar dzīvniekiem ir devuši vērtīgu ieguldījumu zinātniskajā pētniecībā, un tas turpināsies arī nākotnē. Tomēr arī plašākām zinātnieku aprindām, kas iesaistītas izmēģinājumos ar dzīvniekiem, jāspēj pieņemt pašreizējo pieeju ierobežojumus un nepieciešamību izvērtēt visas metodes, izskatot apsvērumus saistībā ar īpašiem eksperimentiem. Pētniecības programmām, kurās izmēģinājumu ar dzīvniekiem lietderība ir apšaubāma, jābūt prioritārām, izstrādājot alternatīvas. Komiteja atzinīgi vērtē gaidāmo retrospektīvo novērtēšanu par izmēģinājumu ar dzīvniekiem lietderību un uzskata, ka, veicot to visām procedūrām, ir iespējas izvairīties no dzīvnieku nelietderīgas izmantošanas un kļēdēt dažu ieinteresēto pušu bažas par atsevišķu procedūru vērtību.

5.5. Komiteja atzinīgi vērtē gaidāmo procedūru smaguma klasificēšanu saistībā ar ciešanu līmeņa novērtējumu eksperimentos. Jāvērtē īpaša uzmanība "smagiem eksperimentiem", lai noteiktu mazāk nežēlīgas alternatīvas. Procedūras, kas var radīt stipras sāpes, ciešanas vai bailes, var veikt vienīgi gadījumos, ja nav alternatīvu un efektīvu pētniecības metožu, kas dotu iespēju pētīt atsevišķas slimības, kuras nopietni ietekmē cilvēku veselību.

5.6. Ar izskatāmo direktīvu tiek noteikts, ka katrai dalībvalstij jāatbalsta tādu procedūru un pieeju izstrāde un izmantošana, kas veicina 3R principa piemērošanu ar mērķi mazināt dzīvnieku izmantošanu un ciešanas. To iespējams panākt, gan izmantojot uzlabotas eksperimentālās projektēšanas metodes, gan izvairoties no procedūru dublēšanās un neveicot nevajadzīgi plašus ievirzes pētījumus. Ir jāatbalsta tādas metodes, ar kuru starpniecību ierobežo, pilnveido un, visbeidzot, aizvieto dzīvnieku izmantošanu kā daļu no integrētās testēšanas stratēģijām, piemēram, *in vitro* testi, struktūras un aktivitātes kvantitatīvās sakarības (QSAR), ekspertu sistēmas, datormodelēšana un statistikas metodes. Dalībvalstīm ir jāieceļ arī struktūra, kas sagatavo pārskatus par šādām iniciatīvām, lai nodrošinātu alternatīvu risinājumu izstrādi un izmantošanu.

5.7. Komiteja atzinīgi vērtē direktīvā pausto nostāju gandrīz pilnībā aizliegt cilvēkveidīgo pētīšu izmantošanu.

5.8. Komiteja atzīst, ka primātus (izņemot cilvēka ģints primātus), arī turpmāk izmantos īpašos pētījumos, bet uzskata, ka ilgtermiņa mērķim jābūt visu primātu izmantošanas izskaušanai izmēģinājumos, tiklīdz būs pieejamas pietiekamas alternatīvas. Pagaidām direktīvā būtu jāiekļauj prasība, ka primātus (izņemot cilvēka ģints primātus), var izmantot izmēģinājumos ar dzīvniekiem tikai tad, ja tie ir nebrīvē audzētu primātu (izņemot cilvēka ģints

primātus) pēcteci; kompetentās iestādes var pieļaut izņēmumus, ja ir zinātnisks pamatojums (10. pants). Ņemot vērā neskaidrību, EESK ierosina Komisijai īstenot dzīvnieku labturības novērtējumu un minēto prasību tehniski ekonomisko pamatojumu 5 gadus pēc direktīvas stāšanās spēkā.

5.9. Šobrīd direktīvā noteikts, ka dalībvalstīs jāpiemēro IV pielikumā norādītie minimālie kopšanas un izmitināšanas standarti, un Komisija var pieņemt tehniskā un zinātniskā progresa standartus saistībā ar ierosināto Komitejas procedūru un arī noteikt tos par saistošiem (32. pants). Līguma 95. pantā, kas ir direktīvas priekšlikuma juridiskais pamats, norādītas vienīgi ļoti stingras procedūras dalībvalstīm augstāku standartu aizsardzībai. Lai novērstu neskaidrību, EESK vēlas, lai 32. pantā tiktu iekļauta skaidra

norāde, ar ko apstiprina, ka direktīva neierobežos dalībvalstu tiesības piemērot vai pieņemt stingrākus pasākumus laboratorijas dzīvnieku aprūpes un izmitināšanas jomā.

5.10. Šobrīd direktīvā noteikts, ka lēmumu par atļaujas piešķiršanu projektam pieņem un par to paziņoto izmantošanas iestādei ne vēlāk kā 30 dienu laikā pēc pieteikuma iesniegšanas. Ja dalībvalsts nepieņem lēmumu minētajā laikā, uzskata, ka atļauja ir piešķirta ar nosacījumu, ka attiecīgajā projektā izmanto tikai tādas procedūras, kas klasificētas kā "līdz vieglām", un neizmanto primātus (izņemot cilvēka ģints primātus) (43. pants). EESK uzskata, ka tas ir nepamatoti, un pantam nevajadzētu stāties spēkā, ja atļaujas piešķiršanas norises neatņemama sastāvdaļa ir ētiskā novērtēšana.

Briseļē, 2009.gada 13. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai, ar ko izveido Kopienas kontroles sistēmu, lai nodrošinātu kopējās zivsaimniecības politikas noteikumu ievērošanu"

COM(2008) 721 galīgā redakcija – 2008/0216 (CNS)

(2009/C 277/11)

Ziņotājs: **ADAMS KGS**

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 37. pantu 2008. gada 15. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Padomes regulai, ar ko izveido Kopienas kontroles sistēmu, lai nodrošinātu kopējās zivsaimniecības politikas noteikumu ievērošanu"

COM(2008) 721 galīgā redakcija – 2008/0216 (CNS).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 17. aprīlī. Ziņotājs — Espuny Moyano kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 453. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 13. un 14. maijā (13. maija sēdē), noraidīja specializētās nodaļas izstrādāto atzinumu un ar 98 balsīm par, 75 balsīm pret un 11 atturoties, pieņēma šo *Adams* kga izstrādāto pretatzinumu.

1.1. EESK atbalsta Komisijas paredzēto zivsaimniecības kontroles sistēmas fundamentālo reformu un atzīst, ka tā veido kopējās zivsaimniecības politikas (KZP) pamatu un ir ļoti svarīgs un steidzams pārstrukturēšanas pasākums, kas uzlabos KZP efektivitāti pirms ierosināto plašo reformu veikšanas.

1.2. EESK uzskata, ka pašreizējai Eiropas Savienības zivsaimniecības kontroles sistēmai piemīt būtiskas nepilnības. Tā ir neefektīva, dārga un sarežģīta, un tā nedod vēlamos rezultātus. Šie trūkumi ievērojami ietekmē zvejas resursu ilgtspēju, zivsaimniecības nozari, no zvejas atkarīgos reģionus un vidi. EESK norāda, ka šādu viedokli pauž arī Komisija.

1.3. Kopējā zivsaimniecības politika vairākās ieinteresētajās personās ir radījusi attieksmi, kas vērsta uz novilcināšanu, faktu sagrozīšanu, nosacījumu negribīgu īstenošanu vai to nepildīšanu. Ar kontroles sistēmas reformu tiktu veiktas pārmaiņas šajā kultūrā, ko raksturo pretestības izrādīšana un nepakļaušanās noteikumiem. Reforma atspoguļo jauno pieeju, kas 2009. gada aprīlī izklāstīta Zaļajā grāmatā par Kopējās zivsaimniecības politikas reformu un tādējādi ir pārbaudījums ieinteresēto personu gatavībai īstenot pārmaiņas.

1.4. Vairāk nekā 75 % no pasaules zivju krājumiem ir vai nu pilnībā izmantoti vai pārmērīgi izmantoti. Kopumā 88 % no ES

zivju krājumiem tiek nozvejoti, pārsniedzot to maksimālo ilgtspējīgas ieguves apjomu.

1.5. Pašreiz Eiropas Savienībā spēkā esošā kontroles sistēma ir neatbilstoša, un tā apdraud to pamatdatu ticamību, kurus izmanto zinātnisko ieteikumu izstrādē. Neuzticamo datu dēļ turpinās nozvejas līmeņu pārsniegšana. Nelikumīgu praksi ir grūti atklāt, un noteiktās sankcijas bieži vien ir daudz zemākas nekā peļņa, ko iespējams gūt no pārzvejas. Komisijai arī trūkst juridisko instrumentu, un tas traucē tai ātri un efektīvi reaģēt gadījumos, kad daļibvalstu kontroles sistēmu darbībā tiek atklāta problēma. Vienlaikus pilnībā netiek izmantots jauno tehnoloģiju potenciāls.

1.6. EESK uzskata, ka jaunā sistēma ļautu izveidot visaptverošu un integrētu pieeju kontrolei, pievēršot uzmanību visiem kopējās zivsaimniecības politikas aspektiem un aptverot visu ķēdi starp nozveju un patērētājiem, proti, nozveju, izkraušanu krastā, transportu, pārstrādi un tirdzniecību.

1.7. EESK uzskata, ka Komisija ir izpildījusi savu pienākumu konsultēties ar galvenajām ieinteresētajām personām un ir izstrādājusi labi izpētītu ietekmes novērtējumu. Tāpat Komiteja uzskata, ka ir atbalstāma Komisijas vēlme nekavējoties veikt reformu un neatlikt rīcību līdz brīdim, kad būs noteikta kopējās zivsaimniecības politikas nākotne pēc 2012. gada.

Briselē, 2009. gada 13. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

PIELIKUMS

Šo specializētās nodaļas atzinumu pilnsapulce noraidīja, tā vietā pieņemot pretatzinumu, tomēr šis atzinums ieguva vismaz ceturto daļu nodoto balsu.

1. Secinājumi.

1.1. EESK atzīst, ka ir jāvienkāršo kontroles sistēma, lai nodrošinātu atbilstību kopējās zivsaimniecības politikas (KZP) noteikumiem, un piekrīt ierosinātās reformas principiem.

1.2. Komiteja tomēr uzskata, ka pašreiz nav piemērotākais laiks reformas īstenošanai, jo debates par KZP nākotni pēc 2012. gada ir tikai nesen uzsāktas, un ir paredzams, ka KZP tiks ieviestas izmaiņas, kas tieši ietekmēs kontroles sistēmu. EESK tādēļ iesaka pirmām kārtām rūpīgi pārskatīt KZP pamatelementus, kā arī attiecīgos pārvaldes modeļus, lai jaunās kontroles sistēmas metodes varētu izstrādāt, balstoties uz attiecīgajiem secinājumiem.

1.3. Komiteja ar nožēlu secina, ka Komisija, cenšoties steidzīgi izsākt reformu, nav pietiekami konsultējusies ar ieinteresētajām pusēm. EESK uzskata: lai reforma būtu veiksmīga, ir vajadzīga ekonomikas un sociālās jomas dalībnieku lielāka iesaistīšana.

1.4. Komiteja arī uzskata, ka priekšlikumā ierosinātās kontroles sistēmas izmaiņas nevis vienkāršo kontroles sistēmu, bet faktiski palielina zvejas kuģu un zivsaimniecības pārvaldes struktūru pienākumu apjomu. Komiteja tādēļ iesaka nodrošināt atbilstīgu pārejas periodu.

1.5. EESK norāda, ka nav pietiekami izvērtētas minēto pasākumu sociāli ekonomiskās sekas.

1.6. Lai nodrošinātu minēto pasākumu veikšanu, EESK aicina Komisiju publicēt pielikumu, kurā būtu uzskatīti pienākumi un termiņi, kas jāievēro katram kuģu tipam.

1.7. Attiecībā uz tehniskiem jautājumiem EESK aicina Komisiju, Padomi un Eiropas Parlamentu ņemt vērā ieteikumus, kas izklāstīti šā atzinuma sadaļā "Īpašas piezīmes".

2. Ievads.

2.1. Eiropas Komisija 2008. gada 14. novembrī publicēja trīs dokumentus par KZP kontroles sistēmu: Komisijas paziņojumu Eiropas Parlamentam un Padomei par priekšlikumu Padomes regulai, ar ko izveido Kopienas kontroles sistēmu, lai nodrošinātu atbilstību kopējās zivsaimniecības politikas noteikumiem ⁽¹⁾, priekšlikumu regulai ⁽²⁾ un ietekmes novērtējumu ⁽³⁾.

2.2. Komisija uzskata, ka 2002. gadā izveidotajai kontroles sistēmai ir ievērojamas nepilnības, kas traucē tās efektīvu īstenošanu. Kontroles sistēma ir neefektīva, dārga un sarežģīta, un tā nedod vēlamus rezultātus. Komisija tādēļ ir ierosinājusi veikt KZP kontroles sistēmas būtisku reformu.

2.3. Komisija norāda, ka reformas galvenais mērķis ir izveidot Kopienas sistēmu inspekcijai, uzraudzībai un kontrolei, kā arī nodrošināt tādu noteikumu izpildi, kas rada priekšnoteikumus KZP efektīvai īstenošanai.

2.3.1. Konkrētāk, Komisija uzskata, ka reformas priekšlikums ļaus uzlabot situāciju, veicot šādus pasākumus:

- tiesiskā regulējuma vienkāršošana. Priekšlikumā ir noteikti kopēji kontroles standarti attiecībā uz visiem KZP noteikumiem. Priekšlikumā izklāstīti principi; sīkākas detaļas tiks noteiktas atsevišķā īstenošanas regulā;
- kontroles piemērošanas jomas paplašināšana. Priekšlikums attiecas uz jomām, kas līdz šim netika ņemtas vērā (transports, tirgus, izsekojamība), un tajā aplūkotas tās nozares, kurās vajadzība pēc kontroles ir pieaugusi (izmetumi, atpūtas zveja, aizsargājamās jūras teritorijas);

⁽¹⁾ COM(2008) 718 galīgā redakcija.

⁽²⁾ COM(2008) 721 galīgā redakcija.

⁽³⁾ SEC(2008) 2760.

- vienlīdzīgu noteikumu izveide kontroles jomā. Saskaņotu inspekcijas procedūru un saskaņotu un preventīvu sankciju sistēmu ieviešana nodrošinās vienlīdzīgu attieksmi pret zvejniekiem neatkarīgi no tā, kur viņi darbojas, kā arī palielinās uzticību visai sistēmai;
- kontroles un inspekcijas pieejas racionalizācija. Sistemātiski izmantojot riska pārvaldību, dalībvalstis un Komisija varēs kontrolei paredzētos resursus galvenokārt izmantot tajās jomās, kur pārkāpumu iespējamība ir visaugstākā;
- administratīvā sloga samazināšana;
- KZP standartu efektīvāka piemērošana. Komisija piemēros makropārvaldības pieeju un galvenokārt uzraugot un pārbaudot, kā dalībvalstis izpilda attiecīgos noteikumus.

2.4. Regulas priekšlikums papildina regulu par nelegālu, neregistrētu un neregulētu (NNN) zveju ⁽⁴⁾ un regulu par atļaujām Kopienas zvejas kuģiem veikt zvejas darbību ārpus Kopienas ūdeņiem ⁽⁵⁾. Šīs trīs regulas veido jauno regulējumu kontroles jomā.

2.5. Komisijas mērķis ir panākt, lai jaunā regula stātos spēkā 2010. gada 1. janvārī.

3. Vispārīgas piezīmes.

3.1. EESK atzīst, ka KZP sekmes ir atkarīgas no efektīvas, globālas, integrētas un nediskriminējošas kontroles sistēmas izmantošanas ciklā "no tīkla līdz galdam", kas ļauj nodrošināt ūdeņu dzīvo resursu un akvakultūras ilgtspējīgu izmantošanu.

3.2. Komiteja arī uzskata, ka ir vajadzīga pašreizējās Kopienas kontroles sistēmas reforma, lai to uzlabotu, un piekrist priekšlikuma pamatprincipiem.

3.3. EESK tomēr pauž viedokli, ka Komisijai vajadzētu rūpīgi izvērtēt, vai šobrīd ir piemērotākais laiks minētās reformas īstenošanai. Komisija 2008. gadā uzsāka diskusijas par KZP nākotni pēc 2012. gada, un vairāku turpmāko gadu laikā minētās politikas galvenie elementi tiks pārskatīti. EESK uzskata, ka kontroles sistēmas reforma jāpielāgo jaunās KZP saturam.

3.4. Zvejniecības pārvaldības galvenais instruments pašreizējā kopējā zivsaimniecības politikā ir KPN ⁽⁶⁾ un kvotu sistēma, tomēr šī sistēmas atbilstība ir vairākkārt apšaubīta ⁽⁷⁾. Ņemot vērā, ka viens no regulas galvenajiem mērķiem ir panākt, ka tiek ievērotas KPN un dalībvalstīm piešķirtās kvotas, un, ņemot vērā, ka iestādes ir atzinušas, ka šī sistēma acīmredzami jāuzlabo, būtu lietderīgāk pirms kontroles sistēmas reformēšanas pārskatīt pārvaldības sistēmas. Jebkurā gadījumā EESK iesaka rūpīgi un padziļināti pārskatīt KZP galvenos elementus un izanalizēt dažādus pārvaldības modeļus, kā arī pielāgot tiem jaunus kontroles pasākumus.

3.5. Komiteja pauž nožēlu par to, ka Komisija ir iesniegusi tiesību aktu paketi, proti, vienlaikus sagatavojot gan paziņojumu, gan regulas priekšlikumu, gan arī ietekmes novērtējumu. Parasti Komisija vispirms iesniedz paziņojumu, lai to varētu izmantot kā ievirzes dokumentu debatēs par priekšlikumu. EESK uzskata: lai nodrošinātu veiksmīgu reformu, ir jāiesaista visi attiecīgie ekonomikas jomas dalībnieki un viņiem ir jāpiedalās diskusijās, kurās padziļināti apspriestu šo jautājumu. Priekšlikumā ierosināto reformu pilnīgi noteikti nedrīkst sasteigt.

3.6. Regulas priekšlikumā paredzēti ievērojami lielāks zvejas kuģu un zivsaimniecības jomas pārvaldes struktūru pienākumu apjoms. EESK uzskata, ka šāda situācija var radīt nopietnas praktiskas problēmas, ņemot vērā, ka ne dalībvalstu, ne Komisijas rīcībā nav tādas struktūras un personāla, lai apkopotu un apstrādātu šajā priekšlikumā paredzēto informāciju. Priekšlikumā paredzēta arī ekonomikas jomas dalībnieku pienākumu apjoma palielināšana. Komiteja uzskata, ka pašreizējais ekonomikas krīzes apstākļos administratīvā sloga palielināšana dalībvalstīm un ekonomikas jomas dalībniekiem būtu nepareizs risinājums: tas varētu nelabvēlīgi ietekmēt uzņēmumus un darba vietas, un jo īpaši skartu tos zvejas kuģus, kuru garums ir 10–15 metri.

⁽⁴⁾ Padomes 2008. gada 29. septembra Regula (EK) Nr. 1005/2008, ar ko izveido Kopienas sistēmu, lai nepieļautu, novērstu un likvidētu nelikumīgu, neziņotu un neregulētu zveju (OV L 286, 29.10.2008.).

⁽⁵⁾ Padomes 2008. gada 29. septembra Regula (EK) Nr. 1006/2008 par atļaujām Kopienas zvejas kuģiem veikt zvejas darbību ārpus Kopienas ūdeņiem un par Kopienas ūdeņu pieejamību trešo valstu zvejas kuģiem (OV L 286, 29.10.2008.).

⁽⁶⁾ Kopējā pieļaujamā nozveja.

⁽⁷⁾ ES Revīzijas Palātas īpašais ziņojums Nr. 7/2007.

3.7. EESK uzskata, ka vienkāršošanas process ir jāveic pakāpeniski, jo tiesiskā regulējuma pārskatīšana un tam sekojoša izmaiņu ieviešana būtu sarežģīta, jaunu sistēmu ieviešana būtu dārga, turklāt sākotnēji trūktu zināšanu par tām. Ierosinātās izmaiņas ir visaptverošas, un Komiteja uzskata, ka tās jāapspriež plašākās un ilgākās debatēs. Komiteja tāpēc uzskata, ka ar 16. pantu būtu jānosaka pārejas periods, kas nodrošinātu pietiekami daudz laika, lai pielāgotos kontroles tiesiskā regulējuma izmaiņām.

3.8. EESK uzskata, ka noteikumu ievērošanas kultūra jāveido, nevis palielinot kontroles un sankciju pasākumu skaitu, bet gan panākot visu iesaistīto pušu vienošanos un sadarbību. Noteikumu ievērošanu veicinās vienkāršāks regulējums, kas visām ieinteresētajām pusēm būtu viegli saprotams.

3.9. Komisija ir paredzējusi uzņemt lielākas pilnvaras attiecībā uz kontroles sistēmu. Komiteja uzskata, ka jāņem vērā vajadzīgais līdzsvars starp Padomes un Komisijas pilnvarām, lai nākotnē izvairītos no strīdiem par kompetences jomām.

3.10. EESK norāda, ka regulā ir jāapsver iespēja izmantot kvotu pārpalikumu, piešķirot tās citām dalībvalstīm, lai palīdzētu paaugstināt to zvejas uzņēmumu rentabilitāti.

4. Īpašas piezīmes.

4.1. Komiteja uzskata, ka Kopienas zvejas kuģim izsniegto zvejas atļauju nedrīkst attiecināt tikai uz Kopienas ūdeņiem; tādēļ tā iesaka 4. panta 8. punktā svītrot formulējumu "vispār (...) Kopienas ūdeņos".

4.2. Attiecībā uz 4. panta 10. punktu EESK uzskata, ka "aizsargājama jūras teritoriju", kas atrodas Kopienas ūdeņos un ietekmē zvejas darbību, definīcijā jānosaka Kopienas kārtība attiecībā uz minēto teritoriju izveidi, izmantošanu, kontroli un uzraudzību.

4.3. Priekšlikuma 4. panta 17. punktā "apstrādes" procesa definīcijā ir ietverta tīrīšana, ķidāšana, saldēšana vai sasaldēšana. Komiteja uzskata, ka apstrādes procesa definīcijai jābūt saistītai ar jūras resursu organoleptisko īpašību izmaiņām, nevis attiecīgo produktu saglabāšanas metodēm, kas paredzētas, lai nodrošinātu zivju produktu nekaitīgumu patērētājiem. Tādēļ Komiteja ierosina apstrādes definīcijā svītrot iepriekš minētās darbības.

4.4. EESK uzskata, ka 7. panta f) apakšpunktā jāietver atsauce uz "tāljūras" apgabaliem, kurus nepārvalda reģionāla zvejnniecības organizācija.

4.5. Komiteja uzskata, ka prasību uzstādīt 9. pantā minēto ierīci, kas ļauj automātiski noteikt kuģa atrašanās vietu un identificēt to ar kuģu satelītnovērošanas sistēmas palīdzību, regulāros intervālos pārraidot atrašanās vietas datus, nevajadzētu attiecināt uz zvejas kuģiem, kuru garums ir 10-15 metri. Minētā tipa zvejas kuģu darbības joma jebkurā gadījumā ir ierobežota: šie kuģi pēc būtības spēj veikt darbību tikai piekrastes zonās, kuras ir viegli kontrolējamas. Minēto ierīču uzstādīšanas izmaksas ir augstas, un tās nav proporcionālas attiecībā uz šā tipa kuģiem, ko izmanto daudzi mazie un vidējie uzņēmumi, kuri nodrošina ievērojamu darba vietu skaitu.

4.6. EESK uzskata, ka 14. pantā paredzētie noteikumi par Kopienas zvejas kuģos izmantojamo zvejas žurnālu ir pārāk stingri, jo to pārbaude būtu pārlieku birokrātiska. Minētā prasība būtu piemērojama tikai tajos gadījumos, kad tam ir skaidrs un pietiekams pamatojums.

4.6.1. Saskaņā ar 14. panta 1. punktu zvejas žurnālā reģistrē arī jūrā izmesto katras sugas īpatņu daudzumus. Komiteja uzskata, ka ieraksts žurnālā jāveic tad, ja pārsniegts noteikts svars, piemēram, 50 kilogrami.

4.6.2. Priekšlikuma 14. panta 3. punktā noteikts, ka zvejas žurnālā reģistrējams uz kuģa paturēto zivju daudzums (kilogramos) drīkst būt aprēķināts ar pielaidi līdz 5 %. EESK uzskata, ka ir grūti ievērot pat pašreiz noteikto limitu, kas visierobežojošāko atjaunošanas plānu gadījumā ir 8 %. Pielaide ir ļoti maza un, ņemot vērā lielo birokrātijas slogu, zvejnieki nevarētu to ievērot, kā rezultātā palielinātos soda piemērošanas gadījumu skaits. Tas ir pretrunā ar kontroles sistēmu vienkāršošanas mērķi. Tādēļ Komiteja iesaka nepiemērot šo jauno normu.

4.6.3. EESK uzskata, ka tie faktori, kas tiek izmantoti, lai pārreķinātu uzglabātu zivju svaru zivju dzīvsvārā (kuri dažādās dalībvalstīs ir atšķirīgi un tādējādi ietekmē nozvejas aprēķinus katrā valstī), jānosaka ne vien pēc dalībvalstīs piemēroto vērtību vidējā aritmētiskā aprēķina, bet arī ņemot vērā katras zvejniecības īpatnības un iezīmes. Turklāt jāņem vērā iespējamā ietekme uz relatīvo stabilitāti, izmainot pārreķina koeficientu, ja notiek pāreja no valsts plāna uz Kopienas plānu.

4.7. Regula par elektroniskā žurnāla izmantošanu ⁽⁸⁾ neparedz, ka šis pasākums jāpiemēro kuģiem, kuru kopējais garums nepārsniedz 15 metrus. EESK uzskata, ka nav jāiekļauj kuģi, kuru garums ir no 10 līdz 15 metriem, iekams dalībvalstu iestādes nav izvērtējušas, kā šis noteikums praksē tiek piemērots kuģiem, kuru garums pārsniedz 15 metrus, kā arī minētā noteikuma kopējo ietekmi, un iekams nav gūta praktiska pieredze. Jāatzīmē, ka kuģiem, kuru garums pārsniedz 24 metrus, elektroniskā žurnāla izmantošana nav obligāta līdz 2010. gada 1. janvārim, savukārt kuģiem, kuru garums pārsniedz 15 metrus — līdz 2011. gada 1. jūlijam. Turklāt priekšlikuma 15. pantā nav ietverti spēkā esošie izņēmumi attiecībā uz elektroniskās reģistrēšanas procedūrām kuģiem, kuru garums pārsniedz 15 metrus. Komiteja tādēļ prasa saskaņot abus minētos noteikumu kopumus.

4.8. EESK uzskata, ka 17. pantā minētā prasība par iepriekšēju paziņošanu jāizmanto tikai tajās situācijās, kad tas pamatoti attaisnojams. Šobrīd noteikumi par iepriekšēju paziņošanu jāpilda vienīgi tiem kuģiem, kuri pārvaldā atjaunošanas plānos ietvertas sugas, tādējādi izvairoties no papildu darba slodzes, kas bieži vien nesniedz lietderīgu informāciju (piemēram, ja nozvejas apjoms ir nulle). Komiteja uzskata, ka prasība par nozvejas informācijas paziņošanu jāparedz, pamatojoties uz minimālo reprezentatīvo daudzumu.

4.9. Komiteja uzskata, ka kuģa kapteiņa vai viņa pārstāvja iepriekš paziņotā informācija vienmēr ir jāpārsūta karoga dalībvalsts kompetentajām iestādēm, nevis piekrastes valsts vai izkraušanas vietas valsts iestādēm. Pašlaik kuģi pārsūta informāciju karoga dalībvalsts dispečeru punktam, kurš šo informāciju nodod tālāk citām dalībvalstīm ⁽⁹⁾.

4.10. EESK norāda, ka 18. pantā paredzētais aizliegums veikt pārkraušanu citā kuģī jūrā varētu radīt nopietnas problēmas atsevišķiem zvejas darbības veidiem, kā arī samazinātu noteikta tipa zvejas kuģu ekonomisko dzīvotspēju. Turklāt aizliegums pārkraut citā kuģī zivis, kas paredzētas apstrādei un sasaldēšanai jūrā vai zvejas vietu tuvumā, varētu radīt patērētājiem paredzēto zivju kvalitātes apdraudējumu.

4.11. Attiecībā uz 21. pantu EESK uzskata, ka maksimālais laiks, proti, 2 stundas pēc izkraušanas beigām, kas paredzēts, lai izkraušanas deklarācijas datus elektroniski nosūtītu karoga dalībvalsts kompetentajām iestādēm, ir pārāk īss, un tas varētu radīt problēmas saistībā ar noteikumu neievērošanu. Komiteja tāpēc iesaka noteikt 24 stundu termiņu, ņemot vērā to, ka pašreiz spēkā esošais termiņš ir 48 stundas.

4.12. Komiteja uzskata, ka 28. pantā jāparedz kārtība, kādā nodrošināt, ka dalībvalsts kvotu pārpalikumu, ko tā nevar pilnībā izmantot, saskaņā ar konkrētiem nosacījumiem varētu no jauna piešķirt citām dalībvalstīm, paredzot arī dalībvalsts pārpalikumu kvotu pārceļšanu uz nākamo gadu. Attiecībā uz korektīviem pasākumiem pēc zvejas lieguma dalībvalstij jāsaņem kompensācija, izmantojot ātrus un vienkāršus mehānismus.

4.13. EESK uzskata, ka 33. panta noteikumi varētu radīt problēmas tiem zvejas kuģiem, kas nodarbojas ar pelaģisko sugu zveju un pārvieto nozveju uz saldētājkūģiem ostā pārstrādei. 33. panta noteikumi varētu ietekmēt arī tos zvejas kuģus, kas izkrauj nozveju kādā citā dalībvalstī, kura nav to reģistrācijas valsts, un kuru nozveja tiek transportēta ar autotransportu uz ostu citā dalībvalstī, kur zivis tiek nodotas tirdzniecībā.

4.14. Attiecībā uz atjaunošanas plānos ietvertu sugu atsevišķu uzglabāšanu, kas paredzēta 35. pantā, EESK piekrīt, ka attiecīgo sugu īpatņi jāuzglabā atsevišķās kastēs no pārējās nozvejas, šīs kastes attiecīgi marķējot. Komiteja tomēr uzskata, ka to uzglabāšana tilpnē atsevišķi no citām kastēm nenodrošinātu nozvejas efektīvāku kontroli, jo jebkurā gadījumā tās būtu marķētas, norādot sugas FAO kodu.

4.15. Attiecībā uz 41. pantā paredzēto izmetumu reģistrāciju EESK uzskata, ka šis pasākums ir svarīgs, lai nodrošinātu resursu saglabāšanu un uzlabotu zinātnisko pētījumu kvalitāti, jo īpaši jauktas zvejas gadījumā. Komiteja aicina samazināt izmetumu apjomu, lai nodrošinātu ilgtspēju. Tomēr tā uzskata, ka prasības attiecībā uz izmetumu reģistrāciju ir pārmērīgas un nav saderīgas ar zvejas darbību. Minētās prasības radītu pārlieku lielu darba slodzi, kā rezultātā varētu rasties nepilnības kuģu drošības, kā arī zvejnieku labklājības un higiēnas standartu ievērošanas jomā. Frāze "nekavejoties" ir pārāk neprecīza un varētu radīt tiesisku nenoteiktību.

4.16. Attiecībā uz zvejas liegumu noteikšanu reāllaikā, kas paredzēta 43.–46. pantā, Komiteja uzskata, ka tas ir delikāts pasākums, kura īstenošana rūpīgi jānovērtē. Ņemot vērā, ka ar priekšlikumu regulai par tehniskajiem pasākumiem ⁽¹⁰⁾ tiks izveidots īpašs tiesiskais regulējums, EESK uzskata, ka loģiskāk būtu sagaidīt pētījumu un analīzi minētajā jomā. Katrā gadījumā zvejas darbības atsākšanai izmantotajiem mehānismiem jābūt elastīgiem un viegli īstenojamiem. Komiteja uzskata, ka procedūra zvejas darbību atsākšanai apgabalos, kuros uz laiku noteikts zvejas liegums, kas pieprasa zinātniskā novērotāja klātbūtni uz kuģa, nav pilnīga, jo īpaši, ja mērķis ir izveidot ātru procedūru, kas nerada zvejniekiem nevajadzīgus nelabvēlīgus nosacījumus.

⁽⁸⁾ Padomes 2006. gada 21. decembra Regula (EK) Nr. 1966/2006 par zvejas darbību elektronisku reģistrēšanu un ziņošanu un par attālās uzrādes līdzekļiem., OV L 409, 30.12.2006.

⁽⁹⁾ Padomes 2008. gada 12. oktobra Regula (EEK) Nr. 1077/2008, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus, lai īstenotu Regulu 1966/2006 (OV L 295, 4.11.2008.).

⁽¹⁰⁾ Priekšlikums Padomes regulai par zvejas resursu saglabāšanu, izmantojot tehniskos pasākumus, COM(2008) 324 galīgā redakcija.

4.17. Komiteja norāda, ka 47. panta 3. punkta noteikumi, kas paredz, ka daudzgadu plānā ietvertu sugu nozveja, kas iegūta atpūtas zvejā, jāatskaita no attiecīgajām karoga dalībvalsts kvotām, ir nepamatoti, jo tie rada nelabvēlīgus nosacījumus profesionāliem zvejniekiem, kuriem zvejas darbība ir iztikas avots. Komiteja norāda, ka visās dalībvalstīs ir jānodrošina atbilstīgs atpūtas zvejas regulējums un kontrole, lai aizsargātu zivju resursus.

4.18. Priekšlikuma 84. pantā izklāstīta jauna soda punktu sistēma, lai sodītu tos zvejniekus, kuri pārkāpuši kopējās zivsaimniecības politikas noteikumus. Komiteja uzskata, ka šī sistēma nav piemērota. Pirmkārt, tā ir diskriminējoša, proti, uz trešo valstu zvejas kuģiem minētā sistēma neattiecas, lai gan tie piegādā vairāk par 60 % Eiropas Savienībā patērēto zivju; otrkārt, šajā sistēmā nav ņemts vērā vai ir nepietiekami ņemts vērā proporcionalitātes princips, t.i., tā paredz zvejas licences apturēšanu, kas nozīmē attiecīgā zvejas uzņēmuma slēgšanu un darba vietu skaita samazināšanos.

4.19. Komiteja uzskata, ka 95. pantā noteiktie finansiālie pasākumi ir pārlietu stingri. Kopienas finansiālās palīdzības apturēšana un atcelšana, ja dalībvalsts nav izpildījusi šajā regulā paredzētos pienākumus, varētu radīt nopietnas sekas zvejniecības nozares dalībniekiem.

4.20. Priekšlikuma 96. pantā paredzēta zvejas liegumu noteikšana, ja dalībvalstis nav izpildījušas kopējās zivsaimniecības politikas mērķus. Komiteja uzskata, ka minētā panta noteikumu neprecīzais formulējums varētu būt maldinošs. EESK pauž viedokli, ka zvejas liegums jānosaka izņēmuma gadījumā un tikai tad, ja tam ir pamatoti un apstiprināti iemesli. Būtu skaidri jānosaka ierobežojumi attiecībā uz šā pasākuma piemērošanu.

4.21. Komiteja pauž bažas par iespējām nodrošināt konfidencialitāti un profesionālo un komercnoslēpumu saglabāšanu, ņemot vērā prasīto elektronisko paziņojumu lielo skaitu, kā arī informācijas apmaiņā iesaistīto personu skaitu un nepieciešamo komunikācijas, pozicionēšanas un identifikācijas iekārtu skaitu.

Balsošanas rezultāti	Par: 75	Pret: 98	Atturas 11
-----------------------------	---------	----------	------------

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Atmežošanas un meža degradācijas radīto problēmu risinājumi cīņai ar klimata pārmaiņām un bioloģiskās daudzveidības izzušanu””

COM(2008) 645 galīgā redakcija

(2009/C 277/12)

Ziņotājs: **RIBBE KGS**

Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2008. gada 17. oktobrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Atmežošanas un meža degradācijas radīto problēmu risinājumi cīņai ar klimata pārmaiņām un bioloģiskās daudzveidības izzušanu””

COM(2008) 645 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 17. aprīlī. Ziņotājs — Ribbe kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 453. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 13. un 14. maijā (14. maija sēdē), ar 153 balsīm par, 5 balsīm pret un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas publicēto paziņojumu un atbalsta tajā izvirzītos mērķus, proti, līdz 2020. gadam vismaz uz pusi samazināt un līdz 2030. gadam pilnībā apturēt tropisko mežu izciršanu un degradāciju. Komiteja pauž cerību, ka ES turpmāk rīkosies daudz enerģiskāk.

1.2. Lai gan atbildība par minēto attīstību dažos gadījumos ir jāuzņemas vietējiem iedzīvotājiem, kuri sāk nodarboties ar lauksaimniecību, lai nodrošinātu savu eksistenci, mežu izciršanas galvenie cēloņi ir citi. Galvenokārt tās ir tikai dažas personas un dažkārt starptautiski koncerni, kas, kaitējot videi, klimatam, bioloģiskajai daudzveidībai un vietējiem iedzīvotājiem, gūst milzīgu peļņu un aiz sevis atstāj tiešā nozīmē nopostītu zemi.

1.3. Šādas situācijas izveidošanos ir veicinājuši ne tikai Komisijas precīzi aprakstītie tiešie ekonomiskie iemesli, neskaidrās zemes īpašumtiesības un korumpētā vai neefektīvā pārvaldes sistēma. Būtiska līdzatbildība jāuzņemas arī valstīm, kas importē attiecīgos produktus, tai skaitā Eiropas Savienībai. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē Komisijas vēlmi analizēt ES tiešo un netiešo ietekmi un izdarīt atbilstošus secinājumus.

1.4. Atzinīgi vērtējams ES lēmums uzņemties vadošo lomu cīņā pret atmežošanu. Pašsprotami, ka visām pasaules valstīm jāiesaistās šo ieceru finansēšanā. EESK arī aicina visus politiķus ievērot noteiktus principus. Būtībā vienmēr jāpiemēro principi “piesārņotājs maksā”. Tas nozīmē, ka tam, kurš — likumīgi — veic kādu videi kaitīgu darbību, jāsedz arī šādu darbību radītās izmaksas. Tādēļ jāsteno EESK vairākkārt paustais ieteikums, proti, visā pasaulē beidzot jāsāk “ārējo izmaksu internalizācija”, kas

jāveic saskaņā ar PTO principiem. Principu “piesārņotājs maksā” nedrīkst vājināt, īstenojot principu “sabiedrība maksā”, proti, liekot nodokļu maksātājiem/valstij maksāt par vides nepiesārņošanu.

1.5. Jānosaka, ka valstīm, kas vēlētos izmantot finansēšanas instrumentus atmežošanas un meža degradācijas ierobežošanai, skaidri jāapliecina, ka tās nevēlas “tirgoties, lai saņemtu grēku atlaidi”, bet ir ieinteresētas ilgtermiņā attīstībā. Tām vispirms jāapliecina vēlme sadarboties, ierobežojot meža nelikumīgu izciršanu un tirdzniecību. Nav jēgas piešķirt finanšu līdzekļus valstīm, kas nevēlas — ar ES atbalstu vai bez tā — aktīvi apkarot meža nelikumīgu izciršanu.

1.6. Kaut arī pasākumus šīs vispārējās problēmas risināšanai ES vēl nav līdz galam izstrādājusi, jau tagad ir skaidrs, ka tie galvenokārt būs brīvprātīgi pasākumi ⁽¹⁾. Pieredze tomēr liecina, ka pasaules valstis, kas ir liberalizācijas un globalizācijas piekritējas, ātri nonāk grūtībās, kad jāapkaro vides degradācija un sociālā ekspluatācija visā pasaulē. Nav izveidoti efektīvi pasaules mēroga instrumenti minēto problēmu risināšanai, un tāpēc ES vismaz jāpanāk, ka PTO atbilstošas iniciatīvas nevērtē kā “šķēršļus tirdzniecībai”.

1.7. EESK neiebilst pret “brīvprātības principu”, taču pauž cerību, ka ES vēlākais pēc trīs gadiem veiks novērtējumu termiņa vidū, lai pārbaudītu, vai pasākumi ir efektīvi un mērķi ir sasniegti. Ja izrādīsies, ka mežu izciršana un degradācija turpinās, jāapsver vēl “stingrāki” pasākumi.

(1) Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko nosaka pienākumus tirgus dalībniekiem, kuri laiž tirgū koksni un koksnes izstrādājumus”, NAT/420, APA R/CESE 543/2009.

1.8. Sertifikācijas sistēmas ir viena no iespējām, kā panākt uzlabojumus. Tām jāaptver ne tikai visa importētā koksne un koksnes izstrādājumi, bet arī citi ražojumi no attiecīgajiem reģioniem (piemēram, dzīvnieku barība vai biomasas enerģijas ražošanai).

1.9. Pēc EESK domām, attiecīgajās valstīs notiekošā mežu izciršana un degradācija diemžēl arī liecina, ka attīstības politika tieši šajā dokumentā minētajos reģionos nav bijusi veiksmīga. Nav izstrādāti novatoriski, uz nākotni vērsti un reģionāli pielāgoti modeļi, kas būtu veicinājuši citādu attīstību, nepieļaujot šobrīd vērojamo dabas resursu izlaupišanu. Nekad tomēr nav par vēlu kopā ar vietējo sabiedrību un tās interesēs meklēt atbilstošus risinājumus. Eiropas Savienībai, izstrādājot stratēģiju, jāapsver atbilstošas iniciatīvas, kuru mērķis ir stiprināt demokrātiskās struktūras un atbalstīt pilsonisko sabiedrību. EESK varētu sniegt atbalstu to īstenošanai.

2. Eiropas Komisijas paziņojums.

2.1. Komisijas paziņojumā runa nav par mežu platībām ES teritorijā. Paziņojumā vislielākā uzmanība veltīta jautājumam, kā turpmāk varētu labāk aizsargāt tās mežu platības, uz kurām līdz šim neattiecas starptautiskas vienošanās, piemēram, nolīgums par klimata aizsardzību.

2.2. Saskaņā ar ANO Pārtikas un lauksaimniecības organizācijas (FAO) aplēsēm meža platības katru gadu samazinās par aptuveni 13 miljoniem hektāru, kas aptuveni atbilst Grieķijas teritorijai. Tropu reģionos atrodas 96 % izcirsto mežu, un vislielākais faktiskais meža platību zaudējums laika posmā no 2000. līdz 2005. gadam reģistrēts desmit valstīs ⁽²⁾.

2.3. Nepārtrauktās atmežošanas iemesli, no vienas puses, ir sarežģīti un daudzveidīgi, taču, no otras puses, tie ir salīdzinoši vienkārši. Komisijas paziņojuma secinājumi, ka "mežus iznīcina, jo īstermiņa skatījumā ir rentablāk izmantot zemi citām vajadzībām, nevis atstāt uz tās mežus," vai "alternatīvi un ienesīgi tādi zemes izmantošanas veidi, kam ir augsta tirgus vērtība, piemēram, izejvielu iegūšana, arī stimulē atmežošanu," liecina, ka ar izmantošanas paņēmieniem, kas nekādā gadījumā nav ilgtspējīgi, var gūt visai ievērojamu peļņu. "Ir skaidri jāatzīst, ka viens no galvenajiem atmežošanu veicinošiem faktoriem ir ekonomika".

2.4. Paziņojumā arī norādīts, ka vēl viens faktors, kas līdz šim veicinājis neierobežotu meža izciršanu, ir jaunu infrastruktūras objektu būvniecība. Komisija arī atzīmē: "Vissvarīgākais pamatietemesls ir neefektīva pārvalde saistībā ar vāji realizētu zemes izmantošanas politiku un nenoteiktiem īpašumtiesību režīmiem".

2.5. Šādas attīstības sekas ir ļoti daudzveidīgas.

— Aprakstītā atmežošana rada 20 % no pasaules kopējām CO₂ emisijām, turklāt līdz šim nav izveidoti mehānismi, kas ļautu ierobežot šā procesa ārkārtīgi lielo ietekmi uz klimatu. Tieši šo jautājumu Komisija savā paziņojumā mēģina risināt, arī saistībā ar šā gada beigās Kopenhāgenā paredzēto klimata aizsardzības konferenci.

— Komisija tomēr arī uzsver, ka klimata pārmaiņu ierobežošana nav vienīgais jautājums, kas jārisina. Aptuveni puse no visas pasaules dzīvnieku un augu sugām ir sastopama tieši tropiskajos mežos! Apturot atmežošanu, būtu sperts arī svarīgs solis, lai pietuvotos vēl kādam mērķim, ko pasaules valstu saime apņēmusies sasniegt, proti, apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos.

— Komisija arī norāda, ka atmežošanai un meža degradācijai var būt daudzveidīga un nelabvēlīga sociāla ietekme galvenokārt uz trūcīgajiem iedzīvotājiem un minēto procesu dēļ vietējie iedzīvotāji zaudē savu tiešo eksistences pamatu.

2.6. Komisija savā paziņojumā iekļāvusi aprēķinus par tropisko mežu saimniecisko vērtību. Tā norāda, piemēram, uz prognozēm, kas liecina, ka, mežu izciršanai turpinoties, līdz 2050. gadam visas pasaules kopējā IKP vērtība samazināsies par 5 % ⁽³⁾, un vērs uzmanību uz ievērojamajām iespējām samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas, ko varētu panākt ar salīdzinoši nelielām izmaksām uz katru ietaupīto CO₂ tonnu.

2.7. Eiropas Komisija skaidri norāda, ka "šis ir īstais laiks izlēmīgai rīcībai". Tā izvirzījusi mērķi "apturēt globālo mežainuma zudumu vēlākais līdz 2030. gadam un līdz 2020. gadam samazināt tropu mežu izciršanas tempus par vismaz 50 % salīdzinājumā ar pašreizējo tempu". Šo mērķi Komisija vēlas apspriest sarunās par vienošanos laikposmam pēc Kioto protokola darbības termiņa beigām.

2.8. Visbeidzot, Komisija uzskata, ka globālie meža resursi noteikti ir jāaizsargā un ES "ir jāuzņemas vadoša loma, veidojot globālo politiku saistībā ar atmežošanu".

2.9. Saistībā ar ES iespējamo ieguldījumu Komisija paziņojumā norādījusi uz dažādām rīcības iespējām, īstenojot pašreizējo politiku:

— pirmkārt, paziņojumā vērsta uzmanība uz pasākumiem, kas varētu veicināt ilgtspējīgi iegūtas koksnes un koksnes izstrādājumu plašāku izmantošanu. Tas ir ļoti svarīgs jautājums, jo ES ir viena no lielākajām koksnes un koksnes izstrādājumu patērētājām. Tikai 2005. gadā vien ES importēja 83 miljonus m³ koksnes un koksnes izstrādājumu, neskaitot celulozi un papīru. Komisija lēš, ka vairāk nekā 19 % no šā importa veido nelikumīgā veidā iegūta koksne;

— otrkārt, paziņojumā ierosināts rūpīgāk vērtēt, kā mežu ietekmē ES politikas jomas, kuras saistītas ar ražojumiem, kas nav izgatavoti no koksnes. Komisija arī norāda, ka "pastāv saikne starp pieprasījumu pēc lauksaimniecības precēm un spiedienu uz zemes izmantošanu". Tāpēc, piemēram, paredzēts "izpētīt, kāda ietekme ir importētās pārtikas un nepārtikas izstrādājumu (piemēram, gaļas, sojas pupiņu, palmu eļļas, metāla rūdas) patēriņam ES, kas varētu veicināt atmežošanu". Pēc šādu pētījumu veikšanas varētu apsvērt, kādi politiskie pasākumi var mazināt minēto ietekmi.

⁽²⁾ Brazīlijā, Indonēzijā, Sudānā, Mjanmā, Zambijā, Tanzānijā, Nigērijā, Kongo, Zimbabvē un Venecuēlā.

⁽³⁾ Starpposma ziņojums par tematu "Ekosistēmu ekonomika un bioloģiskā daudzveidība", Pavan Sukhdev kgs.

2.10. Līdztekus pašlaik īstenotajai politikai Komisijas paziņojumā runa ir arī par atmežošanas novēršanas pasākumu finansējuma apjomu un avotiem, kā arī mehānismiem, kurus varētu izmantot, lai ierobežotu atmežošanu veicinošu politiku.

- Komisijas veiktajā ietekmes novērtējumā norādīts, ka ik gadu vajadzīgi aptuveni 15 līdz 25 miljardi *euro*, lai līdz 2020. gadam atmežošanu varētu samazināt uz pusi. ES paredz, ka "attīstītajām valstīm būs jāpiešķir ievērojami līdzekļi".
- Izskan dažādi viedokļi par to, kādus finansēšanas mehānismus varētu izveidot. Komisija uzskata, ka mežsaimniecības kredītu atzīšana ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā (ETS) šobrīd nav reāla, jo atmežošanas izraisīto emisiju apjoms ir aptuveni trīs reizes lielāks nekā to emisiju apjoms, kas iekļautas ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā. Tomēr minētos kredītus varētu izmantot meža aizsardzības finansēšanai, tiklīdz līdztekus ES emisiju kvotu tirdzniecības sistēmai globālā līmenī būs izveidotas un savstarpēji savienotas citas tirdzniecības sistēmas.
- ES finansējuma lielāko daļu tomēr varētu iegūt no emisiju sertifikātu izsolēs iegūtajiem līdzekļiem. Ja šim mērķim izlietotu 5 % no prognozētajiem ieņēmumiem (to apjoms lēšams no 30 līdz 50 miljardiem *euro*), 2020. gadā būtu pieejami no 1,5 līdz 2,5 miljardiem *euro*.

2.11. Saistībā ar ANO Vispārējo konvenciju par klimata pārmaiņām ES vēlas izveidot starptautiskā līmenī atbalstītu veicināšanas sistēmu, lai laika posmā no 2013. līdz 2020. gadam ierobežotu atmežošanu un meža degradāciju attīstības valstīs.

- Viens no šādas sistēmas elementiem varētu būt Pasaules meža oglekļa mehānisms, kas attīstības valstīm pavērtu iespējas sekmēt globālā līmenī izvīzītā emisiju samazināšanas mērķa sasniegšanu, īstenojot pasākumus atmežošanas un meža degradācijas radīto emisiju samazināšanai; šāda mehānisma izveidošanas un darbības noteikumi "vēl jāizstrādā".
- Atmežošanas iekļaušana oglekļa tirgus mehānismā iespējama ilgākā termiņā.

3. Vispārīgas piezīmes.

3.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas paziņojumu un tajā pausto ES apņemšanos uzņemties vadošu lomu jau vairākas desmitgades zināmas un daudzkārt apspriestas problēmas risinājumu meklēšanā. Šo apņemšanos ES varēs īstenot paredzētajās sarunās par klimata aizsardzības nolīgumu.

3.2. Vispirms EESK vēlas paust nožēlu par to, ka pasaules valstu saime nav darījusi gandrīz neko, lai novērstu mežu iznīcināšanu. Līdz šim ir bijis pietiekami daudz iemeslu, lai sāktu rīkoties. Ar meža iznīcināšanu un meža degradāciju saistītā sugu daudzveidības samazināšanās, vietējo iedzīvotāju tiešā eksistences pamata iznīcināšana, darba ņēmēju ekspluatācija un sīkzemnieku padzīšana no viņiem piederošajām zemes platībām nekādā ziņā nav jaunas parādības. Klimata aizsardzība ir tikai jauns papildu iemesls, lai vēlreiz, cerams, ar jaunu apņēmību, risinātu jau zināmu problēmu.

3.3. EESK ar zināmu sapratni vērtē Komisijas viedokli, ka publicētais paziņojums "nav paredzēts precīzu atbilžu sniegšanai uz daudzajiem ar atmežošanu saistītajiem jautājumiem". Komiteja tomēr cer, ka Komisija minēto jautājumu risināšanu neatliks uz vēl vēlāku laiku. Beidzot ir jārikojas.

3.4. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas skaidros izteikumus par mežu iznīcināšanas iemesliem. Komisija skaidri norāda, ka šāda zemes izmantošana, kas no ilgtspējības viedokļa ir ļoti neefektīva, izskaidrojama ar īstermiņa ekonomiskām interesēm. Ja zemes īpašumtiesību nosacījumi nav skaidri un pārvaldes sistēma nav izveidota, nedarbojas efektīvi vai dažkārt ir pilnībā korumpēta, vērojamā mežu iznīcināšana ne tikai rada lielas globāla mēroga problēmas, bet bieži arī vispār neatbilst vietējo iedzīvotāju vajadzībām.

3.5. EESK, protams, atzīst, ka visu mūsu planētas reģionu iedzīvotājiem jāpaver ekonomiskās attīstības iespējas. Pati Komiteja, veidojot ciešu dialogu ar pilsoniskās sabiedrības grupām Centrālamerikā, Latīņamerikā, Indijā un Ķīnā, jau vairākus gadus cenšas rast attiecīgus risinājumus. Taču mežu iznīcināšanai un degradācijai, kura vērojama visā pasaulē un kurai veltīts Komisijas paziņojums, nav nekā kopīga ar atbilstošu reģionālo attīstību. Tā ir nepieļaujama cilvēku ekspluatācija un vides degradācija, kas ir klajā prerule ilgtspējīgas attīstības principiem.

3.6. Valstīs, kurās notiek masveida atmežošana, bieži vien notiek tā, ka liels skaits lauksaimnieku izcērt un nodedzina mežus, lai iegūtu lauksaimniecībā un lopkopībā izmantojamu zemi. Neatnīgīga zemes sadale un lauksaimniecības politikas trūkums minētajās teritorijās ir meža resursu nepietiekami ilgtspējīgas izmantošanas cēloņi.

3.7. Minētajos reģionos labumu no zemes izmantošanas bieži vien gūst ļoti nīcīgs personu skaits vai dažkārt — starptautiski uzņēmumi, kas, kaitējot videi, klimatam, bioloģiskajai daudzveidībai un vietējiem iedzīvotājiem, gūst milzīgu peļņu un aiz sevis atstāj tiešā nozīmē nopostītu zemi. Daudzi pozitīvi piemēri⁽⁴⁾, kas noteikti būtu jāatbalsta, liecina, ka pastāv arī citas iespējas un pieejamos vietējos resursus var izmantot ilgtspējīgi, paverot vietējiem iedzīvotājiem jaunas ienākumu gūšanas un attīstības perspektīvas.

(4) Piemēram, Hohenheim universitātes (Vācija) un Leyte State universitātes (Filipīnas) sadarbības projekts "Rainforestation farming", skatīt: <http://troz.uni-hohenheim.de/innovations/InnovXtr/RFFS/>.

3.8. Lai arī šādas iznīcinošas darbības ietekme tieši un īpaši dramatiski izpaužas galvenokārt vietējā līmenī, šai ietekmei — klimata pārmaiņas un bioloģiskās daudzveidības samazināšanās — ir arī globāla dimensija. Tas nozīmē, ka meža iznīcināšana skar mūs visus. Un šo problēmu risināšanā jāiesaistās mums visiem.

3.9. Attīstīto valstu pamācošas norādes uz dramatisko stāvokli attīstības valstīs nav pareizais risinājums. Arī mēs esam veicinājuši minēto problēmu rašanos, jo nozīmīgu daļu iegūto produktu — lielākoties neapstrādātas izejvielas un produktus ar zemu apstrādes vērtību — nepārdod uz vietas, bet gan parasti eksportē uz attālām, bieži vien, attīstītajām valstīm. Šādi “lēti” produkti, tāpat, ir pieprasīti, arī Eiropā.

3.10. Tāpēc Komisija rīkojusies pareizi, meklējot atbildes uz šiem trim jautājumiem:

1. Cik liela ir ES “ietekme” uz mežu iznīcināšanu minētajos reģionos (un kā to varētu samazināt)?
2. Ko var darīt ES (un tās dalībvalstis), lai, pirmkārt, novērstu nelikumīgas darbības, proti, tādu meža iznīcināšanu, kas noteikti neatbilst attiecīgās valsts interesēm? Otrkārt, kā attīstīt tādas zemes izmantošanas formas, kas atbilst ilgtspējības principiem un vietējo iedzīvotāju vajadzībām?
3. Kādi finansēšanas mehānismi varētu mazināt uz meža iznīcināšanu vērstās darbības?

3.11. EESK atzinīgi vērtē faktu, ka Komisija kopā ar citām iestādēm aktīvi strādā, lai debates par klimata un bioloģiskās daudzveidības aizsardzību papildinātu ar ekonomiskiem faktiem. Šāda darba piemēri ir *Stern* ziņojums, kurā skaidri norādīts, ka bezdarbība klimata aizsardzības jomā mums izmaksās dārgāk nekā tālejoša rīcība ar mērķi mainīt situāciju, kā arī Komisijas paziņojumā citētais *Sukhdev* ziņojums, kurā uzsvērtas neskartas bioloģiskās daudzveidības ekonomiskā vērtība.

3.12. Tomēr minētie pētījumi un aprēķini skaidri liecina arī par to, ka tajos minētās ekonomiskās vērtības šobrīd ir tikai vārdi uz papīra. Tās nepaliekina IKP, tās neiekļauj uzņēmumu bilancēs, un tās netirgo biržā. Tieši pretēji, meža iznīcināšana ir spilgts piemērs, kas liecina par būtiskām pretrunām starp vēlmi gūt peļņu īstermiņā (tas ir meža iznīcināšanas iemesls) un tautsaimniecības vispārējām interesēm ilgākā termiņā (meža saglabāšana, lai aizsargātu klimatu un bioloģisko daudzveidību).

3.13. Mūsu resursu nesamērīgā izmantošana kaitē sabiedrībai kopumā. Tādēļ pats pirmais lielais uzdevums, kas mums beidzot jāpaveic, ir sākt “ārējo izmaksu internalizāciju” un ieviest daudzkārtēji pieminēto principu “piesārņotājs maksā”. Iepriekš minētie pētījumi un arī citi Komisijas ziņojumā minētie skaitļi skaidri liecina, cik lielas ir attiecīgās naudas summas.

3.14. EESK ir pārliecināta, ka jāapsver stimulējoši instrumenti, kas ierobežotu meža iznīcināšanu (tas jau darīts Komisijas dokumentā). EESK tomēr īpaši uzsver, ka šajā procesā jāievēro kāds nozīmīgs princips, proti, publiskos līdzekļus nedrīkst piešķirt, lai “stimulētu” uzņēmumus vai privātpersonas neveikt visai sabiedrībai kaitējošas darbības. Vienmēr jācenšas veidot tādi vispārējie pamatnosacījumi, kas palīdz izvairīties no šādām kaitējošām darbībām vai tās vispār nepieļauj. Šim svarīgajam principam jābūt ES vadmotīvam, arī piedaloties sarunās Kopenhāgenā. Pārķepumu gadījumos konsekventi jāpiemēro princips “piesārņotājs maksā”, ko nedrīkstam vājināt, īstenojot principu “sabiedrība maksā” par vides nesagandēšanu.

3.15. Jānosaka, ka valstīm, kas vēlētos izmantot attiecīgos finansēšanas instrumentus, skaidri jāapliecina, ka tās nevēlas “tirgoties, lai saņemtu grēku atlaidi”, bet ir ieinteresētas ilgtspējīgā attīstībā ilgākā termiņā. Pirmais pārbaudījums tām varētu būt nelikumīgās atmežošanas un meža degradācijas ierobežošana. Attiecīgajām valstīm būtu jāapliecina, ka tās patstāvīgi vai ar pasaules valstu saimes palīdzību nopietni strādā, lai apturētu šādas nelikumīgas darbības. EESK noteikti vēlas norādīt, ka nelikumīgās darbības nav jālegalizē, bet gan pilnībā jāaptur! Jau tādā veidā vien varētu panākt būtisku stāvokļa uzlabošanu.

3.16. Attiecīgajām valstīm arī būtu jāapliecina, ka tās vēlas izmantot novatoriskus, ilgtspējīgus un konkrētajam reģionam piemērotus līdzekļus, lai ierobežotu atmežošanu un meža degradāciju.

4. Īpašas piezīmes.

4.1. Komisijas paziņojums daudzos jautājumos vēl ir diezgan nekonkrēts, kas daļēji izskaidrojams ar nepietiekamu informatīvo un datu bāzi, bet daļēji arī ar pārdomātu risinājumu trūkumu.

4.2. Ja ES nesāks rīkoties aktīvāk, lai ierobežotu mežu iznīcināšanu, pienāks brīdis, kad tai varēs pārņemt intereses trūkumu.

4.3. Pārāk ilgi pārvaldes darbinieki un politiķi ir noraudzījušies, kā meži tiek iznīcināti un nelikumīgas izcelsmes produkti nonāk Eiropas ostās. Lai gan, piemēram, koksnes izmantošana citu produktu ražošanai vai mainītie kodi bieži vien apgrūtina kravu izcelsmes noteikšanu, rodas iespaids, ka neviens arī nevēlas novērst minētos trūkumus. EESK pauž cerību, ka ES vēltis daudz lielākas pūles, lai atrisinātu šo vispārējās nozīmes jautājumu. EESK pavisam nesen atzinīgi novērtēja faktu, ka ES vēlas pilnībā atteikties no roņu izstrādājumiem, kaut arī Kanādas valdība roņu medības ir legalizējusi. Pilsoniskā sabiedrība pauž cerību, ka tikpat konsekventi ES rīkosies arī mežu aizsardzības jomā.

4.4. Paziņojumā, piemēram, trūkst noteiktības jautājumā par to, cik lielā mērā meža izpostīšanu tieši vai netieši veicina dzīvnieku barības imports (lielu daļu dzīvnieku barības ES importē) ⁽⁵⁾. Par šo jautājumu jau vairākkārt izteikti pretrunīgi viedokļi, un tas aplūkots arī Komisijas dokumentā (skatīt 2.9. punktu). Lai rastu atbildes uz šo jautājumu, EESK lūdz Komisiju nekavējoties veikt paziņojumā paredzēto pētījumu par to, “kāda ietekme ir importētās pārtikas un nepārtikas izstrādājumu (piemēram, gaļas, sojas pupiņu, palmu eļļas, metāla rūdas) patēriņam ES, kas varētu veicināt atmežošanu”.

4.5. ES jau ir izstrādājusi ilgtspējības kritērijus “agrodegvielu” izejvielu ražošanai, un Komiteja uzskata, ka steidzami jāizstrādā arī ilgtspējības kritēriji dzīvnieku barībai, koksnei, koksnes izstrādājumiem u.c. produktiem. Kaut gan neskaidro zemes īpašumtiesību un neefektīvās pārvaldes dēļ vēl nav pilnībā skaidrs, kā ieviest un pastāvīgi veikt šādu kritēriju ievērošanas kontroli, minēto kritēriju izstrāde ir nozīmīgs solis un pareizs risinājums. Lai attiecīgā ilgtspējības kritēriji ilgtermiņā būtu efektīvi, tie jāiekļauj globālās tirdzniecības noteikumos, kas obligāti jāievēro.

4.6. Mežu izciršana ir spilgts piemērs, kas liecina, ka pasaules valstis, kas ir liberalizācijas un globalizācijas piekritējas, ātri nonāk grūtībās, kad jāapkaros vides degradēšana un sociālā eksploatacija visā pasaulē. Nav izveidoti efektīvi pasaules mēroga instrumenti minēto problēmu risināšanai, un tāpēc Eiropas Savienībai vismaz jāpanāk, ka PTO atbilstošas iniciatīvas nevērtē kā “šķēršļus tirdzniecībai”.

4.7. EESK arī saprot, kāpēc vēl nav sniegtas skaidras norādes par pasākumu finansēšanu. Šis jautājums būs jārisina sarunās par klimata pārmaiņu ierobežošanu.

4.8. Tomēr turpmāk būs jādomā ne tikai par finanšu līdzekļus piešķiršanu, ja izpildīti noteikti kritēriji (skatīt iepriekš). Vēl pirms sekmīgi izdosies pabeigt attiecīgas sarunas, attiecīgajās valstīs jārada svarīgi priekšnoteikumi problēmu risināšanai — nenodrošinot cilvēkiem reālas un demokrātiskas iespējas paust viedokli par viņu reģiona attīstību, neatzīstot vietējo iedzīvotāju (60 miljoni cilvēku!) grupu un mazo lauksaimnieku tiesības un neizveidojot darbaspējīgu (nekorumpētu) pārvaldes sistēmu, neizdosies apturēt bieži vien nelikumīgo un pārmērīgo atmežošanu, kā arī izstrādāt piemērotas attīstības stratēģijas. Komisijas paziņojumā šis jautājums vispār nav pieminēts, un tas viens no lielākajiem paziņojuma trūkumiem.

4.9. Pēc EESK domām, attiecīgajās valstīs notiekošā atmežošana un meža degradācija diemžēl arī liecina, ka attīstības politika tieši šajā dokumentā minētajos reģionos nav bijusi veiksmīga. Nav izstrādāti novatoriski, uz nākotni vērsti un reģionāli pielāgoti modeļi, kas būtu veicinājuši citādu attīstību, nepieļaujot šobrīd vērojamo dabas resursu izlaupīšanu. Tomēr nekad nav par vēlu kopā ar vietējo sabiedrību un tās interesēs meklēt atbilstošus risinājumus. Eiropas Savienībai, izstrādājot stratēģiju, jāapsver atbilstošas iniciatīvas, kuru mērķis ir stiprināt demokrātiskās struktūras un atbalstīt pilsonisko sabiedrību. EESK varētu sniegt atbalstu to īstenošanai.

Briselē, 2009. gada 14. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

⁽⁵⁾ Tas, protams, attiecas arī uz agrodegvielām u.c.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas Paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “ES stratēģija par kuģu labāku demontāžu””

COM(2008) 767 galīgā redakcija

(2009/C 277/13)

Ziņotāja: **Dr. BREDIMA**

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2008. gada 19. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas Paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “ES stratēģija par kuģu labāku demontāžu””

COM(2008) 767 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 17. aprīlī. Ziņotāja — Dr. Bredima.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 453. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 13. un 14. maijā (13. maija sēdē), ar 187 balsīm par, 2 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi.

1.1. EESK atzinīgi vērtē paziņojumu un atbalsta iespējamo pasākumu kopumu, ar kuru palīdzību ES varētu visā pasaulē veicināt drošāku un videi nekaitīgāku nolietoto kuģu apstrādi.

1.2. EESK uzsver, ka pārstrāde labvēlīgi ietekmē enerģijas un resursu ietaupījumus visā pasaulē un atzīst, ka, to atbilstīgi organizējot, kuģu pārstrāde var kļūt par “zaļu” un ilgtspējīgu rūpniecības nozari.

1.3. EESK atbalsta SJO Kuģu pārstrādes konvencijas (2009) ātru ratifikāciju un īstenošanu. ES dalībvalstis un pārstrādes valstis būtu steidzami jāaicina veikt visus pasākumus, lai konvencija drīzuma stātos spēkā.

1.4. EESK noteikti atbalsta nodomu kuģu demontāžas pasākumus iekļaut noteikumus par karakuģu un citu valsts kuģu “tīru” demontāžu.

1.5. EESK uzskata, ka ir svarīgi veikt pasākumus nolūkā uzlabot sliktos vides un sociālos apstākļus daudzos Dienvidāzijas pārstrādes uzņēmumos, pilnveidojot to darbību, tomēr vienlaikus saglabājot vietējo iedzīvotāju gūtos ienākumus no darbavietām un pakalpojumu sniegšanas.

1.6. Jāpalielina demontāžas nozares jauda, lai apmierinātu augošo pieprasījumu, un jāatrisina, kā to panākt drošā un ilgtspējīgā veidā. Lai segtu ievērojami lielākās darbaspēka izmaksas,

ko rada demontāža Eiropas uzņēmumos, jāizmanto gan tiesību aktos noteiktais regulējums, gan nozares iniciatīvas.

1.7. EESK apzinās, ka arī tuvākajā nākotnē iecienītākā kuģu demontāžas metode būs to “uzdzišana uz sēkļa” (“beaching”). Tādēļ pašreizējie apstākļi ir jāuzlabo tā, lai demontāžas uzņēmumu darbība būtu droša un videi nekaitīga. Tomēr nedrīkst pieļaut, ka intensīvā prasība uzlabot apstākļus Dienvidāzijas uzņēmumos rada pretēju efektu, “eksportējot” šo problēmu uz citu attīstības valstu pludmalēm un tādējādi veicinot standartiem neatbilstošu demontāžas uzņēmumu nekontrolētu izplatību Āzijā un Āfrikā.

1.8. EESK ierosina piešķirt īpašu nozīmi demontāžas un pārstrādes nosacījumu iekļaušanai attiecīgajos ES divpusējos jūrniecības vai tirdzniecības nolīgumos ar Āzijas valstīm, piemēram, pašreizējā ES un Indijas jūrniecības nolīgumā būtu jāiekļauj noteikumi par kuģu pārstrādi. Komiteja aicina Komisiju izskatīt šo jautājumu politiskā līmenī.

1.9. EESK uzskata, ka demontāža un pārstrāde ir uzņēmumu sociālās atbildības jautājums. Komiteja aicina Komisiju iekļaut kuģubūves uzņēmumus atbildības ķēdē par kuģa iznīcināšanu. Kuģu operatoriem kopā ar kuģu būvētavām būtu jānodrošina tas, ka pārstrādes uzņēmumiem ir pieejama informācija par iespējamiem bīstamajiem materiāliem vai apstākļiem uz kuģa.

1.10. EESK atbalsta integrētas vadības sistēmas (IMS) modeļa izstrādi kuģu pārstrādes uzņēmumu starptautiski neatkarīgai sertifikācijai, tādējādi apliecinot pārstrādes drošumu un atbilstību vides prasībām saskaņā ar gaidāmo SJO konvenciju.

1.11. Komiteja iesaka Komisijas pētījumā par kuģu demontāžas fondu ņemt vērā Eiropas tiesību aktos noteiktos "piesārņotājs maksā" un "ražotāja atbildības" principus un to atbilstību tiesību aktu par valsts atbalstu noteikumiem. Būtu arī jāturpina pētīt, kā šāds fonds varētu sekmēt konvencijā izvirzīto mērķu sasniegšanu.

1.12. EESK apzinās, ka pret kuģu pārstrādes rūpnīcu izvietošānu ES teritorijā vides apsvērumu dēļ varētu iebilst vietējās pašvaldības. Tomēr, ja šādam mērķim izmantotu pašreizējās kuģu būvētavas un tās atbilstu paredzētajiem ES, starptautiskajiem un valstu standartiem, to darbība varētu būt pieņemama, jo tādējādi tiktu nodrošinātas daudzas jaunas darba vietas. Šie aspekti rūpīgi jāizvērtē.

1.13. EESK aicina Komisiju apsvērt politiskas iniciatīvas un apbalvojumus, piemēram, "Clean Marine Award", kas paredzētas kuģu īpašniekiem un uzņēmumiem par izcilu darbību kuģu pārstrādes jomā.

2. Ievads.

2.1. Dienvidāzijas pludmalēs īstenoto kuģu demontāžas darbību vides un sociālie aspekti joprojām ir iemesls bažām visā pasaulē un sevišķi Eiropā. Lai nodrošinātu kuģu pienācīgu demontāžu, vides komisārs Dimas nesen aicināja ieviest labākas procedūras un veikt to kuģu pārbaudes, ko nosūta uz Dienvidāzijas demontāžas uzņēmumiem. Saskaņā ar nesen veiktām aplēsēm 2009. gadā lūžņos sagriezīs aptuveni 1 000 kuģu, kas ir trīs reizes vairāk nekā 2008. gadā, attiecīgi palielinoties vajadzībai pēc lielākas kuģu pārstrādes jaudas. Jāpalielina demontāžas nozares jauda, lai apmierinātu augošo pieprasījumu un jāatrisina, kā to panākt drošā un ilgtspējīgā veidā.

2.2. Komisijas paziņojuma "ES stratēģija par kuģu labāku demontāžu" ⁽¹⁾ pamatā ir sabiedriskās apspriešanās par tematu "Zaļā grāmata par kuģu labāku demontāžu (2007)" ⁽²⁾ laikā iegūtie rezultāti. EESK zaļo grāmatu ir atzinīgi novērtējusi kā ilgi gaidītu iniciatīvu ⁽³⁾. Turklāt arī Eiropas Parlaments nesen aicināja Komisiju un dalībvalstis nekavējoties veikt pasākumus kuģu demontāžas jomā ⁽⁴⁾.

2.3. Vienlaikus ir veikti konkrēti starptautiski pasākumi, lai risinātu minēto jautājumu. Starptautiskā jūrniecības organizācija (SJO) ir izstrādājusi jaunu "starptautisku konvenciju par drošu un videi nekaitīgu kuģu pārstrādi" (turpmāk tekstā — konvencija), ko paredzēts pieņemt 2009. gada maijā. Konvencijā attiecībā uz

kuģiem nostiprināta tā dēvētā pieeja "no šūpuļa līdz kapam". Tās mērķis ir panākt kuģu pārstrādes uzņēmumu drošu un videi nekaitīgu darbību, vienlaicīgi neapdraudot kuģu drošumu un ekspluatācijas efektivitāti. Nodrošinot pienācīgu kontroles un ieviešanas mehānismu, plānots ieviest Bāzeles konvencijai ⁽⁵⁾ līdzvērtīgu kontroles līmeni.

2.4. Starptautisko sadarbību apliecina Apvienotā ILO, SJO un Bāzeles konvencijas darba grupa, kas strādā pie jautājumiem par kuģu sagriešanu lūžņos. Trīs minētās organizācijas ir kopīgi izstrādājušas kuģu ilgtspējīgas pārstrādes globālu programmu, lai tādējādi nodrošinātu šīs nozares ilgtspēju nākotnē, panākot nodarbināto veselības stāvokļa un drošības līmeņa, kā arī vides aizsardzības uzlabojumus Dienvidāzijas uzņēmumos.

3. Paziņojums par ES stratēģiju par kuģu labāku demontāžu.

3.1. Paziņojums par ES stratēģiju par kuģu labāku demontāžu nav priekšlikums konkrētam tiesību aktam. Tajā ierosināta virkne pasākumu, lai pēc iespējas ātrāk uzlabotu kuģu demontāžas apstākļus, tostarp pārejas periodā pirms konvencijas stāšanās spēkā.

3.2. Stratēģijā izteikts ierosinājums Komisijai pārbaudīt, cik īstenojamas ir dažādas iespējas, lai sekmētu konvencijā izvirzīto mērķu sasniegšanu.

3.3. Paziņojumam pievienotajā ietekmes novērtējumā ⁽⁶⁾ secināts, ka priekšroka dodama integrētai politikas pieejai, kurā apvienoti atsevišķi leģislatīvi un neleģislatīvi pasākumi, jo tā būtu vienīgā iespēja, kā panākt labvēlīgu īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa ietekmi uz vides, sociāliem un ekonomikas aspektiem.

4. Vispārīgas piezīmes.

4.1. EESK atzinīgi vērtē paziņojumu un atbalsta iespējamo pasākumu kopumu, ar kuru palīdzību ES varētu visā pasaulē veicināt nolietoto kuģu drošāku un videi nekaitīgāku apstrādi. Paziņojums ir savlaicīgi pieņemts un lietderīgs, jo aplēses liecina, ka 19 % no pasaules flotes pieder kādai no EEZ (Eiropas ekonomikas zona) dalībvalstīm.

4.2. Jauna tērauda izgatavošanai no pārstrādāta tērauda jāpatērē tikai trešā daļa no enerģijas, kas vajadzīga, lai tēraudu iegūtu no izejvielām. Līdz ar to pārstrāde labvēlīgi ietekmē enerģijas un resursu ietaupījumus visā pasaulē un, atbilstīgi organizējot, kuģu pārstrāde var kļūt par "zaļu" un ilgtspējīgu nozari.

⁽¹⁾ COM(2008) 767 galīgā redakcija.

⁽²⁾ COM(2007) 269 galīgā redakcija.

⁽³⁾ OV C 120, 16.5.2008.

⁽⁴⁾ P6_TA(2008)0222.

⁽⁵⁾ Bāzeles konvencija "Par bīstamo atkritumu pārrobežu transporta kontroli un to galējo apstrādi".

⁽⁶⁾ Komisijas dienestu darba dokuments SEC(2008) 2847.

4.3. Pakāpeniski izņemot no aprites vienkorpusa tankkuģus līdz 2010. gadam (un 2015. gadam), saglabāsies līdzšinējā tendence, katru gadu demontējot vairākus simtus kuģu. Turklāt, ņemot vērā pašreizējo finanšu un jūras pārvadājumu krīzi, no aprites ātri izņem vecākus sauskraavu kuģus. Šobrīd 157 kuģus ar kopējo kravnesību 5,5 miljoni tonnu atkārtoti novērtē, lai tos, iespējams, demontētu. Tas nozīmē, ka pašreizējā ietekme uz sociālajiem un vides apstākļiem saglabāsies, tā varētu kļūt vēl nelabvēlīgāka.

4.4. Vairāk nekā 80 % kuģu demontē novietnēs, kas atrodas Indijas, Bangladešas, Pakistānas un Turcijas pludmalēs. Bangladešā pašlaik notiek visvairāk kuģu demontāžu. Lielākā daļa uzņēmumu šajās valstīs izvēlas vislētāko, bet vienlaicīgi arī videi viskaitīgāko kuģu demontāžas metodi, proti, "uzdzīšanu uz sēkļa" ("beaching"). Šai metodei ir ļoti nelabvēlīga ietekme uz cilvēku dzīvi, un tā izraisa virkni saskāšanās toksisku vielu iedarbības dēļ. EESK apzinās, ka arī tuvākajā nākotnē iecienītākā kuģu demontāžas metode būs to "uzdzīšana uz sēkļa". Tādēļ pašreizējie apstākļi demontāžas uzņēmumos ir jāuzlabo tā, lai to darbība būtu droša un videi nekaitīga.

4.5. Sliktie vides un sociālie apstākļi Dienvidāzijas pārstrādes uzņēmumos rada negodīgu konkurenci Eiropas uzņēmumiem. Turklāt Eiropas uzņēmumu konkurētspēju negatīvi ietekmē arī lielais vietējais pieprasījums pēc pārstrādāta tērauda.

4.6. Kuģu demontāža ir sarežģīts process, kas ietver visdažādākā veida darbības, sākot ar visa aprīkojuma demontāžu un beidzot ar korpasa sagriešanu un pārstrādi. Atšķirībā no rūpniecības valstīm, kurās kuģu demontāžai sausas dokos piemēro attiecīgus noteikumus, Āzijas pludmalēs šāda veida darbības kontrolē un pārbauda daudz retāk. Nesen veiktā pētījumā aplēsts, ka 20 % no Bangladešas kuģu demontāžas pludmalēs izmantotā darbaspēka ir bērni, kas ir jaunāki par 15 gadiem. Šajās valstīs tikpat kā nepiemēro vairākas ILO konvencijas par darbinieku drošību un veselības aizsardzību. Problēmu vēl vairāk saasina tas, ka attiecībā uz lejteces atkritumiem netiek izmantoti pienācīgas vadības un videi nekaitīgas atkritumu iznīcināšanas principi.

4.7. EESK atkārtoti uzsver, ka strukturālā nabadzība un citas sociālas un tiesiskas problēmas ir cieši saistītas ar darba drošības un vides aizsardzības minimālo standartu trūkumu vai ar to neievērošanu. Turklāt šīs valstis nevēlas paaugstināt standartus un ieviest pārstrādes cenu noteikšanu, baidoties zaudēt savu galveno ieņēmumu avotu. Tomēr šīm valstīm būtu jāpieprasa novietņu īpašniekiem ieguldīt līdzekļus iekārtu uzlabojumos, kā arī nodrošināt darbiniekiem pienācīgu aizsardzību un darba apstākļus. Turpmākajās sarunās ar attiecīgajām valstīm ES būtu jāaicina piemērot un efektīvi pildīt minētos starptautiskos standartus apvienojumā ar veiktspējas palielināšanu.

4.8. EESK atzinumā (?) par tematu "Komisijas paziņojums Integrēta Eiropas Savienības jūrniecības politika" vēlreiz uzsvērts, ka

(?) OV C 211, 19.8.2008.

visā pasaulē trūkst vides un sociālās ilgtspējības principiem atbilstošu demontāžas uzņēmumu. Tādēļ ES un starptautiskajiem centieniem galvenokārt jābūt vērīgiem uz to Dienvidāzijas valsti, kas nodarbojas ar pārstrādi, pasākumiem, kuru mērķis ir panākt šo valsti uzņēmumu atbilstību starptautiski pieņemtiem standartiem.

4.9. EESK atzīmē, ka ar konvencijas un tās īstenošanas pamatnostādņu palīdzību iecerēts nodrošināt Bāzeles konvencijai līdzvērtīga līmeņa kontroli un īstenošanu, kas būtu katrā ziņā jāatbalsta.

4.10. Kuģu demontāžai piemērojamā principa "no šūpuļa līdz kapam" ietvaros EESK aicina Komisiju iekļaut kuģubūves uzņēmumus atbildības ķēdē par to būvēto kuģu iznīcināšanu. Lielākā daļa pasaules tirdzniecības flotes kuģu ir būvēti Japānas, Korejas un Ķīnas uzņēmumos. Saskaņā ar atbildības par kvalitatīvu kuģniecību ķēdi katram iesaistītajam ir jāuzņemas noteikta daļa atbildības. Šādā koncepcijā uzsvērtā kuģu būvētāju atbildība, piedzīvojot to automobiļu un lidmašīnu ražotāju, kas ir atbildīgi par saviem izstrādājumiem, līdzvērtīgiem pienākumiem.

4.11. Pievēršoties šim jautājumam, EESK jācenšas saskaņot dažādi pretrunīgi aspekti. No vienas puses, vides un sociālie apstākļi lielākajā daļā Āzijas pārstrādes uzņēmumu joprojām ir kritiski. No otras puses, jāmin lielais bezdarba apjoms Dienvidāzijas valstu vietējās kopienās, kas pārtiek no pārstrādes uzņēmumu ienākumiem. Tādēļ nedrīkst pieļaut, ka apstākļu uzlabošanai ir nelabvēlīga ietekme, "eksportējot" šo problēmu uz citu attīstības valstu pludmalēm.

4.12. Arī Starptautiskā standartizācijas organizācija (ISO) ir pievērsusies kuģu demontāžas procesa uzlabošanai. Ar jaunajiem brīvprātīgajiem starptautiskajiem standartiem (ISO 30000 un ISO 30003), kas nodrošinās pārstrādes uzņēmumu revīzijas un sertifikācijas sistēmu, iecerēts atbalstīt SJO, ILO un Bāzeles konvencijas darbu, vienlaikus uzmanīgi izvairoties no jebkādas pārklāšanās.

5. Īpašas piezīmes.

5.1. SJO kuģu pārstrādes konvencijas savlaicīga īstenošana.

5.1.1. Eiropas Komisija prognozē, ka konvencija nestāsies spēkā agrāk par 2015. gadu. EESK atbalsta konvencijas ātru ratifikāciju un īstenošanu. ES dalībvalstis un pārstrādes valstis būtu steidzami jāaicina veikt visus pasākumus, lai konvencija drīzuma stātos spēkā. EESK piekrīt, ka valdības jāamudina apsvērt iespēju pārejas perioda laikā brīvprātīgi piemērot konvencijas tehniskos standartus, tiklīdz tas būs praktiski īstenojams.

5.1.2. EESK atbalsta konvencijas transponēšanu ES tiesību sistēmā ar regulas palīdzību, iekļaujot regulā konvencijas pamatelementus, tāpat kā tas tika izdarīts ar SJO AFS konvenciju⁽⁸⁾. Vienlaicīgi Komisijai būtu jāpārbauda veidi un līdzekļi, kā valstis, kas nodarbojas ar pārstrādi, varētu pamudināt veikt pasākumus, lai tās pēc iespējas ātrāk ratificētu un īstenotu konvenciju.

5.2. Kara kuģu un citu (valdības) kuģu "tīra" demontāža.

5.2.1. EESK pieņem zināšanai, ka konvencija neattieksies uz visiem kuģiem un īpaši uz kara kuģiem un valstīm piederošiem kuģiem. Tomēr darbībai arī ar šādiem kuģiem būtu jāatbilst konvencijā noteiktajām prasībām. Tādēļ Komiteja ierosina arī minētos kuģus iekļaut ES turpmākajos pasākumos kuģu pārstrādes jomā. Šādas izmaiņas nodrošinās augstāka līmeņa nodarbinātību ES kuģu pārstrādes uzņēmumos un veicinās dažu lielu piesārņojumu radošu kuģu ekspluatācijas pārtraukšanu. EESK ierosina pievērsties arī jautājumam par kara kuģu radīto vides piesārņojumu. Turklāt tā uzskata, ka nelieli kuģi ar kravnesību līdz 500 bruto tonnām (GT) būtu jānosūta uz demontāžu ES uzņēmumos.

5.2.2. Šobrīd kuģu demontāžas uzņēmumiem ES un citās ESAO valstīs nav pietiekamas jaudas, lai demontētu kara kuģus un citus valstij piederošus kuģus, kurus paredzēts norakstīt nākamo desmit gadu laikā. EESK uzskata, ka *Harland and Wolff Heavy Industries*⁽⁹⁾ darbība kuģu demontāžas nozarē uzskatāma par priekšzīmīgu piemēru tam, kā neizmantotas kuģu novietnes un remontdarbnīcas var pārveidot par demontāžas uzņēmumiem. EESK apzinās, ka, neraugoties uz pasaules ekonomikas pašreizējo lejupslīdi un bezdarbu, vietējās pašvaldības varētu iebilst pret kuģu pārstrādes novietņu izvietojumu ES teritorijā vides apsvērumu dēļ. Tomēr, ja pašreizējās novietnes izmantotu atbilstoši konvencijas noteikumiem, to darbība varētu būt pieņemama, jo tādējādi tiktu nodrošinātas darba vietas.

5.2.3. Tuvākajā nākotnē saglabāsies Dienvidāzijas kuģu demontētāju priekšrocības konkurētspējas izpratnē, turpretī Eiropa joprojām saskarsies ar kara kuģu un valstij piederošu kuģu iznīcināšanas problēmu. ES būtu jāizstrādā noteikumi par šādu kuģu demontāžu ESAO valstu uzņēmumos vai arī prasības par nolietotu kuģu iznīcināšanas noteikumu iekļaušanu visos līgumos par kara kuģu pārdošanu trešām valstīm.

5.3. Ko nozare var darīt pārejas perioda laikā.

5.3.1. EESK piekrīt Komisijas bažām par perspektīvām pārejas perioda laikā līdz brīdim, kad konvencija stāsies spēkā un būs pilnībā īstenota. EESK piekrīt, ka vienkāršākais un ātrākais veids, kā panākt izmaiņas ierastajā praksē, būtu attiecīgo iesaistīto personu gatavība uzņemties brīvprātīgas saistības.

⁽⁸⁾ Starptautiskā konvencija par kaitīgo pretapaugšanas sistēmu kontroli uz kuģiem (Regula 782/2003 par aizliegumu uz kuģiem lietot alvorganiskos savienojumus).

⁽⁹⁾ *Harland and Wolff* Belfāstā nesen saņēma atkritumu apsaimniekošanas licenci jūras kuģu un jūras struktūru demontāžai un šobrīd gatavojas pabeigt procedūras, kas saistītas ar piekrastes mīnu tralera *Napoli* ekspluatācijas pārtraukšanu un pārstrādi.

5.3.2. EESK uzskata, ka pārstrāde ir uzņēmumu sociālās atbildības jautājums. Tā aicina Komisiju izstrādāt politiskus stimulus, piemēram, "*Clean Marine Award*", kas paredzēta kuģu īpašniekiem un uzņēmumiem par izcilu darbību kuģu pārstrādes jomā. Ar šādām iniciatīvām jāpiedāvā pievilcīgas priekšrocības, kas būtu ieguldīto pūļu vērtas.

5.3.3. EESK ļoti atzinīgi vērtē nozares organizāciju, kā arī nevalstisko organizāciju līdzdalību un to atbalstu konvencijas izstrādāšanā. Tā arī atzinīgi vērtē to, ka nozares organizācijas ir paredzējušas virkni pasākumu⁽¹⁰⁾, kas drošas un videi nekaitīgas kuģu demontāžas jomā būtu jāmēģina īstenot kuģu īpašniekiem. Sagaidāms, ka daudz kuģniecības uzņēmumu paši izvēlēties vai tiks pamudināti iesaistīties darbībās savu kuģu "zaļai" demontāžai. Tomēr kuģu pārstrādes procesā iesaistītas arī daudzas citas personas, tādēļ ir vajadzīga arī viņu papildu rīcība, īpaši kuģubūves uzņēmumiem uzņemoties līgumiskas saistības būvēt "zaļus kuģus". Būtisks panākums būtu tipveida "pārstrādei paredzēto kuģu pirkšanas un pārdošanas līgumu" piemēram, *BIMCO*⁽¹¹⁾ izstrādāto *DEMOLISHCON* līgumu, izmantošana un kuģu pārstrādes uzņēmumu līgumiska apņemšanās pārejas periodā piemērot konvencijā iekļautās prasības.

5.4. Noteikumu labāka izpilde atkritumu pārvadāšanas jomā.

5.4.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas nodomu izstrādāt pamatnostādnes, lai uzlabotu šobrīd spēkā esošo atkritumu pārvadāšanas noteikumu piemērošanu attiecībā uz nolietotajiem kuģiem, kā arī lai veicinātu daudzpusēju sadarbību un pārbaudītu, vai praktiski īstenojami ir noteikumi par sarakstiem, kuros iekļaujami sagatavošanai lūžņos sagatavotie kuģi.

5.4.2. Starptautiskajos atkritumu pārvadāšanas normatīvajos aktos atzīts, ka kuģis var kļūt par atkritumiem atbilstoši Bāzeles konvencijas 2. pantam, taču tai pašā laikā saskaņā ar citiem starptautiskajiem noteikumiem to var arī joprojām definēt kā kuģi. Tādēļ atšķiras viedokļi par to, kad kuģis kļūst par "atkritumiem" un vai kuģi var uzskatīt par "piesārņojošu" un kuģa īpašnieku par "piesārņotāju" vēl pirms demontāžas procesa uzsākšanas. Kuģniecības uzņēmumi pārdod kuģus pircējiem, kas norēķinās skaidrā naudā, bieži nomaina karogu un nosūta kuģus uz pārstrādes uzņēmumiem, kuros cenas par pārstrādāto tēraudu svārstās no 150 līdz 700 USD par vienu bezkravas ūdensizspaida tonnu (LTD). Praksē lielākajai daļai kuģu operatoru reti ir tiešas vai netiešas darījumu attiecības ar demontāžas uzņēmumiem. Tomēr viņiem kopā ar kuģubūves uzņēmumiem jāspēj nodrošināt informācijas pieejamību par jebkādiem iespējamiem bīstamiem materiāliem vai apstākļiem uz viņu kuģiem, turklāt viņiem jāspēj noteikt kuģa vispārējais stāvoklis nodošanas brīdī.

⁽¹⁰⁾ Pagaidu pasākumi kuģu īpašniekiem, kas iecerējuši pārdot kuģus pārstrādei (*BIMCO*, *IACS*, *ICS*, *INTERCARGO*, *INTERTANKO*, *IPTA*, *OCIMF*).

⁽¹¹⁾ *BIMCO* — Baltijas un starptautiskā jūras padome.

5.4.3. Parasti kuģus nosūta demontāžai tad, kad to ekspluatācija vairs nav ekonomiski pamatota. Tikai pēc kuģa vecuma vien nevar noteikt ne tā tehnisko stāvokli, ne arī tā rentabilitāti, kura ir atkarīga no kravu pārvadājumu tirgus svārstībām. Būtu vienkārši sagatavot sarakstu ar kuģiem, kas pārsnieguši zināmu vecumu, turpretī nebūtu viegli noteikt, kad kuģus paredzēts demontēt, kā arī īstenot jebkāda veida kontroles pasākumus, pirms konvencija stājusies spēkā. Veci un lielam riskam pakļauti kuģi jebkurā gadījumā būtu rūpīgi jāuzrauga, lai nodrošinātu pirms demontāžas noteikto saistību izpildi.

5.5. Demontāžas uzņēmumu revīzija un sertifikācija.

5.5.1. Konvencijā būs noteikta karaļa valstu, ostas valstu un pārstrādes valstu atbildība. Tajā nebūs iekļauti īpaši noteikumi par demontāžas uzņēmumu revīziju un sertifikāciju. Tomēr šāds tiesiskais režīms būs noteikts papildu pamatnostādņēs, un vajadzīgo kontroli veiks pārstrādes valstis. SJO pamatnostādņu mērķu sasniegšanu var papildināt, vienlaicīgi piemērojot attiecīgos ISO standartus, kas pašlaik tiek izstrādāti.

5.5.2. EESK atzīmē, ka Eiropas Jūras drošības aģentūra (EMSA) ir pasūtījusi pētījumu ⁽¹²⁾ par modeļa izstrādi kuģu pārstrādes uzņēmumu sertifikācijas integrētas vadības sistēmai (IMS), lai ar tās palīdzību apliecinātu pārstrādes drošumu un atbilstību vides prasībām. Šādai Eiropas IMS jāklūst par instrumentu SJO konvencijas efektīvākai piemērošanai. EESK atzīmē, ka šādai sertifikācijai

jābūt starptautiski uzticamai, un to var garantēt vienīgi, izveidojot neatkarīgu pārbaudes režīmu.

5.6. Ilgtspējīga finansējuma nodrošināšana.

5.6.1. Komisija 2007. gadā puda viedokli ⁽¹³⁾, ka īpaši rūpīgi jāizvērtē jautājums par to, vai būtu jāsniedz tiešs finansiāls atbalsts "tīras" kuģu demontāžas uzņēmumiem ES vai kuģu īpašniekiem, kuri sūta savus kuģus uz "zaļajām" novietnēm, lai tur veiktu kuģa pilnīgu demontāžu vai atsārņošanu.

5.6.2. EESK atzīmē, ka Komisija iecerējusi izvērtēt, cik īstenojama iespēja ir kuģu "tīrai" demontāžai paredzēta obligāta starptautiskā finansējuma sistēma ("kuģu demontāžas fonds"), kuras pamatā būtu pētījuma rezultāti. EESK sagaida, ka pētījumā būs ņemti vērā Eiropas tiesību aktos noteiktie "piesārņotājs maksā" un "ražotāja atbildības" principi, un uzskata, ka problēma par drošas un ilgtspējīgas demontāžas finansēšanu tiks atrisināta tikai tad, kad būs panāktas atbilstošas vienošanās, nosakot attiecīgo dalībnieku atbildības daļu visā kuģu ekspluatācijas laikā.

5.6.3. SJO jau izveidojusi brīvprātīgu Starptautisko kuģu pārstrādes fondu, lai ar SJO tehniskās sadarbības pasākumiem veicinātu kuģu drošas un videi nekaitīgas pārstrādes vadību. Kuģu īpašnieki būtu jāmudina ieguldīt līdzekļus šajā fondā. Būtu jāturpina pētīt, kā šāds fonds varētu sekmēt konvencijā izvirzīto mērķu sasniegšanu. Tādiem pašiem mērķiem paredzētam ES fondam nāktos saskarties ar finansējuma problēmu, jo subsīdijas par kuģu "tīru" demontāžu neatbilstu ES tiesību aktu principiem.

Briselē, 2009. gada 13. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

⁽¹²⁾ Pētījums par kuģu pārstrādes uzņēmumu sertifikāciju, galīgais ziņojums, 2008. gada septembris.

⁽¹³⁾ COM(2007) 269 galīgā redakcija.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par benzīna tvaiku uztveršanas otro posmu degvielas uzpildes stacijās, uzpildot degvielu vieglajos automobiļos”

COM(2008) 812 galīgā redakcija – 2008/0229 (COD)

(2009/C 277/14)

Ziņotājs: **Francis DAVOUST**

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 175. pantu 2009. gada 20. janvārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par benzīna tvaiku uztveršanas otro posmu degvielas uzpildes stacijās, uzpildot degvielu vieglajos automobiļos”

COM(2008) 812 galīgā redakcija – 2008/0229 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 17. aprīlī. Ziņotājs — *Francis DAVOUST*.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 453. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 13. un 14. maijā (13. maija sēdē), ar 194 balsīm par, 2 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. EESK atzinīgi vērtē, ka ir sagatavots priekšlikums direktīvai atbilstoši saistībām, kas paredzētas

- tematiskajā stratēģijā par gaisa piesārņojumu;
- Komisijas priekšlikumā grozīt Direktīvu 98/70/EK, kas attiecas uz benzīna un dīzeļdegvielu kvalitāti, kura mērķis ir veicināt biodegvielu un bioetanolu patēriņu, jo īpaši pazeminot prasības par benzīna tvaiku spiedienu. Komisija atzina, ka tas varētu radīt lielākas gaistošo organisko savienojumu emisijas, un norādīja, ka otrā posma benzīna tvaiku uztveršana tiks ierosināta, lai kompensētu šīs papildu emisijas,
- jaunajai direktīvai par gaisa kvalitāti pievienotajā paziņojumā, kurā Komisija atzina, ka, lai uzlabotu gaisa kvalitāti, ir svarīgi gaisa piesārņojumu novērst tā rašanās vietā. Paziņojumā tika ierosināti vairāki jauni pasākumi, tostarp otrā posma BTU, lai novērstu piesārņojumu tā rašanās vietā.

1.2. EESK atgādina, ka Direktīvas 94/63/EK mērķis ir benzīna tvaiku, ko rada benzīna glabāšana un nosūtīšana no termināļiem uz degvielas uzpildes stacijām un kas citādi izplūst atmosfērā, atgūšana (t.s. “pirmā posma benzīna tvaiku uztveršana”). Benzīna tvaiki, kas izplūst, kad degvielas uzpildes stacija saņem jaunu benzīna pievedumu, tiek novadīti atpakaļ autocisternā vai pārvietojamā tvertnē un nosūtīti atpakaļ uz termināli, kur tos var no jauna realizēt.

1.3. EESK atzinīgi vērtē Komisijas lēmumu uzstādīt otrā posma BTU iekārtas

- a) visās jaunajās degvielas uzpildes stacijās un degvielas uzpildes stacijās, kurās veikta rekonstrukcija, ar apgrozījumu vairāk kā 500 m³ benzīna gadā;

- b) visās jaunajās degvielas uzpildes stacijās un degvielas uzpildes stacijās, kurās veikta rekonstrukcija, ar apgrozījumu vairāk kā 500 m³ benzīna gadā, kā arī lielākajās esošajās degvielas uzpildes stacijās (t.i., ar apgrozījumu, kas pārsniedz 3 000 m³ gadā);

- c) variantā (b) minētajās degvielas uzpildes stacijās un degvielas uzpildes stacijās, kas atrodas dzīvojamā namu kvartālos vai zem tiem;

- d) variantā (c) minētajās degvielas uzpildes stacijās ar automatisku visa otrā posma iekārtu uzraudzību, kas liegtu pārdot benzīnu, ja iekārta nedarbojas pareizi.

1.4. Minēto variantu sīks novērtējums ir iekļauts šim priekšlikumam pievienotajā ietekmes novērtējumā. Tas būs pieejams tīmekļa vietnē ⁽¹⁾.

1.5. EESK tāpēc iesaka pieņemt šo direktīvu ar ierosinātajiem 3., 4. un 5. panta grozījumiem.

2. Vispārīgas piezīmes.

2.1. Minētā priekšlikuma mērķis ir benzīna tvaiku, kas nonāk atmosfērā, uzpildot degvielu vieglajos automobiļos degvielas uzpildes stacijās, uztveršana (t.s. “benzīna tvaiku uztveršanas otrais posms” jeb “BTU otrais posms”).

2.2. EESK pilnībā apzinās, ka benzīna sastāvā esošo gaistošo organisko savienojumu emisijas nelabvēlīgi ietekmē gaisa kvalitāti vietējā un reģionālajā līmenī (benzols un ozons), uz kuru attiecināma ir noteikti Kopienas gaisa kvalitātes standarti un mērķi. Piezemes ozons ir piesārņojums, kas šķērso valstu robežas, ka arī trešā nozīmīgākā siltumnīcefekta gāze. Benzols ir atzīts par cilvēkam kaitīgu kancerogēnu vielu. Ūdeņraži ir iedalīti vairākās kategorijās, kas viena no otras atšķiras pēc molekulārās struktūras: lineāra, cikliska utt.. Aromātiskie ogļūdeņraži ir nepiesātināti, ar ciklisku struktūru

⁽¹⁾ <http://ec.europa.eu/environment/air/transport/petrol.htm>.

; to pamatelements satur sešus oglekļa atomus. Benzols, kura formula ir C_6H_6 , ir viens no šiem atomiem. Veselības aizsardzības nolūkos Parlamenta un Komisijas noteiktā benzola robežvērtība Eiropā bija vidēji $9 \mu\text{g}/\text{m}^3$ 2006. gadā ar mērķi to samazināt līdz $5 \mu\text{g}/\text{m}^3$ 2010. gadā. Tādēļ EESK galvenokārt cenšas aizsargāt gan patērētājus, kas regulāri piepilda benzīna tvertnes degvielas uzpildes stacijās, gan arī darbiniekus, kuri tajās pastāvīgi strādā.

2.3. Benzīna tvaiku emisiju galvenais iemesls ir benzīna iztvaikošana no transportlīdzekļu degvielas tvertnēm vai tvertnes uzpildīšanas laikā. Direktīvā par benzīna kvalitāti nesēn iekļautie grozījumi, kas paredz piejaukt benzīnam lielāku daudzumu etanola, tikai palielina ar benzīna emisijām saistītās problēmas, jo etanols palielina tvaika spiedienu benzīna glabāšanas tvertnēs. Tāpēc jāatrod jauni risinājumi emisiju samazināšanai.

2.4. EESK uzstājīgi ierosina Komisijai steidzami pievērst uzmanību iespējai tehniski pārveidot transportlīdzekļus, lai novērstu benzīna tvaiku izplūdi un uztvertu šos tvaikus jau transportlīdzekļa tvertnē (šāds noteikums jau pastāv ASV) un ierosina nekaņējoties iesniegt priekšlikumus par minēto jautājumu.

2.5. EESK atbalsta arī Komisijas izvirzītos priekšlikumus, kuru mērķis ir samazināt benzīna tvaiku emisijas, uzpildot degvielu transportlīdzekļos.

2.6. EESK uzsver, ka pašreizējā prakse attiecībā uz benzīna tvaiku uztveršanu, uzpildot degvielu transportlīdzekļos, ir ļoti atšķirīga katrā dalībvalstī. Tāpēc EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu piemērot 175. pantu, lai Eiropas līmenī nodrošinātu obligātus standartus attiecībā uz benzīna tvaiku uztveršanu, uzpildot degvielu transportlīdzekļos, vienlaicīgi ļaujot dalībvalstīm noteikt augstākus standartus, ja viņas tā vēlas.

2.7. Šobrīd jau tiek īstenota Direktīva 94/63/EK par kontroli attiecībā uz gaistošu organisko savienojumu (GOS) emisiju, ko rada benzīna glabāšana un nosūtīšana no termināļiem uz degvielas uzpildes stacijām (benzīna tvaiku uztveršanas pirmais posms).

2.8. EESK uzskata, ka gaisa kvalitātes nodrošināšanas nolūkā noteikti jāīsteno benzīna tvaiku uztveršanas otrais posms.

2.9. Turklāt EESK secina, ka šis priekšlikums atbilst Kopienas Sestajai vides rīcības programmai un Lisabonas stratēģijas trim pīlāriem. Priekšlikums veicinās lielāku pieprasījumu pēc benzīna tvaiku uztveršanas otrajam posmam nepieciešamajām tehnoloģijām, ka arī to izstrādi.

3. Īpašas piezīmes.

3. pants.

Degvielas uzpildes stacijas

3.1. 1. punkts.

3.1.1. Pirmajā teikumā paskaidrot vārdu "plānotais". EESK uzskata, ka ir ļoti sarežģīti noteikt, vai jaunas degvielas uzpildes stacijas faktiskais apgrozījums būs atbilstošs plānotajam.

3.1.2. EESK vēlas iekļaut aiz pirmā teikuma šādu jaunu teikumu: "Degvielas uzpildes stacijai trīs mēnešu laikā pēc atvēršanas jādeklarē tās faktiskais apgrozījums".

3.1.3. EESK uzskata, ka visām jaunajām degvielas uzpildes stacijām, kuru jauda nepārsniedz 500 m^3 gadā, jādeklarē apgrozījuma pieaugums, ja tas pārsniedz 500 m^3 gadā. Tas jāveic ne vēlāk kā nākamā gada pirmajos trijos mēnešos pēc tā gada, kad ir pieaudzis apgrozījums. Šādā gadījumā iekārtām jābūt uzstādītām tā paša gada sešos mēnešos.

3.1.4. Otrajā teikumā aiz vārdkopas "vai pastāvīgās darba zonās" pievienot vārdkopu "neskaitot uzņēmuma telpas". Degvielas uzpildes stacijas ēkā var būt arī darba zonas, kas nepieciešamas degvielas uzpildes stacijas darbības nodrošināšanai.

3.1.5. 1. punkta jaunā redakcija ir šāda:

*Dalībvalstis nodrošina, ka jaunās degvielas uzpildes stacijas, kuru faktiskais vai plānotais apgrozījums ir lielāks par 500 m^3 gadā, tiek aprīkotas ar benzīna tvaiku uztveršanas otrā posma sistēmām. **Degvielas uzpildes stacijai trijos mēnešos pēc atvēršanas jādeklarē tās faktiskais apgrozījums. Visām jaunajām degvielas uzpildes stacijām, kuru jauda nepārsniedz 500 m^3 gadā, jādeklarē apgrozījuma pieaugums, ja tas pārsniedz 500 m^3 gadā. Tas jāveic ne vēlāk kā nākamā gada pirmajos trijos mēnešos pēc tā gada, kad ir pieaudzis apgrozījums. Šādā gadījumā iekārtām jābūt uzstādītām tā paša gada sešos mēnešos.** Tomēr visām jaunajām degvielas uzpildes stacijām, kuras atrodas dzīvojamā namu kvartālos vai pastāvīgās darba zonās, **neskaitot uzņēmuma telpas**, ir jābūt aprīkotām ar benzīna tvaiku uztveršanas otrā posma sistēmām neatkarīgi no to faktiskā vai plānotā apgrozījuma.*

3.2. 2. punkts.

3.2.1. EESK uzskata, ka jāpaskaidro jēdziens "rekonstrukcija". Tā uzskata, ka vārdu "rekonstrukcija" jāattiecina uz nozīmīgām pārmaiņām, piemēram, degvielas piegādes un uzpildes apgrozījuma pieaugumu par vismaz 20 % salīdzinājumā ar sākotnējo apgrozījumu vai pāreju no uzraudzītas pašapkalpošanās sistēmas uz pašapkalpošanās sistēmu bez uzraudzības.

3.2.2. EESK pieprasa, lai par rekonstrukciju, proti, nozīmīgām pārmaiņām, neuzskatītu degvielas uzpildes stacijas nosaukuma maiņu, pāreju no tradicionālas sistēmas uz uzraudzītu pašapkalpošanās sistēmu, iekārtu pielāgošanu spēkā esošajiem tiesību aktiem.

3.2.3. 2. punkta jaunā redakcija ir šāda:

Dalībvalstis nodrošina, ka esošās degvielas uzpildes stacijas, kuru apgrozījums ir lielāks par 500 m³ gadā un kurās tiek veikta rekonstrukcija, rekonstrukcijas laikā tiek aprīkotas ar benzīna tvaiku uztveršanas otrā posma sistēmām. **Vārdu "rekonstrukcija" jāattiecina uz nozīmīgām pārmaiņām, piemēram, degvielas piegādes un uzpildes apgrozījuma pieaugumu par vismaz 20 % salīdzinājumā ar sākotnējo apgrozījumu vai pāreju no uzraudzītas pašapkalpošanās sistēmas uz pašapkalpošanās sistēmu bez uzraudzības. Toties par rekonstrukciju, proti, nozīmīgām pārmaiņām, nevar uzskatīt degvielas uzpildes stacijas nosaukuma maiņu, pāreju no tradicionālas sistēmas uz uzraudzītu pašapkalpošanās sistēmu, iekārtu pielāgošanu spēkā esošajiem tiesību aktiem.**

3.3. 3. punkts.

3.3.1. EESK iesaka papildināt punktu ar šādu teikumu: "Visām degvielas uzpildes stacijām, kuru apgrozījums ir mazāks par 3 000 m³ gadā, jādeklarē apgrozījuma pieaugums, ja tas pārsniedz 3 000 m³ kalendārā gada laikā." Šajā gadījumā iekārtām jābūt uzstādītām tā paša gada sešos mēnešos.

3.3.2. 3. punkta jaunā redakcija ir šāda:

Dalībvalstis nodrošina, ka tās esošās degvielas uzpildes stacijas, kuru apgrozījums ir lielāks par 3 000 m³ gadā, tiek aprīkotas ar benzīna tvaiku uztveršanas otrā posma sistēmām ne vēlāk kā līdz 2020. gada 31. decembrim. **Visām degvielas uzpildes stacijām, kuru apgrozījums ir mazāks par 3 000 m³ gadā, jādeklarē apgrozījuma pieaugums, ja tas pārsniedz 3 000 m³ kalendārā gada laikā. Šajā gadījumā iekārtām jābūt uzstādītām tā paša gada sešos mēnešos.**

4. pants.

Benzīna tvaiku uztveršanas minimālais pieļaujamais līmenis

3.4. 1. punkts.

3.4.1. EESK ierosina aizstāt 85 % ar 90 %. Vairākas valstis jau ir noteikušas šādu līmeni.

3.4.2. 1. punkta jaunā redakcija ir šāda:

Dalībvalstis nodrošina, ka benzīna tvaiku uztveršanas otrā posma sistēmu ogļūdeņražu uztveršanas efektivitāte ir **85 90 %** vai augstāka.

3.5. Jauns punkts.

3.5.1. EESK ierosina paskaidrot terminu "otrā posma benzīna tvaiku uztveršanas iekārtas".

5. pants.

Regulāra inspekcija un atbilstība

3.6. 1. punkts.

3.6.1. EESK uzskata, ka degvielas uzpildes stacijās ar automātiskām monitoringa sistēmām ikgadējā pārbaude ir nepieciešama galvenokārt tāpēc, ka tajās nav cilvēku, kas varētu konstatēt darbības traucējumus.

3.6.2. 1. punkta jaunā redakcija ir šāda:

Gadījumos, kad ir uzstādītas automātiskas monitoringa sistēmas, dalībvalstis nodrošina, ka ogļūdeņražu uztveršanas efektivitāte tiek noteikta vismaz reizi trīs gados.

3.7. 2. punkts.

3.7.1. EESK ierosina svītrot pirmo teikumu.

3.7.2. Otrajā teikumā tā iesaka aizstāt vārdkopu "un automātisku benzīna plūsmas pārtraukšanu no bojātās degvielas uzpildes ierīces, ja 7 dienu laikā tās defekti netiek novērsti" ar vārdkopu "benzīna tvaiku uztveršanas otrā posma sistēmas darbības traucējumu signāls rada degvielas padeves pārtraukšanu, ja defekti netiek novērsti 72 stundu laikā".

3.7.3. Paredzētais 7 dienu termiņš ir pārāk garš. Šis noteikums attiecas arī uz degvielas uzpildes stacijām, kurās nodrošināta uzraudzība.

3.7.4. 2. punkta jaunā redakcija ir šāda:

Gadījumos, kad ir uzstādītas automātiskas monitoringa sistēmas, dalībvalstis nodrošina, ka ogļūdeņražu uztveršanas efektivitāte tiek noteikta vismaz reizi trīs gados. Automātiskajām monitoringa sistēmām jābūt ar benzīna tvaiku uztveršanas otrā posma sistēmas un pašas monitoringa sistēmas darbības atteicu automātisku detektēšanu, un degvielas uzpildes stacijas operatora darbības kļūdu indikāciju un automātisku benzīna plūsmas pārtraukšanu no bojātās degvielas uzpildes ierīces, ja 7 dienu laikā tās defekti netiek novērsti. Benzīna tvaiku uztveršanas otrā posma sistēmas darbības traucējumu signāls rada degvielas padeves pārtraukšanu, ja defekti netiek novērsti 72 stundu laikā.

Briselē, 2009.gada 13. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par ēku energoefektivitāti” (pārstrādāta redakcija)

COM(2008) 780 galīgā redakcija/2 ⁽¹⁾ – 2008/0223 (COD)

(2009/C 277/15)

Ziņotājs — ŠIUPSĪNSKAS KGS

Padome 2009. gada 27. janvārī saskaņā ar EK Līguma 95. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par ēku energoefektivitāti” (pārstrādāta redakcija)

COM(2008) 780 galīgā redakcija/2 – 2008/0223 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 15. aprīlī. Ziņotājs — Šiupsīnskas kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 453. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 13. un 14. maijā (14. maija sēdē), ar 147 balsīm par, 1 balsi pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ieteikumi.

1.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas ierosinātos direktīvas par ēku energoefektivitāti (ĒEED) uzlabojumus, tomēr izsaka arī dažus iebildumus. Direktīvā jāietver nosacījums par to, ka renovācijas gaitā jāpaaugstina ēku energoefektivitāte, lai ne tikai samazinātu enerģijas patēriņu, bet arī pazeminātu enerģijas izmaksas.

1.2. Atbilstoši ES izvirzītajiem politiskajiem mērķiem dalībvalstīm jānodrošina, lai, veicot renovācijas darbus ēku energoefektivitātes palielināšanai, samazinātos ne tikai enerģijas patēriņš, bet arī enerģijas izmaksas.

1.3. Saskaņā ar izskatāmo direktīvu pieņemtajos valstu tiesību aktos jāņem vērā ēku arhitektoniskās un ar būvniecību saistītās īpatnības, tas ir, ēku apkure, dzesēšana, vēdināšana, apgaismojums, mehāniskas ierīces (piemēram, lifti), karstā un aukstā ūdens nodrošināšana, kā arī notekūdeņu novadīšanai vajadzīgais enerģijas daudzums.

1.4. EESK atbalsta ieteikumu pirms būvniecības darbu uzsākšanas pārbaudīt, vai ir tehniski iespējamas šādas darbības:

— siltuma un elektroenerģijas ieguve no atjaunīgiem energoresursiem;

— koģenerācijas (elektroenerģija–siltums) un, iespējams, arī triģenerācijas (elektroenerģija–siltums–dzesēšana) izmantošana;

— centralizēta apkure un dzesēšana;

— siltumsūkņu izmantošana;

— zemes siltuma zonžu un zemes siltuma kolektoru izmantošana.

1.5. EESK uzskata, ka ir svarīgi, lai dalībvalstis pastiprināti un aktīvi censtos uzlabot profesionālo apmācību būvniecības jomā, ievērojot ilgtspējīgas būvniecības un atjaunīgu energoresursu izmantošanas aspektu.

1.6. Komiteja sevišķi atzinīgi vērtē to, ka direktīvas priekšlikumā uzsvērtā publiskā sektora īpašā nozīme visas būvniecības nozares attīstībā.

1.7. Dalībvalstīm un vietējām iestādēm izteikts aicinājums ar enerģijas pakalpojumu sniegšanas uzņēmumu (ESCO) palīdzību aktīvāk un efektīvāk izmantot Eiropas Investīciju bankas līdzekļus “trešo personu līdzfinansējuma” ⁽²⁾ sekmēšanai.

1.8. Pēc noteiktiem laika intervāliem būtu jāveic atkārtota apkures, vēdināšanas un kondicionēšanas iekārtu inspekcija atbilstoši valstu noteikumiem un ņemot vērā ar šādu inspekciju saistītās izmaksas. Inspekcijas ziņojumos kopā ar ieteikumiem par uzlabojumu iespējām būtu jāiekļauj arī prasības iekārtu ekspluatācijas drošības jomā.

1.9. Direktīvas pārstrādātajā redakcijā dalībvalstīm arī izteikts aicinājums noteikt un piemērot sankcijas un naudas sodu. EESK uzskata, ka šajā ziņā būtu jāizšķir, vai pārkāpējs ir publiska vai privāta persona, un sankciju apmērs vai sodanaudas lielums jānosaka atbilstoši subsidiaritātes principam. Ja Kopienas tiesību neievērošana uzskatāma par pārkāpumu, tas būtu jāatzīst par pārkāpumu arī visas Kopienas līmenī un jāiekļauj direktīvā.

⁽¹⁾ Galīgās redakcijas labojums neattiecas uz latviešu valodas teksta versiju.

⁽²⁾ Skat. Direktīvu 93/76/EEK, OV C 237, 22.9.1993., 28.–30. lpp.

1.10. EESK uzskata, ka dalībvalstīm būtu jāsniedz to iedzīvotājiem tehnisks atbalsts dzīvojamo telpu atjaunošanas darbos.

1.11. Visām jaunajām ES dalībvalstīm ir raksturīgi lieli dzīvojamie rajoni ar vienota tipa daudzdzīvokļu blokmājām, un šādu māju dzīvokļu īpašnieku sabiedrībām būtu problemātiski izsniegt energosertifikātus visām tipveida daudzdzīvokļu blokmājām. Izsniedzot energosertifikātus uz novērtējuma ⁽³⁾, kas sagatavots citai līdzīgas uzbūves daudzstāvu mājai, pamata, varētu ietaupīt renovācijas darbu izmaksas un mazināt birokrātisko slogu.

1.12. Turklāt pašvaldība kā centralizēta struktūra varētu atsevišķu tipveida daudzstāvu māju iedzīvotājiem piedāvāt risinājumus tādos jautājumos kā renovācijas darbu finansējums, būvniecības līgumi, uzturēšana, energosertifikātu izsniegšana u.c.

1.13. EESK uzskata, ka ar direktīvas pārstrādātās redakcijas palīdzību salīdzinoši īsā laikā varēs sekmēt CO₂ emisiju samazināšanos un panākt arī labvēlīgu sociālo ietekmi, šiem mērķiem izmantojot, piemēram:

- enerģijas pieprasījuma samazināšanu;
- nelabvēlīgākā stāvoklī esošo ģimeņu dzīves līmeņa uzlabošanu;
- cilvēku, kam ilgstoši nav darba, nodarbināšanu.

1.14. EESK iesaka pilnībā saskaņot logu rāmju un būvmateriālu jaunus marķējuma noteikumus ar direktīvas par ēku energoefektivitāti noteikumiem.

1.15. EESK uzskata, ka gadījumā, ja tiek nojauktas tās tipveida daudzstāvu ēkas, kuru enerģētiskā atjaunošana vairs nav iespējama, attiecīgajām iestādēm būtu jāsaazinās ar ieinteresētajām personām un jāpiedāvā iedzīvotājiem jaunas izmitināšanas iespējas. Būtībā jebkura ar direktīvas īstenošanu saistīta pasākuma apjoma noteikšanā būtu jānosaka pienākums apsprieties ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un valstīs, kurās izveidotas ekonomikas un sociālo lietu padomes, vismaz sistemātiski jāapspriežas ar tām ⁽⁴⁾.

⁽³⁾ 10. panta 5. punkta b) apakšpunkta (pārstrādātā redakcija) noteikumu papildinājums.

⁽⁴⁾ Tas sekmētu Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 1. panta (cilvēka cieņa) un 34. panta 3. punkta (palīdzība mājokļa jomā) ievērošanu.

2. Ievads.

2.1. EESK jau ir izstrādājusi vairākus svarīgus atzinumus par CO₂ emisiju samazināšanu un par energotaupības pasākumiem atbilstīgi ES kopējai politikai, kā arī par ēku energoefektivitāti un aprikojumu. Pateicoties ES tiesiskā regulējuma prasībām, jaunceltņēs ir sasniegti reāli panākumi, ko galvenokārt izjūt patērētāji, un kas vienlaicīgi ir izdevīgi arī visai valstij. Šeit jānorāda, piemēram, uz atzinumiem TEN/227, 263, 283, 274, 286, 309, 269, 299, 311, 332 un 341 ⁽⁵⁾.

2.2. Pēc pievienošanās ES 12 jaunās dalībvalstis attiecīgos tiesību aktus praktiski sāka ieviest ievērojami vēlāk, tādēļ šīs valstis energoefektīvu ēku jomā atpaliek no vecajām dalībvalstīm, un dzīvojamās un administratīvās ēkas nebūt neatbilst direktīvā noteiktajiem minimālajiem standartiem.

2.3. Par pašu izskatāmo direktīvu EESK savu viedokli jau ir paudusi 2001. gada 17. oktobra atzinumā ⁽⁶⁾. Tādēļ šajā atzinumā Komiteja pievērsusies tikai priekšlikuma par Direktīvu 2002/91/EK (COM(2008) 780 galīgā redakcija) pārstrādātajai redakcijai, un tajā paredzēts īpaši uzsvērt jauno dalībvalstu īpatnības saistībā ar minētajā direktīvā izskatītajiem aspektiem.

2.4. Jāizsaka gandarījums, ka ES politikas mērķos ir iekļauts arī iedzīvotāju augstāks dzīves komforts un viņu izmaksu par patērēto enerģiju samazinājums.

2.5. Spēkā esošajā direktīvā jau izskatīti šādi jautājumi:

- jaunu ēku un jau uzbūvētu, bet renovējamu ēku energoefektivitātes aprēķināšanas metode;
- energoefektivitātes minimālo prasību noteikšana;
- energosertifikātu izsniegšana;
- apkures katlu un apkures sistēmu inspekcija;
- gaisa kondicionēšanas sistēmu inspekcija.

2.6. Pārstrādātajā redakcijā pēc ieinteresēto personu uzklāšanās izklāstīts, kādā veidā un kādus uzlabojumus varētu panākt ar mērķtiecīgu rīcību.

⁽⁵⁾ TEN specializētās nodaļas brošūra "What Energy Policy for Europe? Key points of recent EESC opinions" (Kādai jābūt Eiropas enerģētikas politikai? EESK neseno pieņemto atzinumu svarīgākie aspekti), kā arī citi EESK avoti.

⁽⁶⁾ "Ēku energoprofils", OV C 36, 8.2.2002., 20. lpp.

3. Vispārīgas piezīmes.

3.1. Ēku sektors (dzīvojamās un komerciālās ēkas) rada 40 % no ES kopējā enerģijas galapatēriņa un oglekļa dioksīda emisijām. Šajā sektorā saražo aptuveni 9 % no kopējā IKP (apmēram 1 300 miljardi *euro*) un tas nodrošina aptuveni 7–8 % ("Ietekmes novērtējuma kopsavilkums") no visām ES darbavietām (saskaņā ar *Eurostat* datiem apmēram 15–18 miljoni nodarbināto no kopumā 225,3 miljoniem nodarbināto). Publiskajām struktūrām pieder 40 % ēku, un 74 % ēku platība nepārsniedz 1 000 m².

3.2. Mūsdienīgu sabiedrība aizvien lielāku uzmanību velta:

- vides aizsardzības jautājumiem;
- patērētāju veselībai (piemēram, gaisa kvalitāte telpās, piekļuves iespējas vecākiem cilvēkiem);
- dzīvošanas komfortam;
- elektroierīču un apkures iekārtu efektivitātei. Šo jomu regulē virkne noteikumu, kas bieži vien ir pretrunīgi (7).

3.3. Pilsoniskajai sabiedrībai būtu ilgtermiņa perspektīvā jāvērtē direktīvas saimnieciskā iedarbība, kā arī no konkrētā reģionā dzīvojošu dažādu ieinteresēto pušu un atšķirīgu sabiedrības slāņu viedokļa jāizskata priekšlikumu piemērotība un paredzamā ietekme.

3.4. Energosertifikātu izsniegšana ēkām nav tikai līdzeklis, lai ēku varētu ierindot noteiktā energoefektivitātes klasē, tā var kļūt arī par impulsu jaunu plānošanas risinājumu meklējumos.

3.5. Ņemot vērā vajadzīgos klimata aizsardzības pasākumus, būvniecības nozarei ir liels potenciāls nodarbinātības jomā.

3.5.1. Pamatojoties uz Direktīvu 2002/91/EK un priekšlikumu par tās pārstrādāto redakciju, gadā varētu radīt vidēji 60 000 jaunu darbavietu 15 "vecajās" dalībvalstīs un aptuveni 90 000 darbavietu 12 "jaunajās" dalībvalstīs.

3.5.2. Ieviešot pasākumus augstas energokvalitātes nodrošināšanai (ēkas ar ikgadējo enerģijas patēriņu līdz 50 kWh/m²), ES katru gadu varētu izveidot 1 000 000 jaunu darbavietu (8) (tas ir apmēram 10 % nodarbināto šajā nozarē).

3.5.3. Pašlaik pārāk mazam skaitam ēku sektora darbinieku ir nepieciešamās zināšanas tādās tehnoloģiju jomās, kas ļautu sasniegt augsta līmeņa energoefektivitāti. Direktīvā izteikts priekšlikums ar profesionālās apmācības pasākumiem paaugstināt to strādājošo kvalifikāciju, ko var nodarbināt ilgtspējīgu ēku nozarē.

3.6. Sevišķi svarīga mums ir tieši nākotnes perspektīva, jo atzinuma *INT/415* (9) 3.4. punktā EESK ir izteikusi uz visiem tiesību aktiem attiecināmu viedokli, saskaņā ar kuru tiesību aktiem jābūt saprotamiem, pieejamiem, pieņemamiem un izpildāmiem. Runājot par direktīvas tehniskajiem aspektiem, var pievienot arī tādus kritērijus kā savlaicīgums, praktiskas izpildes iespējas un īstenojamība.

3.7. Atzinuma *TEN/299* (10) 2.1.3. punktā norādīts, ka ar standarta aprīkojumu iekārtotos dzīvokļos vidējais tikai apkurei vien izlietotais enerģijas patēriņš ir 180 kWh/m² gadā. Saskaņā ar ziņotājam un ekspertiem pieejamajiem datiem gada vidējais patēriņš par apkuri Baltijas valstu tipveida dzīvokļos un aptuveni tikpat vecos kaimiņvalstu dzīvokļos sasniedz aptuveni 150 kWh/m². Piemēri renovētās ēkās, kurās ir veikta siltumizolācija, apliecina, ka nemainīgos klimatiskajos apstākļos enerģijas patēriņu var samazināt apmēram uz pusi.

3.8. Uz atbilstošiem Kopenas noteikumiem, kas attiecināmi uz pašreizējo stāvokli ES, norādīts atzinuma *TEN/299* (10) 3.1. punktā.

3.9. Vides ĢD un Uzņēmējdarbības un rūpniecības ĢD pašlaik izstrādā svarīgus tiesību aktus par tādu būvniecībā izmantojamu elementu marķējumu, ar kuru palīdzību var samazināt enerģijas patēriņu pat tad, ja tie paši neražo enerģiju (logi, sienas, būvniecības komponentos integrētas mājsaimniecības tehniskās sistēmas).

3.10. Spēkā esošo noteikumu jauna redakcija vai pārstrādāšana var ievērojami veicināt ēku enerģijas patēriņa samazināšanu.

4. Īpašas piezīmes.

4.1. Direktīvas pārstrādātajā redakcijā paredzētas šādas būtiskas izmaiņas:

- paplašināta direktīvas piemērošanas joma. Energosertifikāti būs obligāti visām ēkām. Jāatzīmē, ka 74 % no visām ES ēkām kopējā lietderīgā platība nepārsniedz 1 000 m²;
- aktīvāka energosertifikātu izsniegšana un veicināšana publiskajā sektorā;

(7) "Vadošā tirgus iniciatīva Eiropai", COM(2007) 860.

(8) Vides ģenerāldirekcijas pētījums (Sociālās attīstības aģentūra).

(9) "Proaktīva tiesiskā pieeja", OV C 175, 28.7.2009., 26. lpp.

(10) "Ēku energoefektivitāte — galapatērētāju ieguldījums", OV C 162, 25.6.2008., 62. lpp.

- ekspertu, kas izsniedz energosertifikātus, lomas stiprināšana;
- dalībvalstīm jāievieš konkrēti jauni pasākumi, lai radītu izdevīgākus noteikumus energoefektivitātes paaugstināšanas ieguldījumiem paredzētā finansējuma piešķiršanai;
- vairāk uzmanības ar kondicionēšanas iekārtām saistītajām problēmām;
- Eiropas Standartizācijas komitejas (CEN) energoefektivitātes normu regulāra atjaunošana.

4.2. Direktīvas 6. apsvērumā minētais par kopējo enerģijas patēriņu atbildīgais ēku īpatsvars valstīs ar aukstu klimatu ir ievērojami augstāks, un tādēļ ierosināts direktīvas pārstrādātās redakcijas apsvērumos (8.) pienācīgi ņemt vērā klimatiskos un vietējos apstākļus, īpaši piešķirot investīcijas.

4.3. Lai arī EESK atzinīgi vērtē 10. pantā iekļautos noteikumus, saskaņā ar kuriem ēku kompleksos ar kopīgu apkures sistēmu energosertifikātu var izsniegt visai ēkai, pamatojoties uz vienu kopīgu energosertifikātu vai arī uz novērtējumu, kas veikts līdzīgā dzīvoklī tajā pašā ēku kompleksā, tomēr ES valstis varētu vēl vairāk vienkāršot energosertifikātu izsniegšanas procedūru tipveida dzīvojamām ēkām.

4.4. Dzīvokļi kļūst turpmākiem īpašniekiem vai īrniekiem pievilcīgāki, ja sertifikātos saskaņā ar 10. panta noteikumiem (brīvprātīgi vai obligāti) iekļautā informācija ir uzticama. EESK uzskata, ka pieņemams un ieteicams ir "variantā B 1" ierosinātais priekšlikuma izlases kārtībā veikt sertifikātu pārbaudi, lai tādējādi nodrošinātu šo sertifikātu uzticamību, tomēr tas nedrīkstētu būt iemesls 22. pantā paredzēto sankciju noteikšanai. Vēlams, lai dzīvojamām mājām paredzētais jaunais energosertifikāts kļūtu par dokumentu, kas nodrošina ilgtermiņa energokvalitāti. Jaunu uzstādītu apkures iekārtu sertifikāti būtu jāizsniedz neatkarīgam ekspertam (16. pants) kopā ar montieri.

4.5. EESK atzinīgi vērtē direktīvā noteiktās robežvērtības — lietderīgā nominālā jauda 20 kW apmērā apkures iekārtām (13. pants) un 12 kW apmērā kondicionēšanas iekārtām (14. pants). Atkarībā no tā, vai izmantots izrakteņu kurināmais vai atjaunīgi energoresursi, ES dalībvalstis to reģionos varētu noteikt atšķirīgas robežvērtības un dažādus apkures sistēmu inspekcijas intervālus. Inspekcijas ziņojumu kvalitāte būtu jāpārbauda izlases kārtībā atbilstoši 17. panta noteikumiem, tomēr nav skaidrs, vai eksperta ieteikumi par sistēmas uzlabojumiem būs saistoši, vai arī tos varēs neievērot, kā arī, vai "finansiālās sekas" saskaņā ar 19. panta noteikumiem tiks uzskatītas par sankcijām. Valstu tiesību aktos būtu jāparedz, ka inspektoriem jābūt tiesībām iekļūt privātīpašumā, lai viņi varētu veikt apkures iekārtu inspekciju.

4.6. Ražotāja tirgū laista apkures katla energoefektivitāti saskaņā ar standarta prasībām sertificē specializētā laboratorijā un par to izdara atzīmi uz apkures katla etiķetes. Tādā veidā var izvairīties no maldinošas reklāmas un garantēt kvalitāti. Ieteikums arī vēlāk ekspluatācijas laikā veikt apkures katla regulāru vai brīvprātīgu pārbaudi veicinātu īpašnieka vēlmi rūpēties par apkures katla efektīvu pielietojumu, cenšoties pilnībā izmantot tā tehniskās iespējas.

4.7. Visu direktīvas pārstrādātajā redakcijā iekļauto noteikumu salīdzinājums ļauj izdarīt secinājumu, ka tie visi ir vērā ņemami, lietderīgi un ka ierosinātie veidi ēku energoefektivitātes paaugstināšanai nav pretrunīgi un ir īstenojami vienlaicīgi.

4.8. Ir vajadzīgi ES līmeņa orientējoši enerģijas patēriņa rādītāji, kā arī direktīvas 5. pantam un "variantam D" (ietekmes novērtējuma kopsavilkums) atbilstoša metode, jo šobrīd dažādās valstīs iegūtie ikgadējie patēriņa rādītāji (kWh/m²) klimata īpatnību dēļ ir ļoti grūti salīdzināmi. Izmantojot reģionālus orientējošos rādītājus, jābūt iespējai atsevišķi noteikt enerģijas patēriņu par apkuri un par dzesēšanu. Būtu lietderīgi orientējošos rādītājus noteikt nevis pēc vidējās ārējās gaisa temperatūras, bet gan pēc dienu skaita, kad temperatūra konkrētajā dalībvalstī ir tik zema, lai būtu vajadzīga apkure, un attiecīgi tik augsta, lai būtu vajadzīga dzesēšana (*heating degree-days, cooling degree-days*), jo šāds kritērijs labāk nekā vidējā ārējā gaisa temperatūra atspoguļo klimata ietekmi uz enerģijas patēriņu.

4.9. Pašsaprotams, ka pamata parametriem (nevis konkrētām to skaitliskajām vērtībām) energoefektivitātes aprēķināšanai jābūt vienādiem visās ES dalībvalstīs, turklāt jāizmanto vienota aprēķināšanas metode. Tomēr, izmantojot šāda veida aprēķinus, būtībā nebūs nosakāms konkrētās valsts energoefektivitātes līmenis; joprojām nebūs skaidrs, vai ir vai nav sasniegts izmaksu ziņā vispiemērotākais līmenis, jo to ietekmē daudzi citi (no klimata neatkarīgi) brīvās tirgus ekonomikas rādītāji.

4.10. Visvairāk redzami un izjūtami ir to ēku atjaunošanas rezultāti, kuru energoefektivitātes rādītāji saskaņā ar 4. pantu (un "variantu D 3") ir novecojuši, provizorisks vai ļoti slikti. Tomēr ēkas ar būtiskākajiem trūkumiem parasti ir arī vecas un nolietotas. Nav rentabli ar valsts līdzekļiem atbalstīt šādu ēku renovāciju, ja ieguldīto līdzekļu amortizācijas ilgums nepārprotami pārsniedz ēkas paredzamo lietošanas ilgumu. Šādai rīcībai, veicot renovāciju, būtu nelabvēlīga ietekme. Vērtējot ēkas ar būtiskākajiem trūkumiem, būtu ļoti rūpīgi jāapsver, kuras no šīm ēkām būtu lietderīgi renovēt.

4.11. Tā kā nav tādu ēku, kuru emisiju apjoms ir vienāds ar nulli (9. pants), pārlieku stingri pasākumi nebūtu vēlama. EESK arī uzskata, ka vajadzīga elastīgāka rīcība un dalībvalstīm jāatstāj rīcības brīvība, izvēloties tām vispiemērotākos risinājumus. Nullas emisiju līmenis būtu jāuztver tikai kā nākotnē vēlamais ideāls.

4.12. Šobrīd šajā sakarā jānorāda uz tā dēvētajām “pasīvajām ēkām”, kuru apkurei vajadzīgās enerģijas patēriņš nav lielāks par 15 kWh/m², un uz A kategorijas ēkām, kuru apkurei vajadzīgās enerģijas patēriņš nav lielāks par 30 kWh/m².

5. Secinājumi.

5.1. Saskaņā ar ietekmes novērtējuma secinājumos pausto viedokli pārstrādātā direktīva nodrošina labas iespējas enerģijas ietaupījumiem, un EESK nešaubās, ka ar direktīvas piemērošanas jomas paplašināšanu izdosies pilnībā izmantot ēku energotaupības potenciālu.

5.2. EESK uzskata, ka pārstrādātajā direktīvā izvirzītais mērķis un finansiālā ietekme, kas panākama ar ikgadējiem ieguldījumiem 8 miljardu *euro* apmērā, ir grūti īstenojama, jo aplūkojot stāvokli tikai jaunajās dalībvalstīs, ir skaidrs, ka nepieciešamie renovācijas darbi ir ievērojami apjomīgāki. Renovācijas darbu izmaksas un apjomu ietekmē noteikti faktori, kas nav atkarīgi no direktīvas noteikumiem.

5.3. Vajadzīgos renovācijas darbus un to apjomu Lietuvā raksturo šādi skaitļi — Lietuvā ir aptuveni 40 000 vecu un energoefektivitātes izpratnē neekonomisku ēku. Pašlaik aptuveni 600 ēkās ir veikti dažādi uzlabojumi maksas par patērēto enerģiju samazināšanai (galvenokārt logu nomaiņa), un apmēram 60 ēkas ir visaptveroši atjaunotas. Lai arī dažādos avotos atrodamā informācija ir atšķirīga, visi avoti apliecina, ka faktiski paveiktais būtiski atpaliek no ielānotā. Saglabājot šādu tempu, renovācijas darbi ilgs vairāk nekā 100 gadus, it sevišķi ņemot vērā to, ka renovācijas darbi atbilstoši spēkā esošajai direktīvai vēl pat nav uzsākti.

5.4. Finansiāli aspekti. Raksturīgs piemērs: saskaņā ar uzņēmuma “*Vilniaus energija*”, kas centralizēti piegādā siltumu Lietuvas galvaspilsētai Viļņai, sniegto informāciju 60 m² liela dzīvokļa apkurei un apgādei ar silto ūdeni gada laikā jāpatērē aptuveni 200 kWh/m², no kuriem aptuveni 140 kWh/m² — apkurei ⁽¹¹⁾. Veicot ēkas siltumizolāciju un ietaupot 50 % siltumenerģijas, iedzīvotāji gada laikā ietaupītu 5,07 *euro* par kvadrātmetru vai attiecīgi 304,20 *euro*, pieņemot, ka cena ir 0,072 *euro* par kWh. Saskaņā ar Viļņas pašvaldības sniegtajiem datiem vienas daudzdzīvokļu mājas visaptveroša atjaunošana izmaksā aptuveni 165 *euro* par kvadrātmetru ⁽¹²⁾. Pieņemot, ka renovācijai izsniegto aizdevumu

atmaksas termiņš ir 20 gadi, mājas iemītniekiem ik mēnesi būtu jāmaksā vismaz 41,30 *euro*. Aptauju rezultāti liecina, ka tam piekristu tikai 5 % iedzīvotāju.

Publiskajām iestādēm nav iespēju ar savu līdzfinansējumu piedalīties ēku siltumizolācijas darbu veikšanā; kopš daudzdzīvokļu māju modernizācijas programmas pieņemšanas 2004. gadā līdz 2008. gada novembrim šim mērķim ir piešķirti 37,3 miljoni *euro*, kas ir 0,5 % no gada budžeta ⁽¹³⁾. Tādēļ iecerēts, ka direktīvas pārstrādātās redakcijas pieņemšana Eiropas Parlamentā atbilstoši Parlamenta deputātes *Silvia-Adriana Țicău* (RO) iesniegtajam priekšlikumam varētu dot jaunu stimulu renovācijas procesam, pateicoties struktūrfondu līdzekļu labākai pārdalei.

5.5. Psiholoģiski un juridiski aspekti. Enerģijas patēriņa izmaksu ievērojamu samazinājumu var panākt tikai ar siltumizolācijas palīdzību, taču tās amortizācijas laiks sasniedz vairākas desmitgades. Cilvēka paredzamā dzīves ilguma kontekstā tas ir ilgs laika posms. Jauni cilvēki nezina, kur viņi dzīvos pēc 20 gadiem, savukārt gandrīz 60 gadu vecumu sasnieguši cilvēki šaubās, vai viņi pēc 20 gadiem vispār vēl dzīvos, līdz ar to šīs abas iedzīvotāju grupas (tātad 20 % no kopējā iedzīvotāju skaita ⁽¹⁴⁾) renovācijā nav ieinteresētas. Vēl viena grupa ir maznodrošinātie iedzīvotāji, kuri saņem piemaksas apkures izdevumu apmaksai. Šajā gadījumā nevar piekrist argumentam, ka renovācija paaugstina dzīvojamās platības vērtību. Ja ēka ir novecojusi un tiek nojaukta, dzīvokļa īpašnieks zaudē pajumti un bieži vien arī tiesības uz zemes gabalu, uz kura bija uzbūvēta ēka, ja vien dzīvokļa īpašnieks minēto zemes gabalu nav iepriekš iegādājies. Šo situāciju uzlabo direktīvas pārstrādātās redakcijas 19. panta noteikumi, paredzot pat pasākumus īpašnieku un īrnieku informēšanai ar Kopienas programmās noteiktu informatīvu kampaņu palīdzību.

5.6. Apkures sistēmu atjaunošanu neveicina patērētāju vidū izplatītais viedoklis, ka renovācijas gadījumā dzīvokļu īpašniekiem jāuzņemas ilgtermiņa kredītsaistības, kuras, pasliktinoties ekonomikas stāvoklim, iespējams, nevarēs izpildīt, savukārt uzņēmumu, kas piegādā enerģiju renovētai ēkai, ieņēmumi paliek nemainīgi vai pat palielinās, jo nelikumīgas lobēšanas vai korupcijas ietekmē tiek pielāgoti tarifi. Tas, ka šāds viedoklis ir nostiprinājies, daļēji izskaidrojams ar to, ka centralizētās siltumapgādes, ko parasti izmanto ES jaunajās dalībvalstīs, nodrošinātāji cenšas gūt nesamērīgu peļņu apstākļos, kad samazinās siltuma patēriņš, un tāpēc paaugstina cenas par siltumu visiem, ieskaitot arī renovēto māju iedzīvotājus. Visumā tā ir grūti atrisināma problēma. Patērētāju bažas varētu kļiedēt ar tehniskiem un administratīviem pasākumiem, pēc direktīvas pārstrādātās un paplašinātās redakcijas ieviešanas atbilstoši noteikumiem izsniedzot energoefektivitātes sertifikātus aprīkojumam, tādējādi uzlabojot norēķinu sistēmu un saskaņā ar 22. pantu nosakot soda sankcijas par pārkāpumiem.

⁽¹¹⁾ K. Nėnius, Viļņas pašvaldības programma “Atjaunosim mūsu dzīvojamās mājas un pilsētu” (lietuviešu valodā), http://www.krea.lt/uploads/Busto_progr_bendrijos_EAIP.ppt#22.

⁽¹²⁾ E. Levandraitytė, “Jāīsteno stingrās rokas politika”, (*Statyba ir architektūra* — periodiskais izdevums par būvniecības un arhitektūras jautājumiem lietuviešu valodā), 2008/12, 26.–29. lpp.

⁽¹³⁾ V. Martinaitis, “Enerģijas patēriņš Lietuvas daudzdzīvokļu mājās un Lietuvas tautsaimniecības uzdevumi” (lietuviešu valodā), 22.10.2008., materiāli no semināra par tematu “Dārgākā apkures sezona”.

⁽¹⁴⁾ Statistikas pārvalde, Viļņas pilsētas iedzīvotāji un dzīvojamā platība (lietuviešu valodā) http://www.stat.gov.lt/uploads/docs/Vilniaus_saviv.pdf.

5.7. Veicot liela apjoma renovācijas darbus, ēkās izdosies panākt siltumenerģijas ietaupījumus, tomēr prognozes par CO₂ emisiju samazināšanos varētu arī nepiepildīties. Iegūstot siltumenerģiju no koģenerācijas iekārtām, tiek izmantots elektrības ražošanas procesā iegūtais pārpalikušais siltums. Samazinot siltuma patēriņu, daļu no neizmantotā pārpalikušā siltuma var izmantot jaunceltņu apkurei, tādā veidā mazinot oglekļa dioksīda emisijas.

5.8. Bez valsts garantijām, atbalsta un perspektīvām patērētāju noskaņojums ir pesimistisks. Turklāt ne ar spēkā esošo, ne pārstrādāto direktīvu nav attaisnotas visu ieinteresēto personu un patērētāju cerības — nav paredzēta viena centralizēta struktūra darbam ar renovācijas jautājumiem. Patērētājiem ir iebildumi pret 11. panta 3. un 4. punktā iekļautajām prasībām, ka, pārdodot vai izīrējot dzīvokli daudzdzīvokļu mājā, ir jāuzrāda energosertifikāts

arī tad, ja enerģijas izmaksas ir redzamas no apmaksātajiem rēķiniem un abas līgumslēdzējas puses ir izteikušas piekrišanu. Tas rada papildu izmaksas.

5.9. Ir ļoti daudz cilvēku radītu būvmateriālu ⁽¹⁵⁾ ⁽¹⁶⁾, no kuriem var izvēlēties pašus piemērotākos. Tomēr gadījumā, ja tirgū tiks iepludināti renovācijas darbiem un būvniecības nozares atdzīvināšanai paredzēti milzīgi investīciju līdzekļi, pastāv risks, ka, steidzoties apgūt šos līdzekļus, nepietiekama uzmanība tiks veltīta izvēlēto izstrādājumu kvalitātei. No otras puses, ar direktīvas noteikumiem (16. un 17. pants) par neatkarīgiem ekspertiem un kontroles sistēmām netiktu pieļauta kvalitatīvi nepilnvērtīgu izstrādājumu izmantošana, ja tiktu atbilstoši paplašinātas minēto ekspertu pilnvaras.

Briselē, 2009. gada 14. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

⁽¹⁵⁾ "Saskaņoti būvizstrādājumu tirdzniecības nosacījumi", OV C 218, 11.9.2009., 15. lpp.

⁽¹⁶⁾ Tas sekmētu Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 1. panta un 34. panta 3. punkta ievērošanu jautājumos par cilvēka cieņu un palīdzību mājokļa jomā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko dalībvalstīm uzliek pienākumu uzturēt jēlnaftas un/vai naftas produktu obligātas rezerves”

COM(2008) 775 galīgā redakcija – 2008/0220 (CNS)

(2009/C 277/16)

Ziņotājs: **CEDRONE kgs**

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 100. un 262. pantu 2008. gada 10. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko dalībvalstīm uzliek pienākumu uzturēt jēlnaftas un/vai naftas produktu obligātas rezerves”

COM(2008) 775 galīgā redakcija – 2008/0220 (CNS).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 15. aprīlī. Ziņotājs — *Cedrone kgs*.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 453. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 13. un 14. maijā (13. maija sēdē), ar 182 balsīm par, 3 balsīm pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi.

1.1. EESK uzskata, ka līdztekus citām priekšrocībām priekšlikums sniedz lielu labumu, *vienkāršojot spēkā esošos tiesību aktus* un pašreizējos trīs tiesību aktus aizstājot ar vienu. Turklāt ar to pilnveido dalībvalstu administratīvās procedūras, uzkrājumu uzturēšanas pienākumus saskaņojot ar Starptautiskās Enerģētikas aģentūras (SEA) noteiktajiem pienākumiem (īstenībā pats grozījums nav sevišķi svarīgs).

1.2. Priekšlikumā ir ņemts vērā *subsidiaritātes princips*, kas tiek pareizi piemērots sabiedrības interesēs. Iekšējā tirgus uzdevums ir nodrošināt, ka pasaules krīzes gadījumā aprītē nodotie krājumi ir brīvi pieejami jebkurai ieinteresētajai valstij neatkarīgi no tā, vai tā ir Starptautiskās Enerģētikas aģentūras locekle vai nav.

1.3. *Koordinācija* vismaz pašreizējā situācijā būtu labākais veids, kā saglabāt augstu naftas piegādes drošības līmeni Eiropas Savienībā un panākt kopīgu prasību pieņemšanu.

1.4. Priekšlikums atvieglo *efektīvāku un ātrāku pasākumu* pieņemšanu krīzes gadījumā, ieskaitot pasākumus saistībā ar ES un SEA sistēmas līdzšinējo saikni, ņemot vērā reālās vajadzības, kas varētu rasties ārkārtas situācijās.

1.5. EESK uzskata, ka vajadzīga *vispārēja stratēģija*, lai ES kļūtu neatkarīga šajā jomā.

1.6. Priekšlikums ir solis minētajā virzienā, tomēr *tas nav pietiekams*, lai sasniegtu cerēto mērķi.

1.7. EESK uzskata, ka galvenais jautājums ir nevis rezervju īpašumtiesības, kas varētu būt saistītas ar ļoti nopietnām finansiālām sekām, vismaz dažās ES dalībvalstīs, bet gan *kontrolē*, kurai jābūt ļoti stingrai, publiskai un, ja iespējams, Eiropas līmenī veiktai.

1.8. Tādēļ arī uzņēmumi var uzturēt īpašus uzkrājumus un drošības rezerves, ja vien kontrole paliek dalībvalstu ziņā vai, vēl labāk, tiek veikta Eiropas līmenī. Saskaņā ar priekšlikumu īpašie uzkrājumi varētu pāriet valsts īpašumā tikai tad, ja pārbaudes izrādītos neefektīvas.

1.9. EESK uzskata, ka pienākums uzturēt rezerves, kas sedz patēriņu 70 dienām, būtu daudz atbilstīgāks nekā pienākums uzturēt rezerves, kuras atbilst tīrā importa daudzumam 90 dienu laikā.

1.10. Tāpat arī daļu no komerciālajiem uzkrājumiem varētu pārveidot par drošības rezervēm. Lai panāktu īstu solidaritāti Eiropā, krīzes gadījumam varētu ieviest ātras resursu apvienošanas principu, piemēram, varētu izpētīt un pielāgot *“izmanto vai zaudē”* noteikumu, kas jau tiek piemērots Eiropas enerģētikas tirgū.

1.11. EESK aicina Komisiju izvērtēt, vai iespējams saskaņot dažādu valstu (akcīzes) nodokli par naftas krājumiem.

2. Priekšlikumi.

2.1. EESK aicina Komisiju izstrādāt *tālejošākus pasākumus* attiecībā uz naftas krājumiem, jo īpaši koordinācijas un kontroles jomā. Līdzīgi pasākumi ir nepieciešami dabasgāzes krājumu jomā.

2.2. Tas nozīmē, ka, ņemot vērā centienus izveidot *vienoto enerģētikas tirgu*, ES jāuzņemas svarīgāka loma.

2.3. Katras dalībvalsts uzdevums ir pieprasīt, ka uzņēmumi uztur iespējamām krīzes situācijām pietiekamu rezerves daudzumu.

2.4. Tas nozīmē, ka Komisijai jāuzrauga situācija Kopienas līmenī. Ja kāda dalībvalsts nepilda saistības, jānosaka sankcijas, uzliekot pienākumu veidot valsts īpašās rezerves. Jebkurā gadījumā minēto rezervju finansējumam būtu jābūt pēc iespējas pārredzamākam.

2.5. Pārsvārā priekšroka būtu jādod *privātai* rezervju apsaimniekošanai, iespējams, valstī izveidojot apgrozības fondu (kas atvieglo valsts sertificēto uzņēmumu rezervju nodošanu aprītē un tajā pašā laikā novērš pārlieku naudas izšķērdēšanu), tomēr tas būtu stingri jākontrolē publiskajām institūcijām.

2.6. EESK uzskata, ka *ES līdzdalība* ir svarīga, lai dalībvalstīs nodrošinātu līdzvērtīgus apstākļus un lai tādā veidā īstenotu pienākumu veidot un uzturēt rezerves, kas vajadzības gadījumā ir pieejamas vienai vai vairākām dalībvalstīm.

2.7. Jāizveido *koordinācijas komiteja* vai *aģentūra*, kurai ir reālas pilnvaras darboties, vai, pat labāk, varētu izmantot energoregulatoru sadarbības aģentūru.

2.8. EESK aicina Komisiju iesniegt Eiropas Parlamentam gada ziņojumu par rezervju stāvokli.

3. Ievads.

3.1. Pēdējos gados, jo īpaši nesen, ir palielinājies energoapgādes traucējumu risks. Tādos gadījumos apgrozībā ir laistas naftas rezerves. Pēdējos 40 gados pasaulē vairākkārt ir notikušas krīzes, un rezervju nodošana aprītē dažādās valstīs ir palīdzējusi mierīgi pārvarēt minētās problēmas. Kopš Eiropā ir izveidots vienots naftas produktu tirgus, jebkurš piegādes traucējums vienlīdz ietekmē visas valstis, un ir lietderīgi Eiropā izstrādāt saskaņotu kārtību par naftas piegādi un rezervju nodošanu aprītē nākamo piegādes traucējumu gadījumā.

3.2. Tādēļ Eiropas Savienībā un katrā dalībvalstī jāpalielina piegādes drošība, meklējot labākas un efektīvākas sistēmas krīzes risināšanai.

3.3. Eiropā ir izstrādāti tiesību akti, ar ko, pamatojoties uz SEA vispārējo ieteikumu vienmēr uzturēt rezerves 90 dienu patēriņam, dalībvalstīm pieprasa uzturēt naftas obligātas rezerves vairāku gadu garumā. Padome, pārskatot energoapgādes drošības jautājumus, 2007. gada martā aicināja pārskatīt ES naftas uzkrājumu veidošanas mehānismus, īpaši norādot uz naftas pieejamību krīzes gadījumā un uzsverot Starptautiskās Enerģētikas aģentūras krīzes mehānisma papildināmību.

3.4. Tas ir vēl jo vairāk nepieciešams pašreizējās sistēmas trūkumu dēļ. Šādus trūkumus varētu novērst atbilstīga piegāde vajadzības gadījumā, kad tautsaimniecība ir nopietni ietekmēta.

3.5. Tā kā nafta vēl joprojām ir ES galvenais energoresurss, rezervju sistēmai jābūt uzticamākai, ņemot vērā, ka enerģētikas nozare vēl NEDARBOJAS kā vienotais tirgus. Turklāt nav koordinētu intervences procedūru un saiknes starp ES un SEA sistēmu.

3.6. Eiropas Savienībā praktiski katrs dara, kā vēlas. Pastāv plašs klāsts sistēmu un metožu, kas, cita starpā, var radīt ekonomikas jomas dalībnieku konkurences izkropļojumus.

4. Priekšlikuma kopsavilkums.

4.1. Pirms priekšlikums izstrādes Komisija organizēja vairākas apspriešanās un, pamatojoties uz ekspertu viedokli, izstrādāja **ietekmes novērtējumu**.

4.2. Ietekmes novērtējumā tika izvērtēti šādi četri risinājumi:

— 0. risinājums paredz nemainīt pašreizējo situāciju, kas ir pilnībā neapmierinoša;

— 1. risinājums paredz nostiprināt pašreizējās sistēmas kontroles un koordinācijas mehānismus, bet nemainīt spēkā esošos tiesību aktus. Tādējādi saglabātos līdzšinējie trūkumi, un netiktu veikti nekādi būtiski uzlabojumi;

— 2. risinājums paredz izveidot centralizētu ES sistēmu, kas nosaka saistības, ka valsts īpašumā jābūt drošības rezervēm 90 dienu patēriņam un tām jābūt nodalītām no komerciālajiem uzkrājumiem. Tas ļautu labāk risināt krīzes situācijas, tomēr ar augstākām izmaksām;

— 3. risinājums paredz izveidot īpašas ES drošības rezerves, pamatojoties uz pārskatītu pašreizējo sistēmu. Šis risinājums nodrošinātu, ka papildu daudzums ir pieejams vajadzības gadījumā, un tādēļ tas ir vispiemērotākais risinājums.

4.3. Komisijas priekšlikuma pamatā ir trešais risinājums. Dalībvalstīm ir izvirzīta viena prasība, proti, radīt drošības rezerves, kas sedz patēriņu vairāk nekā 90 dienām un atbilst importam 70 dienu laikā. Tām nav jāveido drošības rezerves, taču tās var to darīt brīvprātīgi. Ir ieviesti noteikumi kontroles pastiprināšanai, un katrai valstij ir izvirzīta arī prasība izstrādāt gada ziņojumu par drošības rezervju atrašanās vietu un to īpašnieku.

4.4. Uzkrājumu veidošanas pienākumus plānots vairāk saskaņot ar SEA prasībām.

4.5. Dalībvalstīm būs lielāka rīcības brīvība izvēlēties īpašu kārtību, kā izpildīt uzkrājumu veidošanas pienākumus, un tām būs pat iespēja savstarpēji nodot rezervju apsaimniekošanas pilnvaras.

4.6. Ar priekšlikumu izstrādā noteikumus un procedūras, kas jāievēro SEA vadītās rīcības gadījumā (spēkā esošs starptautisks lēmums par rezervju nodošanu aprītē). ES koordinēs to dalībvalstu ieguldījumu, kas nav SEA locekles.

4.7. Patlaban, kad ir pagājuši trīs gadi, Komisija var ierosināt to, ka daļu drošības rezervju katrā dalībvalstī obligāti jāuzglabā valdībai vai aģentūrai.

5. Vispārīgas piezīmes.

5.1. EESK atbalsta Komisijas izvēlēto ietekmes novērtējuma 3. risinājumu, jo tam ir vajadzīgi mazāki ieguldījumi nekā 2. risinājumam, kas pašlaik šķiet pārāk tālejošs, jo īpaši izmaksu ziņā. Tā uzskata, ka, ņemot vērā dokumentā minēto pētījumu, kas pievienots priekšlikumam, drošības rezervju, proti, dalībvalstīm piederošu naftas produktu daudzuma, radīšana varētu būt pretrunā ar nepieciešamību uzglabāt drošības rezerves un komerciālos uzkrājumus kopā, iespējams, pat tajā pašā tvertnē.

5.1.1. No tehniskā viedokļa raugoties, tas ir visnotaļ labākais risinājums, lai gan, protams, noteikti jāgarantē, ka pastāvīgi ir pieejamas drošības rezerves, ko uzglabā kopā ar komerciālajiem uzkrājumiem. Jebkurā gadījumā būtu jāņem vērā visu minēto pasākumu ietekme uz sabiedrību un vidi.

5.2. EESK atbalsta priekšlikuma mērķi — risināt naftas un/vai naftas produktu piegādes problēmas.

5.3. Rezervju pieejamība, kā Komisija pareizi apgalvo, ir vislabākais instruments, kas krīzes situācijā ļauj novērst smagākās sekas naftas tirgū (lai gan nebūtu jāaizmirst, ka galvenā nozīme pašlaik ir gāzes tirgum, par kuru nav runāts priekšlikumā).

5.4. EESK neatbalsta priekšlikumu, ka drošības rezerves fiziski jānodala no komerciālajiem uzkrājumiem. Minētos krājumus var uzglabāt tajās pašās iekārtās vai tvertnēs.

5.5. EESK uzskata, ka pārējās trīs stratēģijas, kuras minējusi Komisija un kuras kopš 1974. gada popularizē Starptautiskā Enerģētikas aģentūra, būtu jāizskata un jāpildinveido.

5.5.1. *Vietējā ražošana būtu jāpalielina* (dažas dalībvalstis to nedara, lai saglabātu stratēģiskas rezerves zemes dziļēs vai noturētu augstāku jēlnaftas cenu).

5.5.2. *Alternatīvas metodes būtu plašāk jālieto* enerģētikas jomā, jo īpaši lai paplašinātu alternatīvas attiecībā uz primāro degvielu izmantošanu elektrības ražošanā. To var panākt, ja tehniski, ekoloģiski un finansiāli iespējamajos gadījumos naftas degvielu aizstāj pirmām kārtām ar dabasgāzi, ogleņiem (labas perspektīvas paver "tīra" ogļu izmantošana) un kodoldegvielu (arī šajā jomā izmantojama jaunākās paaudzes tehnoloģija).

5.5.3. *Patēriņš būtu jāsamazina* ne tik daudz mājokļu apkures vai ķīmiskās rūpniecības vajadzībām, bet gan privāto transportlīdzekļu jomā, pamatojoties uz vispārēju stratēģiju sabiedriskā transporta popularizēšanai.

5.5.3.1. Ņemot vērā, ka tuvākajā laikā Eiropā varētu būt apdraudēta ergoapgāde, lai gan pašlaik situācija nav tik kritiska kā pagājušajā vasarā, minēto stratēģiju attaisno arī tas, ka daudzos aspektos (jo īpaši vides aspektā) privātais transports ir sasniedzis apjomu, kura dēļ būtu rūpīgi jāapsver iespējamie risinājumi līdzsvara atjaunošanai.

6. Īpašas piezīmes.

6.1. Priekšlikumā būtu skaidri jānošķir īpaši uzkrājumi (9. pants) no drošības rezervēm (3. pants), precizējot, vai vienīgā atšķirība starp abām kategorijām ir dalībvalstu pienākums veidot attiecīgās rezerves, vai arī atšķirīgas definīcijas attiecas uz uzkrājamo naftas produktu veidiem; šajā sakarā katras dalībvalsts ziņā ir izvēle, vai uzņemties pienākumu veidot citu naftas produktu rezerves, kas šajā gadījumā būtu drošības rezerves. Nav skaidra pamatojuma, kāpēc daži naftas produkti vai īpašības ir iekļauti krājumu uzskaitījumā un citi izņemti.

6.2. Drošības rezervju uzglabāšanas vieta (3. pants) nav pienācīgi definēta, jo tiek izmantots apzīmējums "Kopienas teritorijā". Lai nodrošinātu, ka vajadzības gadījumā krājumi ir pienācīgi pieejami visām dalībvalstīm, būtu lietderīgi minēt ģeogrāfiskos un klimatiskos apstākļus, kas nepieciešami atrašanās vietai un savienojumiem ar Eiropas enerģētikas tīklu gadījumā, ja tie nākotnē attieksies arī uz naftu. Uzkrājumu uzturēšanai būtu lietderīgi uzticēt vairākām dalībvalstīm pēc rotācijas principa.

6.3. Jāprecizē 5. panta saturs, jo pašreizējā redakcijā tas nav skaidrs. 1. rindkopa ir pretrunā 2. rindkopai. Ierosinātās direktīvas 5. panta 1. punktā dalībvalstis ir aicinātas nodrošināt to teritorijā esošo drošības rezervju un īpašo uzkrājumu fizisko pieejamību jebkurā laikā. Savukārt 2. punktā ir teikts, ka dalībvalstis var brīvi un savstarpēji nevienojoties pieņemt lēmumus par rezervju izmantošanu un nodošanu aprītē.

6.4. Būtu lietderīgi izvirzīt vienādas prasības, kas būtu jāpilda visām centrālajām uzkrājumu uzturēšanas struktūrām, kad tiks noteikti nosacījumi, ar kuriem saskaņā piedāvā uzkrājumus (7. panta 4. punkts).

6.5. Koordinācijas grupai (18. pants) uzticētie uzdevumi ir samērā nenozīmīgi, jo tā tikai sniedz atbalstu pētījumos par Kopienā valdošo situāciju saistībā ar naftas piegādes drošību (lai gan par kontroli atbild Komisija) un pasākumu koordinēšanas un īstenošanas sekmēšanu šajā jomā. Grupai būtu jāpiešķir svarīgāka nozīme, piemēram, uzkrājumu un procedūru pārbaudīšanas un kontroles jomā (tā varētu kļūt par istu aģentūru).

6.6. "Nepieciešamie" pasākumi, kas dalībvalstīm jāveic (21. pants) būtisku piegādes traucējumu gadījumā, nav skaidri definēti. Būtu lietderīgi iepriekš precizēt jēltaftas un naftas produktu procentuālo īpatsvaru, kas katrā dalībvalstī jānodod aprītē, vai daudzumu, cik lielā mērā katrā dalībvalstī būtu jāsamazina patēriņš, kuram būtu jābūt tādām pašām vai vismaz proporcionālam attiecībā pret pieejamo uzkrājumu daudzumu vai patērētajiem uzkrājumiem. Turklāt, ņemot vērā, ka uzkrājumu veidošanas iemesls ir savstarpēja atbalsta nodrošināšana Eiropas Savienībā, būtu labāk jādefinē pirmām kārtām ES ražotājvalstu saistības un dalībvalstu savstarpēja atbalsta un samaksas veidi krīzes gadījumā. Arī Eiropas sabiedrība būtu jāinformē par šādiem svarīgiem jaunajumiem, lai iedzīvotājus tuvinātu Eiropas Savienībai.

6.7. EESK uzskata, ka traucējumu gadījumā nebūtu jāsamazina piegāde sabiedriskajam transportam un preču transportam, būtu jāgarantē piegāde apkures vajadzībām sabiedrībai kopumā, bet jo īpaši publiskajām iestādēm, piemēram, skolām un slimnīcām. Būtu jānodrošina piegāde arī naftas ķīmijas rūpniecībai.

6.8. Lai nodrošinātu SEA nolīgumā minēto procedūru saskaņošanu (21. panta 3. punkts), valstis, kas ir gan Eiropas Kopienas, gan SEA locekles, savus īpašos uzkrājumus (ja tādi ir) un attiecīgās drošības rezerves var izmantot starptautisko saistību pildīšanai. Šādā gadījumā varētu rasties situācija, ka pasākumus veic tikai tās valstis, kas ir gan ES, gan SEA locekles. Lai to novērstu, būtu lietderīgi visām ES dalībvalstīm uzlikt pienākumu veidot īpašus uzkrājumus vai izmantot jau izveidotās rezerves, kas saskaņā ar subsidiaritātes principu būtu pilnīgā Komisijas rīcībā un ko pārvaldītu koordinācijas grupa.

6.9. Nav pilnībā skaidrs, uz ko attiecas 22. pantā minētās sankcijas. Ja tās attiecas tikai uz uzņēmumiem, tad ir pareizi, ka dalībvalstis nosaka sankciju apmēru un atbild par to piemērošanu. Ja sodanaudu var uzlikt arī pašām dalībvalstīm, tad tas būtu jāprecizē un jāregulē Kopienas līmenī.

6.10. Komisijas atbalstam paredzētas īpašas komitejas izveide (24. pants) nav lietderīga, ja vien tā nav jau paredzētā komiteja vai koordinācijas grupa. Turklāt 24. pantā nav precizēti ne komitejas pienākumi, ne komitejas locekļu atlases kārtība un viņu skaits, un nav nekas teikts par finansēšanas kārtību. Priekšlikumā nav skaidri izklāstītas atšķirības starp Komisijas dienestu veiktajām kontrolēm (19. pants), koordinācijas grupu (19. pants) un komiteju (24. pants). EESK pauž nožēlu par minēto trūkumu, kas nekādā veidā neveicina pārredzamību un demokrātiju.

Briselē, 2009. gada 13. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva, ar ko nosaka pamatu inteligēnto transporta sistēmu ieviešanai autotransporta jomā un saskarnēm ar citiem transporta veidiem”

COM(2008) 887 galīgā redakcija – 2008/0263 (COD)

(2009/C 277/17)

Ziņotājs: **ZBOŘIL KGS**

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 295. pantu 2009. gada 29. janvārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva, ar ko nosaka pamatu inteligēnto transporta sistēmu ieviešanai autotransporta jomā un saskarnēm ar citiem transporta veidiem”

COM(2008) 887 galīgā redakcija – 2008/0163 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma ... Ziņotājs — Zbořil kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 453. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 13. un 14. maijā (13. maija sēdē), ar 183 balsīm par, 3 balsīm pret un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas iniciatīvu un uzskata, ka jānodrošina uzticama, funkcionāla, efektīva un droša transporta sistēma ceļu satiksmes nozarē (tā iekļauj arī pakalpojumus, kas tiek sniegti šajā nozarē).

1.2. Lai īstenotu rīcības plānu par inteligēntām transporta sistēmām (ITS), Komiteja piekrīt tādas direktīvas priekšlikuma pieņemšanai, kas rada inteligēnto transporta sistēmu koordinācijai vajadzīgo tiesisko regulējumu, vienlaikus saglabājot nepieciešamo elastību, lai ievērotu proporcionalitātes un subsidiaritātes principu.

1.3. Lai nodrošinātu autoceļu infrastruktūras tīkla izmantošanas iespējas un atvieglotu braukšanu, ir svarīgi, lai pastāvīgi un nepārtraukti būtu pieejama atjaunināta ceļu satiksmes informācija un dati, kas reģistrē notikumus vai parādības, kuri pilnībā vai daļēji ierobežo braukšanu kādā noteiktā infrastruktūras tīkla vietā vai posmā. Inteligēntām transporta sistēmām jāsniedz precīza, uzticama un vienota informācija reālā laikā, bet lietotājiem jādod izvēles brīvība.

1.4. EESK uzskata, ka jāizveido kopēja standartizēta struktūra, kas informē par parādībām un notikumiem, kuri ietekmē braukšanas iespējas ceļu infrastruktūras tīklā, tā izmantošanas iespējas vai arī satiksmes drošību un plūsmu (piemēram, Alert-C sistēma). Turklāt jānosaka kopīgi XML formāti datu un informācijas par satiksmes stāvokli apmaiņai. Jānosaka arī divi noteikumu veidi: pirmkārt, noteikumi par vienota ģeogrāfisko datu tīkla izveidi, kurā būs ietvertas ceļu infrastruktūras, lai būtu iespējama parādību un notikumu vienota digitāla lokalizācija; otrkārt, noteikumi, saskaņā ar kuriem tiks pārvaldīta informācija par ceļu tīklu, tā komponentēm un saistītām infrastruktūrām.

1.5. Būtu jāizmanto sistēma vajadzīgo datu vākšanai, analīzei un izplatīšanai ieinteresētajiem galalietotājiem, neradot

nevajadzīgas neērtības vadītājiem, bet gan atvieglot viņu darbu un līdz ar to paaugstinot ceļu satiksmes drošību.

1.6. EESK iesaka valstu līmenī ātri ieviest inteligēnto transporta sistēmu struktūru un iekļaut tajā precīzi noteiktas funkcijas. Turklāt tā iesaka arī izstrādāt minimālas normas Eiropas transporta tīklu (TEN-T) aprīkošanai ar telemātikas sistēmām, kurām jāpilda konkrētas nepieciešamās funkcijas.

1.7. Komiteja uzsver: gan Kopienai, gan dalībvalstīm un privātajam sektoram jānodrošina atbilstošs finansējums attiecīgās infrastruktūras izveidošanai. Līdzekļiem, kas pašlaik tiek iegūti no nodokļu ieņēmumiem vai no ceļu lietotāju nodokļa, jāsedz ekspluatācijas izdevumi. Turklāt ir precīzāk jānosaka prasības valstu centrālajiem dienestiem, kas atbild par datu un informācijas par satiksmi vākšanu, analīzi, paziņošanu, publicēšanu, izplatīšanu un pārrobežu apmaiņu.

1.8. Inteligēnto transporta sistēmu pamatā ir liela apjoma datu pieaugoša izmantošana. Tāpēc to ieviešana ir saistīta ar ilgtermiņa redzējuma izstrādi, ņemot vērā ne vien pašreizējo piemērošanu, bet arī turpmākās izmaiņas sistēmās, kā arī dažādu iesaistīto pušu lomu un atbildību. Ieviestām inteligēntām transporta sistēmām jārespektē personas datu aizsardzība. Direktīvā un rīcības plānā saskaņā ar Kopienas un valstu tiesībām⁽¹⁾, jānodrošina aizsardzība pret jebkādu ļaunprātīgu izmantošanu, izmantojot tehniskus, tehnoloģiskus, organizatoriskus vai juridiskus instrumentus.

⁽¹⁾ Darba grupas deklarācijas 29. pants par “personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi”, WP 101, pieņemta 2004. gada 25. novembrī, http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/privacy/docs/wpdocs/2004/wp101_fr.pdf.

1.9. EESK iesaka iekļaut rīcības plānā atbilstošus instrumentus, lai transporta nozarē veicinātu modernas informācijas tehnoloģijas, piemēram, organizējot sacensības viedajiem automobiļiem.

2. Ievads. Komisijas dokumenti.

2.1. Eiropas Komisijas Baltās grāmatas par transporta politiku vidusposma pārskats liecina, ka jauninājumiem būs ievērojama nozīme autotransporta ilgtspējas (t.i., drošības, rentabilitātes, vides aizsardzības un nepārtrauktības) palielināšanā, it īpaši pateicoties informācijas un sakaru tehnoloģiju, proti, inteligēnto transporta sistēmu izmantojumam.

2.2. Mūsu transporta sistēmas pieaugošā pārslogotība (sagaidāms, ka līdz 2020. gadam kravu autopārvadājumi palielināsies par 55 % un pasažieru autopārvadājumi par 36 %) un ar to saistītais enerģijas patēriņš un negatīvā ietekme uz vidi (transporta izraisītās CO₂ emisijas līdz 2020. gadam palielināsies par 15 %) nozīmē, ka vajadzīga novatoriska pieeja, lai nodrošinātu pārvadājumu un mobilitātes augošās vajadzības un prasības. Šie uzdevumi nav paveicami ar tādiem tradicionāliem pasākumiem kā esošo transporta tīklu paplašināšana; ir jāmeklē jauni risinājumi.

2.3. Tomēr ITS ieviešana ir lēnāka, nekā gaidīts, un kopumā tā ir sadrumstalota. Tāpēc bez precīzas saskaņošanas ir radušies visdažādākie valsts, reģionāla vai vietēja mēroga risinājumi. Tādējādi ITS nevar efektīvi veicināt mērķu sasniegšanu (transporta politikas jomā) un palīdzēt pārvarēt pieaugošās autotransporta problēmas.

2.4. Konkrētie mērķi ir sistēmu sadarbības palielināšana, ne-traucētas piekļuves nodrošināšana, pakalpojumu nepārtrauktība un visu iesaistīto pušu efektīva sadarbības mehānisma izveidošana. Saskaņā ar subsidiaritātes principu vispiemērotākais paredzētā mērķa sasniegšanas veids ir direktīva (pamatdirektīva).

2.5. Tomēr īstenošanas tehniskos parametrus, t.i., procedūras un specifiskācījas, pieņems Komisija, kurai palīdzēs dalībvalstu pārstāvju komiteja. Neierobežojot šīs komitejas funkcijas, Komisija izveidos Eiropas ITS konsultatīvo grupu, kurā uzaicinās attiecīgo ITS jomā iesaistīto pušu pārstāvjus (ITS pakalpojumu sniedzēji, lietotāju apvienības, transporta un iekārtu operatori, ražošanas nozare, sociālie partneri, profesionālās apvienības). Minētā grupa konsultēs Komisiju attiecībā uz komerciālajiem un tehniskajiem aspektiem, kas saistīti ar ITS izveidošanu un ieviešanu Eiropas Savienībā. Konsultatīvā grupa vāks un apkopos esošo forumu datus (piemēram, e-drošības forums, ERTRAC u.c.).

2.6. Galvenā uzmanība šajā priekšlikumā pievērsta ITS lietotnēm un pakalpojumiem, kas saistīti ar autotransportu, tostarp to saskarnēm ar citiem transporta veidiem. Arī autotransporta jomā

ir virkne noteikumu, piemēram, Direktīva 2004/52/EK par ceļu lietotāju nodokļa elektronisko iekasēšanu, Regula (EK) Nr. 3821/85 par reģistrācijas kontrolierīcēm, ko izmanto autotransportā, un Direktīva 2007/46/EK, ar ko izveido sistēmu mehānisko transportlīdzekļu un to piekabju, kā arī tādiem transportlīdzekļiem paredzētu sistēmu, sastāvdaļu un atsevišķu tehnisku vienību apstiprināšanai. Tiks nodrošināta skaidra saskaņotība ar attiecīgo komiteju darbu.

2.7. Šis priekšlikums sekmēs vairāku Lisabonas stratēģijas izauksmei un nodarbinātībai (mikroekonomisko) mērķu sasniegšanu. Galvenokārt tas veicinās ITS izplatību un efektīvāku to izmantošanu. Turklāt tas veicinās arī šādu mērķu sasniegšanu:

- visu veidu jauninājumu veicināšana: pārrobežu apmaiņa ar zināšanām par ITS ieviešanu;
- Eiropas infrastruktūras paplašināšana, uzlabošana un sasaistīšana, prioritāru pārrobežu projektu izstrāde, novērtējot piemērotu infrastruktūras cenu noteikšanas sistēmu izveidi;
- resursu ilgtspējīgas izmantošanas veicināšana un vides aizsardzības un izaugsmes sinerģijas stiprināšana, īpaši stimulējot tādu līdzekļu izveidi, kas ļautu internalizēt ārējās izmaksas;
- ieguldījumu, īpaši privātā sektora ieguldījumu, palielināšana un uzlabošana izstrādē un attīstībā; novatorisku ITS risinājumu izmantošanas pamatnosacījumu uzlabošana.

2.8. Komisijas 2008. gada jūlijā pieņemtā paziņojuma "Zaļāks transports" (COM(2008) 433) 4. nodaļā paredzēts Rīcības plāns par inteligēntām transporta sistēmām ceļu satiksmē, ko papildinās likumdošanas iniciatīva, paredzot vienotu pieeju jau izstrādāto tehnoloģiju ieviešanai tirgū un izmantošanai. Turklāt jau esošas infrastruktūras efektīvāka izmantošana nozīmēs, ka būs mazāka vajadzība pēc jaunas infrastruktūras, un tāpēc būs iespējams izvairīties no biotopu fragmentācijas un augsnes pārklāšanas ar mākslīgu segumu.

2.9. Šis priekšlikums atbilst arī ES ilgtspējīgas attīstības stratēģijai, jo tā skar vairākus būtiskus aspektus, kas 2005. gadā notikušajā pārskatīšanas procesā norādīti kā tādi, kuriem nepieciešams spēcīgāks stimuls. Tos galvenokārt vieno kopējs mērķis padarīt transportu ilgtspējīgāku, piemēram, uzlabojot pieprasījuma pārvaldību un līdz 2010. gadam uz pusi samazināt bojāejas gadījumu skaitu uz ceļiem (salīdzinājumā ar 2000. gadu). Netieši tiks skarti arī citi jautājumi, piemēram, energopatēriņa samazināšana Eiropas Savienībā, tādējādi ierobežojot arī klimata pārmaiņu ietekmi. Turklāt šis priekšlikums palīdzēs īstenot Regulu (EK) Nr. 1/2005 par dzīvnieku aizsardzību pārvadāšanas un saistīto darbību laikā (navigācijas sistēmas).

2.10. Direktīvas priekšlikums nodrošina pamatu ITS rīcības plāna īstenošanai. Šajā direktīvā paredzēto saistību izpildē Komisija dalībvalstīm sniegs atbalstu, ar komitoloģijas starpniecību nosakot vispārējas specifikācijas, kuru mērķis ir nodrošināt sadarbības jēgu ITS saskaņotu ieviešanu visā Eiropas Savienībā. Komisijai šajā darbā palīdzēs Eiropas ITS komiteja. Tādējādi tiks nodrošināta arī informācijas apmaiņas sistēma ar dalībvalstīm. Ierosinātajā ITS rīcības plānā norādītas prioritāras jomas, lai paātrinātu saskaņotu ITS lietošanu un pakalpojumu ieviešanu visā Eiropas Savienībā.

2.11. Rīcības plāna pamatā ir virkne pašreizējo Eiropas Kopienas iniciatīvu, proti, kravu pārvadājumu loģistikas rīcības plāns⁽²⁾, rīcības plāns par mobilitāti pilsētās⁽³⁾, *Galileo* ieviešana⁽⁴⁾, "zaļāka" transporta pakete⁽⁵⁾, viedā automobiļa iniciatīva i2010⁽⁶⁾, e-drošības iniciatīva⁽⁷⁾, Septītā pamatprogramma pētniecībai un tehnoloģiju attīstībai⁽⁸⁾, *eCall* iniciatīva⁽⁹⁾, Eiropas Tehnoloģiju platformas⁽¹⁰⁾ un to stratēģiskās pētniecības programmas, kā arī iniciatīva *CARS 21*⁽¹¹⁾.

3. Vispārīgi novērojumi.

3.1. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas iniciatīvu un uzskata, ka ir jānodrošina uzticama, funkcionāla, efektīva un droša transporta sistēma ceļu satiksmes nozarē (tas attiecas arī uz pakalpojumiem, kas tiek sniegti šajā nozarē). Inteliģentu transporta sistēmu saskaņota ieviešana ļaus tuvākajā laikā un pēc iespējas plašākā mērogā nodrošināt braukšanas iespējas autoceļu infrastruktūru tīklā, to izmantošanas iespējas dažādās dalībvalstīs un visā ES.

3.2. Lai īstenotu rīcības plānu par inteliģentām transporta sistēmām, Komiteja piekrīt direktīvas priekšlikuma pieņemšanai, tā kā tā ir inteliģento transporta sistēmu koordinācijai vajadzīgais tiesiskais regulējums, vienlaikus pietiekami nodrošina proporcionalitātes un subsidiaritātes principu ievērošanu.

3.3. Ir svarīgi sasniegt ierosinātās direktīvas mērķus, galvenokārt attiecībā uz to, lai nodrošinātu funkcionālu, uzticamu, efektīvu un drošu autotransportu, lai izveidotu stabilāku ekonomisko un sociālo vidi katrā dalībvalstī un arī visā ES. ITS ieviešana ietekmēs attīstību reģionos, galvenokārt tajos reģionos, kuros pārvadājumu apjoms pārsniedz pašreizējā autoceļu tīkla pārvadāšanas jaudu. Reģioniem būs nozīmīga loma direktīvas un rīcības plāna īstenošanā, daloties pieredzē un informējot par gūtajiem rezultātiem.

(2) COM(2007) 607.

(3) Eiropas Komisija iepazīstinās ar šo dokumentu 2009. gadā.

(4) http://ec.europa.eu/dgs/energy_transport/galileo/index_fr.htm.

(5) COM(2008) 433.

(6) COM(2007) 541.

(7) <http://www.esafetysupport.org>.

(8) http://cordis.europa.eu/fp7/home_fr.html.

(9) http://www.esafetysupport.org/en/ecall_toolbox.

(10) <http://cordis.europa.eu/technology-platforms>.

(11) COM(2007) 22.

3.4. Neraugoties uz finansējumu, ko piešķirusi Komisija, un iepriekš minētajiem projektiem (*EasyWay* utt.), direktīvā nav iekļauti sīki izstrādāti noteikumi, lai nodrošinātu efektīvu ITS ieviešanu dalībvalstu ceļu infrastruktūrās, izmantojot noteiktus kontroles mehānismus.

3.5. Lai nodrošinātu autoceļu infrastruktūru tīkla izmantošanas iespējas un braukšanu bez grūtībām, ir svarīgi, lai pastāvīgi un nepārtraukti būtu pieejama atjaunināta ceļa informācija un dati par notikumiem un apstākļiem, kas pilnībā vai daļēji ierobežo braukšanu kādā noteiktā infrastruktūru tīkla vietā vai posmā.

3.6. Inteliģentām transporta sistēmām reālā laikā jāsniedz uzticama, vienota un pietiekami precīza informācija, kā arī jāsniedz informācija par kombinētajiem pārvadājumiem un lietotājiem jāļauj pašiem izvēlēties starp dažādiem pieejamiem transporta veidiem.

3.7. Inteliģento transporta sistēmu pamatā ir liela apjoma datu pieaugoša izmantošana. Tāpēc to ieviešana ir saistīta ar ilgtermiņa redzējuma izstrādi, ņemot vērā ne vien pašreizējo piemērošanu, bet arī turpmākās izmaiņas sistēmās, kā arī dažādu iesaistīto pušu lomu un atbildību. Lai aizsargātu privāto dzīvi, personas datu apstrāde jāveic ar juridiskiem un tehniskiem instrumentiem, nodrošinot šo datu izsniegšanu tikai konkrēti un likumīgi noteiktam mērķim saskaņā ar Kopienas tiesisko regulējumu un dažādiem valstu likumiem.

3.8. Galvenā prasība attieksies uz to, lai pamatpiegādātājs nodrošinātu sistemātisku datu anonimitāti. Padomdevējai grupai šajā jautājumā jāsadarbības un jākonsultējas ar Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītāju; jāapsver iespēja par uzraudzītāja tiešu pārstāvēšanu padomdevējā grupā.

3.9. Satelītnavigācijas sistēmu *Galileo* nevajadzētu izmantot ekskluzīvi; sadarbībai jābūt iespējama ar visām pieejamām navigācijas sistēmām.

3.10. Lai nodrošinātu pieejamību un apmaiņu ar ceļa informāciju un datiem attiecībā uz daļēju vai pilnīgu braukšanas ierobežošanu autoceļu tīklā un tā izmantošanas iespējām, Eiropas mērogā jāizveido kopēja standartizēta struktūra un XML formāti, kas informē par parādībām un notikumiem, kuri ierobežo braukšanas iespējas, autoceļu tīkla izmantošanas iespējas, ietekmē satiksmes drošību un plūsmu.

3.11. Ir arī būtiski vienādot izveidošanas kritērijus vienotam ģeogrāfisko datu tīklam, kurā būs ietvertas ceļu infrastruktūras, lai būtu iespējama parādību un notikumu vienota digitāla lokalizācija, kā arī informācija par autoceļu tīklu, tā komponentēm un saistītām infrastruktūrām. Tādēļ būtu jāizmanto dalībvalstu līdz šim iegūtā paraugprakse. Arī ceļu vadības sistēmām ir nozīme, lai nodrošinātu autoceļu tīkla uzturēšanu labā tehniskā stāvoklī.

3.12. Būtu jāizmanto sistēma vajadzīgo datu vākšanai, analīzei un izplatīšanai ieinteresētajiem galalietotājiem, neradot nevajadzīgas neērtības vadītājiem, bet gan atvieglojot viņu darbību un līdz ar to paaugstinot ceļu satiksmes drošību, jo īpaši ņemot vērā sabiedrības novecošanu. Tādēļ direktīvā būtu jāiekļauj informācija ITS lietotājiem, kā arī jānodrošina maksimāli funkcionāla, efektīva un droša transporta sistēma, vienlaikus cik vien iespējams samazinot ceļu satiksmes negadījumu skaitu.

3.13. ITS ir iekļautas arī informācijas sistēmas, kuras izmanto policija, ugunsdzēsēju brigādes, pirmās palīdzības sniedzēji, autoceļu tīklu pārvaldes operatori, meteoroloģiskie dienesti un transportlīdzekļu vadītāji. Informācijai un datiem, ko sniedz šāda sistēma, jābūt būtiskiem attiecībā uz autoceļu tīklu.

3.14. Papildus satiksmes plūsmas uzlabošanai svarīgi ir jāierīko jauni ceļi (īpaši vietās, kur autoceļu tīkls vēl nav izveidots), jānodrošina ceļu atjaunošana un remonts. Tas ļaus nodrošināt pietiekamu autoceļu tīkla pārvadāšanas jaudu, ņemot vērā reģionu atšķirības, dzīves līmeni utt. ITS jāiekļauj ne tikai nesen izveidotajās Eiropas transporta tīkla infrastruktūrās, bet arī esošajā autoceļu tīklā.

4. Īpašas piezīmes.

4.1. Direktīvā un rīcības plānā jānosaka šādi konkrēti mērķi, kurus būtu iespējams sasniegt sākotnēji visās dalībvalstīs:

- nodrošināt datu un informācijas, kas attiecas uz satiksmi dalībvalstu teritorijās, vākšanu un analīzi valstu līmenī;
- nodrošināt reālā laikā pārrobežu apmaiņu ar datiem un informāciju par satiksmes kustību Eiropas transporta tīklā (TEN-T);
- nodrošināt vadītājiem bezmaksas pamatinformācijas pakalpojumus kā publisku pakalpojumu.

4.2. Šajā sakarā informācija un dati saistībā ar autoceļu infrastruktūras tīkla vietām vai posmiem, kur braukšana ir daļēji vai pilnīgi ierobežota vai pat neiespējama, ļaus:

- pārbaudīt un uzraudzīt mehānismus, kas ļauj novērst un atrisināt tās problēmas, kuras rada satiksmes sastrēgumus vai neizbraucamus ceļus, lai tās novērstu pilnībā;

- informēt visus autoceļu tīkla lietotājus (vienkāršu, neatliekamās palīdzības utt. transportlīdzekļu vadītājus) par ceļa posmiem, kuros ir sastrēgumi, vai par neizbraucamiem ceļiem, par problēmas ilgumu, apmēru un iemesliem;

- pārvaldīt autoceļu tīkla satiksmi, nodrošinot tīkla izmantošanas un braukšanas iespējas, pamatojoties uz informāciju, kas pieejama par satiksmes plūsmas traucējumiem (satiksmes pārvaldīšana konkrētā tīkla vietā, uz alternatīviem ceļiem utt.);

- analizēt iemeslus, kuru dēļ atkārtojas noteiktas parādības, kas ierobežo autoceļu tīkla izmantošanu un braukšanu kādā noteiktā tīkla vietā vai posmā. Mērķis ir ierosināt un īstenot noteikumus, kas ierobežotu vai novērstu šo iemeslu rašanos.

4.3. Priekšlikumos nav noteiktas nedz ITS funkcijas, nedz konkrēts datums sanāksei, kad eksperti apspriedīs šo jautājumu. Dokumenti ir pārāk vispārīgi, un tas varētu radīt sadrumstalotu pieeju attiecībā uz funkcijām un atbildības jomām.

4.4. Tāpēc Komiteja ierosina noteikt šādas ITS funkcijas.

4.4.1. Īpašas sistēmas: tās ļaus ievākt un analizēt informāciju, uzliekot to par pienākumu iesaistītajām varas iestādēm, organizācijām un iestādēm (policijai, ugunsdzēsēju brigādēm, neatliekamās palīdzības sniedzējiem); noteiktas šādu neapstrādātu datu īpašās iezīmes iespējams izmantot, lai reālā laikā noteiktu satiksmes stāvokli.

4.4.2. Datu un informācijas ievākšana, izmantojot telemātikas lietojumprogrammu sistēmu: tā ļaus novērot inteligēnto transporta sistēmu dažādo elementu īpašās iezīmes konkrētos autoceļu tīkla posmos.

4.4.3. Satiksmes pārvaldība un vadība: inteligētās transporta sistēmas novērtē konkrētu informāciju un automātiski vai ar operatora palīdzību ievāktus datus, un tās vada satiksmes plūsmu noteiktā autoceļu tīkla posmā, izmantojot piemērotus instrumentus (ceļa zīmes ar mainīgu informāciju — pavēlēm un aizliegumiem, izgaismotas bultas un norādes utt.).

4.4.4. Uzraudzība: kompetentās iestādes, organizācijas un ceļu satiksmes drošības iestādes var uzraudzīt satiksmes plūsmu, izmantojot videonovērošanas sistēmas.

4.4.5. Informācijas izplatīšana: informāciju un datus par daļēju vai pilnīgu braukšanas ierobežošanu autoceļu tīklā un tā izmantošanas iespējām publicē vai paziņo, lai tie būtu pieejami visiem klientiem un autoceļu tīkla lietotājiem. Informāciju izplata, izmantojot galvenos masu saziņas līdzekļus un informācijas tehnoloģiju. Izplatīšanu veic valsts vai privātie uzņēmumi, un vadītājs var piekļūt informācijai vai nu pirms brauciena, vai arī tā laikā.

4.4.6. Kontrole un sodīšana: telemātikas sistēmas ļauj pārbaudīt, vai vadītāji pilda noteiktus pienākumus (maksā ceļa nodokli u.tml.) un ievēro ceļu satiksmes noteikumus. Smagākie pārkāpumi (piemēram, ātruma ierobežojumu un gaismas signālierīču neievērošana, transportlīdzekļa maksimālās pieļaujamās masas pārsniegšana vai automobiļa zādzība) var tikt sodīti saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts likumiem un, saskaņošanas gadījumā, atbilstoši Kopienas likumiem ⁽¹⁾.

4.4.7. Tehniskā kontrole: telemātikas sistēmas nodrošina arī ITS dažādo elementu operatīvās veicamības kontroli. Tā galvenokārt ļauj automātiski noteikt problēmas un uzsākt papildus procedūras vai drošības pasākumus.

4.5. Turklāt EESK ierosina noteikt Eiropas obligātos standartus (vai arī sastādīt sarakstu ar piemēriem), lai aprīkotu TEN-T transporta tīklu savienojumus ar šādām pamata telemātikas sistēmām informācijas ievākšanai, satiksmes uzraudzībai un vadībai:

- videonovērošanas sistēma;
- satiksmes kustības uzraudzības metodes, sastrēgumu noteikšana un transportlīdzekļu uzskaitē;
- ceļa zīmes ar mainīgu informāciju un aprīkojumi informācijai par ceļu satiksmi;
- meteoroloģiskās informācijas sistēma;
- autoceļu dinamiska pārvaldība;
- sistēma palīdzības sniegšanai.

Briselē, 2009. gada 13. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

4.6. Izmantojot minētās sistēmas un no īpašām sistēmām iegūto informāciju, iespējams reālā laikā novērtēt satiksmes plūsmu un apstākļus, kā arī noteikt brauciena ilgumu līdz galvenajiem galamērķiem.

4.7. EESK brīdina par problēmām, ko varētu radīt inteligento transporta sistēmu īpašās aparatūras vēlāka ierīkošana transportlīdzekļos; sistēmu struktūrai jābūt saderīgai. Transportlīdzekļu struktūrai un sistēmām jābūt veidotām tā, lai tās varētu darboties atvērtās platformās. Tas attiecas ne tikai uz sistēmām un tehnoloģiju, bet arī uz to sniegtajiem pakalpojumiem.

4.8. Nav nekādu šaubu, ka inteligentajās transporta sistēmās būs iekļautas vairākas mūsdienu tehnoloģijas (informācijas vai citas). ES saskaņotajā pieejā jābūt noteiktām konkrētām jomām, kuras vēl jāattīsta, pirms tās tiek īstenotas. Kopienai, dalībvalstīm un privātajam sektoram jānodrošina atbilstošs finansējums šīs infrastruktūras ieviešanai. Finansējumam un līdzekļiem, kas tiek iegūti no esošajiem nodokļiem, nodokļu ieņēmumiem vai no ceļu lietotāju nodokļa, jāsedz ekspluatācijas izdevumi.

4.9. Eiropas Komisija ierosina iekļaut rīcības plāna visās galvenajās jomās arī vairākus praktiskus pasākumus ITS ieviešanai. Vienlaicīgi nepieciešams arī nodrošināt apmācību galalietotājiem (transportlīdzekļu vadītājiem) un iepazīstināt tos ar sistēmas dažādajiem elementiem. Ir jāatbalsta reklāmas kampaņas un jāizglīto sabiedrība, lai cilvēki pierastu pie šīm modernajām tehnoloģijām, kā arī jāizmanto novatoriskas metodes (piemēram, jāattīsta viedie automobiļi un jāpiešķir Eiropas balva labākajiem automobiļiem).

⁽¹²⁾ EESK atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko veicina ceļu satiksmes drošības noteikumu pārrobežu izpildi", ziņotājs — Simons kgs, 17.9.2008, OV C 77, 31.3.2009., 70.-72. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido programmu ekonomikas atveseļošanas atbalstam, piešķirot Kopienas finansiālo palīdzību projektiem enerģētikas jomā"

COM(2009) 35 galīgā redakcija – 2009/0010 (COD)

(2009/C 277/18)

Galvenais ziņotājs: **RETUREAU KGS**

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 156. un 175. pantu 2009. gada 10. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido programmu ekonomikas atveseļošanas atbalstam, piešķirot Kopienas finansiālo palīdzību projektiem enerģētikas jomā"

COM(2009) 35 galīgā redakcija – 2009/0010 (COD).

Komitejas Birojs 2009. gada 24. februārī uzdeva Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas darbu par šo jautājumu.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 453. plenārajā sesijā 2009. gada 13. un 14. maijā (14. maija sēdē) iecēla Retureau kgu par galveno ziņotāju un ar 129 balsīm par, 5 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Priekšlikumi.

1.1. Lai sniegtu ieguldījumu ekonomikas krīzes seku pārvarēšanā, Komisija 2009. gada janvāra beigās ierosinājusi piešķirt 5 miljardus *euro* no 2008. gada budžeta un līdzekļiem, kurus nav izlietojuši lauksaimniecības struktūrfondi; minētais priekšlikums sekmētu investīcijas "ilgtspējīgās" enerģijās un platjoslu tīklu pieejamības nodrošināšanā lauku reģionos.

1.2. Pēc debatēm Padomē un pēc dažu Parlamenta deputātu pieprasījuma ir notikušas sarunas par to projektu sarakstu, kuri jāfinansē dalībvalstīm, savukārt parlamentārā līmenī ir pausta nožēla par investīciju trūkumu energotaupiņai.

1.3. Šķiet, ka aprīļa vidū ir panākta Komisijas un abu likumdošanas iestāžu neformāla vienošanās par finansējuma piešķiršanu enerģētikai 3,98 miljardu *euro* apmērā salīdzinājumā ar regulas projektā paredzētajiem 3,5 miljardiem *euro*. Ja projektiem enerģētikas jomā (starp savienojumi gāzes un elektroenerģijas jomā; jūras vēja enerģija; oglekļa uztveršana un uzglabāšana) piešķirtos 3,98 miljardus *euro* pilnībā neizmantos līdz 2010. gada beigām, vienošanās paredz iespēju tos izlietot citiem projektiem, proti, energoefektivitātes palielināšanai.

2. Vispārīgas piezīmes.

2.1. Komiteja atzinīgi vērtē 2008. gadā neizlietoto budžeta līdzekļu piešķiršanu projektiem, kuru mērķis ir atjaunot Eiropas ekonomiku, kurā iestājusies zināma stagnācija, ko izraisījusi

pasaules ekonomikā valdošā sistēmas krīze un finanšu iestāžu nevēlēšanās atbalstīt uzņēmumu, īpaši MVU, finansēšanu un jaunu uzņēmumu izveidi, piešķirot aizdevumus ar zemu procentu likmi.

2.2. Pašreizējā situācijā ir nepieciešama tūlītēja rīcība, piešķirot prioritāti konkrētiem projektiem, kas jau tagad sekmē ilgtspējīgu attīstību vidējā termiņā un ilgtermiņā, piemēram, projektiem atjaunojamo enerģiju jomā un platjoslu tīklu izveidei apgabalos, kas vēl nav pievienojušies pasaules tīklam, izmantojot pietiekami efektīvas tehnoloģijas.

2.3. Komiteja tāpat atbalsta regulā izteikto vispārējo pieeju, taču apzinās, ka sākotnējā priekšlikumā var tikt ieviestas dažas izmaiņas, ņemot vērā valstu paustās dažādās intereses un bažas sakarā ar cīņu pret klimata pārmaiņām.

2.4. Tagad pēc iespējas ātrāk būtu jāīsteno ierosinātie pasākumi, jo laiks ir svarīgs krīzes seku mazināšanas faktors. Ja nepārāda politisko gribu un ja pasākumus veic pārāk vēlu, pastāv risks, ka sasniedzamie mērķi tiks apdraudēti.

3. Īpašas piezīmes.

3.1. Komiteja tomēr pauž nožēlu, ka Komisijas ierosinātie krīzes novēršanas pasākumi kopumā ir pārāk pieticīgi salīdzinājumā ar straujo un vispārējo krīzes ietekmi uz nodarbinātību un uzņēmumiem un ka jau pagājušajos mēnešos vēl nav izteikti drosmīgāki priekšlikumi, kas būtu skaidrāki signāli.

3.2. Komitejai noteikti būs jāizstrādā atzinumi par citiem priekšlikumiem, piemēram, par regulējumu saistībā ar kapitāla pārrobežu apriti vai cīņu pret “nodokļu paradīzēm”; tā paudīs savu viedokli attiecīgajā brīdī, taču gaida enerģiskus un efektīvus priekšlikumus, lai pārvarētu krīzi, kuras sekas jau tagad ir daudz smagākas nekā visās iepriekšējās krīzēs.

Briselē, 2009. gada 14. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei “Izejvielu iniciatīva – apmierināt pamatvajadzības izaugsmei un nodarbinātībai Eiropā””

COM(2008) 699 galīgā redakcija

(2009/C 277/19)

Ziņotājs: **FORNEA KGS**

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2008. gada 4. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei “Izejvielu iniciatīva — apmierināt pamatvajadzības izaugsmei un nodarbinātībai Eiropā””

COM(2008) 699 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija savu atzinumu pieņēma 2009. gada 23. aprīlī. Ziņotājs — *Fornea kgs*.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 453. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 13. un 14. maijā (13. maija sēdē), ar 194 balsīm par, 4 balsīm pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi ⁽¹⁾.

EESK iesaka:

1.1. ES būtu jāsagatavo valstīs veiktās stratēģisko un būtisko izejvielu analīzes apskats un jāizstrādā tāds pats vispārējs pārskats par visu ES, kādu Valsts pētniecības padome (*National Research Council*) veikusi par ASV un Japānu. Jo īpaši dalībvalstīm būtu jāpārskata sava izejvielu apgādes politika, lai gūtu priekšstatu, ko katrā ES dalībvalstī un ES kopumā nozīmē “pamatvajadzības”. Atsevišķu izejvielu nozīmes būtiskums regulāri jāpārskata (iespējams, ik pēc diviem vai trim gadiem), lai uzraudzītu pārmaiņas.

1.2. ESAO Uzņēmējdarbības un rūpniecības konsultatīvās komitejas (*OECD/BIAC*), seminārs par piekļuvi izejvielām, iespējams, būtu labs sākums, tomēr tas ierobežotu ES darbības jomu jau pašā sākumā. Pēc būtisko izejvielu noteikšanas būtu jānovērtē lietderīgās sadarbības potenciāls, kas ir valstīm, kuras jau šobrīd piegādā šādas izejvielas vai varētu to darīt nākotnē. Pēc tam būtu jāveic diplomātiski pasākumi.

1.3. EESK pilnībā atbalsta to, ka 2009. un 2010. gadā prezidējošās valstis Čehija, Zviedrija un Spānija rīko ar minēto jautājumu saistītas konferences par minerālu resursu piedāvājumu un pieprasījumu, piekļuvi zemei, vislabākajām pieejamajām tehnoloģijām un veiktspējas uzlabošanu, un vēlas tajās piedalīties.

1.4. Komisijai būtu jāpastiprina centieni, lai atbalstītu efektīvas sarunas starptautiskā līmenī ar mērķi ne tikai novērst netaisnīgu praksi, kas tirdzniecībā rada šķēršļus un izkropļojumus, bet arī palīdzēt izstrādāt divpusējus un daudzpusējus investīciju nolīgumus.

1.5. Komisijai būtu jāaktivizē nepieciešamie rīcības mehānismi, ja trešās valstis pārkāpj PTO noteikumus (piemēram, eksporta nodokļi vai ierobežojumi, ko piemēro dažām vielām).

1.6. ES ārējie tarifi būtu jānosaka ar mērķi nodrošināt, lai no ES tirgus netiktu izslēgtas ilgtspējīgi ražotas izejvielas. Jāpārskata pašreizējie tarifi, lai noteiktu tarifu pozīcijas, kuras būtu jāmaina.

1.7. ES būtu aktīvi jāizvērs diplomātiskas attiecības izejvielu jomā, lai nodrošinātu piekļuvi izejvielām un tādējādi veicinātu tādu veiktspējas uzlabošanas fondu un programmu radīšanu, kas ļauj atbalstīt izejvielu ilgtspējīgu ražošanu un ekonomikas un sociālo progresu attīstības valstīs.

1.8. Komisijai būtu aktīvi jāpiedalās kalnrūpniecības ministru pasaules foruma un kalnrūpniecības un metālu starpvaldību foruma ikgadējās sanāksmēs, lai izveidotu labākas attiecības ar šajā jomā ietekmīgiem pasaules līmeņa dalībniekiem un lai noteiktu un nostiprinātu ES investīciju iespējas.

1.9. Būtu jāapkopo labākās ES reglamentējošās prakses pārskats jautājumā par izejvielu ieguves uzņēmumu piekļuvi zemei, lai vienkāršotu procedūras un ierobežotutu minerālu resursu pilnīgu izsmelšanu zemes izmantošanas neatbilstīgas plānošanas dēļ.

⁽¹⁾ Citus detalizētus EESK ieteikumus skat. 2008. gada 9. jūlija atzinumā par tematu “Ar enerģiju nesaistīta kalnrūpniecība Eiropā”, kas publicēts ES Oficiālajā Vēstnesī ar atsauci 2009/C27/19. Šie ieteikumi uzskatāmi par papildinājumu minētā EESK atzinuma ieteikumiem.

1.10. Komisijai būtu jāturpina atbalstīt Eiropas Tehnoloģiju platformu ilgtspējīgiem minerālu resursiem un tās skatītie temati jāiekļauj 2009.–2013. gadā paredzētajos uzaicinājumos. Ar izejvielām saistītus jautājumus, piemēram, resursu un energoefektivitātes veicināšanu, ir svarīgi virzīt uz priekšu arī Astotās pētniecības un izstrādes pamatprogrammas prioritāro rīcības jomu ietvaros.

1.11. Komisijai vajadzētu veicināt objektīvu metodoloģiju, kuras pamatā ir pilna izmantošanas cikla analīze, lai novērtētu resursu efektivitātes paaugstināšanas pasākumu un jebkādu "vielu aizstāšanas politiku" derīgumu.

1.12. Komisijas dienestiem būtu jānostiprina otrreizējā pārstrāde un jāatvieglo otrreizējo izejvielu izmantošana ES, kā arī jārosina otrreizējas pārstrādes, atgūtu materiālu un atkārtotas izmantošanas efektīvas stratēģijas trešās valstīs, sekmējot paraugpraksi starptautiskā līmenī.

1.13. Jāturpina konsultācijas un izpēte, lai labāk izprastu, kādā mērā metodoloģija, ko piemēro ar enerģijas ražošanu nesaistītām minerālu izejvielām, kādā konkrētā situācijā ir derīga tādām atjaunojamām, ar enerģijas ražošanu nesaistītām izejvielām kā, piemēram, koksne un ādas. (Komisijas paziņojumā galvenā uzmanība pievērsta jautājumiem par izejvielu, kas nav saistītas ar enerģijas ražošanu, apgādes drošību. Neatbildēts ir jautājums par to, vai izmantot to pašu procedūru citām izejvielām ir labākais veids, bet noteikti, Komisijas specializētajām struktūrvienībām cieši sadarbojoties, būs iespējams radīt integrētu instrumentu visu to stratēģisko un būtisko izejvielu novērtēšanai, ko izmanto ES rūpniecībā un aizsardzībā.)

2. Vispārīga informācija.

2.1. Izejvielu cenu kāpuma tendence vismaz pagaidām ir apstājusies. Komisijas paziņojumā izteikta pārliecība, ka minētais kāpums atsāksies un ka izaugsmes līmenis jaunajās tirgus ekonomikas valstīs arī turpmāk spēcīgi ietekmēs izejvielu pieprasījumu. Izšķirošie faktori ir, pirmkārt, vai jaunās tirgus ekonomikas valstīs, jo īpaši Ķīna, spēs vienmērīgi pāriet no izaugsmes, kuras pamatā lielā mērā ir ieguldījumi pamatkapitālā un kuru veicina uzņēmējdarbības iespējas uz eksportu orientētās ražošanas nozarēs, uz izaugsmi, kas vairāk saistīta ar iekšzemes patēriņu, un, otrkārt, vai šādas izaugsmes rezultātā izejvielu pieprasījuma pieauguma temps saglabāsies tāds pats.

2.2. Paziņojumā uzsvērts, ka ES var sevi nodrošināt ar būvniecībā izmantojamiem minerāliem (kur ārvalstu piegādātajiem traucē augstas transporta izmaksas salīdzinājumā ar izejvielu vērtību), bet tā ir atkarīga no dažu tādu materiālu importa, kuriem ekonomiskā ir stratēģiska nozīme, kas izriet no to būtiskās nozīmes rūpnieciskajā ražošanā (šo nozīmi nebūt neatspoguļo to saimnieciskā

vērtība), kā arī no tā, ka piegādes veic neliels skaits komercpiegādātāju un valstu, no kurām dažas saistītas ar augstu politisko risku.

2.3. Komisija izsaka vairākus bažīgus apsvērumus par piegādēm. Atkarībā no piegādes ierobežojumu prognozes un iemesla var noteikt četru veidu risku, kas ir pamats bažām:

- apstrādes uzņēmumu konkurences par izejvielām saasināšanās. Tas izpaužas augstākās cenās un materiālu novirzīšanā uz citiem pirmējo un otrreizējo izejvielu galamērķiem;
- izejvielu "uzkrāšana", ko rada eksporta šķēršļi, piemēram, eksporta nodokļi un dubultas cenu noteikšanas sistēmas (paziņojumā minēta virkne piemēru);
- konkurence par izejvielu ieguves līdzekļiem trešās valstīs (piemēram, konkurence par investīciju iespējām un par piekļuvi minerālu iegulām Āfrikā);
- stratēģiskas saimnieciskas nozīmes izejvielu piegādes pārtraukumu risks (piemēram, iespējams tādu retzemju elementu piegādes pārtraukums, kuru piegāde ir ļoti koncentrēta un kuru pielietojums vairākās jomās ir ļoti nozīmīgs (Visu videi nekaitīgo un energoefektīvo tehnoloģiju pamatā ir pieaugošs retzemju elementu patēriņš (piemēram, vienā hibridautomobilī ir izmantoti apmēram 20 kg retzemju elementu). Ķīna ir gan retzemju elementu galvenā piegādātāja, gan arī galvenā to patērētāja. Šobrīd retzemju elementu piegādei no Ķīnas ir ļoti maz saimnieciski iespējamu alternatīvu. Būtiski svarīgi minerāli var būt spēcīgs līdzeklis sarunās un pat saimnieciskās cīņas ierocis.

2.4. Pirmie divi riska veidi tieši ietekmē Eiropas izejvielu pārstrādes rūpniecības konkurētspēju, un, ciktāl tie izriet no konkurenci kropļojošas prakses vai tirgus politikas pasākumiem, to sekas jārisina ar tirgus un konkurences politikas palīdzību.

2.5. Par trešo riska veidu rūpniecībai, kurā izmanto izejvielas, būtu jāuztraucas mazāk, jo nav iemesla *per se* domāt, ka dabas resursu īpašnieki būs ieinteresēti diskriminēt klientus, kaitējot ES rūpniecībai, bet ir iemesls bažām gan par ietekmi uz Eiropas kalnrūpniecības ilgtermiņa konkurētspēju, gan ietekmi uz Eiropas kā kalnrūpniecības finansējuma, tehnoloģiju attīstības un uzņēmumu tīklu darbības centra stāvokli. Nesenās attīstības tendences minētā saistībā rada bažas arī par ilgtspējīgas attīstības perspektīvām attīstības valstīs, kuras ir atkarīgas no eksporta, kas balstīts uz dabas resursiem.

2.6. Visbeidzot, ceturtais riska veids var nopietni kaitēt Eiropas Savienības ekonomikas struktūrai un izraisīt darbavietu zaudējumu, ja nepieciešamo materiālu trūkuma dēļ tiks pārtraukta ražošana. Šis risks ir jārisina tieši — tostarp, iespējams, ar pasākumiem, kas nav apsvērti agrāk. Būtu jāatzīmē, ka minēto risku gan ASV (skat. Valsts pētniecības padomes ziņojumu "Minerāli, būtiskie minerāli un ASV ekonomika" (*Minerals, Critical Minerals and the US Economy*) www.nap.edu/catalog.php?record_id=12034), gan Japāna (skat. Valsts resursu nodrošināšanas pamatnostādnes (*Guidelines for Securing National Resources*) www.meti.go.jp/english/press/data/nBackIssue200803.html) ir uztvērušas pietiekami nopietni, lai pamatotu jaunas politiskas iniciatīvas. Paziņojumos presei ir arī informācija, ka Ķīna ir iesaistījusies izejvielu krājumu veidošanā, lai mazinātu piegādes pārtraukumu sekas.

3. Vispārīgas piezīmes.

3.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja atzinīgi vērtē Komisijas paziņojumu (COM(2008) 699, Komisijas Izejvielu iniciatīva), kas ir galvenā iniciatīva ar nolūku nodrošināt ilgtspējīgu ES apgādi ar izejvielām, kuras nav saistītas ar enerģijas ražošanu, un jo īpaši minerālresursiem (skat. COM(2008) 699, 3. punktu), lai apmierinātu Eiropas pamatvajadzības izaugsmei un nodarbinātībai. EESK ļoti vēlas, lai tiktu nodrošinātas nepieciešamās struktūras un resursi, ar kuru palīdzību tiks īstenoti paredzētie pasākumi.

3.2. Pilsoniskās sabiedrības pārstāvji jau sen pieprasa izveidot integrētu pieeju minētajam jautājumam, apvienojot vairākas ES politikas jomas un programmas. Komisija ar savu iniciatīvu ir norādījusi risinājumus problēmām, ko rada nepieciešamība ES rūpniecībai nodrošināt ar enerģijas ražošanu nesaistītu izejvielu ilgtspējīgu piegādi, apvienojot vienā veselumā trešo valstu un vietējās piegādes pilnveidošanas politiku un pasākumus resursu efektivitātes un otrreizējās pārstrādes veicināšanai.

3.3. Turklāt starptautiskās norises nepārprotami liecina, ka ir vajadzīga saskaņotāka pieeja ES līmenī, nepārkāpjot subsidiaritātes principu, kas ES jāpiemēro attiecībā uz resursu un zemes plānošanas politiku.

3.4. EESK ar gandarījumu atzīmē, ka izskatāmajā paziņojumā Komisija ir pieņēmusi līdzīgu pieeju, nosakot gandrīz tās pašas problēmas un risinājumus, kas ietverti nesen pieņemtajā EESK pašiniciatīvas atzinumā par apspriežamo tematu (?). Minēto dokumentu izstrādāja, lai Komisija varētu savlaicīgi iepazīties ar pilsoniskās sabiedrības viedokli, un tas tapa pēc paplašinātām konsultācijām, ko uzsāka EESK Rūpniecisko pārmaiņu konsultatīvā komisija, sniedzot atbildi uz Komisijas informatīvo dokumentu "Izejvielu piegādes nodrošināšana ES rūpniecībai" (IP/07/767, 2007. gada 5. jūnijs), kura mērķis bija bija sagatavot izejvielu iniciatīvu.

3.5. Tā kā ES ir apņēmusies izstrādāt visaptverošu pieeju klimata pārmaiņu seku mazināšanai, pilnveidojot energoefektivitātes tehnoloģijas, veicinot dabas resursu atbildīgu izmantošanu un padarot rūpniecību videi nekaitīgāku, EESK vēlreiz uzsver to, cik stratēģiski nozīmīga līdztekus Eiropas enerģētikas politikai ir ar enerģijas ražošanu nesaistītu minerālu apgādes drošība, ņemot vērā abu minēto nozaru savstarpējo atkarību tehnoloģijas faktora dēļ.

3.6. ES ir lielā mērā atkarīga no augstākajā tehnoloģijā izmantoto metālu importa, un tā nespēs pāriet uz ilgtspējīgu ražošanu un videi nekaitīgām tehnoloģijām, ja nebūs drošas piekļuves šādiem augsto tehnoloģiju metāliem un retām izejvielām (konkurences, risku, resursu ģeogrāfiskās koncentrācijas un ražošanas iekārtu ziņā) ⁽³⁾.

3.7. Izskatāmais paziņojums līdzinās ES pašreizējās izejvielu apgādes jautājumu SWOT analīzei, tādēļ tam vajadzīgs koordinēts ES dalībvalstu atbalsts un dažādu iesaistīto Komisijas struktūrvienību (*DEV, ENTR, ENV, EUROSTAT, REGIO, RELEX, RTD*) koordinēta rīcība, lai īstenotu virkni pasākumu, kuros iesaistīta ne tikai Komisija, bet arī galvenie dalībnieki: pakārtotā rūpniecība (Starptautiskā Kalnrūpniecības un metāla padome (*ICMM*)) būtu jāauzicina piedalīties un, pārstāvot visas pasaules minerālresursu nozari, sniegt ieguldījumu, palīdzot izstrādāt attīstības redzējumu un ar tās īpašajām zināšanām papildinot Eiropas Kalnrūpniecības apvienības (*Euromines*) specifisko, uz ES vērsto redzējumu), uzņēmēji, ģeoloģiskie dienesti, organizēta pilsoniskā sabiedrība), lai sekmētu ES piegādes drošību saskaņā ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem.

3.8. Pašreizējās ES struktūras, kas risina minētos jautājumus, ir bijušas pārāk vājas, un tās jānostiprina, paredzot augstāka līmeņa lēmumu pieņēmējus, kā arī jāveic pastiprināta analīze par nākotnes vajadzībām pēc izejvielām un intensīvāka rīcība, lai no Eiropas avotiem iegūtu tik daudz, cik tehniski un ekonomiski iespējams, un uzlabotu ilgtspējīgu piegādi no avotiem ārpus ES. Būs vajadzīga stratēģija ilgākam laika posmam un regulārs pārskatīšanas mehānisms, jo investīcijas izejvielu ieguvē ļoti bieži ir ekonomiski dzīvotspējīgas tikai ilgākā laika periodā.

3.9. Principi, kas ir izteikto priekšlikumu pamatā.

3.9.1. Izejvielu apgādes drošība ES nozīmē ne tikai panākt, lai Savienības ekonomika neciestu zaudējumus izejvielu piegādes traucējumu dēļ, bet arī aizsargāt patērētāju, proti, to ES nozaru intereses, kas ir atkarīgas no ievestajām izejvielām, un to ES uzņēmumu intereses, kuri izejvielas iegūst, kā arī nodrošināt taisnīgas

⁽²⁾ Atzinums par tematu "Ar enerģiju nesaistīta kalnrūpniecība Eiropā", OV C 27, 3.2.2009.

⁽³⁾ EESK atzinums par tematu "Ar enerģiju nesaistīta kalnrūpniecība Eiropā", OV C 27, 3.2.2009., 2.5. punkts.

konkurences apstākļus. Visas minētās intereses jāņem vērā un tās īstenojamas, ievērojot ES saistības un politiku starptautiskās attīstības un vides un sociālās ilgtspējas jomās. Izejvielu izmantošana būtu jāoptimizē, ņemot vērā tās mijiedarbību ar vidi, sabiedrības vajadzībām un ilgtspējīgu enerģijas izmantošanu.

3.9.2. ES izejvielu apgādes politikas pamatā jābūt **stingrai analītiskai bāzei**. Tādēļ ir svarīgi nodrošināt attiecīgo zināšanu pieejamību un to analīzi, izmantojot labākās iespējamās metodes.

3.10. Reglamentējoša prakse izejvielu jomā ES ir ļoti atšķirīga, un vairākās valstīs pastāv plašas iespējas to pilnveidot, izplatot informāciju par paraugpraksi.

4. Piezīmes par ierosināto politisko rīcību ⁽⁴⁾.

4.1. *Pirmais pīlārs: piekļuve izejvielām pasaules tirgos ar nosacījumiem, kas neizraisa traucējumus.*

4.1.1. Komisija ierosina, lai ES i) aktīvi īsteno diplomātiju izejvielu jomā, lai nodrošinātu piekļuvi izejvielām, ii) veicina labāku starptautisko sadarbību un iii) nosaka, ka piekļuve izejvielām ir ES tirdzniecības un reglamentējošās politikas prioritāte.

4.1.2. Pēc galveno resursiem bagāto valstu noteikšanas ar šo valstu pārstāvjiem būtu jāapspriež jautājumi par piekļuvi izejvielām šaās valstīs. ES attīstības politikas ietvaros būtu jāizveido **fondi un programmas, ar kuriem atbalsta izejvielu ilgtspējīgu ražošanu un attīstību** minētajās valstīs.

4.1.3. ES būtu jāpārskata savas finansējuma sistēmas tām valstīm, kas jau ir ES dalībvalstis vai kaimiņvalstis, jo resursu transports no šīm valstīm būtu ilgtspējīgāks. Atbalsts galvenokārt būtu jāsniedz valstīm, kuras ES pievienojās pēdējās, Balkānu valstīm, Ziemeļāfrikas valstīm un Turcijai. Starptautiskās Kalnrūpniecības un metāla padomes (ICMM) resursu dotācijas iniciatīva (Starptautiskās Kalnrūpniecības un metālu padomes iniciatīva, ko sāka 2004. gadā; tās mērķis ir noteikt labu politisko praksi attīstības valstīs valsts, reģionālā un uzņēmumu līmeņa ieguldījumiem minerālu un metālu rūpniecībā) varētu būt noderīgs resursu un attīstības stratēģijas modelis.

4.1.4. Vairāki konkrēti ieteikumi attiecas uz to, kā **stiprināt savietojamību starp ES attīstības politiku un ES vajadzību ne-traucēti piekļūt izejvielām**. Visi izvirzītie priekšlikumi saistībā ar

vajadzību stiprināt valstis, veicināt pārdomātu investīciju vidi un sekmēt izejvielu ilgtspējīgu pārvaldību ir atbilstoši un konstruktīvi.

4.1.5. ES ārējie tarifi būtu jānosaka ar mērķi nodrošināt, lai no ES tirgus netiktu izslēgtas ilgtspējīgi iegūtas izejvielas. Pašreizējie tarifi būtu jāpārskata, lai noteiktu tarifu pozīcijas, kas būtu jāmaina.

4.1.6. Palīdzība attīstības valstīm izejvielu jomā būtu jāvirza uz **veiktspējas uzlabošanu**, un tās mērķim vajadzētu būt tādas politikas atbalstam un sekmēšanai, kas maksimāli veicina izejvielu ražošanas un eksporta ieguldījumu attīstībā. Tādēļ ir īpaši svarīgi atbalstīt politikas un pieejas, kas ir iekļaujošas, veicina līdzdalību un piešķir prioritāti minēto valstu iedzīvotāju vajadzībām un interesēm.

4.1.7. **Attīstības palīdzībai** izejvielu jomā jābalstās arī uz plašām koalīcijām un partnerībām, kas garantē visu ieinteresēto daļībnieku un jo īpaši izejvielu nozares, pilsoniskās sabiedrības organizāciju un visu līmeņu pārvaldības iesaistīšanos.

Attīstības valstīm sniegtās palīdzības neatņemamai sastāvdaļai vajadzētu būt atbalstam, lai **veidotu infrastruktūru**, ko var izmantot gan izejvielu ražošanas uzņēmumi, gan mazāki uzņēmumi, lauksaimniecības kopienas un citi lauku ekonomikas dalībnieki. Kaut arī šis konkrētais sadarbības veids izpelnījies kritiku par to, ka tā ieguldījums attīstībā ir mazāks kā būtu iespējams, ir svarīgi arī atzīt, ka tas atbilst attīstības valstu lielajai vajadzībai veicināt attīstību, uzlabojot infrastruktūru, un ka citi šādu ieguldījumu finansēšanas mehānismi ir izrādījušies nepietiekami.

4.1.8. Paziņojumā skaidri uzsvērtas grūtības saistībā ar minerālresursu **tirdzniecības statistiku**. Tās pamatā ir muitas ziņojumi, kurus sniedz atbilstīgi Starptautiskās tirdzniecības klasifikatoram (SITC), harmonizētajai sistēmai (HS) vai Vispārējām ekonomikas kategorijām (BEC), un tā ir nepilnīga, jo dažas valstis nesniedz izsmeļošus ziņojumus. Turklāt tirdzniecības statistika nevar sniegt atbilstīgu un ļoti vajadzīgu informāciju par minerālu patieso patēriņu pasaules ekonomikā, jo tajā nav reģistrēta informācija par minerālu vai metālu saturu koncentrātos, pusgatavos produktos un gatavajās precēs. Būtu vajadzīgi pētījumi, kā arī starptautiska vienošanās par to, kā uzlabot pašreizējo statistikas sistēmu, lai labāk apzinātu minerālu un metālu reālo patēriņu, iespējams, izmantojot vidējos lielumus, kas pārstāv minerālu un metālu saturu standarta automobilī, standarta tonnā papīra utt.

⁽⁴⁾ Skat. EESK atzinumu, OV C 27, 3.2.2009., 82. lpp.

4.1.9. Paziņojumā sīkāk izskatīta tirdzniecības un reglamentējošā politika. Priekšlikumos noteiktas ES būtisku interešu jomas, un tos būtu lietderīgi īstenot. Viens no priekšlikuma punktiem pelna īpašu uzmanību: "ES ir jāpārskata arī ES tarifu režīms, lai **nodrošinātu konsekvenci ar ES izejvielu pieprasījuma pārmaiņām un lai jo īpaši izvērtētu iespējas mazināt ierobežojumus izejvielu importam.**"

4.1.10. Ilgtspējīgas attīstības mērķi ir īstenojami, ņemot vērā to ietekmi ārpus ES teritorijas, un tiem nevajadzētu kalpot par aizbīdinājumu vai aizsegu praksei, kas, ierobežojot tirdzniecību, ir pretēja patērētāju un vides interesēm. Svarīgi, lai piegādes drošību un mērķi novērst negodīgu konkurenci, kuras pamatā ir privileģēta piekļuve izejvielām, neizmantojot protekcionisma veicināšanai un attīstības valstu ražotāju tirdzniecības un piekļuves ES tirgum ierobežošanai.

4.2. *Otrais pīlārs: veicināt ilgtspējīgu apgādi ar izejvielām no Eiropas avotiem.*

4.2.1. ES ilgtspējīgu vietējo un reģionālo attīstību tieši ietekmē to ekonomikas nozaru turpmākā attīstība, kuras var padarīt ienesīgu katras jomas potenciālu. EESK uzskata, ka, ņemot vērā katras minerālu iegulas rezerves aprēķinu, kalnrūpniecības saimnieciskā darbība var veicināt vietējo kopienu, kā arī ES dalībvalstu attīstību, nodrošinot tās ar resursiem. Tā var veicināt

- rūpnieciskās ražošanas attīstību un apgādi ar izejvielām, kas vajadzīgas rūpnieciskajai darbībai;
- atkarības no importa mazināšanu un resursu labāka izmantojuma nodrošināšanu;
- atbilstīga kvalificētu darba ņēmēju skaita saglabāšanu nozarē, lai izpētes un ieguves darbs ES varētu turpināties;
- vairāk un drošākas darbavietas;
- sociālo kohēziju un reģionālo attīstību;
- dzīves un darba apstākļu uzlabošanu.

4.2.2. Tā kā Eiropā ir sena minerālu ieguves vēsture, tai jāuzņemas vadošā loma, izmantojot īpašās zināšanas un pieredzi jautājumos, kas saistīti ar izejvielu ieguves vadību, ar to, kā optimizēt izejvielu ražošanas ieguldījumu ekonomikas attīstībā, ar izejvielu ilgtspējīgu izmantošanu un zemes rehabilitāciju sabiedrībai visizdevīgākajā veidā.

4.2.3. Dalībvalstīm būtu jāizskata, kādā mērā to teritorijas apsaimniekošanā iekļauts izejvielu potenciāls un vai prioritāšu noteikšana zemes konkurējošas izmantošanas gadījumā ir atbilstoša,

ņemot vērā arī nepieciešamību iegūt izejvielas ilgtspējīgi, proti, piemērojot tuvuma principu, vienmēr, kad tas ir iespējami un komerciāli izdevīgi.

4.2.4. Ģeoloģijas zināšanas nemitīgi papildinās, tādēļ procedūrām jābūt pietiekami elastīgām, lai nākotnē ļautu piekļūt tiem dabas resursiem, kas šobrīd vēl nav atrasti.

4.2.5. **Labākās ES reglamentējošās prakses pārskats**, ņemot vērā izejvielu ražošanas uzņēmumu piekļuvei zemei, būtu jā sagatavo ar mērķi

- **vienkāršot procedūras** un padarīt tās vienādākas visā Savienībā, vienlaikus nodrošinot, lai pienācīgi tiktu ņemtas vērā konkurējošās intereses zemes izmantošanā, tostarp konservācija,
- **ierobežot minerālresursu pilnīgu izsmelšanu**, kas rodas teritorijas nepiemērotas apsaimniekošanas dēļ. Ir īpaši svarīgi, lai noteikumi par piekļuves nodrošināšanu zemei attiektos ne tikai teritorijām, par kurām ir zināms, ka tur atrodas minerāli.

4.2.6. Tā kā ir izstrādātas pamatnostādes par *Natura 2000* savietojamību ar izejvielu ieguvī, dalībvalstīm būtu jāpārskata savas valsts pamatnostādnes un jānodrošina, lai atbildīgās iestādes apzinātos, ka **Natura 2000 neaizliedz izejvielu ieguvī** (Dzīvotņu direktīvas 6. pants ir piemērots instruments, lai nodrošinātu to, ka ieguves rūpniecība ievēro ilgtspējīgas attīstības principus).

4.2.7. **Lai pilnveidotu zināšanu bāzi par** saimnieciski stratēģisku materiālu **piegādi un izejvielu izmantošanu** ES, būtu jā sagatavo analīze, kas līdzinās ASV Valsts pētniecības padomes veiktajai analīzei. Tā būtu jāveic ar mērķi noteikt un novērtēt gan materiālu piegādes ES rūpniecībai iespējamās riskus, gan dažādo materiālu būtiskumu dažādos to gala izmantojuma veidos. (Būtu jāņem vērā šādi aspekti: dažu ES valstīs iegūstamu minerālu fiziskā pieejamība, aizstāšanas pakāpe, ģeopolitiskais risks saistībā ar stratēģisku un būtisku izejvielu starptautisko tirdzniecību, ES aizsardzības vajadzības).

Paziņojumā iekļauta virkne ieteikumu ar mērķi pilnveidot zināšanu bāzi par izejvielām. Tomēr nav nekādu ieteikumu par to, kā papildināt zināšanas par izejvielu izmantošanu ES. Tā varētu būt viena no galvenajām prioritātēm, kas atbilstu vajadzībai izstrādāt saskaņotu politiku un maksimāli paaugstināt pasākumu efektivitāti. ASV ziņojumā par būtiskām izejvielām iekļauta metodoloģija, ko varētu piemērot Eiropas apstākļos.

4.2.8. Jo īpaši būtu vēlams veikt **ģeoloģisko resursu potenciāla pilnīgu novērtējumu**, izmantojot mūsdienīgas tehnoloģijas, kā arī novērtēt valstu ģeoloģisko dienestu spēju nodrošināt visaugstākās kvalitātes datus par minerālresursiem, informāciju un zinātību. Būtu jānosaka un jāīsteno īpaši atbalsta pasākumi ģeoloģisku datu (šajā atzinumā lietotā nozīme ietver visus ar ģeoloģiju saistītus tematiskus datus, piemēram, ģeoķīmiskus vai ģeofizikālus datus) ieguvei, turpmāk paplašinot Vides un drošības globālā monitoringa (GMES) Zemes dienestu un/vai izmantojot Eiropas Reģionālās attīstības fondu. Komisijai būtu jāizstrādā oficiāls pārskats par stāvokli dalībvalstīs.

4.2.9. Eiropas iestādēm būtu jāatbalsta **ES prezidējošās valstis Čehija, Zviedrija un Spānija un to rīkto pasākumi**, jo īpaši:

- ES Zviedrijas prezidentūras laikā būtu jāorganizē konference, lai noteiktu paraugpraksi teritorijas plānošanai un zemes ilgtspējīgai izmantošanai pēc ieguves izbeigšanas;
- Rovaniemi (Somija) konference par izpēti un kalnrūpniecību, kas notiks 2009. gada decembrī un kurā paredzēts apkopot izpētes veicināšanas paraugpraksi Eiropā;
- Ar ES Tehniskās palīdzības informācijas apmaiņas biroja (TAIEX) palīdzību būtu jāorganizē konference par izpēti Dienvidaustrumeiropā un Balkānos.

4.2.10. **Izejvielu izpēte un tehnoloģiju attīstība būtu jāizvirza par prioritāti, īpašu uzmanību pievēršot tehnoloģijām, kas ir savietojamas ar stingru vides aizsardzības politiku.** Būtu jāveicina **paraugprakse izpētes, tīrākas ražošanas un otrreizējās pārstrādes** jomās ar mērķi īstenot praksi, kurā izmanto uz tirgu balstītus stimulus, kas ir saimnieciski iespējami. Minētā nolūkā par pamatu var izmantot Stratēģiskās pētniecības programmu un Eiropas Tehnoloģiju platformas ilgtspējīgiem minerālresursiem izstrādāto īstenošanas plānu.

4.3. *Trešais pīlārs: optimizēt pirmējo izejvielu patēriņu Eiropas Savienībā.*

4.3.1. Sabiedriskā doma uzskata, ka galvenā atbildība par vides apstākļiem jāuzņemas juridiskajām personām, proti, kalnrūpniecības uzņēmumiem un tirdzniecības uzņēmumiem, bet faktiski par preču, kuru ražošanā izmanto minētos resursus, patēriņu ir atbildīga visa sabiedrība.

Eiropas iedzīvotājiem jāapzinās, ka mūsu eksistence ir atkarīga no minerālresursu izmantošanas, tomēr vienlaikus **ir ļoti svarīgi aizsargāt vidi un veicināt izejvielu atbildīgu patēriņu.**

4.3.2. Politikas un praktisku pasākumu izstrāde, lai optimālāk izmantotu izejvielas, nevar notikt atrauti no ārpus ES pastāvošajām likumīgajām interesēm, un tajos jāņem vērā attīstības valstu faktiskās spējas gan regulējuma, gan tehnoloģiju izmantošanas jomā. Vairākas Āfrikas valstis ir asi kritizējušas REACH regulējumu, jo ir nobažījušās, ka tas var izraisīt to minerālu eksporta nepamatotu diskrimināciju. Līdzīgi dažās Āzijas valstīs Bāzeles konvencija par bīstamajiem atkritumiem ir izraisījusi negribētas sekas, tostarp tādu nelegālu metālu otrreizējās pārstrādes uzņēmumu savairošanos, kuri nodarbojas ar bīstamu praksi, jo tiem ir liegta piekļuve likumīgiem izejvielu avotiem.

4.3.3. Eiropas pētniecība un rūpniecība būtu jānudina **izstrādāt būtisku izejvielu aizvietotājus**. Tādēļ Eiropas Komisijai Septītās pētniecības pamatprogrammas ietvaros būtu jāierosina būtisko metālu un izejvielu saraksta sīka izpēte, lai nodrošinātu pamatu jaunajām, videi nekaitīgajām tehnoloģijām un videi drošiem produktiem.

4.3.4. Otrreizējās pārstrādes procesu nevajadzētu uzskatīt tikai par administratīvu uzdevumu, bet gan par normatīvu sistēmu, ko atbalsta saimnieciski pamatota uzņēmējdarbības pieeja. Lai minēto principu īstenotu, ir vajadzīgs

- tiesisks regulējums rūpniecisko un sadzīves atkritumu savākšanai, šķirošanai, apglabāšanai un pārstrādei;
- stimuli patērētājiem piedalīties otrreizējās pārstrādes pasākumos;
- piemēroti specializēti valsts un starptautiskie tīkli atkritumu savākšanai, uzglabāšanai un rūpnieciskai pārstrādei;
- pienācīgi izveidota, saimnieciski pamatota atkritumu apsaimniekošana, ko organizē vietējā pārvalde vai reģionālās pašvaldības.

Briselē, 2009. gada 13. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums "Reaģējot uz krīzi Eiropas autorūpniecībā""

COM(2009) 104 galīgā redakcija

(2009/C 277/20)

Galvenais ziņotājs: ZÖHRER KGS

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2009. gada 25. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Komisijas paziņojums "Reaģējot uz krīzi Eiropas autorūpniecībā""

COM(2009) 104 galīgā redakcija.

Komitejas Birojs 2009. gada 23. martā uzdeva Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvajai komisijai sagatavot Komitejas atzinumu par šo jautājumu. Ziņotājs — Zöhrer kgs, līdzziņotājs — GLAHE kgs.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja plenārajā sesijā 2009. gada 13. un 14. maijā (13. maija sēdē) iecēla Zöhrer kgu par galveno ziņotāju un ar 141 balsi par, 2 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Pamatojums un Komisijas dokumenta kopsavilkums.

1.1. Krīze autorūpniecības nozarē ir ietekmējusi ātrāk un smagāk nekā lielāko daļu citu rūpniecības nozaru. Tādēļ Komisija un dalībvalstis pēdējos mēnešos ir uzsākušas vairākas iniciatīvas, lai šajā sarežģītajā situācijā atbalstītu autorūpniecības nozari. Komisija 2009. gada 25. februāra paziņojumā norāda uz dinamiskas un konkurētspējīgas autorūpniecības nozares nozīmi. Komisija pievēršas ne tikai tādām problēmām kā vieglo un lietoto automobiļu pieprasījuma samazināšanās un apgrūtināta piekļuve finansējumam, bet arī ilgtermiņa strukturālās problēmas, kas radušās pirms krīzes.

1.1.1. Jau ilgāku laiku Komisija kopā ar augsta līmeņa darba grupu CARS 21, kā arī ar 2007. gada oktobrī notikušo pārstrukturēšanas forumu un ar daudzām, mazām darba grupām izskata automobiļu nozares problēmas. Komiteja, 2007. gada decembrī pieņemot informatīvo ziņojumu par pašreizējo situāciju un nākotnes perspektīvām autorūpniecībā (CCMI/046 atzinums par tematu "Autoindustrija Eiropā — pašreizējā situācija un nākotnes perspektīvas" (CESE 1065/2007 fin rev.)), jau ir sniegusi nozīmīgu ieguldījumu minētajās debatēs un pašlaik izstrādā vēl citu atzinumu par autorūpniecībai pakārtotiem tirgiem un komplektējošo daļu ražošanu (CCMI/059 atzinums par tematu "Autoindustrijai pakārtotie tirgi un komplektējošo daļu ražošana").

1.2. Paziņojuma otrajā daļā Komisija analizē to, kādus pasākumus Kopiena un dalībvalstis ir veikušas Eiropas ekonomikas atveseļošanas plāna ietvaros un konkrēti autorūpniecības nozarē un kādus pasākumus ir paredzēts īstenot.

2. Piezīmes un secinājumi.

2.1. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas paziņojumu. Tas liecina, ka Komisija un dalībvalstis ir gatavas atbalstīt autorūpniecības nozari šajā ļoti sarežģītajā situācijā. EESK uzsver nepieciešamību

izveidot vienotu un saskaņotu sistēmu, lai novērstu protekcioisma tendences un izvirzītu kopīgus mērķus.

2.2. Pašreizējā krīzes situācijā ir jārikojas ātri. Daži pasākumi jāīsteno paātrināti, lai no bankrota pasargātu pirmām kārtām piegādes nozares MVU un dotu iespēju iegūt nepieciešamās investīcijas.

2.2.1. Izmantojot banku un Eiropas Investīciju bankas (EIB) līdzekļus vai tādus instrumentus kā dalībvalstu atbalsts, garantijas un galvojums, vispirms ir jānodrošina, ka attiecīgu mērķu īstenošanai ir ātri pieejams finansējums pietiekamā apjomā.

2.2.2. Tomēr, ņemot vērā, ka ir iespējami arī maksātnespējas gadījumi, Komiteja aicina Komisiju un dalībvalstis pārbaudīt, cik lielā mērā noteikumi par maksātnespēju veicina uzņēmumu darbības turpināšanu.

2.3. Krīzes apstākļos vissvarīgākais uzdevums tomēr ir nodrošināt darba vietas. Tādēļ jānovērš bezdarbs un autorūpniecības nozarē jāsauglabā zinātība. Dalībvalstīs var īstenot dažādus pasākumus (piemēram, saīsināt darba laiku), lai pārvarētu laika ziņā ierobežotu pieprasījuma samazināšanos. Dažās dalībvalstīs tomēr šādas iespējas nepastāv un tādēļ tiek ievērojami samazināts darba vietu skaits. Tādēļ Komiteja aicina apmainīties ar paraugpraksi un īstenot mērķtiecīgus atbalsta pasākumus, lai sekmētu darba ņēmēju tālāku nodarbināšanu. Nelielas noslogotības periodi jāizmanto darba ņēmēju tālākizglītībai.

2.3.1. Komiteja atzinīgi vērtē ar Eiropas Sociālo fondu (ESF) saistītos centienus, kas dod iespēju iegūt finansējumu darba vietu saglabāšanas pasākumiem. Tā atbalsta priekšlikumu par Eiropas Globalizācijas pielāgošanas fonda pārveidošanu atbilstīgi krīzes apstākļiem. Tā kā ir iespējams, ka paredzētie līdzekļi 500 miljonu EUR apmērā nebūs pietiekami, Komiteja ierosina to apjomu palielināt līdz 1 miljardam (skatīt atzinumu CCMI/063).

2.3.2. Krīze un ar to saistītā darba vietu samazināšana visvairāk ir skārusi pagaidu darbiniekus un darba ņēmējus, kuriem ir līgums uz noteiktu laiku. Komiteja aicina īstenot īpašus šai darba ņēmēju grupai paredzētus pasākumus un ātri pielāgot tiesisko regulējumu, jo īpaši attiecībā uz pagaidu darbiniekiem.

2.4. Vajadzīgi pieprasījumu veicinoši stimuli. Šajā sakarā uzmanība jāpievērš tam, lai visas iniciatīvas finanšu vai nodokļu jomā (piemēram, maksājumi par nodošanu metāllūžņos) atbalstītu un paaugstinātu nozares tehnoloģisko attīstību (iekārtu energoefektivitāte, emisiju samazināšana). Turklāt Komiteja aicina dalībvalstis, Komisiju, ECB un sociālos partnerus izveidot makroekonomisku vidi, kas nodrošinātu ienākumus un tādējādi pastiprinātu iekšējo pieprasījumu.

2.5. Pievēršoties ilglaicīgajām strukturālajām problēmām, Komiteja norāda uz Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvās komisijas (CCMI) izstrādāto 2007. gada novembra informatīvo ziņojumu "Autoindustrija Eiropā — pašreizējā situācija un nākotnes perspektīvas". Ziņojumā ir skaidri izklāstītas šajā nozarē pastāvošās problēmas un norādīts, ka tajā ir paredzamas būtiskas pārmaiņas, ko paaugstina pašreizējā krīze.

2.5.1. Krīzes un valstu atbalsta pasākumu ietekmē notiek vispirms tirgus daļu pārvirzīšanās uz mazākiem, videi draudzīgākiem un lētākiem modeļiem. Šis apstāklis ievērojami ietekmē ražotāju un piegādātāju radīto pievienoto vērtību, un ilgtermiņā tas ietekmēs visu nozari.

2.5.2. Lai autorūpniecības nozare stiprināta izklūtu no krīzes, jau tagad jāiegulda lielāks darbs pētniecības un izstrādes jomā, jāveicina jauninājumi un jāpaaugstina darbaspēka kvalifikācija. Par to atbildība jāuzņemas gan uzņēmumiem, gan arī dalībvalstīm un Kopienai. Tādēļ Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas minētās iniciatīvas.

2.5.3. Jāuzmanās, lai strukturālās problēmas netiktu saistītas tikai ar jaudas pārpalikuma jautājumu. Eiropā pagājušajos gados jauda ir ievērojami samazināta (galvenokārt Spānijā, Portugālē, Apvienotajā Karalistē). Dažādiem ražotājiem šajā jautājumā ir ļoti atšķirīgs viedoklis un dažāda nostāja. Jaudas pārpalikums daļēji ir saistīts ar sistēmu (piemēram, modeļu maiņa, iekšējā konkurence). Tomēr pašreiz pastāv risks, ka krīzes ietekmē jauda var īpaši

samazināties un vēlāk, kad pieprasījums atkal palielināsies, tā nebūs pietiekama, un tādējādi palielināsies importa apjoms. Tādēļ Komiteja aicina šo jautājumu izskatīt augsta līmeņa darba grupā CARS 21.

2.5.4. Dziļa strukturālā krīze ir skārusi galvenokārt ASV ražotājus. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas centienus, kas virzīti uz iesaistīto dalībvalstu pasākumu koordinēšanu, lai rastu efektīvus politiskus līdzekļus *GM Europe* uzņēmuma un tā piegādātāju problēmu risināšanai. Eiropas Savienībai uzstājīgi jāpieprasa, ka ASV un *General Motors* dod iespēju izdzīvot uzņēmuma pārstāvjiem Eiropā (*OPEL*, *Vauxhall* un *Saab*).

2.5.5. Komiteja uzskata, ka gan uzņēmumiem, gan arī dalībvalstīm un Eiropas Savienībai būs jāiegulda papildu darbs, lai risinātu gaidāmās problēmas. Tādēļ Komiteja atbalsta Komisijas priekšlikumus par CARS 21 apspriešanās secinājumu īstenošanu un par turpmāko darbību. EESK atbalsta procesa turpināšanu, kas saskaņā ar Lisabonas stratēģiju ļauj atbalstīt ilgtspējīgāku Eiropas rūpniecības politiku.

2.5.6. Turklāt Komiteja norāda, ka liela nozīme ir autorūpniecībai pakārtotajiem tirgiem (par šo jautājumu pašreiz tiek izstrādāts atzinums, ko pieņems drīzumā). Ņemot vērā CARS 21 pieredzi, EESK aicina izveidot augsta līmeņa grupu, kas risinātu īpašās pakārtotā tirgus dalībnieku problēmas.

2.5.7. Komisijas ierosinātā partnerība, kuras mērķis ir paredzēt pārmaiņas autorūpniecības nozarē, ir svarīgs solis, lai pievērstos jautājumam par pārstrukturēšanas sociālo ietekmi. Ņemot vērā dramatisko situāciju, Komiteja aicina attiecīgos sociālos partnerus un Komisiju izveidot patus un efektīvu sociālo dialogu.

2.6. Lai Eiropas autorūpniecības nozare arī turpmāk sekmīgi darbotos, būtisks faktors ir brīva piekļuve pasaules tirgiem un godīga konkurence. Tādēļ Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas ieceri padziļināt dialogu ar tirdzniecības partneriem. Īpaši jānovēro attīstības tendences ASV un Āzijā, lai nodrošinātu līdzvērtīgu nosacījumu un atteiktos no protekcionisma un diskriminējošiem pasākumiem, kā arī nodrošinātu efektīvu intelektuālā īpašuma aizsardzību. Pašreizējā situācijā Komiteja uzsver, ka, ņemot vērā brīvās tirdzniecības nolīguma noslēgšanu ar Dienvidkoreju, jāaicina radīt atbilstīgus apstākļus Eiropas autorūpniecības nozarei. Pašlaik sarunās nav izvirzīts mērķis atcelt ar tarifiem nesaistītus tirdzniecības šķēršļus, kas attiecas uz Eiropas ražotājiem.

Briselē, 2009. gada 13. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētās nodaļas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes lēmumam par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņem"

COM(2008) 869 galīgā redakcija – 2008/0252 (CNS)

(2009/C 277/21)

Vienīgais ziņotājs: **Thomas JANSON KGS**

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2009. gada 3. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Padomes lēmumam par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņem"

COM(2008) 869 galīgā redakcija — 2008/0252 (CNS).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 6. aprīlī. Ziņotājs — *Thomas Janson kgs.*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 453. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 13. un 14. maijā (13. maija sēdē), ar 193 balsīm par, 7 balsīm pret un 9 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 128. panta 2. punktu pēc apspriešanās ar Eiropas Parlamentu, Reģionu komiteju un Ekonomikas un sociālo lietu komiteju Padomei jāpieņem lēmums par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņu apstiprināšanu 2009. gadam.

1.2. EESK atbalsta priekšlikumu par derīgām 2009. gadam apstiprināt 2008.–2010. gadam izstrādātās nodarbinātības politikas pamatnostādnes, ņemot vērā tālāk izteiktās piezīmes.

1.3. Nacionālajās reformu programmās attiecībā uz nodarbinātības politiku un darba ņēmēju tiesībām un pienākumiem jāizvirza augstākas prasības.

1.4. Lielāka uzmanība jāpievērš jauniešu integrēšanai darba tirgū, un aktīvi jāturpina diskriminācijas apkarošana.

1.5. Lai pārietu uz ekonomiku, kas balstīta uz zināšanām, nepieciešama apņēmīgāka, uz profesionālo izglītību un mūžizglītību vērsta rīcība. Ir svarīgi, lai tiktu konsekvētāk piesaistīti ieguldījumi pētniecībai, izstrādei un jauninājumiem.

1.6. EESK uzskata, ka nodarbinātības politikas pamatnostādņēs nepietiekama uzmanība pievērsta jautājumiem par dzimumu vienlīdzību un iespējām apvienot karjeru ar ģimenes dzīvi.

1.7. Ekonomiskās krīzes rezultātā pieaugs bezdarbs, samazināsies nodarbinātības līmenis un arī citādi tiks apdraudēta ES spēja sasniegt izvirzītos nodarbinātības politikas mērķus.

1.8. Tāpēc ir būtiski, lai dalībvalstis pirmām kārtām īstenotu ar nodarbinātību un izaugsmi saistītās pamatnostādnes, proti, (1) veidotu tādu nodarbinātības politiku, kuras mērķis ir pilnīgas nodarbinātības sasniegšana, darba kvalitātes uzlabošana un darba ražīguma paaugstināšana, kā arī sociālās un teritoriālās kohēzijas stiprināšana; (2) nodrošinātu iekļaujošus darba tirgus, uzlabotu darba pievilcību un panāktu, ka darba meklētājiem, tostarp

nelabvēlīgākā situācijā esošiem un neaktīviem iedzīvotājiem, strādāt būtu izdevīgi; (3) palielinātu un uzlabotu ieguldījumus cilvēkkapitālā ⁽¹⁾.

1.9. EESK uzsver, ka sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem jāpiedalās visos pamatnostādņu izstrādes un īstenošanas posmos.

2. Komisijas dokumenta kopsavilkums.

2.1. Pamatnostādnes sevī ietver valstu saistības ES līmenī un nosaka dalībvalstīm izvirzītos kopējos mērķus īstenošanai valstu nacionālo reformu programmu (NRF) ietvaros. Integrētās pamatnostādnes ir izstrādātas trīs gadu ciklam, tāpēc cikla beigās tās nepieciešams apstiprināt nākamajam ciklam.

2.2. Kā norāda Komisija, pirmajā trīs gadu ciklā (2005.–2008. gads) dalībvalstis centās sekmēt strukturālo reformu ātrāku īstenošanu. Saskaņā ar Lisabonas stratēģiju izstrādātās reformas ļāva paaugstināt dalībvalstu ekonomiku izaugsmes potenciālu. Minētās reformas arī stiprināja Eiropas ekonomikas noturību pret ārējiem satricinājumiem, piemēram, paaugstinātām enerģijas un izejvielu cenām un valūtas kursu svārstībām.

2.3. Komisija norāda, ka Lisabonas stratēģijas jaunā pārvaldība, kuras pamatā ir ciešāka partnerība starp dalībvalstu un ES līmeni, ir darbojusies sekmīgi. Tāpēc Komisija uzskata, ka integrētās pamatnostādnes pilda savu uzdevumu un šobrīd nav jāpārstrādā.

3. Iepriekšējie EESK komentāri.

3.1. EESK pagājušajā gadā izstrādāja atzinumu, kurā tika analizētas pamatnostādnes un to trūkumi ⁽²⁾. Šīs analīzes secinājumi ir aktuāli arī šobrīd.

(1) Integrētās pamatnostādnes nr. 17, 19 un 23 (KOM(2007) 803 galīgā redakcija/3, V daļa).

(2) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes lēmumam par pamatnostādņem dalībvalstu nodarbinātības politikai (saskaņā ar EK līguma 128. pantu)", 2008. gada 13. februāris, ziņotājs: *Wolfgang Greif* (OV C 162, 2008. gada 25. jūnijs).

3.2. Komiteja norādīja, ka valstu reformu programmās attiecībā uz nodarbinātības politiku un darba ņēmēju tiesībām un pienākumiem nav izvirzītas pietiekami augstas prasības. Minētais ir saistīts ar pamatnostādnēs uzsvērtu nosacījumu, ka dalībvalstis pašas izvirza mērķus, taču tas rada bažas par iespējām novērtēt nodarbinātības politikas pasākumus, balstoties uz skaidriem un skaitliski izmērāmiem mērķiem.

3.3. Lielāka uzmanība jāpievērš jauniešu integrēšanai darba tirgū, un aktīvi jāturpina cīņa pret diskrimināciju vecuma, invaliditātes, etniskās izcelsmes vai seksuālās orientācijas dēļ.

3.4. Ja ES vēlas sasniegt uz zināšanām balstītu ekonomiku, tad pārejai uz šādu ekonomiku nepieciešama apņēmīgāka, uz profesionālo izglītību un mūžizglītību vērsta rīcība, kas ļautu piemēroties jaunām tehnoloģijām un rūpnieciskā pamata pārstrukturēšanai un nodrošināt iedzīvotājiem iespējas iegūt prasmes, kuras iespējams nodot tālāk. Tāpēc ir nepieciešams konsekventāk piesaistīt ieguldījumus pētniecībai, izstrādei un jauninājumiem, lai stimulētu ekonomiku un radītu jaunas darba vietas ⁽³⁾.

3.5. Nodarbinātības politikas pamatnostādnēs nav pievērsta pietiekama uzmanība dzimumu vienlīdzībai un iespējām apvienot karjeru ar ģimenes dzīvi. Šiem jautājumiem ir būtiska nozīme, risinot ar demogrāfiskajām pārmaiņām un darbaspēka novecošanos saistītās problēmas.

3.6. Komiteja arī uzsvēra, ka ir svarīgi nodrošināt atbilstošu finansējumu valstu un Eiropas līmenī, lai varētu īstenot pasākumus nodarbinātības politikas jomā.

4. Vispārējās piezīmes.

4.1. Ekonomiskās krīzes rezultātā īstermiņā un vidējā termiņā pieaugs bezdarbs, samazināsies nodarbinātības līmenis un arī citādi tiks apdraudēta ES spēja sasniegt Lisabonas stratēģijā izvirzītos mērķus.

4.2. Neraugoties uz zināmu progresu, kas tika sasniegts pirms krīzes sākuma, būtiska problēma vēl aizvien ir dalībvalstu atšķirīgie panākumi mērķu sasniegšanā un dažādu pasākumu īstenošanā gan dalībvalstu, gan Kopienas līmenī. Ekonomiskā krīze šīs atšķirības ir padarījusi vēl ievērojamākas.

4.3. Lai izvairītos no 20. gadsimta 30 gados piedzīvotās dziļās recesijas, EESK uzskata, ka par prioritārām jānosaka tās pamatnostādnēs, kas attiecas uz nodarbinātību un izaugsmi. Krīze vissmagāk skars tās valstis, kuru valdības nav pievērsušas pienācīgu uzmanību nodarbinātības veicināšanai tautsaimniecībā, bet gan turpinājušas īstenot tādu pašu politiku kā normālos ekonomiskajos apstākļos.

4.4. Šai sakarā par prioritārām uzskatāmas pamatnostādnēs, kuras paredz (1) īstenot tādu nodarbinātības politiku, kuras mērķis ir pilnīgas nodarbinātības sasniegšana, darba kvalitātes uzlabošana un darba ražīguma paaugstināšana, kā arī sociālās un teritoriālās kohēzijas stiprināšana; (2) nodrošināt iekļaujošus darba tirgus, uzlabot darba pievilcību un panākt, ka darba meklētājiem, tostarp nelabvēlīgākā situācijā esošiem un neaktīviem iedzīvotājiem, strādāt būtu izdevīgi; (3) palielināt un uzlabot ieguldījumus cilvēkkapitālā ⁽⁴⁾.

4.5. Saistībā ar minēto ir būtiski, lai Komisija un citas iesaistītās puses pēc iespējas ātrāk vienkāršotu noteikumus, kas nosaka struktūrfondu, Sociālā fonda un Globalizācijas pielāgošanas fonda līdzekļu izmantošanu nodarbinātības politikas pamatnostādņu īstenošanai. EESK atkārtoti norāda, ka ir svarīgi nodrošināt piemērotu finansējumu valstu un Eiropas līmenī, lai varētu īstenot prioritārās nodarbinātības politikas iniciatīvas.

4.6. EESK atzinīgi novērtētu Komisijas aktīvāku iesaistīšanos ES un dalībvalstu mērķu izstrādē, kā arī uzraudzības un progresa novērtēšanas procesā. Tādējādi tiktu palielināta par valsts reformu programmu īstenošanu dalībvalstīs izstrādājamo ikgadējo ziņojumu ietekme un nozīme.

4.7. EESK uzsver, ka sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem jāpiedalās visos pamatnostādņu izstrādes un īstenošanas posmos.

Briselē, 2009. gada 13. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

⁽³⁾ EESK jau agrāk pievērsās šim jautājumam, tostarp šādos atzinumos:
— 12.7.2007. par tematu "Ieguldījumi pētniecībā un inovācijā (Lisabonas stratēģija)", ziņotājs: Wolf kgs (OV C 256, 27.10.2007.);
— 26.2.2009. par tematu "Pētniecības iestāžu, rūpniecības nozaru un MVU sadarbība un zināšanu nodošana — būtiski inovācijas procesa priekšnosacījumi", ziņotājs: Wolf kgs (OJ C 218, 11.9.2009., 8. lpp.).

⁽⁴⁾ Skatīt zemsvētras piezīmi Nr. 1.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Padomes Direktīvu 92/85/EEK par pasākumu ieviešanu, lai veicinātu drošības un veselības aizsardzības darbā uzlabošanu strādājošām grūtniecēm, sievietēm, kas strādā pēcdzemdību periodā, vai strādājošām sievietēm, kas baro bērnu ar krūti"

COM(2008) 637 galīgā redakcija – 2008/0193 (COD)

(2009/C 277/22)

Ziņotāja: **HERCZOG KDZE**

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2008. gada 7. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Padomes Direktīvu 92/85/EEK par pasākumu ieviešanu, lai veicinātu drošības un veselības aizsardzības darbā uzlabošanu strādājošām grūtniecēm, sievietēm, kas strādā pēcdzemdību periodā vai strādājošām sievietēm, kas baro bērnu ar krūti"

COM(2008) 637 galīgā redakcija – 2008/0193 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 6. aprīlī. Ziņotāja — Herczog kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 453. plenārajā sesijā 2009. gada 13. un 14. maijā (13. maija sēdē), ar 82 balsīm par, 37 balsīm pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. Komiteja atbalsta Komisijas priekšlikumu jaunai direktīvai, lai uzlabotu aizsardzību, ko nodrošina strādājošām grūtniecēm un sievietēm, kuras strādā pēcdzemdību periodā un/vai baro bērnu ar krūti.

1.2. Komiteja uzskata, ka šī iniciatīva ir iespēja pilnveidot tiesisko regulējumu, kas ne vien nodrošina sievietēm iespēju pietiekami atkopties pēc dzemdībām, bet arī rosina barot bērnus ar krūti un veidot ciešu saikni ar jaundzimušo.

1.3. Komiteja uzskata, ka nedroši darba apstākļi grūtniecības laikā un periodā, kad sieviete baro bērnu ar krūti, nav pieļaujami. Sievietes jāmudina grūtniecības faktu darīt zināmu tūlīt pēc tā konstatēšanas, lai darba devēji varētu izvērtēt un novērst jebkādu apdraudējumu veselībai un drošībai. Īpaša uzmanība jāvelti faktoriem, kas apdraud sieviešu un vīriešu auglību, vai var kaitēt embrijam.

1.4. Komiteja arī uzstāj, ka ir jāsniedz papildu atbalsts vecākiem un zīdaiņiem ar īpašām vajadzībām vai īpašiem apstākļiem, piemēram, ja ir bijušas priekšlaicīgas dzemdības, ja jaundzimušais ir smagi slims vai ja tam ir invaliditāte, ja ir dzimuši dvīņi vai vairāki bērni, vajadzīga hospitalizācija, kā arī adopcijas un aizbildniecības gadījumos utt.

1.5. Komiteja piekrīt Komisijas viedoklim, ka jāgarantē visām strādājošām sievietēm 18 nedēļu minimālais apmaksātais grūtniecības un dzemdību atvaļinājums. Komiteja tomēr aicina Komisiju izvērtēt Sociālās platformas ⁽¹⁾, tostarp Eiropas Sieviešu lobija, Pasaules veselības organizācijas (PVO) ⁽²⁾ un UNICEF ⁽³⁾ ieteikumus, kuru pamatā ir atziņa, ka bērnu labā pirmajos sešos dzīves mēnešos viņi barojami tikai ar krūti, kas uzskatāms par mātes un bērna veselības profilakses pasākumu. Tādēļ Komiteja iesaka rast juridiskus un praktiskus papildu risinājumus, kas gan telpas, gan laika ziņā sekmētu barošanu ar krūti.

1.6. Turklāt Komiteja uzskata, ka slimības atvaļinājums grūtniecības laikā nedrīkstētu ietekmēt grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma kopējo ilgumu, taču aicina Komisiju precizēt, uz kuru periodu pirms dzemdībām tas attiecas.

⁽¹⁾ Kopējā nostāja, ko Sociālās platformas Koordinācijas grupa pieņēmusi attiecībā uz direktīvas, ar ko groza Direktīvu 92/85/EEK par grūtniecības un dzemdību atvaļinājumu, grozījumiem (2009. gada 19. februāris).

⁽²⁾ "Atbilstīgi vispārējam ieteikumam par sabiedrības veselību, lai zīdaiņi optimāli augtu, attīstītos un būtu veselīgi, viņi dzīves pirmajos sešos mēnešos jābaro tikai ar krūti" (Vispārējā zīdaiņu un mazu bērnu barošanas stratēģija - A55/15, 10. punkts), skat.: http://www.who.int/nutrition/topics/infantfeeding_recommendation/en/index.html. Skat arī Michael S. Kramer, Ritsuko Kakuma: *The optimal duration of exclusive breastfeeding - A systematic review*, World Health Organisation, 2002: http://www.who.int/nutrition/topics/optimal_duration_of_exc_bfeeding_review_eng.pdf.

⁽³⁾ Skat. <http://www.unicw.org>.

1.7. Komiteja atzinīgi vērtē ierosinājumu, ka dalībvalstīm būtu jāveic pasākumi, lai sākotnējās direktīvas 2. panta (4) noteikumu izpratnē garantētu strādājošu grūtnieču vai strādājošu sieviešu, kuras baro bērnu ar krūti, aizsardzību pret sekām, ko rada nelikumīga atbrīvošana no darba.

1.8. Komiteja piekrīt, ka jāgarantē sieviešu tiesības atgriezties darbā līdzšinējos vai līdzvērtīgos amatos ar tādiem pašiem noteikumiem un nosacījumiem kā iepriekš, un gūt labumu no visiem darba apstākļu uzlabojumiem, uz ko viņām būtu bijušas tiesības prombūtnes laikā.

1.9. Komiteja atbalsta viedokli, ka pabalstam grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma laikā jābūt iepriekšējās darba algas apmērā. Šāds noteikums ir ne vien nepieciešamība, bet arī veids, kā atzīt un uzsvērt mātes sūtības nozīmīgumu.

1.10. Lai gan priekšlikums ir saskaņā ar elastdrošības vispārējiem principiem un uz dzīves ciklu pamatotu pieeju darbam, Komiteja uzskata, ka tas jāskata, ņemot vērā grūtības, kas saistītas ar mazu bērnu aprūpi līdz divu gadu vecumam (5). Šajā sakarā savu lietderību ir pierādījis elastīgs darba laiks, par kuru vienojas vecāku interesēs.

1.11. Grūtniecības un dzemdību atvaļinājums, kura mērķis ir maternitātes aizsardzība, skaidri jānošķir no bērna kopšanas atvaļinājuma. Ierosinātā 18 nedēļu perioda mērķis ir dot sievietēm iespēju atkopties pēc dzemdībām un nodrošināt minimālo laika periodu barošanai ar krūti un saiknes veidošanai starp māti un jaundzimušo. Komiteja uzsver, ka bērna kopšanas atvaļinājums ir iespēja abiem vecākiem pavadīt pietiekami daudz laika ar savu bērnu, taču uzskata, ka bērna kopšanas atvaļinājumu vajadzētu piešķirt pēc grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma, lai šādu iespēju nodrošinātu arī tēviem.

1.12. Komiteja uzskata, ka jāparedz iniciatīvas, kas ļautu vecvecākiem un citiem tuviem ģimenes locekļiem rūpēties par bērniem, ja tā vēlas arī strādājošie vecāki, un ar nosacījumu, ka tas ir bērna

interesēs. Minētā iespēja palīdzētu risināt darba tirgus vajadzības, kā arī ģimenes/privātās dzīves saskaņošanu ar darbu. Šāda pagaidu papildu aprūpe, ko sniedz ģimenes locekļi, neaizstāj valsts pienākumu nodrošināt gan kvalitātes gan apjoma ziņā atbilstīgu dienas aprūpi.

1.13. Komiteja norāda: lai gūtu vispārēju priekšstatu un sasniegtu ekonomisko un sociālo progresu, būtiska nozīme ir visaptverošai pieejai šiem jautājumiem. Tāpēc politikas veidotājiem būtu jāņem vērā dažādas vajadzības, kā arī savstarpēji konkurējošas vērtības un interešu konflikti šādos jautājumos:

- demogrāfiskie jautājumi (tostarp zems dzimstības līmenis un strauji augošs pensionāru skaits);
- darba tirgus vajadzības;
- izglītība un mūžizglītība;
- vienlīdzīgas iespējas vīriešiem un sievietēm;
- profesionālās, privātās un ģimenes dzīves saskaņošana;
- pieejama, kvalitatīva bērnu aprūpe par pieņemamu cenu;
- aktīvs pilsoniskums;
- paaudžu solidaritāte;
- nabadzības un sociālās atstumtības izskaušana;
- bērna intereses (6).

Komiteja tāpēc uzstājīgi aicina Eiropas iestādes un dalībvalstis apsvērt nepieciešamību pieņemt integrētu pieeju šim ierosinātajam tiesību aktam un izvairīties no tā darbības jomas un ietekmes sašaurināšanas.

1.14. Komiteja uzskata: ņemot vērā, ka priekšlikuma mērķis ir atbalstīt dažādu dzīves jomu saskaņošanu, grūtniecības un dzemdību atvaļinājumu nedrīkst skatīt atsevišķi no citiem spēkā esošajiem instrumentiem iepriekš minētajās jomās.

1.15. Šajā sakarā būtiska nozīme ir sociālajiem partneriem, kas ir galvenie darba tirgus dalībnieki. Komiteja uzskata, ka arī pilsoniskajai sabiedrībai aktīvi jāpiedalās procesā, gan nodrošinot direktīvas ieviešanu dalībvalstīs, gan atbalstot iepriekš minēto visaptverošo pieeju.

(4) Skat. Padomes 1992. gada 19. oktobra direktīva 92/85/EEK, 2.pants "Definīcijas": Šajā direktīvā:

- a) strādājoša grūtniece ir strādājoša grūtniece, kas informē darba devēju par savu stāvokli saskaņā ar valsts tiesību aktiem un/vai valsts praksi;
- b) sieviete, kas strādā pēcdzemdību periodā, ir sieviete, kas strādā pēcdzemdību periodā, kā noteikts valsts tiesību aktos un/vai saskaņā ar valsts praksi, un kura informē darba devēju par savu stāvokli saskaņā ar minētajiem tiesību aktiem un/vai praksi;
- c) strādājoša sieviete, kas baro bērnu ar krūti, ir strādājoša sieviete, kas baro bērnu ar krūti, kā noteikts valsts tiesību aktos un/vai saskaņā ar valsts praksi, un kura informē darba devēju par savu stāvokli saskaņā ar minētajiem tiesību aktiem un/vai praksi.

(5) Lamb, M.E. Lamb, M.E. Ahnert, L (2006): *Nonparental child care: Context, concepts, correlates and consequences*, izdevumā W. Damon, R.M. Lerner, K.A. Renninger, T.E. Sigel (redaktori): *Handbook of Child Psychology* (4. sējums) *Child Psychology in Practice*, 950.-1016. lpp., Hoboken, N.J. and Chichester, Willey. 950-1016, Hoboken, N.J. and Chichester, Willey.

(6) Saistībā ar Komisijas ierosmi "Ceļā uz Bērnu tiesību stratēģiju", kas uzsākta 04.07.2006. (<http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r12555.htm>).

2. Vispārīga informācija.

2.1. Direktīvas, ar ko groza Direktīvu 92/85/EEK, mērķis ir uzlabot aizsardzību, ko nodrošina strādājošām grūtniecēm un sievietēm, kuras strādā pēcdzemdību periodā un/vai baro bērnu ar krūti. Aizsardzība ir nepieciešama vairāku iemeslu dēļ. Grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma ilgumu ietekmē daudzi faktori, kas būtu jāņem vērā likumdošanā. Saskaņā ar iepriekšējo direktīvu grūtniecības un dzemdību atvaļinājums ilgst vismaz 14 nedēļas pēc kārtas. Tajā arī noteiktas veselības un drošības prasības darba vietā, lai aizsargātu grūtnieces un sievietes pēcdzemdību vai barošanas ar krūti periodā. Grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma laikā sievieti nedrīkst atlaist no darba. Saskaņā ar Direktīvas 76/207/EEK 2. panta 7. punktu sievietei ir tiesības pēc grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma beigām atgriezties savā darbā vai līdzvērtīgā amatā. Jebkādu mazāk labvēlīgu nosacījumu piemērošana uzskatāma par diskrimināciju.

Dokumentā "Ceļvedis sievietes un vīriešu līdztiesībā 2006-2010" (7) pausta apņemšanās pārskatīt spēkā esošos ES tiesību aktus. Tā kā Direktīva 92/85/EEK netika pārskatīta, tas jādara tagad.

2.2. Eiropadome 2006. gada martā uzsvēra nepieciešamību panākt stabilāku līdzsvaru starp darba un privāto dzīvi, lai nodrošinātu ekonomikas izaugsmi, labklājību un konkurētspēju, un apstiprināja Eiropas Dzimumu līdztiesības paktu (8). Eiropas Parlaments ir vairākkārt aicinājis pilnveidot spēkā esošos tiesību aktus par strādājošu grūtnieču aizsardzību, bērnu kopšanas atvaļinājuma piešķiršanu un pasākumiem, lai uzlabotu profesionālās, privātās un ģimenes dzīves saskaņošanu. Piemēram, 2008. gada 21. februāra rezolūcijā par Eiropas demogrāfisko nākotni (9) Parlaments aicināja dalībvalstis pieņemt paraugpraksi attiecībā uz grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma ilgumu un norādīja, ka dzimstības rādītājus var labvēlīgi ietekmēt, īstenojot koordinētu valsts politiku, radot ģimenei un bērniem labvēlīgu materiālo un emocionālo vidi. Iepriekšējā 2007. gada 27. septembra rezolūcijā (10) Parlaments jau bija mudinājis dalībvalstis proporcionāli sadalīt grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma un bērnu kopšanas atvaļinājuma izdevumus un atzīnīgi novērtējis konsultēšanos ar sociālajiem partneriem. Parlaments aicināja dalībvalstis izskaust grūtnieču diskrimināciju darba tirgū un

nodrošināt augstu mātes aizsardzības līmeni. Eiropadome 2008. gada martā atkārtoti norādīja, ka vēl ir daudz darāmā, lai gan sievietes, gan vīriešu darba dzīvi saskaņotu ar privāto un ģimenes dzīvi (11).

Minētā direktīva ir desmitā atsevišķā direktīva, uz kuru attiecināms Pamatdirektīvas 89/391/EEK par pasākumiem, kas ieviešami, lai uzlabotu darba ņēmēju drošību un veselības aizsardzību darbā 16. panta 1. punkts. Pašreiz ierosinātā pārskatīšana ietver tiesiskā pamata paplašināšanu, iekļaujot arī EK Līguma 141. pantu par vienlīdzīgu attieksmi.

2.3. Iedzīvotāji un pilsoniskās sabiedrības pārstāvji, ar kuriem Komisija apspriedās, pauda bažas par to, ka bērni daudz vairāk ietekmē sievietes profesionālo karjeru nekā vīriešu karjeru. Sievietes ar bērniem nodarbinātības līmenis ir tikai 65 % salīdzinājumā ar vīriešiem, kuriem tas ir 91,7 %. Sievietēm jāērķinās ar sekām, kādas ir stereotipiskiem pieņēmumiem par viņu mājāsaimniecības pienākumiem un profesionālajām spējām (12). Tas var novest pie situācijas, kad mazāks skaits sieviešu pēc bērna piedzimšanas atgriežas darba tirgū.

3. Vispārējās piezīmes.

3.1. Komisija savā 2006. gada paziņojumā (13) ir paudusi, ka bērnu tiesības ir ES prioritāte un ka dalībvalstīm ir jāievēro ANO Konvencija par bērnu tiesībām un tās fakultatīvie protokoli, kā arī Tūkstošgades attīstības mērķi. Eiropadome 2006. gada martā pieprasīja dalībvalstīm "veikt vajadzīgos pasākumus, lai strauji un būtiski samazinātu bērnu nabadzību, sniegtot visiem bērniem vienādas iespējas neatkarīgi no viņu sociālās izcelsmes" (14). Attiecībā uz šajā dokumentā skatāmo tematu tas nozīmē nodrošināt iespēju visiem bērniem tikt barotiem ar krūti un viņu galvenajai aprūpētājai par to attiecīgi gādāt saskaņā ar bērna attīstības vajadzībām un, ja nepieciešams, nodrošināt piekļuvi pieejamai, augstas kvalitātes dienas aprūpei par pieejamu cenu.

3.2. ES nodarbinātības politika atbalsta "dzīves cikla" pieeju darbam, atzīstot, ka darba ņēmējiem dažādos dzīves posmos ir atšķirīgas vajadzības un prioritātes. Direktīvā par aizsardzību grūtniecības, dzemdību atvaļinājuma un barošanas ar krūti laikā jāatspoguļo minētā dzīves cikla pieeja.

(7) Ceļvedis sievietes un vīriešu līdztiesībā 2006–2010 COM(2006) 92 galīgā redakcija.

(8) Skat. Brisele 2006. gada 23. un 24. marta Eiropadomes prezidentvalsts secinājumu II. pielikumu: http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/89013.pdf.

(9) Eiropas Parlamenta 2008. gada 21. februāra rezolūcija par Eiropas demogrāfisko nākotni (2007/2156(INI), (A6-0024/2008)), skat. <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0066+0+DOC+XML+V0//LV>.

(10) Eiropas Parlamenta 2007. gada 27. septembra rezolūcija par sievietes un vīriešu vienlīdzību Eiropas Savienībā (2007) (2007/2065(INI) (P6_TA(2007)0423)), skat.: <http://www.europarl.europa.eu/oeil/FindByProcnum.do?lang=2&procnum=INI/2007/2065>.

(11) Skat. Brisele 2008. gada 13. un 14. martā notikušās Eiropadomes prezidentvalsts secinājums: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/lv/08/st07/st07652-re01.lv08.pdf>.

(12) Komisijas paziņojums "Iedzīvotāju pārskats – Labāki grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma noteikumi, lai sekmētu ģimenes un darba dzīves saskaņošanu", (ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=611&langId=en); Kopējā nostāja par Sociālās platformas veikto Padomes 1996. gada 3. jūnija Direktīvas 96/34/EK par pamatlīguma par vecāku atvaļinājumu pārskatīšanu (2009. gada janvāris).

(13) Paziņojums "Ceļā uz ES stratēģiju par bērnu tiesībām" (COM(2006) 367, galīgā redakcija).

(14) Skat. 2006. gada 23. un 24. martā pieņemto prezidentvalsts secinājumu 72. punktu (skat. arī 8. zemsvītras piezīmi).

3.3. Eiropas Sieviešu lobījs norāda, ka "Noteikumi par maternitāti specifiski attiecas uz sievietēm. Lēmumu pieņēmējiem, darba devējiem un visai sabiedrībai jāatzīst un jāatbalsta tas, ka fiziski dzemdēt bērnus un barot viņus ar krūti var tikai sievietes" ⁽¹⁵⁾. Eiropā Savienībā patiešām ir tiesiskais pamats, kas ar dažādu tiesisko pasākumu palīdzību aizliedz dzimumu diskrimināciju. Sievietes tomēr bieži strādā mazāk darba stundu vai izmanto garākus darba atvaļinājumus, lai rūpētos par bērniem, rezultātā saņemot mazāku algu un mazāku pensiju. Tādēļ labāk jāievieš spēkā esošie tiesību akti līdztiesības jomā.

3.4. Sievietēm jānodrošina iespēja izvēlēties, kad viņas izmantos grūtniecības un dzemdību atvaļinājumu. Savukārt darba devējiem ir jāspēj plānot grūtniecības un dzemdību atvaļinājumus esošo darbinieču aizstāšana. Plānošanā jāņem vērā minimālais pēcdzemdību atvaļinājums (vismaz sešas nedēļas pēc dzemdībām) ⁽¹⁶⁾.

3.5. Priekšlikums nodrošinātu sievietēm, kas atgriežas darbā pēc grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma, tiesības lūgt elastīgu darba režīmu, jo priekšlikumā darba devējiem izvirzīta prasība izskatīt šādus lūgumus, ņemot vērā gan darba devēja, gan darba ņēmējas vajadzības. Komiteja atbalsta šo noteikumu.

3.6. Lai panāktu ar Lisabonas stratēģiju un Barselonas mērķu, kā arī ar demogrāfisko stāvokli, paaudžu solidaritāti un labāku darba un dzīves līdzsvaru saistīto dažādo ES stratēģiju mērķu īstenošanu, tos nepieciešams precizēt un saskaņot.

3.7. Tiecoties palielināt strādājošo sieviešu skaitu ⁽¹⁷⁾, ES būtu jāsekmē darba, ģimenes un privātās dzīves saskaņošanas iespējas, lai dažādās vajadzības, savstarpēji konkurējošās vērtības un interešu konflikti tiktu pārskatāmi risināti un uzraudzīti.

3.8. Liela daļa dalībvalstu ir izstrādājušas pasākumu kopumu, lai sekmētu profesionālās, privātās un ģimenes dzīves labāku saskaņošanu, un tajos ir ņemtas vērā gan dažādu valstu darba tirgus vajadzības, gan atšķirīgās tradīcijas un kultūras Eiropā. Komiteja uzskata: ņemot vērā, ka priekšlikuma mērķis ir atbalstīt dažādu dzīves jomu saskaņošanu, grūtniecības un dzemdību atvaļinājumu nedrīkst skatīt atsevišķi no citiem spēkā esošajiem instrumentiem iepriekš minētajās jomās. Minētie instrumenti ir šādi: elastīgs darba režīms, bērna kopšanas atvaļinājums un citi atvaļinājumu veidi, kas daudzos gadījumos ir svarīgāki, lai nodrošinātu profesionālās, privātās un ģimenes dzīves saskaņošanu.

4. Īpašas piezīmes.

4.1. Priekšlikuma galvenais juridiskais pamats ir grūtnieču un sieviešu, kas baro bērnu ar krūti, veselība un drošība. Tomēr veselības un drošības aspekti un i) bērna tiesības uz atbilstošu

aprūpi, ii) ģimenes un darba dzīves saskaņošana un iii) nodarbinātības un karjeras iespējas ir loģiski saistīti jautājumi. Turklāt demogrāfiskais stāvoklis Eiropā liek izvēlēties politiku, kas sekmē un atbalsta augstāku dzimstības līmeni. Šajā priekšlikumā aplūkotie jautājumi nav skatāmi nošķirti no citiem. Tie skatāmi saistībā ar citām problēmām, kā norādīts ieteikumos.

4.2. Īpaša uzmanība jāveltī faktoriem, kas apdraud sieviešu un vīriešu auglību. Jānodrošina vīriešu un sieviešu aizsardzība pret tādiem faktoriem, kas saistīti ar ģenētiskām izmaiņām, kuras var izraisīt neauglību vai, vēl ļaunāk, embrija anomālijas.

4.3. Grūtniecības un dzemdību atvaļinājums, kura mērķis ir maternitātes aizsardzība, skaidri jānošķir no bērna kopšanas atvaļinājuma. Ierosinātā 18 nedēļu perioda mērķis ir dot sievietēm iespēju atkopties pēc dzemdībām un nodrošināt minimālu periodu bērna barošanai ar krūti. Atbalstot iepriekš minēto pieeju, Komiteja aicina apzināt juridiskus un praktiskus papildu risinājumus saistībā ar zīdīšanas vai noslaukšanas atvieglošanu darba vietā, lai nodrošinātu mātēm atbilstošu laiku barošanai tikai ar krūti atbilstoši PVO un UNICEF ieteikumiem ⁽¹⁸⁾, (piemēram, tiesības iekļaut pārtraukumus, kas paredzēti bērna barošanai ar krūti, darba laikā).

4.4. Komisija iesaka dalībvalstīm paredzēt ilgāku apmaksātu atvaļinājumu īpašos gadījumos, piemēram, priekšlaicīgas dzemdības, bērni ar invaliditāti vai slimi bērni, dvīņu vai vairāku bērnu piedzimšana vai hospitalizācija, ņemot vērā īpašās aprūpes vajadzības. Komiteja uzskata, ka īpašo gadījumu uzskaitījumu nedrīkst ierobežot, lai dalībvalstīm būtu iespēja ņemt vērā arī citus apstākļus, piemēram, ķeizargriezienu vai pēcdzemdību sarežģījumus. Arī jaundzimušo adopcijas vai audžuvecāku pienākumu pildīšanas gadījumos būtu jāpiešķir bērna kopšanas atvaļinājums.

4.5. Atbilstoši ILO konvencijai Nr. 183 ⁽¹⁹⁾ Komiteja atbalsta priekšlikumu, ka vismaz sešas atvaļinājuma nedēļas izmantojamas pēc bērna dzimšanas, taču vēlas uzsvērt, ka tam jābūt minimālajam periodam. Šis minimālais periods ir būtisks, lai sieviete varētu pietiekami atkopties pēc dzemdībām, kā arī lai veicinātu barošanu ar krūti un saiknes veidošanu starp māti un bērnu.

4.6. Atbilstīgi Apvienoto nāciju konvencijai par bērna tiesībām ⁽²⁰⁾ Komisijai vajadzētu veikt paralēlu pētījumu par ierosināto pasākumu ietekmi uz bērniem. Bērnam jāsaņem labs uzturs, un ir jāuzņemas atbildība par viņa labklājību. Bērnu labklājība un bērība kā dzīves posms ir ārkārtīgi svarīga pati par sevi, bet vienlaikus bērni ir arī nākotnes darbaspēks, un aprūpes un atbalsta trūkums šajā dzīves posmā var izraisīt grūtības skolā un vēlākajā integrācijā sabiedrībā.

⁽¹⁵⁾ Eiropas Sieviešu lobija priekšlikumi par Komisijas priekšlikumu regulai, ar ko groza Direktīvu 92/85/EKK (2009. gada janvāris, 2. lpp.)

⁽¹⁶⁾ Skat. 4.5. punktu "Īpašas piezīmes".

⁽¹⁷⁾ Galvenokārt, īstenojot Lisabonas izaugsmes un nodarbinātības stratēģiju.

⁽¹⁸⁾ Skat. 2. un 3. zemsvītras piezīmi.

⁽¹⁹⁾ <http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?C183>.

⁽²⁰⁾ Konvencija par Bērna tiesībām, kas pieņemta ar 1989. gada 20. novembra Ģenerālās Asamblejas rezolūciju 44/25 un saskaņā ar 49. pantu stājusies spēkā 1990. gada 2. septembrī. Skat. <http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm>.

4.7. Komiteja atbalsta jaunus noteikumus, kuros paredzēts, ka slimības atvaļinājumi grūtniecības laikā slimības vai grūtniecības komplikāciju dēļ nedrīkstētu ietekmēt grūtniecības un pēcdzemdību atvaļinājuma ilgumu, taču lūdz Komisiju precizēt, uz kuru periodu pirms dzemdībām tas attiecas. Direktīvas noteikumiem attiecībā uz šo jautājumu jābūt skaidri un nepārprotami formulētiem ⁽²¹⁾.

4.8. Komiteja atzinīgi vērtē ierosinājumu, ka dalībvalstīm būtu jāveic pasākumi, lai sākotnējās direktīvas 2. panta ⁽²²⁾ noteikumu izpratnē garantētu strādājošu grūtnieču vai strādājošu sieviešu, kuras baro bērnu ar krūti, aizsardzību pret sekām, ko rada nelikumīga atbrīvošana no darba.

4.9. Apzinoties to, ka vairākās valstīs ir noteikti atalgojuma griesti grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma laikā, proti tas nepārsniedz darba nespējas pabalstu, Komiteja vēlas uzsvērt, ka atalgojumam, kas ir mazāks par iepriekšējo, ir negatīva ietekme, un sievietei tiek sodīta par viņas bioloģisko funkciju būt mātei, neņemot vērā mātes sūtības vērtību. Mazāks atalgojums ietekmē arī ilgtermiņā, jo īpaši saistībā ar pensijas tiesībām.

4.10. Darbavietas aizsardzība ir iespēja nodrošināt dzemdību skaita palielināšanos, atbilstīgu atvaļinājuma garumu un sieviešu arvien lielāku klātbūtni darba tirgū. Tādēļ ir nepieciešams elastīgs darba režīms un elastīgi noteikumi. Saskaņā ar direktīvas paskaidrojuma rakstu, "...iespējams labvēlīgi ietekmēt dzimstības rādītājus, īstenojot koordinētu valsts politiku, radot ģimenei un bērniem labvēlīgu materiālo un emocionālo vidi" ⁽²³⁾.

4.11. Lielāka vērība būtu jāveltī vecvecāku un citu ģimenes locekļu nozīmei bērna kopšanā un uzraudzībā. Bērna kopšanas atvaļinājuma piešķiršana citam ģimenes loceklim varētu palīdzēt

saglabāt ģimenes struktūru, iesaistot vecāko paaudzi un samazinot stresu strādājošiem vecākiem, kā arī risināt darba tirgus vajadzības un saskaņot ģimenes un privāto dzīvi ar darbu. Šajā sakarā būtu jāņem vērā arī pozitīvas vecāku iniciatīvas un visu ES dalībvalstu atbalstītas programmas, tāpat kā daudzās pieejamās valstu programmas ⁽²⁴⁾. Šāda pagaidu papildu aprūpe, ko sniedz ģimenes locekļi, neaizstāj valsts pienākumu nodrošināt gan kvalitātes gan apjoma ziņā atbilstīgu dienas aprūpi.

4.12. Bērnu aprūpes nodrošināšana ir nodarbinātības iespēja sievietēm, taču ir jāgarantē tās kvalitāte un standarti. Barcelonas mērķos paredzēts līdz 2010. gadam panākt, lai vismaz 33 % bērnu līdz 3 gadu vecumam un 90 % bērnu no 3 gadu vecuma līdz obligātajam skolas vecumam varētu apmeklēt dienas aprūpes iestādes, bet nav noteiktas bērnu aprūpes dažādās formas. Pat ja 33 % bērnu varētu apmeklēt dienas aprūpes centrus, kas notiek ar pārējām divām trešdaļām?

4.13. Attiecībā uz bērnu aprūpes kvalitāti trūkst informācijas par neformāliem bērnu aprūpes pakalpojumiem, ko sniedz auklītes un "au-pairs", kurām bieži vien nav atbilstošas kvalifikācijas un kuras nav oficiāli reģistrētas, tādējādi nav pakļautas oficiālām uzraudzības sistēmām. Minētie darba ņēmēji nav iekļauti oficiālās nodarbinātības struktūrās, tādēļ viņu darbavieta nav pienācīgi aizsargāta. Dalībvalstīm un vietējām pašvaldībām vajadzētu apņemties nodrošināt visu aprūpes veidu kvalitāti. Sociālajiem partneriem vajadzētu uzstājīgi prasīt ieviest regulējumu un pārskatāmību ne tikai profesionālajā bērnu aprūpē, bet arī attiecībā uz visiem mājas un neformālās aprūpes veidiem, atbalstot un pieprasot profesionālo apmācību un uzraudzību. Ar nodokļu atvieglojumu palīdzību varētu veicināt kvalitatīvāku bērnu aprūpes iestāžu izveidi. Tā kā aprūpes nozarē strādā liels skaits sieviešu, darba apstākļu un kvalifikācijas uzlabošana minētajā nozarē palīdzētu arī īstenot ES vispārējo stratēģiju šajā jomā.

Briselē, 2009. gada 13. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

⁽²¹⁾ Jaunajā 8. panta 5. punktā ir atsauce uz "četrām nedēļām vai vairāk" (COM (2008) 637 galīgā redakcija, 15. lpp.)

⁽²²⁾ Skatīt 4. zemsvītras piezīmi.

⁽²³⁾ http://www.coe.int/t/dg3/youthfamily/enfance/parenting_en.asp.

⁽²⁴⁾ http://www.coe.int/t/dg3/youthfamily/enfance/parenting_en.asp.

ATZINUMA I

pielikums

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

Turpmāk minētie grozījumi saņēma vismaz ceturtdaļu balsu, taču tos noraidīja debatēs.

1.5. punkts

Grozīt

“Komiteja piekrīt Komisijas viedoklim, ka jāgarantē visām strādājošām sievietēm 18 nedēļu minimālais apmaksātais grūtniecības un dzemdību atvaļinājums. Komiteja tomēr aicina Komisiju izvērtēt Sociālās platformas, tostarp Eiropas Sieviešu lobbija, Pasaulē veselības organizācijas (PVO) un UNICEF ieteikumus, kuru pamatā ir atziņa, ka bērnu labā pirmajos sešos dzīves mēnešos viņi barojami tikai ar krūti, kas uzskatāms par mātes un bērna veselības profilakses pasākumu. Tādēļ Komiteja iesaka rast juridiskus un praktiskus papildu risinājumus, kas gan telpas, gan laika ziņā sekmētu barošanu ar krūti. Attiecībā uz minimālo apmaksāto grūtniecības un dzemdību atvaļinājumu Komiteja iesaka Eiropas Komisijai priekšlikumu par vairāk nekā 14 nedēļām pamatot ar konkrētu statistiku. Nav konkrētu datu par to, ka no veselības un drošības viedokļa 14 nedēļu atvaļinājums būtu nepietiekams.”

Balsošanas rezultāti:	Par: 40	Pret: 83	Atturas: 5
------------------------------	---------	----------	------------

1.9. punkts

Grozīt

“Komiteja atbalsta viedokli, ka pabalstam grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma laikā jābūt iepriekšējās darba algas apmērā. Šāds noteikums ir ne vien nepieciešamība, bet arī veids, kā atzīt un uzsvērt mātes būtības nozīmīgumu. Komiteja, atzīmējot, ka samaksai grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma laikā jābūt vienādai ar iepriekšējo algu, aicina EK ņemt vērā ievērojamās izmaksas ne tikai dalībvalstīm, bet arī uzņēmumiem, īpaši MVU, kuru izdzīvošanai pašreizējos ekonomiskajos apstākļos ir izšķirīga nozīme.”

Balsošanas rezultāti:	Par: 39	Pret: 79	Atturas: 3
------------------------------	---------	----------	------------

1.11. punkts

Grozīt

“Grūtniecības un dzemdību atvaļinājums, kura mērķis ir maternitātes aizsardzība, skaidri jānošķir no bērna kopšanas atvaļinājuma. Ierosinātā 18 nedēļu perioda Grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma mērķis ir dot sievietēm iespēju atkopties pēc dzemdībām un nodrošināt minimālo laika periodu barošanai ar krūti un saiknes veidošanai starp māti un jaundzimušo. Komiteja uzsver, ka bērna kopšanas atvaļinājums ir iespēja abiem vecākiem pavadīt pietiekami daudz laika ar savu bērnu, taču uzskata, ka bērna kopšanas atvaļinājumu vajadzētu piešķirt pēc grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma, lai šādu iespēju nodrošinātu arī tēviem.”

Balsošanas rezultāti:	Par: 41	Pret: 79	Atturas: 3
------------------------------	---------	----------	------------

4.3. punkts

Grozīt

“Grūtniecības un dzemdību atvaļinājums, kura mērķis ir maternitātes aizsardzība, skaidri jānošķir no bērna kopšanas atvaļinājuma. Ierosinātā 18 nedēļu perioda Grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma mērķis ir dot sievietēm iespēju atkopties pēc dzemdībām un nodrošināt minimālu periodu bērna barošanai ar krūti. Atbalstot iepriekš minēto pieeju, Komiteja aicina apzināt juridiskus un praktiskus papildu risinājumus saistībā ar zīdīšanas vai noslaukšanas atvieglošanu darba vietā, lai nodrošinātu mātēm atbilstošu laiku barošanai tikai ar krūti atbilstoši PVO un UNICEF ieteikumiem, (piemēram, tiesības iekļaut pārtraukumus, kas paredzēti bērna barošanai ar krūti, darba laikā).”

Balsošanas rezultāti:	Par: 41	Pret: 79	Atturas: 3
------------------------------	---------	----------	------------

4.9. punkts

Grozīt

“Apzinoties to, ka vairākās valstīs ir noteikti atalgojuma griesti grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma laikā, proti tas nepārsniedz darba nespējas pabalstu, Komiteja vēlas uzsvērt, ka atalgojumam, kas ir mazāks par iepriekšējo, ir negatīva ietekme, un sievietei tiek sodīta par viņas bioloģisko funkciju būt mātei, neņemot vērā mātes sūtības vērtību. Mazāks atalgojums ietekmē arī ilgtermiņā, jo īpaši saistībā ar pensijas tiesībām. No otras puses EK vajadzētu ņemt vērā ievērojamās izmaksas ne tikai dalībvalstīm, bet arī uzņēmumiem, īpaši MVU, kuru izdzīvošanai pašreizējos ekonomiskajos apstākļos ir izšķirīga nozīme.”

Balsošanas rezultāti:	Par: 39	Pret: 79	Atturas: 3
------------------------------	---------	----------	------------

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai, ar kuru groza Direktīvu 2003/48/EK par tādu ienākumu aplikšanu ar nodokļiem, kas gūti kā procentu maksājumi par uzkrājumiem”

COM(2008) 727 galīgā redakcija – 2008/0215 (CNS)

(2009/C 277/23)

Ziņotājs: **BURANI KGS**

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 94. pantu 2008. gada 2. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Padomes direktīvai, ar kuru groza Direktīvu 2003/48/EK par tādu ienākumu aplikšanu ar nodokļiem, kas gūti kā procentu maksājumi par uzkrājumiem”

COM(2008) 727 galīgā redakcija – 2008/0215 (CNS).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2009. gada 1. aprīlī. Ziņotājs — BURANI kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 453. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 13. un 14. maijā (13. maija sēdē), ar 193 balsīm par, 3 balsīm pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums un secinājumi.

1.1. Eiropas Komisijas ierosinātās direktīvas mērķis ir iekļaut Direktīvas 2003/48/EK, kuru pašlaik piemēro uzkrājumu procentu radītajiem ienākumiem, darbības jomā vairākus jaunus finanšu produktus, no kuriem gūst peļņu, bet uz kuriem neattiecas pašlaik spēkā esošie noteikumi.

1.2. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) pilnībā piekrīt šai iniciatīvai, bet pauž bažas par dažiem administratīvajiem un juridiskajiem sarežģījumiem, ko rada jaunie noteikumi. Komisija atzina šo problēmu un darīja visu iespējamo, lai maksimāli samazinātu formalitātes. Tas, protams, vērtējams pozitīvi, tomēr šos centienus ierobežoja jauno prasību sarežģītība un grūtības šo noteikumu piemērošanā.

1.3. Svarīgs aspekts ir izmaksas, kas radīsies ne vien uzņēmumiem, tātad tirgum kopumā, bet arī nodokļu iestādēm sakarā ar pārvaldības problēmām, kā arī vajadzību veikt stingrākus un plašākus kontroles pasākumus. Vienkāršošana ne vienmēr ir viegli izdarāma, tomēr tā ir vajadzīga. Turklāt EESK norāda, ka lielāka uzmanība jāpievērš informācijas kvalitātei, nevis izmaksām. Bieži vien grūti piemērojami vai sarežģīti noteikumi ir nepilnvertīgas informācijas iemesls.

1.4. EESK norāda, ka nedrīkst pieļaut, ka jaunus noteikumus vienpusēji piemēro tikai ES. Ja netiks parakstīti līgumi ar trešām valstīm un līgumslēdzējām valstīm, darījumi varētu tikt masveidīgi pārcelti no Eiropas uz citiem reģioniem. Tas vienlaikus varētu vājināt Eiropas valstu konkurētspēju salīdzinājumā ar pārējām

pasaulē valstīm. Tādēļ ES būtu jāsāk sarunas, lai pasaules galvenajos finanšu tirgos vienlaicīgi pieņemtu analogus noteikumus.

2. Ievads.

2.1. Direktīvā 2003/48/EK paredzēti noteikumi par nodokļa uzlikšanu uzkrājumu procentu radītajiem ienākumiem vienā dalībvalstī, ja saņēmējs ir citas dalībvalsts pastāvīgais iedzīvotājs. Komisija 2008. gada septembrī iesniedza Padomei ziņojumu par direktīvas īstenošanu, kura pamatā bija dalībvalstu nodokļu iestāžu iesniegtie dati par rezultātiem, kas gūti direktīvas piemērošanas pirmajos divos gados.

2.2. Minētā ziņojuma pozitīvie secinājumi rosināja Komisiju turpināt darbu, lai pakāpeniski pilnveidotu sākotnējo direktīvu, paplašinot tās piemērošanas jomu. Tādējādi tika ieviestas jaunas jēdzienu “īpašuma beneficiārs” un “maksājumu pārstāvis” definīcijas, paplašināts to finanšu produktu klāsts, no kuriem gūta peļņa ietverta direktīvas darbības jomā, kā arī pārskatīti vai grozīti vairāki procedūras aspekti.

3. Vispārīgas piezīmes.

3.1. EESK pieņem zināšanai Komisijas ievērojamo veikumu priekšlikuma izstrādē un **pilnībā piekrīt** tā vispārējām pamatnostādņēm. Konsultēšanās ar dalībvalstīm un iesaistītajām pusēm ļāva izstrādāt noteikumus, lai uzlabotu spēkā esošos noteikumus, nodrošinot efektīvu ienākumu aplikšanu ar nodokļiem par labu valstu nodokļu iestādēm, un netiešā veidā uzlabotu kapitāla apriti. Tomēr daži direktīvas aspekti vērtējami atturīgi.

3.2. Kopumā Komisijas priekšlikums atbilst loģikai par **nodokļu tiesību aktu pakāpenisku pielāgošanu situācijai finanšu**

tirgū, kurā jau pirms pašreizējās krīzes tika laisti grūti klasificējami novatoriski produkti, kas nebija paredzēti 2003. gada direktīvā. Ar dažu minēto produktu starpniecību varētu likumīgi apiet tiesību aktus par nodokļiem. Tāpēc ir saprotams, ka jaunā direktīva mēģina novērst šo trūkumu tiesiskajā regulējumā, **iekļaujot jēdzienā “ienākumi par uzkrājumiem”** (procentu maksājumi) arī citus ienākumus no novatoriskiem finanšu produktiem vai no atsevišķiem dzīvības apdrošināšanas veidiem, kas būtu precīzāk jādefinē. EESK piekrīt šai pieejai, tomēr norāda, ka šādas paplašināšanas nolūks nav iekļaut vispārējo dzīvības apdrošināšanu, pensijas un citus ienākumus, jo tie paredzēti riska segumam ilgtermiņā. Taču, ņemot vērā novatorisko finanšu produktu daudzveidību un sarežģītību, dažkārt būs grūti aprēķināt deklarējamo ienākumu summu vai nodokļa aprēķina bāzi.

3.3. Ievada daļā Komisija apgalvo, ka priekšlikums direktīvai izstrādāts, ņemot vērā **administratīvās izmaksas**, kas uzņēmējiem radīsies pamatdokumentā veikto izmaiņu rezultātā, un ka šajā nolūkā saskaņā ar Līguma 5. pantā paredzētajiem subsidiaritātes un proporcionālītātes principiem tā konsultējās gan ar valstu nodokļu iestādēm, gan ar savulaik izveidoto ekspertu grupu.

3.3.1. Tomēr EESK uzskata, ka, neraugoties uz vērtīgiem ierosinājumiem, priekšlikuma galvenais trūkums ir tas, ka **ievērojami pieaugs administratīvās izmaksas** uzņēmējiem un būs jāveic izmaiņas esošajās elektroniskajās procedūrās vai arī jāievieš jaunas procedūras. Turklāt dažos gadījumos jauno noteikumu piemērošana šķiet neskaidra vai apgrūtināta. Kopumā dokuments atstāj iespaidu, ka valstu nodokļu iestāžu intereses (kuras neapšaubāmi atzinīgi vērtē minētos noteikumus, jo tās iekasē nodokļus) ir ņēmušas virsroku pār apsvērumu, ka **jebkurš izdevumu palielinājums uzņēmējiem nenovēršami ietekmē patērētājus** un plašākā nozīmē — tirgu. Jāatceras, ka grūti piemērojami noteikumi ir par iemeslu nepilnvērtīgai informācijai.

3.3.2. Neapstrīdot priekšlikuma pamatnostādnes, EESK uzskata, ka jāievieš vienīgi tādas izmaiņas, kas, nemazinot noteikumu nozīmi, ļautu **vienkāršot administratīvās procedūras un samazināt to izmaksas**, un vajadzības gadījumā ieviestu precizējumus. Tas īpaši attiecas uz procedūrām, kas paredzētas, lai noteiktu ieguldītāju identitāti un dzīvesvietu. Komisijas ierosinātajos grozījumos paredzētās procedūras ir pārāk stingras un sarežģītas. Šajā ziņā EESK uzskata, ka grozījumos būtu jāņem vērā Komisijas izveidotās padomdevējas struktūrvienības FISCO (ekspertu grupa nodokļu atbilstības jautājumos) nesen izstrādātie ieteikumi, kuros attiecībā uz ieturamo nodokli ieteikts, ka ieguldītājam, pieprasot nodokļu atbrīvojumu, jāiesniedz vienīgi paša apstiprināta dzīvesvietas deklarācija.

3.3.3. Direktīvā skaidri jānosaka ļoti svarīgs princips: visas jaunās procedūras, noteikumi un prasības jāpiemēro līdz ar jaunās direktīvas stāšanās spēkā, bez atpakaļejoša datuma. Elektroniskās

procedūras izstrādātas, pamatojoties uz spēkā esošo direktīvu, un būs jāveic ilglaicīgas un sarežģītas izmaiņas, lai nodrošinātu jaunu prasību ieviešanu ar atpakaļejošu datumu.

3.4. Komisija neapšaubāmi apzinās, ka tirgus dalībniekiem izvirzītās prasības ir sarežģītas. Direktīvai būtu **jāstājas spēkā trīs gadus** pēc tās publicēšanas. Šāds termiņš šķiet pamatots un atbilstošs. Tomēr iepriekšējās direktīvas pieredze liecina, ka dažās dalībvalstīs nepieciešamie tiesību akti tika pieņemti ar ievērojamu kavēšanos, radot tādējādi uzņēmējiem administratīva rakstura problēmas. Priekšlikumā būtu jāparedz, ka **dalībvalstīs direktīvas piemērošanas noteikumi obligāti jāpublicē vismaz divus gadus pirms direktīvas stāšanās spēkā**.

3.5. Ar līgumslēdzējam valstīm saskaņoti **vienlīdzīgi konkurences nosacījumi**, kas minēti 2003. gada direktīvas 24. apsvērumā, ir īstenoti tikai daļēji, un tie neattiecas uz valstīm, kas nav pievienojušās līgumam. Šajā priekšlikumā nav minēta iespēja **iekļaut jaunās direktīvas darbības jomā trešās valstis**. Lai arī patstāvīgi iespēja uzsākt sarunas par jaunu līgumu, pašreizējā tirgus krīzes situācija liek apšaubīt šādas iniciatīvas pozitīvo iznākumu īstermiņā. Krīze nelabvēlīgi ietekmē ne tikai vienlīdzīgu konkurences nosacījumus. Daudz nopietnākas sekas var radīt **kapitāla aizplūšana**; šāda iespēja apskatīta iepriekšminētajā apsvērumā, bet jaunajā priekšlikumā tā nav minēta. EESK uzskata, ka nav vēlama radīt **jaunas atšķirības** starp dalībvalstu un citu valstu (neatkarīgi no tā, vai tās ir līgumslēdzējas valstis, trešās valstis vai citas iesaistītās vai asociētās valstis) maksājumu pārstāvjiem. Tas pats attiecināms uz paredzamo direktīvas darbības jomas paplašināšanu attiecībā uz citiem ieņēmumiem.

4. Īpašas piezīmes.

4.1. Priekšlikumā iekļauta virkne jaunu prasību attiecībā uz dokumentiem, kas jāiesniedz, lai **noskaidrotu īpašuma beneficiārus un viņu nodokļu rezidences valsti**. Piemēram, **3.2. pantā** paredzēts, ka papildus dzimšanas datumam un vietai jānorāda arī nodokļa identifikācijas numurs ⁽¹⁾, kas ir atšķirīgs dažādās valstīs, lai gan spēkā esošajā direktīvā paredzēts, ka jānorāda vai nu viens vai otrs. Ja iespējams, procedūras varētu vienkāršot, aizstājot nodokļa identifikācijas numuru ar dzimšanas datumu un vietu, jo visās dalībvalstīs šie dati ir pietiekami, lai noskaidrotu personas, kuru pastāvīgā dzīvesvieta ir attiecīgajā dalībvalstī.

4.1.1. Pienākums **pastāvīgi atjaunināt** sākotnēji iesniegtos dokumentus ir formalitāte, kas izmaksā dārgi. EESK uzskata, ka šī prasība ir praktiski neizpildāma un ka tā izmaksā ļoti dārgi. Tādēļ Komiteja ierosina uzskatīt dokumentus par ilgstoši derīgiem, ievērojot noteikumus par “labāko pieejamo informāciju”.

⁽¹⁾ Angliski: TIN (Tax Identification Number).

4.1.2. Turklāt, ņemot vērā turpmākos paskaidrojumus, varētu šķist, ka nodokļa identifikācijas numurs un dokumenta atjaunināšana ir fakultatīva, jo tie jāiesniedz **tikai tad, kad tie nonāk starpnieka rīcībā**. Ja tas tā ir, tad iebildumu galvenais iemesls, proti, procedūru lielās izmaksas, vairs nebūtu pamatots.

4.2. Jaunajā 4. panta 1. punktā īpašuma beneficiāra jēdziens ir paplašināts, saskaņojot to ar nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošanas direktīvā (2005/60/EK) noteiktajām definīcijām, un paredzēta obligāta pārbaudes procedūra attiecībā uz trešo valstu juridiskajām personām un struktūrām saskaņā ar direktīvas priekšlikuma I pielikumā iekļautajiem norādījumiem. Tādēļ tiek uzskatīts, ka maksājums šādām juridiskajām personām vai struktūrām ir veikts īpašuma beneficiāra labā saskaņā ar nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošanas direktīvas noteikumiem.

4.2.1. EESK norāda uz **atsķirībām direktīvā par tādu ienākumu aplikšanu ar nodokļiem, kas gūti no uzkrājumiem, un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošanas direktīvā**. Pirmajā ir ietverta prasība maksājumu pārstāvjiem noskaidrot nodokļu maksātājus, kuriem ienākumi par uzkrājumiem jādeklarē dalībvalstī, kur ir viņu pastāvīgā dzīvesvieta, savukārt otrajā noteikts, ka maksājumu pārstāvjiem jānoskaidro ne tikai juridiskās personas vai konta turētājas struktūras identitāte, bet arī personas identitāte, kurai pieder, kura kontrolē vai gūst labumu no attiecīgā uzņēmuma vai juridiskās struktūras. Turklāt nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošanas direktīvu stingri piemēro vienīgi aizdomīgos gadījumos, bet šo priekšlikumu paredzēts piemērot visiem beneficiāriem. Atšķirība ir tā, ka nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošanas gadījumā jāveic daudz plašāka izmeklēšana nekā ar "pienācīgu rūpību" veikta pārbaude, kas paredzēta nodokļu tiesību aktos. Šā iemesla dēļ ierosināto noteikumu ieviešana ir ne vien apgrūtināta, bet arī dārga un nepārliciecināta.

4.3. Priekšlikuma 4. panta 2. punktā precizēts jēdziens "**maksājumu pārstāvis, ja tiek veikts šāds maksājums vai arī tiek nodrošināts, ka šāds maksājums tiek veikts**", proti, tā ir struktūra, kuras ienākumiem vai daļām no ienākumiem, kas attiecināmi uz tās nerezidējošiem dalībniekiem (kategorijas, kas dažādās valstīs ir atšķirīgas, ir uzskaitītas direktīvas priekšlikuma III pielikumā), netiek uzlikti nodokļi saskaņā ar tiesību aktiem "**dalībvalstī, kurā atrodas tās faktiskais administratīvais centrs**". Ar "faktisko administratīvo centru" saprot valstī, kurā pastāvīgi dzīvo persona, kurai pieder galvenās īpašumtiesības un kura nodrošina īpašumu un ienākumu pārvaldību. Maksājumi, kas saņemti vai piešķirti maksājumu pārstāvim, ja tiek veikts maksājums, vai arī tiek nodrošināts, ka maksājums tiek veikts, tiek uzskatīti par maksājumiem, kas veikti tieši **īpašuma beneficiāriem**, kuri juridiski ir ar nodokļiem aplikamo ienākumu saņēmēji.

4.3.1. "Maksājumu pārstāvja, ja tiek veikts maksājums, vai arī tiek nodrošināts, ka maksājums tiek veikts" jēdziena paplašināšana, ko praksē ir grūti noteikt, pamatojoties uz pašreizējās direktīvas noteikumiem, varētu radīt administratīvas un sistēmiskas problēmas sākotnējiem uzņēmējiem, neraugoties uz darbu, kas paveikts, lai izveidotu dažādu kategoriju sarakstu, kas iekļauts III pielikumā. Turklāt sākotnējam uzņēmējam var rasties grūtības, nosakot "faktiskās kontroles" vietu. Minētie jauninājumi rada **nopietnas šaubas darbības un administrēšanas aspektā**. Maksājumu pārstāvim, ja tiek veikts maksājums, vai arī tiek nodrošināts, ka maksājums tiek veikts, jāveic jauni un sarežģīti pienākumi un jāuzņemas atbilstoša atbildība, savukārt nodokļu iestāžu darbu apgrūtinātu sarežģītas procedūras ar lielām izmaksām. Ieinteresētās puses jau norādīja uz problēmām, kas varētu rasties sakarā ar ierosināto noteikumu pieņemšanu, pamatojot to ar tehniskiem argumentiem, kuri nespeciālistiem ir pārāk sarežģīti. EESK uzskata, ka tai nav jāpieņem nostāja šajā jautājumā, bet aicina Komisiju un likumdevējus **nopietni ņemt vērā uzņēmēju minētās problēmas**. Bieži vien izvīzītie mērķi netiek sasniegti, jo tiesību aktos nav pienācīgi ņemtas vērā praktiskas grūtības.

4.4. Priekšlikuma **6. pantā** atspoguļots Komisijas veikums, lai iekļautu "**procentu maksājumu**" jēdzienā **jebkuru ienākumu no ieguldījumiem**. Garais un detalizētais produktu saraksts izstrādāts, lai panākt, ka nodokli uzliek arī ienākumiem no novatoriskiem finanšu produktiem, kas ir netipiski vai kuri nav ietverti spēkā esošajos noteikumos. EESK uzskata, ka no šī viedokļa Komisija ir paveikusi vērtīgu darbu, lai īstenotu **izmaksu vienlīdzības principu starp nodokļu maksātājiem** neatkarīgi no viņu noguldījumu veida, definīcijas vai sarežģītības. Komiteja uzskata, ka ir **jāaizstāv ES finanšu un apdrošināšanas tirgu konkurētspēja**. Jaunajā direktīvā paredzēto noteikumu piemērošana līgumslēdzējās valstīs un trešās valstīs būtu **galvenais nosacījums, par ko jāvienojas** pirms jauno noteikumu stāšanās spēkā. Eiropai nelabvēlīga nelīdzsvarotība nebūtu labākais risinājums.

4.4.1. Minētā panta vairākos punktos paredzēti noteikumi, kas jāievēro **maksājumu pārstāvim**, kas bieži vien nav finanšu instrumentu emitents vai datu sniedzējs. Lielāko daļu šo noteikumu veido analīzes, pārbaudes un novērtējumi, ko dažos gadījumos nevar veikt maksājumu pārstāvis. Būtu jāparedz elementārs taisnīguma princips, kas **nepārprotami** noteiktu: ja maksājumu pārstāvis apliecina, ka ir rīkojies pienācīgi rūpīgi un labticīgi, tas **neatbild** nodokļu iestādēm par **paziņotajiem datiem, kas gūti no trešo personu sniegtās informācijas**, kuru nevar pārbaudīt, izmantojot parastos izmeklēšanas līdzekļus. Turklāt tikpat nepārprotami jānorāda, ka atbildība gulstas uz starpniekiem un tieši ieinteresētajām personām, kas iesniegušas kļūdainu, nepilnīgu vai nepatiesu informāciju.

Briselē, 2009. gada 13. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu attiecībā uz nodokļu nemaksāšanu, kas saistīta ar importu un citiem pārrobežu darījumiem”

COM(2008) 805 galīgā redakcija – 2008/0228 (CNS)

(2009/C 277/24)

Ziņotājs: **Umberto BURANI KGS**

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 93. pantu 2009. gada 28. janvārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu attiecībā uz nodokļu nemaksāšanu, kas saistīta ar importu un citiem pārrobežu darījumiem”

COM(2008) 805 galīgā redakcija – 2008/0228 (CNS).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 1. aprīlī. Ziņotājs — Burani kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 453. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 13. un 14. maijā (13. maija sēdē), ar 192 balsīm par, 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums un secinājumi.

1.1. Komisijas paziņojumā ⁽¹⁾, kas izdots vienlaikus ar šajā atzinumā apspriežamo direktīvas priekšlikumu, ir ierosināts **īstermiņa rīcības plāns**, kurš varbūt ir reālistiskāks un īstenojamāks nekā līdzšinējie plāni, lai **apkarotu nodokļu nemaksāšanu**. Iepriekšējo plānu pamatā bija vērienīgākas ilgtermiņa stratēģijas, tomēr tie neguva pārliecinošu atbalstu no vairāku dalībvalstu puses. Īstermiņa rīcības plānā paredzēti kopīgi **noteikumi par reģistrēšanu** un reģistrācijas anulēšanu VIES ⁽²⁾ sistēmā, labāki **uzraudzības instrumenti**, attīstot dalībvalstu savstarpējo saziņu un sadarbību un nākotnē izveidojot izpētes un rīcības struktūru, *Eurofisc*. Visbeidzot pievēršoties **nodokļu piedziņai**, vienlaicīgi ar paziņojumu ir publicēts direktīvas priekšlikums, kas ir pirmais konkrētais rīcības plāna īstenošanas priekšlikums.

1.2. EESK atzinīgi vērtē paziņojumu, kurā sniegts pārskats par PVN sistēmas piemērošanu, kas nav pilnībā neapmierinoša, bet pēc vairāku desmitgažu pastāvēšanas vēl joprojām tiek uzskatīta par provizorisku. Minētā sistēma vēl ir pārāk sarežģīta un dārga un īpaši nepilnīga tādēļ, ka **ļauj izvairīties no nodokļu maksāšanas lielā apmērā**. Elektroniskās procedūras ir svarīgas, lai apkarotu nodokļu krāpniecību, tomēr to efektivitāte ir atkarīga no vienādas piemērošanas visās dalībvalstīs. Pagaidām minētie

mērķi vēl ne tuvu nav sasniegti. Pastāv risks, ka valstis varētu pieņemt **nesaskaņotus un atšķirīgus risinājumus**.

1.3. Paziņojumā formulēta virkne ieteikumu par **aspektiem, ko varētu iekļaut rīcības plānā**: Administratīvās sadarbības pastāvīgās komitejas (SCAC) modeļa pārskatīšana, pieejamākas un vieglāk izmantojamas datubāzes un tiesību akti, kas ļauj panākt datu aizsardzības un nodokļu iestāžu sadarbības pareizu līdzsvaru, iespēja izveidot kompetentas profesionālas struktūras, kuras nodrošinātu saskarni starp dažādiem administratīvajiem dienestiem, un tirgus dalībnieku uzticamības apliecināšana.

1.4. **Direktīvas priekšlikumā** pirmām kārtām precizēti tādi daži sākotnējās direktīvas noteikumi par **atbrīvojumiem no PVN piemērošanas**, kuru skaidrojums paver krāpniecības iespēju: konstatēts, ka **kā piemēro noteikumu**, ar kuru saskaņā piešķir atbrīvojumu importa precēm, ko pārdod Kopienas teritorijā, uz vietas ir **grūti kontrolēt**. Jaunajos noteikumos ir paredzēta virkne piesardzības pasākumu, piemēram, importētāja pienākums, **importējot preces**, sniegt gala saņēmēja noteikšanai vajadzīgās ziņas.

1.5. EESK pilnībā atbalsta minētos noteikumus, tāpat kā noteikumus par **dažādās valstīs pastāvīgi dzīvojošu piegādātāju pircēju solidāru atbildību** gadījumos, kad viens no viņiem nepilda ar PVN saistītos pienākumus. Tas nav jauns noteikums vai jauninājums, jo tāds noteikums jau pastāv un tiek stingri piemērots dalībvalstīs, bet tas praktiski **netiek ņemts vērā, ja tā piemērošana prasa dažādu dalībvalstu administratīvo iestāžu sadarbību**.

(1) COM(2008) 807 galīgā redakcija, “saskaņota stratēģija, lai Eiropas Savienībā uzlabotu cīņu pret krāpšanu saistībā ar PVN”.

(2) PVN informācijas apmaiņas sistēma.

1.6. Jautājumā par atbildību EESK vērš uzmanību uz kādu aspektu, kas nekad netiek ņemts vērā, proti, nodokļu **iestāžu atbildība attiecībā uz nodokļu maksātāju** un to **savstarpējā atbildība** gadījumos, kad kļūdas vai kavēšanās dēļ ir radušies finansiāli vai tiesiski kaitējumi. Šo jautājumu liek risināt vienkāršs taisnīguma un pārredzamības princips.

2. Ievads.

2.1. Komisijas direktīvas priekšlikums un **paziņojums** publicēti pēc diviem citiem paziņojumiem: 2006. gada paziņojums izraisīja debates par saskaņotas pieejas nepieciešamību, lai apkarotu nodokļu nemaksāšanu kopumā, bet 2007. gada paziņojumā galvenā uzmanība vērsta uz PVN nemaksāšanu un izstrādāti stratēģijas galvenie elementi. Padome 2008. gada februārī atzinīgi novērtēja vēl vienu paziņojumu, kas attiecas uz priekšlikumu pieņemt divus tālejošus pasākumus, lai veiktu izmaiņas PVN sistēmā ar mērķi apkarot krāpniecību. Tie ir **Kopienas iekšējo darījumu aplikšana ar nodokli** un tādas **vispārējas sistēmas** ieviešana, ar kuru saskaņā **PVN aprēķina un nomaksā gala saņēmējs** (*general reverse-charge system*). Komisija piedāvāja sākt eksperimentālu projektu, lai īstenotu otro minēto risinājumu, taču Ekonomikas un finanšu padome (*Ecofin*) nepanāca attiecīgu vienošanos.

2.2. Saskārusies ar nepārprotamu politisko nevēlēšanos pieņemt kopīgu tālejošu politiku, Komisija atgriezās pie priekšlikuma par **īstermiņa rīcības plānu** ar īstenošanas grafiku — tas ir parasts pasākums, kuru varētu labāk pieņemt.

2.3. Kopienas pieeja nepieciešama gan no juridiskā, gan no konkrētas rīcības viedokļa. Konkrēta rīcība līdz šim bija ekskluzīvā dalībvalstu kompetencē, un dažādu valstu nodokļu iestāžu izmantotās atšķirīgās metodes iedrošināja krāpniekus pārcelt savu darbību uz valstīm, kurās nav ieviesti atbilstoši pasākumi. Pastāv arī problēma, ko rada atbilstības nodrošināšanas izmaksas uzņēmumiem, kuriem jāizmanto atšķirīgas procedūras atkarībā no valsts, kur tie darbojas.

2.4. **Direktīvas priekšlikums**, kas publicēts vienlaicīgi ar paziņojumu, ir pirmā ierosme parasto pasākumu ietvaros. **Īpašs atbrīvojums importam** jau ir reglamentēts sākotnējā PVN direktīvā (2006/112/EK), tomēr sākotnēju tekstu varēja skaidrot tā, ka tas pavēra krāpšanas iespēju. Direktīvas priekšlikumā ir precizētas prasības un ierobežojumi, kas jāievēro, lai varētu saņemt atbrīvojumu; tajā pašā laikā dalībvalstīm tiek nodrošināts instruments, kas ļauj iekasēt PVN, kas, iespējams, netiktu samaksāts.

3. Paziņojuma kopsavilkums.

3.1. Komisijas izveidotās Nodokļu krāpšanas apkarošanas stratēģijas (*ATFS*) ekspertu grupas veiktā agrāko pasākumu analīze ļāva noteikt šādas trīs svarīgas jomas, kurām jāpievērš uzmanība, īstenojot krāpšanas apkarošanas **īstermiņa rīcības plānu**: uzticamāka PVN sistēma, labāki kontroles un izmeklēšanas instrumenti un efektīvāki nesamaksāta PVN piedzišanas līdzekļi.

3.2. Lai izveidotu **uzticamāku sistēmu, kas nepieļauj krāpšanu**, nepieciešami kopīgi un precīzi noteikumi par reģistrēšanu un reģistrācijas anulēšanu informācijas apmaiņas sistēmā (*VIES*). Dažās dalībvalstīs PVN reģistrācijas numurs ir derīgs pat tad, ja attiecīgais nodokļa maksātājs ir iesaistījies krāpšanā. Tas ļauj viņam turpināt savu darbību. Komisija drīzumā publicēs priekšlikumu tiesību aktam par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz **reģistrēšanu un reģistrācijas anulēšanu VIES sistēmā**. Priekšlikumā būs arī noteikumi par tirgus dalībnieku tiesībām uz **elektronisku piekļuvi informācijai** par sadarbības partnera uzvārdu, adresi un PVN reģistrācijas numuru. Šīs tiesības dažās dalībvalstīs pašlaik nav nodrošinātas vai ir ierobežotas. Pārējie noteikumi attieksies uz kopīgu, vienkāršotu un modernizētu **rēķinu sastādīšanas** sistēmu. Visbeidzot būs paredzēti **informācijas apmaiņas** noteikumi, kas ļaus novērst PVN iekasējamības principa atšķirīgu skaidrojumu dalībvalstīs un nodrošinās informācijas vienlaicīgu apmaiņu starp attiecīgajām iestādēm.

3.3. **Kontroles instrumenti** ir visjutīgākie un, iespējams, visnepilnīgākie sistēmas elementi. Galvenā uzmanība pievērsta laika gaitā konstatētajiem **trūkumiem** šādās jomās: **saziņa, sadarbība un informācijas pieejamība**. Pašlaik tiek izstrādāti vairāki tiesību aktu priekšlikumi. Viens daudzsološs pasākums varētu būt **Eurofisc** izveide. Tas būtu Eiropas agrās brīdināšanas tīkls, kas veidots pēc *Eurocanet*, Beļģijas nodokļu iestādes izveidotas un Komisijas un *OLAF* atbalstītas sistēmas, modeļa.

3.4. Rīcības plāna trešajā daļā par **nesamaksāta PVN piedziņas līdzekļiem** minēta **virkne pasākumu**. Vispirms dalībvalstīs tiek aicinātas veikt juridiskus pasākumus pret krāpniekiem, kas darbojas to teritorijā un kuru darbība ir radījusi PVN zaudējumus citā dalībvalstī. Lielākā daļa pasākumu tomēr attiecas uz **dažādās dalībvalstīs rezidējošu tirgus dalībnieku solidāras atbildības principu**, kam jau ir juridiskais pamats, bet kurš līdz šim katrā

dalībvalstī attiecināts tikai uz savu teritoriju un vienīgi uz to jurisdikcijā esošiem uzņēmumiem. Rīcības plānā tiks sniegti arī priekšlikumi par vienotām izpildes vai piesardzības pasākumu sistēmām, kas ļaus uzlabot nodokļu iekasēšanas iespējas pārrobežu mērogā. Visbeidzot tiek meklēti galīgie risinājumi **PVN ienākumu pārrobežu mēroga aizsardzības** problēmai, neatkarīgi no dalībvalsts, kurā PVN ir jāmaksā. Minētais jautājums līdz šim tiek pētīts tikai dažās valstīs.

4. Vispārīgas piezīmes.

4.1. Komisija joprojām turpina precizēt PVN piemērošanas, pārvaldīšanas un iekasēšanas noteikumus, kas 40 gadus pēc to izstrādes vēl joprojām veido "pagaidu sistēmu". Lai izveidotu galīgu sistēmu, PVN likmēm jābūt saskaņotām un tā maksātājiem jābūt iespējai attiecīgo summu maksāt savā valstī, sastādot rēķinus ar PVN, kā tas pašlaik ir iekšzemes darījumos. Minētais mērķis ne tuvu nav sasniegts. Tā iemesli nav ne tehniski, ne juridiski, bet gan politiski, un tas nozīmē, kas attiecīgās problēmas ir gandrīz neatrisināmas. Ierosinātie pasākumi tādēļ ir "parasti pasākumi", kuri paredzēti, lai sistēma, kas tikai pēc nosaukuma ir "pagaidu sistēma", būtu efektīva.

4.2. Ņemot vērā iepriekš teikto, jāuzsver: lai gan daudzi aspekti būtu jāuzlabo, kopumā PVN sistēma nav pilnībā neapmierinoša, taču tā ir sarežģīta, dārga un, vēl ļaunāk, joprojām rada iespēju vērienīgai krāpniecībai starptautiskā līmenī. Sistēmas galvenie trūkumi izriet no tās pagaidu rakstura, un to padarīt par vienkāršāku un efektīvāku galīgo sistēmu var tikai ar politisko gribu, kuras pašlaik trūkst.

4.3. Komisija dara visu iespējamo, lai novērstu lielākās un uzkrītākās nepilnības, taču tai jāreķinās ar Padomi, kas nav spējīga pieņemt vienprātīgus lēmumus, un dalībvalstīm, kuras vēlas risināt savas problēmas, izmantojot savu pieeju. Pirmais Komisijas minētais piemērs ir **elektroniskās procedūras**, ko izmanto nodokļu maksātāju un nodokļu iestāžu saziņā. Dažas dalībvalstis, tāpat kā daudzas trešās valstis, izmanto pēdējos tehnoloģijas sasniegumus, taču citas atpaliek. Komisija vispārēji norāda, ka "PVN sistēmas pārvaldība Eiropas Savienībā kopumā ir atpalikusi no informācijas tehnoloģiju attīstības" ⁽³⁾. EESK var tam tikai piekrist.

4.4. Tādēļ nav pārsteidzoši, ka daudzas dalībvalstis (ne tikai attīstītākās, bet arī citas) sadarbojas ar tirgus dalībniekiem, lai meklētu labākus pārvaldības risinājumus. Tas rada bažas Komisijai, kas saskata risku, ka **dažādās valstīs** būs **atšķirīgi un nesavienojami risinājumi**, un iesaka dalībvalstīm saskaņot darbību. Šajā

sakarā EESK **aicina Komisiju reāli izvērtēt situāciju**: pasākumu Kopiesas līmeņa koordinēšanā Komisija ir tiesīga regulēt, un tā ir izmantojusi un turpina teicami izmantot šīs tiesības. Dalībvalstu iekšējās problēmas tomēr nav Komisijas kompetencē, tādēļ **ieteikumiem ir tikai neliela ietekme**, jo katra dalībvalsts var labi pamatot savu individuālo rīcību. Tikai tad, ja divām vai vairākām valstīm ir kopīgas intereses, var palīdzēt atrast koordinētu risinājumu.

4.5. Ņemot vērā iepriekš teikto, EESK atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu, kas ir piesardzīgi nosaukta par ierosinājumu, proti, izveidot *ad hoc* grupu, kurā būtu iesaistītas nodokļu iestādes un uzņēmumi (lai gan nav minēti sertificēti tirgus dalībnieki) un kuras mērķis būtu meklēt kopīgu pieeju, lai risinātu dažādas problēmas, kas izriet no iesaistīto pušu savstarpējām attiecībām. Attiecīgie dalībnieki ir aicināti ieguldīt vajadzīgās zināšanas un resursus, lai iecere būtu sekmīga. EESK cer, ka šis ieteikums tiks veiksmīgi īstenots.

5. Piezīmes par neatrisinātiem jautājumiem.

5.1. EESK vēlas izmantot izdevību, lai ierosinātu **rīcības plānā iekļaut svarīgus jautājumus**, kas ir netieši saistīti ar krāpšanas apkarošanu: efektīvas struktūras un efektīvi noteikumi palīdz veidot sistēmu, kas nepieļauj krāpšanas iespēju vai vismaz ļauj to novērst, vai, sliktākajā gadījumā, to apkarot.

5.2. Attiecībā uz **elektroniskām procedūrām** Komisija jau ir izdarījusi visu iespējamo ar Padomes 2003. gada 7. oktobra Regulu (EK) Nr. 1798/2003 par administratīvu sadarbību pievienotās vērtības nodokļu jomā un Regulas (EEK) Nr. 218/92 atcelšanu. Jāpiebilst, ka praksē Administratīvās sadarbības pastāvīgās komitejas (SCAC) modelis, ko izmanto informācijas apmaiņai un rīcības pieprasīšanai, būtu jāpārskata, lai procedūras būtu piemērotākas tūlītēju un precīzu risinājumu sniegšanai.

5.3. **Datubāzes** ir jutīgāks jautājums. Runa nav tikai par **informācijas** lietderību, bet arī un pirmām kārtām par tās **pieejamību un pilnīgumu**. Sevišķi attiecībā uz PVN vēl jāatrod nodokļu iestāžu sadarbības un **datu aizsardzības līdzsvars**. To var panākt vienīgi ar **tiesību aktiem**, kuros noteikti prasību ierobežojumi, aizsargājami dati un dati, kas nav jāaizsargā, informācijas piekļuves nosacījumi un procedūras. Ar ieteikumiem un vienošanos nepietiek: šo jautājumu loka risināšanai vajadzīgs stabils juridiskais pamats, kurā, nepārkāpjot pamattiesības, prioritāte piešķirta sabiedrības interesēm.

⁽³⁾ Komisijas paziņojuma (COM(2008) 807) 4. punkta pirmā rindkopā.

5.4. Praktiska problēma, kas jāatrisina, ir **informācijas iegūšana uz vietas**. Dalībvalstīm būtu jāizveido jaunas kompetentas **profesionālas struktūras**, kas var apkopot ziņas pieprasošajām dalībvalstīm lietderīgu informāciju un kuras ir tiesīgas veikt informācijas apmaiņu ar līdzīgām struktūrām citās dalībvalstīs. Kopienas iniciatīva varētu palīdzēt izveidot patiesu **ātras rīcības "tīklu"**, kura dalībniekiem būtu iespēja tieši sazināties pa uzticamiem kanāliem un sadarboties ar citām iestādēm, kas veic izmeklēšanu.

5.5. EESK uzsver, ka jebkura kopīga risinājuma gadījumā **VIES darbībai jābūt nevainojamai**, jo minētā sistēma nodrošina nodokļu iestādēm **reāllaikā** pieejamus datus par katru darījumu. Sistēmas darbības pamatā ir priekšnoteikums, ka tirgus dalībnieki, kuriem piešķirts PVN reģistrācijas numurs, ir **uzticami**, un viņu atbilstība attiecīgajiem kritērijiem ir jāpārbauda iepriekš. Tiklīdz būs iespējams izpildīt abus priekšnoteikumus (darbība reāllaikā un iepriekšēja sertificēšana), būtiski vajadzētu samazināties "karuseļveida krāpšanas" jeb "pazudušā tirgotāja" gadījumu skaits.

5.6. Kamēr nav pieņemti visaptveroši risinājumi, un tas droši vien nenotiks tuvākajā laikā, vispirms varētu izpētīt attiecīgās nozares **tirgus dalībnieku uzticamības sertificēšanas iespējas**, pamatojoties uz kopīgiem noteikumiem visās ES valstīs. Ja katram PVN reģistrācijas numuram atbilstu kompetentas nodokļu iestādes izsniegts sertifikāts, varētu gūt divkāršu labumu: aizsargāt gan dalībvalstu intereses, gan Kopienas tirgus dalībnieku komerciālās intereses. Ja informāciju publicētu tīklā, visi reģistrācijas atcelšanas vai atlikšanas gadījumi būtu uzreiz zināmi.

6. Direktīvas priekšlikums: precizējumi un jauni noteikumi.

6.1. Priekšlikuma ievadā teikts, ka tas ir "[...] daļa no pirmā priekšlikumu kopuma, par kuriem vēstīts šajā ziņojumā". **Pamatdirektīvā 2006/112/EK ir veikti divi grozījumi**: pirmkārt, precizēti vairāki noteikumi par **importa atbrīvojumu no PVN**, jo to skaidrojums pavēra **krāpniecības** iespēju, ļaujot izvairīties no PVN maksāšanas, un, otrkārt, **solidārā atbildība**, kas **agrāk** bija **fakultatīva, kļūst par obligātu** dažos gadījumos, kad preces tiek piegādātas Kopienas teritorijā.

6.2. **Importa atbrīvojums no PVN** (143. panta d) punkts) ir pieļaujams, ja pēc ieviešanas Kopienas teritorijā importēto preci piegādā vai nosūta nodokļu maksātājam citā dalībvalstī. Citiem vārdiem, **atbrīvojums ir pieļaujams tad, ja importētājs ievestās preces pārdod citam nodokļu maksātājam ES teritorijā**. Krāpšanas izmeklētāji ir vērusi uzmanību uz nodokļu **nemaksāšanas gadījumu lielo skaitu**, kas skaidrojams ar Kopienas tiesību aktu "neatbilstīgu" transponēšanu valstu tiesību aktos. Komisija

uzskata, ka tādēļ "[...] netiek garantēta muitas un nodokļu iestāžu uzraudzība pār importēto preču fizisko pārvadāšanu Kopienā". Nodokļu speciālistu žargonā to sauc par "**karuseļveida krāpšanu Kopienā**" (Kopienā "pazudušais tirgotājs").

6.2.1. Priekšlikumā paredzēts, ka jāiesniedz dokumenti, kas apliecina, ka atbrīvojumu pieprasošā persona patiešām izpilda pamatdirektīvā minētās prasības: individuāls PVN reģistrācijas numurs vai izvēlēts fiskālais pārstāvis importēšanas dalībvalstī; pienākums deklarēt, ka importētās preces tiks pārvestas vai nosūtītas uz citu dalībvalsti; importētāja pienākums, importējot preces, norādīt tās personas PVN reģistrācijas numuru, kurai tiks nosūtītas preces uz citu dalībvalsti.

6.2.2. EESK nav nekādu īpašu piezīmju, jo šajā jomā noteikumi tiek izstrādāti, lai uzlabotu administratīvās sistēmas, kas ļauj novērst iespējamo krāpniecību. Zināmas **šaubas** saglabājas attiecībā uz tā sauktajām "**trešām teritorijām**". Dalībvalsts jēdziens saistībā ar PVN noteikumiem ir definēts sākotnējās direktīvas 5. panta 2. punktā. Tās pašas direktīvas 6. pantā teikts, ka **direktīva neattiecas uz "trešām teritorijām"** ⁽⁴⁾, jo saskaņā ar 143. panta c) un d) punkta noteikumiem importa preces tajās ir atbrīvotas no PVN. Noteikumi ir diezgan nepārprotami, tomēr būtu jānoskaidro, vai un cik lielā mērā atbrīvojums var nodrošināt PVN sistēmas darbību, nepieļaujot krāpniecību.

6.3. Jaunajos noteikumos, kas minēti 1. panta 2. punktā un ar ko aizstāj sākotnējās direktīvas 205. pantu, teikts, ka "par PVN nomaksu ir **solidāri atbildīgs eksportētājs** un kāda cita persona, nevis par PVN nomaksu atbildīgā persona". Īsumā, jaunajos noteikumos paredzēts, ka **piegādātāja pienākums ir deklarēt Kopienas teritorijā veiktos darījumus**, lai pircēja dalībvalsts būtu informēta par valstī veiktajiem darījumiem, kas jāapliek ar nodokli.

6.3.1. Izmantojot solidāras atbildības principu, paredzēts nodrošināt ne tikai to, ka piegādātājs pilda ziņošanas pienākumus, bet arī to, ka viņš **pārdomāti izvēlas un iepazīst klientu** un ka viņš ir informēts par viņa maksāspēju. Ja klients nepilda savas saistības, tad dalībvalsts, kas ir viņa mītnes valsts, ir tiesīga no piegādātāja iekasēt nesamaksāto PVN un iespējamo soda naudu. Dalībvalstis rūpīgi piemēro minētos noteikumus, **taču tikai attiecībā uz iekšzemes darījumiem**. Netieši, neattiecinot minēto principu uz starptautiskiem darījumiem, tās ir aizmirsušas par pienākumu sadarboties, lai aizsargātu arī pārvaldes iestāžu intereses preču galamērķa dalībvalstīs.

⁽⁴⁾ Teritorijas, kas ir Kopienas muitas teritorijas daļa: Atosa kalns, Kanāriju salas, Francijas aizjūras departamenti, Ālandu salas un Normandijas salas. Teritorijas, kas nav Kopienas muitas teritorijas daļa: Helgolandes sala, Bizingenas teritorija, Seūta, Meliļa, Livinjo, Kampione d'Italia un Lugāno ezera Itālijas ūdeņi.

6.3.2. Jauno noteikumu mērķis ir atrisināt minēto problēmu, solidāras atbildības principu nepārprotami attiecinot uz starptautiskiem darījumiem, turklāt būtu jānorāda uz Komisijas viedokli ⁽⁵⁾, ka minētais princips jau bija iekļauts 205. pantā, "bet līdz šim dalībvalstis to ir piemērojušas tikai iekšzemes darījumiem".

6.3.3. EESK pilnībā atbalsta Komisijas priekšlikumu, tomēr norāda, ka jāizstrādā praktiski izpildāmi noteikumi par procedūru, kas paredz, kā vienas dalībvalsts administrācija var iekasēt parādu no citā dalībvalstī pastāvīgi dzīvojošas personas. Ja šim mērķim izmantos tiesu sistēmu, būs jāpiemēro noteikumi par tiesu iestāžu sadarbību. Ja parādu iekasēs eksportētāja dalībvalsts pārvaldes iestādes ar administratīvu procedūru starpniecību, būs vajadzīgi

precīzi nolīgumi, vienlaikus atrisinot attiecīgas juridiskās problēmas.

6.3.4. Vēl viena, vispārīga, tomēr svarīga piezīme attiecas uz priekšlikumu, kura galvenais mērķis ir nodokļu iestāžu interešu aizsardzība. Minētajā dokumentā nekas nav teikts ne par **nodokļu iestāžu** finansiālo un juridisko **atbildību attiecībā uz nodokļu maksātāju** gadījumos, kad pieļautas kļūdas vai novēloti sniegtas ziņas par sadarbības partnera PVN reģistrāciju, ne arī par **vienā valstī esošas iestādes atbildību pret iestādi citā valstī**. Tiesību aktos, kuru pamatā ir taisnīguma un pārredzamības princips, vienmēr būtu jārēķinās ar nodokļu maksātāju tiesībām attiecībā uz valsti, kuras vara ir lielāka.

Briselē, 2009. gada 13. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

⁽⁵⁾ Komisijas paziņojuma (COM(2008) 807) 3.3.1. punkta otrā rindko-
pa.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Kredītvērtējuma aģentūras”

COM(2008) 704 galīgā redakcija – 2008/0217 (COD)

(2009/C 277/25)

Ziņotājs: **Peter MORGAN KGS**

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2008. gada 1. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu:

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par kredītvērtējuma aģentūrām”

COM(2008) 704 galīgā redakcija — 2008/0217 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 1. aprīlī. Ziņotājs — Morgan kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 453. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 13. un 14. maijā (13. maija sēdē), ar 157 balsīm par, 4 pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. Šis atzinums izstrādāts brīdī, kad valda pēdējos astoņdesmit gados miera laikā nepieredzēta ekonomiskā krīze. Krīze ievērojami kaitē ne tikai darba devēju un darba ņēmēju, bet arī visu pārējo EESK pārstāvēto grupu interesēm un pilsoniskajai sabiedrībai kopumā. Uzņēmumi cieš neveiksmes, bezdarbs pieaug, mājokļi tiek atsavināti, pensijas ir apdraudētas, notiek iedzīvotāju nemiēri un valdības demisionē. Viens no krīzes galvenajiem cēloņiem ir kredītvērtējuma aģentūru neregulētā darbība. Kredītvērtējuma aģentūrām ir īpaša nozīme finanšu sistēmā, tāpēc to darbību nedrīkst atstāt bez uzraudzības. Izrādījās, ka to pašregulācijas mehānismi ir ļoti neefektīvi un kredītvērtēšanas nozares darbība bijusi apkaunojoša. EESK pilnībā atbalsta plānu, kas paredz regulēt un reģistrēt kredītvērtējuma aģentūras.

1.2. Vēsturiski kredītvērtējuma nozare ir attīstījusies kā globāls oligopols, ko veido trīs galvenās kredītvērtējuma aģentūras — *Fitch*, *Moody's* un *S&P*. To galvenā mītne atrodas ASV, taču tās ir būtiskākās kredītvērtējuma pakalpojumu sniedzējas arī Eiropas Savienībā. Kopš 2007. gada ASV ir noteikts, ka kredītvērtējuma aģentūrām ir jāreģistrējas ASV Vērtspapīru un biržas uzraudzības komisijā (*SEC*). Eiropas Savienībā reģistrācijas prasība nav noteikta. Reģistrācija, protams, ir pirmais solis ceļā uz regulēšanu.

1.3. ASV 2007. gadā strauji pieauga to personu skaits, kuri nespēja atmaksāt paaugstinātas riska pakāpes hipotekāros aizdevumus un kuriem liegtas tiesības izpirkt ķīlu zīmi, radot satricinājumu ar mājokļu hipotēku nodrošināto vērtspapīru (*residential mortgage-backed securities* — *RMBS*) tirgū, kas balstīts uz minētajiem kredītiem, un nodrošināto parādu obligāciju (*collateralised debt obligations* — *CDO*) tirgū, kas savukārt saistīts ar šādiem vērtspapīriem. Minēto vērtspapīru tirgus darbībai arvien pasliktinoties, trīs kredītvērtējuma aģentūras, kuras visaktīvāk nodarbojās ar šo instrumentu novērtēšanu, ievērojami pazemināja to novērtējumu. Kredītvērtējuma aģentūru darbība šo strukturēto finanšu produktu novērtēšanā radīja jautājumus par to kredītvērtējumu vispārējo precizitāti, kā arī par vērtējuma procesa viengabalainību kopumā.

1.4. Eiropas Komisija 2006. gadā noteica, kā tā iecerējusi regulēt kredītvērtējuma aģentūru darbību, un paziņoja, ka rūpīgi uzraudzīs attīstības tendences šajā jomā. ES finanšu ministri 2007. gada oktobrī, apspriežot iespējamo krīzi, vienojās par secinājumu kopumu, kurā ietverts priekšlikums novērtēt kredītvērtējuma aģentūru nozīmi un novērst attiecīgās nepilnības. Pēc plašām konsultācijām un, ņemot vērā citās valstīs īstenotos pasākumus, Komisija ir izstrādājusi regulas projektu.

1.5. Četri vispārējie priekšlikuma mērķi ir šādi:

- pirmkārt, nodrošināt, ka kredītvērtējuma aģentūras kredītvērtēšanas procesā izvairās no interešu konfliktiem vai vismaz tos pienācīgi pārvalda;
- otrkārt, uzlabot kredītvērtējuma aģentūru izmantotās metodikas kvalitāti un to sniegto vērtējumu kvalitāti;
- treškārt, palielināt pārredzamību, kredītvērtējuma aģentūrām nosakot informācijas atklātības pienākumu;
- ceturtkārt, nodrošināt efektīvu reģistrācijas un uzraudzības regulējumu, nepieļaujot regulatīvu arbitrāžu starp ES jurisdikcijām.

1.6. Komisija publicēja priekšlikumus reglamentējošiem noteikumiem, un pēc tam *Larosiere* grupa sagatavoja ziņojumu. Ziņojumā attiecībā uz kredītvērtējuma aģentūrām sniegti šādi ieteikumi:

- jāpaplašina Eiropas Vērtspapīru regulatoru komitejas (*CESR*) pilnvaras un jāuztic tai kredītvērtējuma aģentūru reģistrācija un uzraudzība Eiropas Savienībā;
- pašos pamatos jāpārskata kredītvērtējuma aģentūru uzņēmējdarbības modelis, tā finansēšana un iespējas nodalīt vērtēšanas un konsultāciju darbības;

- pakāpeniski jāpanāk ievērojami retāka vērtējumu izmantošana finanšu regulēšanā;
- jāmaina strukturētu produktu vērtēšanas sistēma, ieviešot tiem paredzētus atsevišķus kodus.

Šie ieteikumi ir aplūkoti attiecīgajos atzinuma punktos.

Larosiere grupa arī secināja: "Līdztekus minētajām izmaiņām regulējumā ieguldītājiem rūpīgāk jāveic gan uzticamības pārbaudes, gan novērtējums, un uzraudzība ir jāuzlabo". EESK pilnībā atbalsta šo ieteikumu.

1.7. Arī Pastāvīgo pārstāvju komiteja (COREPER) ir izskatījusi Komisijas izstrādātos priekšlikumus regulējuma jomā. EESK atbalsta priekšlikumu par trešajās valstīs izstrādāto vērtējumu apstiprināšanu.

1.8. Kopumā EESK atbalsta Komisijas priekšlikumus. Kredītvērtējuma aģentūrām bija izšķiroša nozīme strukturēto produktu atbilstībā un uzticamības nodrošināšanā, taču tie izrādījās bīstami, sagraujot aktīvus simtiem miljardu dolāru vērtībā. Priekšlikumā regulai paredzētie noteikumi ir pats minimums, kas nepieciešams pašreizējā situācijā. EESK arī uzskata, ka minētie noteikumi nebūs pārmerīgi apgrūtinājums labi pārvaldītām kredītvērtējuma aģentūrām.

1.9. Kredītvērtējuma aģentūras finanšu pakalpojumu nozarē atrodas privilīģētā stāvoklī, jo regulētajiem nozares uzņēmumiem ir vajadzīgi ieguldījumu kategorijas vērtspapīri. Atbildīgās iestādes abās Atlantijas okeāna pusēs ir izvēlējušās dažas kredītvērtējuma aģentūras, kas var sniegt kredītvērtējumus regulatīviem nolūkiem. EESK rosina Komisiju izmantot jauno reģistrācijas procesu, lai veicinātu jaunu kredītvērtējuma aģentūru ienākšanu kredītvērtēšanas tirgū, piemēram, sekmējot neatkarīgas Eiropas aģentūras izveidi, un pārstrādātu finanšu noteikumus, nosakot, ka jebkuras Eiropas Savienībā reģistrētas kredītvērtējuma aģentūras sniegtais vērtējums ir izmantojams regulatīviem nolūkiem. Jaunām kredītvērtējuma aģentūrām nebūs viegli uzsākt darbību un gūt uzticību. Franču kontrolāciju sabiedrības finansētās *Fitch* aģentūras veiksmīgā darbība pēdējā desmitgadē liecina, ka tas ir iespējams.

1.10. Finanšu pakalpojumu noteikumi bija galvenais iemesls, kāpēc izveidojās kredītvērtējuma aģentūru oligopols, jo minētie noteikumi paredzēja, ka rezerves kapitāla vērtējumiem ir īpaša nozīme. EESK aicina ES reģlamentējošās iestādes pārmerīgi nepaļauties uz vērtējumiem, it īpaši ņemot vērā neseno pieredzi, kad atklājās atsevišķu kredītvērtējumu nepamatotība. Šis ierosinājums saskan ar *Larosiere* grupas ieteikumu pakāpeniski panākt ievērojami retāku vērtējumu izmantošanu finanšu regulēšanā.

1.11. Šai sakarā EESK aicina Komisiju risināt arī jautājumu, kas saistīts ar kredītvērtējuma aģentūru atrunām par saistībām. Tā kā atrunas par saistībām parasti ir tādas, ka vērtējumam nav nekādas nozīmes, šādi vērtējumi nevar būt pietiekams pamats, lai noteiktu, cik lielam jābūt statūtkapitālam. Jāpanāk, ka kredītvērtējuma aģentūras ir atbildīgas par sniegtajiem vērtējumiem. Var pieļaut kļūdas, taču uzticamības pārbaūžu neveikšana nav attaisnojama.

1.12. EESK atbalsta priekšlikumu, ka kredītvērtējuma aģentūrām jāiegūst Kopienā dibinātas juridiskas personas statuss un to darbību jāregulē dalībvalstij, kur attiecīgā aģentūra dibināta. Komisija ir izklāstījusi apsvērumus, kāpēc nav jāveido vienota regulatīvā un pārraudzības iestāde. Neraugoties uz to, ka iepriekšminētais ir pretrunā *Larosiere* grupas priekšlikumam, EESK varētu atbalstīt ideju par jaunas uzraudzības iestādes veidošanu ES līmenī, ja dalībvalstu sadarbības mehānismi nedarbosies apmierinoši.

1.13. EESK pauž gandarījumu par to, ka priekšlikumā regulai noteiktas ļoti stingras prasības. Kompetento iestāžu uzraudzības pasākumos ietilpst reģistrācijas anulēšana un kriminālprocesa uzsākšana. Jāpiemēro sankcijas gadījumos, kad pieļauti būtiski profesionālās darbības pārkāpumi un netiek pienācīgi veiktas uzticamības pārbaudes. Minētajām sankcijām jābūt efektīvām, samērīgām un preventīvām. Tās jāpiemēro vienoti visās dalībvalstīs. EESK uzskata, ka sankciju piemērošana jākoordinē Eiropas Vērtspapīru regulatoru komitejai (CESR).

1.14. No organizatoriskā viedokļa neatkarīgajiem direktoriem bez izpildpilnvarām ir būtiska nozīme. EESK uzskata, ka kompetentajām iestādēm būtu obligāti iepriekš jāapstiprina visas personas, kas ieceļamas amatos bez izpildpilnvarām. Ierosinātajā darbības shēmā šāda apstiprināšana ir noteikti jāparedz.

1.15. EESK aicina dalībvalstu kompetentās iestādes, kas veic arī organizatorisko uzraudzību, pievērst īpašu uzmanību arī saistībai starp kredītvērtējuma aģentūru darbību un akcionāru vēlmēm. Kredītvērtējuma aģentūru uzņēmējdarbības modelim nevar tik vienkārši piemērot atklātas sabiedrības principus. Īpaša uzmanība jāpievērš vadītāju atalgošanas sistēmai. *Larosiere* grupa arī ir paudusi šādu viedokli un aicinājusi turpināt kredītvērtējuma aģentūru uzņēmējdarbības modeļa izpēti. EESK atbalsta šo ierosmi.

1.16. EESK atzinīgi vērtē 7. panta noteikumus. Izmantotās metodikas publicēšana ļaus noteikt, vai kredītvērtējumi ir izsniegti atbilstoši procedūrai, jeb arī to nepilnīgi ievērojot vai apejot. Kredītvērtējuma aģentūrām tagad būs arī jāpārbauda savi informācijas avoti un jāpārlicinās, vai to kvalitāte ir pietiekama, lai veiktu kredītvērtējumu. Vienlīdz svarīgi ir arī noteikumi, kas attiecas uz metodiku un pieņēmumu maiņu; ja tādi būtu bijuši spēkā iepriekš, tad jau ilgu laiku pirms 2007. gada būtu bijis iespējams noteikt kļūdas ar hipotēku nodrošināto vērtspapīru (RMBS) novērtējumā.

1.17. EESK ir īpaši gandarīta, ka attiecībā uz informācijas nodošanu atklātībai ES noteiks stingrākas prasības nekā ASV, paredzot, ka potenciālie ieguldītāji tādā vai citādā veidā ir jāinformē par strukturēto produktu iespējamo bīstamību. *Larosiere* grupa ieteikusi izmantot īpašu apzīmējumu sistēmu. EESK atbalsta šādu risinājumu.

1.18. Galvenie iebildumi pret šādiem īpašiem strukturēto produktu vērtējuma apzīmējumiem saistīti ar to, ka pēc notikušās kredītvērtējuma masveida pazemināšanas obligācijas ar šādu apzīmējumu varētu tikt uzskatītas par mazāk vērtīgiem ieguldījumiem. EESK uzskata, ka tas nebūtu slikts risinājums līdz brīdim, kad šādu obligāciju novērtējums uzlabosies.

1.19. EESK ir tikai divi iebildumi pret vispārējiem noteikumiem, kas paredz informācijas nodošanu atklātībai regulatīviem un tirgus nolūkiem. EESK uzskata, ka ES regulas noteikumiem attiecībā uz katru pusgadu publicējamo statistiku par iepriekšējo saistību nepildīšanu ir jābūt konkrētākiem un *CESR* būtu jāpārskata noteikums par informācijas nodošanu atklātībā 5 % apjomā.

1.20. Gan Eiropa, gan ASV ir paidušas bažas par iespējamajām pretrunām abu pušu regulatīvajos režīmos. Izskanējis pat ierosinājums veidot vienotu sistēmu visā pasaulē. EESK ir apmierināta ar Eiropas Savienībā ierosināto sistēmu, un tajā nav paredzamas pretrunas ar ASV noteikto kārtību. Ja uzņēmumiem jāievēro dažādi atšķirīgu sistēmu noteikumi, parasti tiek īstenoti pasākumi, kas atbilst "augstākajam kopsaucējam". Nav iemeslu, kāpēc arī šajā gadījumā nevarētu rīkoties līdzīgi.

2. Ievads.

2.1. Ar mājokļu hipotēku nodrošinātos vērtspapīrus (*RMBS*) rada "organizators" (parasti tā ir investīciju banka), apvienojot trastā daudzus hipotekāros aizdevumus (parasti tūkstošiem atsevišķu aizdevumu). Trasts izdod vērtspapīrus, kurus nodrošina ar minēto hipotekāro aizdevumu kopfondu. Ieņēmumus no vērtspapīriem trasts izmanto, lai iegādātos hipotekāro aizdevumu kopfondu. Individuālo hipotekāro aizdevumu kopējos ikmēneša procentu un pamatsummas maksājumus kopfondā izmanto ikmēneša procentu un pamatsummas maksājumiem *RMBS* ieguldītājiem. Trīs galvenie instrumenti, ko izmanto, lai pārvērstu šīs apšaubāmo un paaugstinātas riska pakāpes aizdevumu paketes par "AAA" novērtējuma kategorijas produktiem, ir šādi: (i) ar mājokļu hipotēku nodrošinātos vērtspapīrus (*RMBS*) sadala kategorijās atkarībā no to drošības un ienesīguma līmeņa; (ii) pieprasot lielāku aizdevuma nodrošinājumu, lai hipotēku kopfonda vērtība pārsniegtu *RMBS* vērtību; (iii) palielinot starpību, lai no fonda iegūstamie hipotēku procenti pārsniegtu *RMBS* procentos maksājamo summu. Valdija arī uzskats, ka nekustamā īpašuma cenas turpinās pieaugt.

2.2. Nodrošinātās parādu obligācijas (*CDO*) pēc būtības ir līdzīgs produkts, taču netiek izmantoti ar hipotēku nodrošināti vērtspapīri, bet gan parādzīmes. Ar mājokļu hipotēku nodrošināto vērtspapīru (*RMBS*) izmantošana *CDO* kopējam nodrošinājumam pieauga no 43,3 % 2003. gadā līdz 71,3 % 2006. gadā, faktiski radot vēl vienu "kāršu namiņu". ASV Vērtspapīru un biržas uzraudzības komisija (*SEC*) atrada kredītvērtējuma aģentūras

iekšējās sarakstes elektronisko vēstuli, kurā *CDO* tirgus bija aprakstīts kā "monstrs". "Cerēsim, ka mēs visi dzīvosim labklājībā un būsīm aizgājuši pensijā pirms šī kāršu namiņa sabrukšanas."

2.3. Būtisks nosacījums, lai radītu un pēc tam pārdotu paaugstinātas riska pakāpes *RMBS* vai *CDO*, ir kredītvērtējuma noteikšana katrai trasta izdoto vērtspapīru kategorijai. ASV Vērtspapīru un biržas uzraudzības komisija 2007. gada augustā sāka izmeklēšanu, lai noskaidrotu, vai tirgus satricinājumos vainojamas arī kredītvērtējuma aģentūras. Izmeklēšanā galvenā uzmanība pievērsta tam, kā kredītvērtējuma aģentūras bija veikušas *RMBS* un *CDO* novērtējumu. Pārbaudes veiktas šādās svarīgās jomās:

- a) vērtēšanas politika, procedūras un paņēmieni, tajā skaitā modeļi, metodes, pieņēmumi, kritēriji un protokoli;
- b) augstākminētās informācijas atklātības pakāpe;
- c) pašu kredītvērtējuma aģentūru noteikto procedūru ievērošana;
- d) ar interešu konfliktiem saistīto procedūru efektivitāte;
- e) interešu konfliktu negatīvā ietekme uz vērtējumiem.

2.4. Izmeklēšanas gaitā izdarīti šādi galvenie secinājumi:

- a) kopš 2002. gada būtiski palielinājies *RMBS* un *CDO* darījumu skaits un to sarežģītības pakāpe; dažas kredītvērtējuma aģentūras netika galā ar šo pieaugumu (jo īpaši attiecībā uz *CDO*), un tāpēc vērtēšanas procesā bija vērojamas nepilnības;
- b) ne vienmēr atklātībai nodota informācija par būtiskiem vērtēšanas procesa aspektiem, piemēram, par vērtēšanas kritērijiem; bez dokumentēta pamatojuma veikti "modelim neatbilstoši" pielāgojumi;
- c) neviena kredītvērtējuma aģentūra nebija dokumentējusi *RMBS* vai *CDO* vērtēšanas procedūras, un nevienai no tām nebija noteiktas politikas vai procedūras, lai apzinātu un novērstu kļūdas to modeļos un metodikā;
- d) kredītvērtējuma aģentūras sākušas ieviest jaunus paņēmienus emitentu sniegtās vērtēšanas informācijas pārbaudei, taču iepriekš kredītvērtējuma aģentūrām nebija jāpārbauda informācija *RMBS* ieguldījumu portfeļos un tās neprasiņa emitentiem veikt šo portfeļu uzticamības pārbaudi;
- e) kredītvērtējuma aģentūras ne vienmēr dokumentēja svarīgus vērtēšanas procesa posmus, tostarp pamatojumu atkāpēm no to modeļiem un vērtēšanas komitejas darbībām un lēmumiem, un tās ne vienmēr dokumentēja svarīgu dalībnieku piedalīšanos vērtēšanas komiteju darbā;
- f) procedūras, ko kredītvērtējuma aģentūras izmantoja vērtēšanas procesa uzraudzībai, nebija tik stingras kā sākotnējās vērtēšanas procedūras; resursu trūkums ietekmēja uzraudzības pasākumu laicīgumu; veikta uzraudzība netika pietiekoši dokumentēta un trūka rakstisku procedūru;

- g) konstatētas problēmas saistībā ar interešu konfliktu pārvaldību un to ietekmi uz vērtēšanas procesu; galvenajiem vērtēšanas procesa dalībniekiem bija atļauts piedalīties diskusijās par honorāru;
- h) iekšējās revīzijas procedūras būtiski atšķiras; tikai viena no trijām aģentūrām veica atbilstības kontroli tā, kā tas paredzēts.

2.5. Nozares uzņēmējdarbības modeli pastāv iekšējās pretrunas, tāpēc ka aizdevuma izsniedzējs maksā par vērtējumu, savukārt strukturētu produktu gadījumā šīs pretrunas ir vēl lielākas, jo, pirmkārt, darījumu plāno pats organizators, tādējādi darījuma struktūra ir elastīga un tā novērtējumu var uzlabot (organizators var arī izvēlēties to kredītvērtējuma aģentūru, kura sniegs labvēlīgu emisijas novērtējumu), un, otrkārt, organizatoru koncentrācijas līmenis ir augsts.

2.6. Novērtējot 642 RMBS darījumus, secināts, ka 12 organizatori vadīja vairāk kā 80 % visu darījumu; novērtējot 368 CDO darījumus, secināts, ka 11 organizatori vadīja vairāk kā 80 % visu darījumu; 12 no 13 lielākajiem RMBS darījumu riska parakstītājiem bija arī 12 lielākie CDO darījumu riska parakstītāji. Organizatoru ietekme uz kredītvērtējuma aģentūras izvēli un augstais ietekmīgu organizatoru koncentrācijas līmenis pastiprināja interešu konfliktus, kuri raksturīgi samaksas modelim "par novērtējumu maksā emitents".

2.7. ASV Vērtspapīru un biržas uzraudzības komisija publicēja izmeklēšanas rezultātus 2008. gada jūlijā, pirms tam iesniedzot apspriešanai priekšlikumus par regulējumā veicamajām izmaiņām. ASV 2008. gada 3. decembrī tika publicēti jauni noteikumi. Eiropas Komisija 2008. gada 12. novembrī publicēja priekšlikumu regulai (COM(2008) 704 galīgā redakcija), kas ir šī atzinuma temats.

2.8. Izmeklēšanu veica ne tikai reglamentējošās institūcijas. *Financial Times* 2008. gada 13. oktobrī publicēja rakstu, kurā atmaskota *Moody's* saistība ar paaugstinātas riska pakāpes hipotēku izraisīto krīzi un kuru *Moody's* nelūdza atsaukt. Dažas no rakstā iekļautajām atziņām minētas 2.9–2.12 punktā.

2.9. *Moody's* akciju tirdzniecība fondu biržā sākās 2000. gadā. Pēc tam bija vērojamas straujas pārmaiņas. Vislielāko uzmanību aģentūra veltīja peļņas gūšanai. Vadība ieguva tiesības iegādāties akcijas. Notika smaguma centra pārbīde. *Moody's* bija vislielākā peļņa no visiem S&P 500 indeksā iekļautajiem uzņēmumiem. *Moody's* saglabāja šo pozīciju piecus gadus pēc kārtas. *Moody's* akciju vērtība pieauga par 500 % pirmajos četros akciju tirdzniecības gados — laikā, kad viss pārējais tirgus piedzīvoja lejupslīdi. *Moody's* peļņa pieauga par 900 % desmit gadu laikā.

2.10. Nodrošinātajām parādu obligācijām (CDO) otrās tūkstošgades sākumā bija praktiski neiespējami iegūt *Moody's* "AAA" kategorijas vērtējumu, ja nodrošinājumu veidoja tikai hipotēkas. Aģentūra ilgus gadus bija veicinājusi "daudzveidību", neļaujot vērtspapīriem ar viendabīgu nodrošinājumu iegūt augstāko

vērtējumu. Tā kā abi pārējie konkurenti nerīkojās tik piesardzīgi, *Moody's* zaudēja tirgus daļu. *Moody's* 2004. gadā atcēla šādu kārtību, un tās tirgus daļa strauji pieauga.

2.11. *Moody's* 2006. gadā sāka nemainīgas proporcijas parāda saistību (*Constant Proportion Debt Obligations — CPDO*) vērtēšanu. To vērtējums bija "AAA". Kredītvērtējuma aģentūra *Fitch*, kurai nebija jāvērtē nemainīgas proporcijas parāda saistības, paziņoja, ka tās modeļi nevērtē šīs obligācijas daudz augstāk par spekulāciju kategoriju. *CPDO* tika uzskatītas par visienesīgāko instrumentu, kādu *Moody's* jebkad bija vērtējusi. 2007. gada sākumā tika atklāta kļūda datora kodā, ar kuru tika veikta *CPDO* darbības rādītāju simulācija. Izrādījās, ka produkts novērtēts veselās četras kategorijas par augstu. Par kļūdu neinformēja ne ieguldītājus, ne klientus. Kodu pārveidoja tā, lai atkal varētu sniegt "AAA" kategorijas vērtējumu. Pēc tam, kad *Financial Times* atklāja šo kļūdu, tika uzsākta iekšēja disciplinārlieta.

2.12. Lejupslīde ASV mājokļu tirgū 2007. gada vidū jau bija sākusies. *Moody's* saprata, ka tā izmanto nepiemērotus modeļus. Satraukums tirgū sākās 2007. gada augustā, kad *Moody's* sāka pazemināt ar hipotēkām nodrošināto obligāciju novērtējumu. Gada pēdējos mēnešos *Moody's* pazemināja novērtējumu tik daudzām obligācijām, cik tā bija pazeminājusi pēdējos 19 gados kopā. *Moody's* apgalvo, ka tā nav varējusi paredzēt kredītu krīzes sākšanos, taču aģentūra nebija atjauninājusi savus pamata statistiskos pieņēmumus par ASV hipotēku tirgu kopš 2002. gada. Personāls bija apspriedis šo jautājumu 2006. gadā, taču nebija resursu, lai veiktu nepieciešamo pārskatīšanu un atkārtotu novērtējumu.

2.13. ASV Vērtspapīru un biržas uzraudzības komisijas lietiskie pierādījumi un *Financial Times* minētie piemēri liecina, ka ir jāveic daudzas pārmaiņas, lai nodrošinātu, ka kredītvērtējuma aģentūras pilda savu uzdevumu un atbilst tām noteiktajiem standartiem.

3. Priekšlikuma regulai kopsavilkums.

Reģistrācijas un uzraudzības procesa struktūra

3.1. Priekšlikuma regulai 2. pantā noteikts, ka regula attiecas uz kredītvērtējumiem, kas izsniegti regulatīviem nolūkiem, savukārt 4. pantā noteikts, ka finanšu iestādes regulatīviem nolūkiem var izmantot tikai tos kredītvērtējumus, kurus ir izsniegušas Kopienā dibinātas un saskaņā ar minēto regulu reģistrētas kredītvērtējuma aģentūras.

3.2. Priekšlikuma regulai 12. pantā noteikts, ka kredītvērtējuma aģentūra var iesniegt reģistrācijas pieteikumu, lai nodrošinātu, ka tās kredītvērtējumus var izmantot regulatīviem nolūkiem ar nosacījumu, ka tā ir Kopienā dibināta juridiska persona. Mītnes daļībvalsts kompetentā iestāde reģistrē kredītvērtējuma aģentūru, ja tā atbilst kredītvērtējumu izsniegšanas nosacījumiem, kas noteikti regulā. Reģistrācija ir derīga visā Kopienā.

3.3. Reģistrācijas pieteikums jāiesniedz Eiropas Vērtspapīru regulatoru komitejai (*Committee of European Securities Regulators — CESR*), kura to nosūta attiecīgajai(-ām) mītnes dalībvalstij(-īm) (13. pants), kur to pārbauda (14. pants) un pieņem lēmumu par reģistrācijas piešķiršanu vai atteikumu, iepriekš par to konsultējoties ar Eiropas Vērtspapīru regulatoru komiteju (15. pants). Priekšlikumā regulai paredzēti noteikumi par reģistrācijas anulēšanu, ja kredītvērtējuma aģentūra vairs nepilda attiecīgos nosacījumus (17. pants). Kredītvērtējuma aģentūrai jāiesniedz reģistrācijas pieteikums ne vēlāk kā sešu mēnešu laikā pēc regulas spēkā stāšanās brīža (35. pants).

3.4. Priekšlikuma regulai 20. pantā noteiktas kompetento iestāžu pilnvaras. Tām nav tiesību iejaukties jautājumos, kas attiecas uz kredītvērtējumu saturu. Taču tās var:

- piekļūt jebkādam dokumentam jebkādā formātā, kā arī saņemt vai kopēt šo dokumentu;
- pieprasīt informāciju no jebkuras personas un, ja nepieciešams, uzaicināt uz tikšanos un iztaujāt personu, lai iegūtu informāciju;
- veikt pārbaudes uz vietas, par to paziņojot vai nepaziņojot;
- pieprasīt tālruņa vai datplūsmas dokumentācijas.

3.5. Priekšlikuma regulai 21. pantā minēti uzraudzības pasākumi, kurus kompetentās iestādes var īstenot. Tās var anulēt reģistrāciju, piemērot pagaidu aizliegumu izsniegt kredītvērtējumus, pārtraukt kredītvērtējuma aģentūras vērtējumu izmantošanu, publiski paziņot par regulas noteikumu pārkāpumiem un uzsākt kriminālprocesu.

3.6. No 22. līdz 28. pantam sīki aprakstīti noteikumi sadarbībai starp kompetentajām iestādēm, lai nodrošinātu efektīvu reģistrāciju un uzraudzību iekšējā tirgū. Priekšlikuma regulai 29. un 30. pants paredz sadarbību ar trešām valstīm.

3.7. Priekšlikuma regulai 31. pantā minētas sankcijas, kuras var noteikt kompetentās iestādes. Saskaņā ar minēto pantu sankcijas obligāti jāpiemēro gadījumos, kad tiek pieļauti būtiski profesionālās darbības pārkāpumi un netiek pienācīgi veiktas uzticamības pārbaudes. Minētajām sankcijām jābūt efektīvām, samērīgām un preventīvām.

Neatkarība un izvairīšanās no interešu konfliktiem

3.8. Priekšlikuma regulai 5.1. pantā noteikts — kredītvērtējuma aģentūrām jānodrošina, ka kredītvērtējuma izsniegšanu neietekmē nekādi esoši vai potenciāli interešu konflikti. Regulas 1. pielikuma A iedaļā (strukturāras prasības) un B iedaļā (darbības prasības) izveidoti stingras kontroles un līdzsvara mehānismi.

3.9. Atbilstoši organizācijas struktūrai galveno atbildību uzņemas uzraudzības padomes. Kredītvērtējuma aģentūras vadītājiem

jābūt ar labu reputāciju. Aģentūrai jābūt vismaz trim neatkarīgiem direktoriem bez izpildpilnvarām, kuru atalgojums nav saistīts ar aģentūras darbību. Direktoru pilnvaru termiņam jābūt noteiktam, un tas nedrīkst būt ilgāks par pieciem gadiem. Pilnvaru termiņš nav pagarināms, un iespējas atbrīvot direktoru no amata pilnvaru laikā ir ierobežotas. Visiem valdes locekļiem jābūt atbilstoši pieredzei, un vismaz vienam neatkarīgajam direktoram jābūt padziļinātām zināšanām par strukturēto vērtspapīru tirgiem.

3.10. Neatkarīgie direktori ir īpaši atbildīgi par kredītvērtēšanas politikas un procesa pārraudzību un izvairīšanos no interešu konfliktiem. Stratēģijai un procedūrām jāatbilst regulas noteikumiem. Neatkarīgajiem direktoriem regulāri jāziņo par šiem jautājumiem valdei un, ja nepieciešams, kompetentajai iestādei. Lai neatkarīgo direktoru darbība būtu efektīva, vērtēšanas sistēmām jābūt pienācīgi izveidotām, balstītām uz iekšējo kontroli un pakļautām neatkarīgām pārbaudēm.

3.11. Kredītvērtējuma aģentūrām jānosaka un jānovērš vai attiecīgos gadījumos jāpārvalda un jānodod atklātībai faktiskie vai potenciālie interešu konflikti. Tas attiecas gan uz personīgiem, gan korporatīviem interešu konfliktiem. Piemēram, kredītvērtējuma aģentūra nedrīkst sniegt konsultācijas vai padomdevējas pakalpojumus vērtējamajai juridiskajai personai vai jebkurai iesaistītai trešai personai par vērtējamās juridiskās personas vai jebkuras saistītās trešās personas korporatīvo vai juridisko struktūru, aktīviem vai saistībām. Kredītvērtējuma aģentūrai arī jānodrošina, ka analītiķi neierosina ne oficiālus, ne arī neoficiālus priekšlikumus vai ieteikumus attiecībā uz strukturēto finanšu instrumentu izstrādi, par kuriem kredītvērtējuma aģentūra gatavo kredītvērtējumu.

3.12. Kredītvērtējuma aģentūrai jā saglabā dokumentācija un auditācijas pieraksti par visām veiktajām darbībām, ieskaitot komerciālos un tehniskos darījumus ar vērtējamajām juridiskajām personām. Minētā dokumentācija jāuzglabā un vajadzības gadījumā jāiesniedz kompetentajai iestādei.

Darbinieki

3.13. Priekšlikuma regulai 6. pantā noteikts, ka kredītvērtēšanā iesaistītajiem darbiniekiem vajadzīgas atbilstošas zināšanas un pieredze, viņi nedrīkst būt iesaistīti komerciālās sarunās ar vērtējamajām juridiskajām personām, nedrīkst strādāt ar vienu vērtējamu juridisko personu mazāk par diviem un vairāk par četriem gadiem, kā arī viņu atalgojums nedrīkst būt saistīts ar ienākumiem, kas gūti no tām juridiskajām personām, par kuru vērtēšanu viņi ir atbildīgi.

3.14. Priekšlikuma regulai 1. pielikuma C iedaļā iekļauti vēl citi noteikumi, kas attiecas uz darbiniekiem. Saskaņā ar tiem analītiķim vai citām iesaistītajām personām nedrīkst piederēt vērtējamās juridiskās personas finanšu instrumenti, kā arī nav tiesību tirgoties ar tiem vai pieprasīt dāvanas vai pakalpojumus no vērtējamajām personām. Citi noteikumi attiecas uz konfidencialitāti un informācijas drošību.

3.15. Divi noteikumi attiecas uz analītiķa pāriešanu strādāt pie juridiskās personas, kuras vērtēšanā šis analītiķis bijis iesaistīts. Priekšlikumā regulai arī noteikts, ka, analītiķim pārejot strādāt pie vērtētās juridiskās personas, jāpārskata šā analītiķa pēdējo divu gadu laikā veiktais darbs.

Kredītvērtēšanas metodikas

3.16. Priekšlikuma regulai 7. pantā noteikts, ka kredītvērtējuma aģentūrai jānodod atklātībai metodikas, modeļi un galvenie vērtēšanas pieņēmumi, ko tā izmanto. Aģentūrai jāsteno visi nepieciešamie pasākumi, lai nodrošinātu, ka tās kredītvērtējuma piešķiršanā izmantotā informācija ir pietiekami kvalitatīva un iegūta no uzticamiem avotiem.

3.17. Kredītvērtējuma aģentūrai jāuzrauga kredītvērtējumi un nepieciešamības gadījumā tie jāpārskata. Mainot vērtēšanas metodikas, modeļus vai galvenos vērtēšanas pieņēmumus, kredītvērtējuma aģentūrai nekavējoties jāpaziņo par to gaidāmo efektu, jāpārskata ietekmētie kredītvērtējumi un tie atbilstoši jāpārvērtē.

Kredītvērtējumu paziņošana atklātībai un prezentēšana

3.18. Priekšlikuma regulai 8. pantā noteikts, ka kredītvērtējuma aģentūrai neselektīvi un savlaicīgi jāpaziņo atklātībai jebkurš kredītvērtējums, kā arī jebkādi lēmumi par kredītvērtējumu pārtraukšanu.

3.19. Priekšlikuma regulai 1. pielikuma D iedaļā noteikts, ka kredītvērtējuma aģentūrai jānodod atklātībai šāda informācija:

- informācija par to, vai kredītvērtējums tika atklāts vērtējamajai juridiskajai personai pirms tā publiskošanas un apstiprināšanas gadījumā, vai tas pēc atklāšanas tika mainīts;
- kredītvērtējuma noteikšanā izmantotā(-s) galvenā(-s) metodika(-s);
- katras kredītvērtējuma kategorijas nozīme;
- datums, kad kredītvērtējumu pirmo reizi izsniedza un kad to pēdējo reizi atjaunoja.

Kredītvērtējuma aģentūrai arī skaidri jānorāda jebkādas svarīgas kredītvērtējuma īpašības vai ierobežojumi, jo īpaši attiecībā uz pieejamās informācijas kvalitāti un pārbaudi.

3.20. Ja trūkst ticamu datu, ja jauna veida strukturēti finanšu instrumenti ir sarežģīti un ja pieejamās informācijas kvalitāte nav pietiekama vai rada nopietnas šaubas, ka kredītvērtējuma aģentūra var nodrošināt ticamu kredītvērtējumu, aģentūrai jāatturas no kredītvērtējuma sniegšanas vai jāanulē jau sniegts kredītvērtējums.

3.21. Paziņojot kredītvērtējumu, kredītvērtējuma aģentūrai jāizskaidro tā galvenie elementi. Jo īpaši strukturētu finanšu instrumentu vērtēšanas gadījumā aģentūrai jānodrošina informācija par tās veikto zaudējumu un naudas plūsmas analīzi.

3.22. Izsniedzot kredītvērtējumu strukturētiem finanšu instrumentiem, kredītvērtējuma aģentūrai arī jāizskaidro tās vērtējums par uzticamības pārbaudi, kas veikta par pakārtotajiem aktīviem (līdzīgi kā uzskaites žurnāls paaugstinātas riska pakāpes hipotēkām). Ja aģentūra ir izmantojusi kādas trešās personas veiktu vērtējumu, tai jāatklāj, kā minētais novērtējums ir ietekmējis kredītvērtējumu.

3.23. Priekšlikuma regulai 8. pantā runa ir arī par to, ka strukturēto finanšu instrumentu kredītvērtējumi nav pielīdzināmi tradicionālo parādu instrumentu kredītvērtējumiem. Tāpēc kredītvērtējuma aģentūrām vai nu jāpieņem atšķirīgi kredītvērtējuma simboli, atsakoties no ierastās alfabēta izmantošanas, vai arī kredītvērtējumiem jāpievieno detalizēts skaidrojums par šiem finanšu instrumentiem izmantoto atšķirīgo kredītvērtēšanas metodi un to, kā šo instrumentu riska profils atšķiras no tradicionālo instrumentu riska profila.

Vispārēja un periodiska paziņošana atklātībai

3.24. Priekšlikuma regulai 9. un 10. panta noteikumi par paziņošana atklātībai ir precizēti 1. pielikuma E iedaļā. Vispārējiem paziņojumiem atklātībai jābūt pastāvīgi publiski pieejamiem, un tie jāatjauno. Īpaši noteikumi attiecas uz būtiskākajiem reglamentētajiem elementiem — interešu konfliktiem, politiku saistībā ar paziņošana atklātībai, atalgojuma noteikumiem, vērtēšanas metodikām, modeļiem un galvenajiem pieņēmumiem, izmaiņām stratēģijā un procedūrās u.c.

3.25. Informācija, kas periodiski jāatklāj, ietver iepriekšējo saistību nepildīšanas statistiku (katrus sešus mēnešus) un datus par klientiem (katru gadu).

3.26. Katru gadu jāiesniedz arī pārredzamības ziņojums. Tajā jāiekļauj informācija par kredītvērtējuma aģentūras juridisko struktūru un īpašumtiesībām, iekšējās kvalitātes kontroles sistēmas apraksts, statistika par personāla nodrošināšanu, kredītvērtējumu uzskaites politikas apraksts, ikgadējā iekšējā pārskata rezultāti par neatkarības prasību ievērošanu, personāla rotācijas politikas attiecībā uz klientiem apraksts, informācija par ieņēmumu avotiem un pārvaldības ziņojums.

4. EESK perspektīva

4.1. Kredītvērtējumu aģentūras finanšu pakalpojumu nozarē atrodas privilēģētā stāvoklī, jo regulētajiem nozares uzņēmumiem ir vajadzīgi ieguldījumu kategorijas vērtspapīri. Atbildīgās iestādes abās Atlantijas okeāna pusēs ir izvēlējušās dažas kredītvērtējuma aģentūras, kas var sniegt kredītvērtējumus regulatīviem nolūkiem. EESK rosina Komisiju izmantot jauno reģistrācijas procesu, lai veicinātu jaunu kredītvērtējumu aģentūru ienākšanu kredītvērtēšanas tirgū, piemēram, sekmējot neatkarīgas Eiropas aģentūras izveidi, kā arī pārstrādātu finanšu noteikumus, nosakot, ka jebkuras Eiropas Savienībā reģistrētas kredītvērtējuma aģentūras sniegtais vērtējums ir izmantojams regulatīviem nolūkiem.

4.2. Finanšu pakalpojumu noteikumi bija galvenais iemesls, kāpēc izveidojās kredītvērtējumu aģentūru oligopols, jo minētie noteikumi paredzēja, ka rezerves kapitāla vērtējumiem ir īpaša nozīme. EESK aicina ES reglamentējošās iestādes pārmērīgi nepaļauties uz vērtējumiem, it īpaši ņemot vērā neseno pieredzi, kad atklājās atsevišķu kredītvērtējumu nepamatotība.

4.3. EESK aicina Komisiju risināt arī jautājumu par kredītvērtējuma aģentūru atrunām par saistībām. Tajās parasti norādīts, ka "kredītvērtējuma izmantotājam nevajadzētu paļauties uz kredītvērtējumā ietvertu informāciju vai jebkuru citu tajā pausto viedokli, pieņemot lēmumu par ieguldījumiem". Paziņot, ka kredītvērtējumi ir tikai viedoklis, uz kuru nevajadzētu paļauties, ir ņirgāšanās par statūtkapitāla jēdzienu, un par šādas rīcības aplamību liecina pašreizējā krīze. Jaunajā regulā jānosaka, ka kredītvērtējuma aģentūrām jāuzņemas atbildība par to sniegtajiem kredītvērtējumiem.

4.4. EESK arī atbalsta priekšlikumu noteikt, ka kredītvērtējuma aģentūrām jāiegūst Kopienā dibinātas juridiskas personas statuss un to darbību jāregulē dalībvalstij, kur attiecīgā aģentūra dibināta. EESK varētu arī atbalstīt ideju par jaunas uzraudzības iestādes veidošanu ES līmenī, ja dalībvalstu sadarbības mehānismi nedarbosies apmierinoši.

4.5. EESK atzinīgi vērtē faktu, ka priekšlikuma regulai 21. un 31. pantā paredzēti stingri uzraudzības pasākumi (kā jau minēts 3.5 un 3.7 punktā). Šādu sankciju trūkums atbilstošajos noteikumos, kas ir spēkā ASV, ir viens no visvairāk kritizētajiem aspektiem. Svarīgi nodrošināt, lai sankcijas vienādā mērā tiktu piemērotas visās dalībvalstīs. EESK uzskata, ka sankciju piemērošana jākoordinē Eiropas Vērtspapīru regulatoru komitejai.

4.6. Ierosinātās struktūras un darbības prasības ir pārdomātas. Prasība iecelt trīs neatkarīgus direktorus bez izpildpilnvarām atbilst Apvienotajā Karalistē un citās valstīs pieņemtajam korporatīvās pārvaldības kodeksam. Neatkarīgajiem direktoriem bez izpildpilnvarām ir būtiska nozīme. Viņu rīcība un darbība noteiks, cik veiksmīgi tiks ievēroti struktūras noteikumi. EESK uzskata, ka kompetentajām iestādēm būtu obligāti iepriekš jāapstiprina visas personas, kas ieceļamas amatos bez izpildpilnvarām. Ierosinātajā darbības shēmā šāda apstiprināšana ir noteikti jāparedz.

4.7. *Fimalac SA* pieder 80 % no kredītvērtējuma aģentūras *Fitch*, savukārt *Marc de Lacharriere* pieder 73 % no *Fimalac SA*. Kredītvērtējuma aģentūra *S&P* ir viens no *McGraw Hill* grupas uzņēmumiem. Līdz 2000. gadam *Moody's* bija *Dun and Bradstreet* grupas uzņēmums. *Financial Times* izmeklēšanas rezultāti liecina, ka pēc 2000. gada *Moody's* līdzšinējo profesionālismu, iespējams, negatīvi ietekmēja vērtspapīru tirgus prasības. EESK aicina dalībvalstu kompetentās iestādes, kas veic arī organizatorisko uzraudzību, pievērst īpašu uzmanību arī saistībai starp kredītvērtējuma aģentūru darbību un akcionāru vēlmēm. Īpaša uzmanība jāpievērš arī vadītāju atalgošanas sistēmai.

4.8. No organizatoriskā viedokļa aizliegumi, kas minēti priekšlikuma regulai 3.11. punktā, ir būtiski, lai kontrolētu un novērstu galvenos draudus jau atklātajos interešu konfliktos. Kredītvērtējuma aģentūra vairs nedrīkst vērtēt darījumu, kurā tā ir sniegusi padomdevēja pakalpojumus.

4.9. Arī darbiniekiem piemērojami noteikumi ir izstrādāti ar mērķi novērst interešu konfliktus. Kredītvērtējuma aģentūrām, tāpat kā ārējiem revidentiem, noteikti ierobežojumi laika posmam, cik ilgi analītiķis drīkst būt saistīts ar klientu, lai gan četru gadu ierobežojumu iespējams pagarināt līdz pieciem gadiem. Analītiķi, tāpat kā revidenti un visu pārējo finanšu pakalpojumu nozares jomu pārstāvji, nedrīkst piedalīties arī klientu akcijās un pajās. EESK pauzē gandarījumu, ka kredītvērtējuma aģentūrām tagad būs jāievēro minētie uzraudzības noteikumi.

4.10. EESK pilnībā atbalsta priekšlikuma regulai 7. panta noteikumus. Tie novērsīs acīmredzamos pārkāpumus, kurus atklāja ASV Vērtspapīru un biržas uzraudzības komisijas izmeklēšana. Izmantotās metodikas publicēšana ļaus noteikt, vai kredītvērtējumi ir veikti atbilstoši procedūrai, jeb arī to nepilnīgi ievērojot vai apejot. Kredītvērtējuma aģentūrām tagad būs arī jāpārbauda savi informācijas avoti un jāpārlicinās, vai to kvalitāte ir pietiekama, lai veiktu kredītvērtējumu. Vienlīdz svarīgi ir arī noteikumi, kas attiecas uz metodiku un pieņēmumu maiņu; ja tādi būtu bijuši spēkā iepriekš, tad jau ilgu laiku pirms 2007. gada būtu bijis iespējams noteikt kļūdas kredītvērtējumā. EESK ierosina stingri uzraudzīt atbilstību 7. pantam un nepieciešamības gadījumā pastiprināt minētos noteikumus.

4.11. Priekšlikuma regulai 8. pants noslēdz uzraudzības ciklu, nosakot, ka kredītvērtējuma aģentūrai jāpaziņo atklātībai par to, kā tā katram darījumam ir piemērojusi 7. panta noteikumus. EESK ir īpaši gandarīta par to, ka ES noteiks stingrākas prasības attiecībā uz strukturētajiem produktiem nekā ASV, paredzot, ka tādā vai citādā veidā jāinformē šo produktu potenciālo bīstamību.

4.12. Galvenie iebildumi pret īpašiem vērtējuma apzīmējumiem saistīti ar to, ka pēc notikušās kredītvērtējumu masveida pazemināšanas obligācijas ar šādu apzīmējumu varētu tikt uzskatītas par mazāk vērtīgiem ieguldījumiem. EESK uzskata, ka tas nebūtu slikts risinājums līdz brīdim, kad šādu obligāciju novērtējums uzlabotos.

4.13. Pastāvīgo pārstāvju komiteja (*COREPER*) norādījusi, ka priekšlikumā regulai nav aplūkots jautājums par kredītvērtējumiem, kas izstrādāti trešajās valstīs. EESK atbalsta *COREPER* priekšlikumu atļaut minēto kredītvērtējumu izmantošanu regulatīviem nolūkiem Eiropas Savienībā, ja tos apstiprinājusi ES reģistrēta kredītvērtējuma aģentūra ar noteikumu, ka:

- abas attiecīgās aģentūras pārstāv vienu grupu;
- trešās valsts aģentūra darbojas pēc noteikumiem, kas līdzīgi ES noteikumiem;
- pastāv objektīvs iemesls, kāpēc trešās valsts kredītvērtējuma aģentūrai jāizsniedz vērtējums;
- attiecīgo valstu kompetentās iestādes sadarbojas.

4.14. Noteikumi par dažāda veida datu nodošanu atklātībai gan regulatīviem nolūkiem, gan tirgus informēšanai ir atbalstāmi, taču Komitejai ir divi iebildumi:

— saistību nepildīšanas statistika ir būtiska, jo tā liecina par katras kredītvērtējuma aģentūras kredītvērtēšanas darbības kvalitāti un citiem aspektiem. ASV noteiktas konkrētas prasības — kredītvērtējumu aģentūrām jāpublicē darbības statistika par vienu, trim un desmit gadiem katrā vērtējuma

kategorijā, lai būtu redzams, cik precīzi to vērtējumi ir paredzējuši saistību nepildīšanu. EESK uzskata, ka ES regulas noteikumiem šajā jautājumā jābūt diezgan konkrētiem;

— noteikta arī prasība apzināt klientus, kuri rada vairāk kā 5 % aģentūras apgrozījuma. Šī robeža varētu būt pārāk zema. Eiropas Vērtspapīru regulatoru komitejai vajadzētu apsvērt šo jautājumu.

Briselē, 2009. gada 13. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Rīcības plāns ES dzīvnieku veselības stratēģijas īstenošanai””

(COM(2008) 545 galīgā redakcija)

(papildatzinums)

(2009/C 277/26)

Ziņotājs: **NIELSEN KGS**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta piemērošanas noteikumu 29. panta a) punktu 2009. gada 24. februārī nolēma izstrādāt papildatzinumu par tematu

“Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Rīcības plāns ES dzīvnieku veselības stratēģijas īstenošanai””

(COM(2008) 545 galīgā redakcija).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2009. gada 17. aprīlī. Ziņotājs — **NIELSEN kgs**.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 453. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 13. un 14. maijā (13. maija sēdē), ar 189 balsīm par, 2 balsīm pret un 11 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi.

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atbalsta Eiropas Komisijas priekšlikumu ES dzīvnieku veselības stratēģijas īstenošanai un atzinīgi vērtē faktu, ka Komisija kopumā ņēmusi vērā Komitejas piezīmes par iesniegto priekšlikumu jaunajai stratēģijai. EESK vēlreiz uzsver, ka jāpastiprina Eiropas Savienības pūliņi, lai novērstu, uzraudzītu un apkarotu bīstamas un lipīgas dzīvnieku slimības, jo lielākā daļa minēto slimību vēl aizvien rada apdraudējumu visā pasaulē. Tāpēc EESK pauž cerību, ka arī turpmākie ES noteikumi pēc iespējas plašākā mērā kalpos par piemēru ES tirdzniecības partneriem. Komisijai jāveicina izpratne par jaunajām ES tiesību normām trešajās valstīs un krīžu pārvarēšanai jāizmanto dalībvalstu speciālās zināšanas un resursi. Šie centieni jāpastiprina attīstības valstīs, un viena no galvenajām prioritātēm ir rādītāju izstrāde, jo tiem ir būtiska nozīme. Svarīgi ir arī saglabāt Veterināro fondu un dalībvalstu piešķirto līdzfinansējumu, lai izvairītos no konkurences izkropļojumiem.

2. Vispārīga informācija.

2.1. EESK 2007. gadā atbalstīja Komisijas priekšlikumu par jaunu dzīvnieku veselības stratēģiju 2007.–2013. gadam ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Komisijas paziņojums par jaunu stratēģiju dzīvnieku veselības jomā Eiropas Savienībā 2007.–2013. gadam saskaņā ar principu “Profilakse ir labāka nekā ārstēšana” (COM(2007) 539 galīgā redakcija) un EESK atzinums 2008. gada 16. janvārī, OV C 151, 17.6.2008.

Komisijas sagatavotajā rīcības plānā konkretizēta stratēģijas īstenošana un noteikts grafiks 31 pasākumam ⁽²⁾, kurus līdz 2013. gadam jāīsteno četrās jomās (prioritāšu noteikšana, juridiskais pamats, profilakse un pētniecība). Svarīgākie elementi ir jaunu ES noteikumu dzīvnieku veselības jomā izstrāde un izmaksu un pienākumu sadalījuma pārskatīšana. Rīcības plānā paredzēti arī šādi pasākumi: ilgtermiņā panākt ES uzņemšanu Pasaules Dzīvnieku veselības organizācijā (OIE), eksportu kavējošo higiēnas prasību atcelšana, ar dzīvnieku slimībām saistīto risku un ķīmisko risku klasifikācija un novērtējums, pamatnostādnes attiecībā uz mājlopu un robežu bioloģisko drošību, elektronisku informācijas sistēmu izveide, Kopienas antigēnu un vakcīnu banku paplašināšana, jaunu medikamentu un vakcīnu izstrāde, kā arī pasākumi, lai uzraudzītu zoonožu izraisītāju rezistenci pret antibiotikām. Galvenais mērķis ir vienkāršot un uzlabot spēkā esošos un jaunus tiesību aktus, kā arī nodrošināt noteikumu efektivitāti. Tāpēc Komisija sistemātiski novērtēs atsevišķos priekšlikumus un apsvērs iespējamās alternatīvas, lai nodrošinātu labākus un vienkāršākus tiesību aktus.

⁽²⁾ Komisijas paziņojumā COM(2008) 545 galīgā redakcija ir minēts 21 pasākums. Taču Komisijas iekšējais darba plāns pamatojas uz 31 pasākumu. Skatīt http://ec.europa.eu/food/animal/diseases/strategy/pillars/action_en.htm.

3. Vispārīgas piezīmes.

3.1. Rīcības plāns ir nozīmīgs un pamatots, un EESK atzinīgi vērtē lielo atklātību un vēlmi sadarboties, ko Komisija līdz šim izrādījusi rīcības plāna izstrādes procesā, tostarp ņemot vērā EESK piezīmes. Jāpaātrina rīcības plānā iekļaujamo jomu un prioritāšu noteikšana, novērtējot šādus aspektus: cik liels ir potenciālais risks, ko dzīvnieku slimības rada cilvēkiem; ciešanas, kādas šīs slimības izraisa dzīvniekiem, un šo slimību ekonomiskā ietekme uz ražotājiem un uzņēmumiem.

3.2. EESK jau iepriekš norādījusi, ka ES iestādes un dalībvalstis būtiski vairotu uzticību Eiropas Savienībai, ja tās ievērotu pašu noteiktos termiņus konkrētu noteikumu iesniegšanai, pieņemšanai un īstenošanai; šobrīd tas diemžēl notiek tikai izņēmuma gadījumos. Tāpēc ir svarīgi, lai Komisija vismaz savu priekšlikumu un ziņojumu iesniegšanai noteiktu reālus termiņus un tos arī ievērotu.

3.3. Saistībā ar pasākumu termiņiem skaidri jānorāda arī, ka "likumdošanas iniciatīvām noteiktais pagaidu grafiks vai paredzētais pabeigšanas termiņš" attiecas uz priekšlikuma iesniegšanu un nevis uz tā galīgo pieņemšanu laiktelpīgā lēmuma pieņemšanas procesā. Sevišķi neskaidrs ir izteikums par to, ka 2006. gadā izstrādātajā rīcības plānā ⁽³⁾ minētie īpašie dzīvnieku labturības pasākumi kļūs par būtisku jaunās dzīvnieku veselības stratēģijas elementu, bet lielākās daļas minēto pasākumu īstenošanas termiņš beidzās jau īsi pēc rīcības plāna iesniegšanas.

3.4. Svarīgi, lai pasākumi nodrošinātu augstāku aizsardzības līmeni un būtu efektīvāki, vienlaikus ievērojot proporcionalitātes principu un cenšoties vienkāršot un uzlabot normatīvo vidi. Turklāt ir būtiski, lai dzīvnieku veselības stratēģijas turpmākie pasākumi tiktu īstenoti atvērtā sadarbībā ar dalībvalstīm un interešu grupām, šim nolūkam izstrādājot arī sabiedrības informēšanas plānu un izveidojot padomdevēju komiteju dzīvnieku veselības jautājumos.

4. Īpašas piezīmes.

4.1. EESK atbalsta stratēģijas galveno mērķi, proti, radīt tiesisko regulējumu, kas nosaka kopīgus pamatprincipus un prasības dzīvnieku veselībai un identificē saskares punktus ar spēkā esošajiem tiesību aktiem tādās jomās kā dzīvnieku labturība, pārtikas nekaitīgums, sabiedrības veselības aizsardzība un lauksaimniecības politika. Paredzēts vienkāršot tiesisko regulējumu un palielināt tā

⁽³⁾ Kopiesas rīcības plāns dzīvnieku aizsardzībai un labturībai (COM(2006) 13 galīgā redakcija) un EESK atzinums 2006. gada 26. oktobrī, OV C 324, 2006. gada 30. decembris.

efektivitāti, lai minētā politikas joma kļūtu pārskatāmāka un atvērtāka, taču, lai to panāktu, vajadzīga visas nozares aptveroša pieeja, ņemot vērā prasības, kas attiecas uz pārtikas nekaitīgumu, dzīvnieku veselību un slimību apkarošanu. Jāizmanto minētajās jomās pastāvošās sinerģijas, un atbilstošos gadījumos lielākā mērā un savlaicīgāk jāņem vērā, ka dzīvnieku labturība ir būtisks mājdzīvnieku veselības aspekts.

4.2. Dzīvnieku slimību klasifikācija un "pieļaujamā riska līmeņa" definīcija ir nozīmīgi jautājumi, kas risināmi partnerībā. Pamatojoties galvenokārt uz zinātnes atziņām, slimības jāklasificē, ņemot vērā epidemioloģiskos aspektus un kontroles iespējas, taču vienlaikus jānovērtē arī slimību ekonomiskā un komerciālā ietekme.

4.3. Saskaņā ar rīcības plānu intervences pasākumi un resursi tiks vērsti uz "slimībām, kas var būtiski ietekmēt sabiedrību". Tās ir slimības, kuras apdraud cilvēku veselību, taču šajā kategorijā būtu jāiekļauj un tai paredzētie finanšu līdzekļi jāpiešķir arī tādu slimību apkarošanai, kuras rada ievērojamus ekonomiskos zaudējumus nozarei un tādējādi ietekmē dalībvalstu ekonomiku.

4.4. Vienkāršojot un pārskatot attiecīgo spēkā esošo tiesisko regulējumu, ES noteikumus jācenšas saskaņot ar Pasaules Dzīvnieku veselības organizācijas ieteikumiem. Nedrīkst radīt arī nelietderīgus šķēršļus, kas ierobežo konkurenci starp dalībvalstīm un konkurenci ar trešām valstīm. Tāpēc, izstrādājot jaunas tiesību normas veterinārajā un dzīvnieku labturības jomā, Eiropas Savienībai jācenšas, lai tās būtu sapatamas trešām valstīm un iespējami savstarpēji saskaņotas.

4.5. Paredzētā "efektīvas un atbildīgas izmaksu sadales modeļa" pamatā arī turpmāk jābūt kopējam ES un dalībvalstu finansējumam, taču jāņem vērā arī nozares atbildība un slimību profilakses un apkarošanas patiesās izmaksas. Jāsaglabā ES finansējums no veterinārajiem fondiem, taču jāsaņem dalībvalstu līdzfinansējums, lai izvairītos no konkurences izkropļojumiem nevienāda valsts un privātā finansējuma sadalījuma dēļ. Lai jaunajā dzīvnieku veselības stratēģijā saglabātu stimulu ziņot par bīstamu dzīvnieku slimību uzliesmojumu, jānodrošina iespēja saņemt kompensāciju tiešo un netiešo izmaksu segšanai. Komisija norādījusi, ka būs sīki jāanalizē pastāvošās iespējas, pirms izstrādāt priekšlikumu par saskaņotu izmaksu sadales modeli.

4.6. Dzīvnieku barības nozarei ir liela ietekme uz dzīvnieku veselību, jo dzīvnieku barības apstrādei ir liela nozīme slimību apkarošanā. EESK uzskata, ka priekšlikumam par finanšu garantiju ieviešanu dzīvnieku barības nozarē trūkst pietiekama pamatojuma, — acīmredzot nav ņemti vērā ziņojumā par finanšu garantijām dzīvnieku barības nozarē izdarītie secinājumi ⁽⁴⁾.

⁽⁴⁾ Pielikums dokumentam COM(2007) 469 par finansiālām garantijām barības nozarē un paskaidrojums par spēkā esošajiem nolīgumiem.

4.7. EESK jau iepriekš uzsvērusi, ka dzīvnieku slimību apkarošanā, tostarp ņemot vērā arī iedzīvotāju atbalstu, jāizmanto vakcīnas, ja tādējādi iespējams samazināt vai ierobežot veselu dzīvnieku nokaušanu. Arī Komisija norādījusi, ka lēmums par vakcināciju jāpieņem, novērtējot konkrēto situāciju un balstoties uz atzītiem principiem un faktoriem, piemēram, vakcīnas pieejamība un efektivitāte, apstiprinātas pārbaudes, starptautiskas vadlīnijas un iespējamie šķēršļi tirdzniecībai, rentabilitāte, kā arī ar vakcīnu izmantošanu saistītie iespējamie riski.

4.8. Minētajā jautājumā jāturpina pētniecība un izstrāde, un šai sakarā Komisijai jācenšas ārpus ES robežām veicināt vispārēju izpratni par ES vakcinācijas politiku, lai eksporta jomā samazinātu ar vakcināciju saistīto problēmu skaitu.

4.9. Līdz šim krīžu pārvarēšana lielākoties bijusi attiecīgās dalībvalsts vai trešās valsts pārziņā; ir svarīgi nodrošināt, ka iesaistītās puses arī turpmāk problēmas risina kopīgi. Pastāvošajam kompetences dalījumam ir neapšaubāmas priekšrocības, tāpēc arī turpmāk jānodrošina dalībvalstu tiesības pašām rīkot sarunas, par tām informējot Komisiju.

4.10. Lielākajā daļā lauku saimniecību mūsdienās veic dažādus pasākumus, un tie var būt konkrēti pasākumi, ikdienas darbības un rīcība, kuras pamatā ir veselais saprāts. Ja šie brīvprātīgie slimību apkarošanas pasākumi, kuru iniciatori parasti ir paši ražotāji vai to apvienības, tiek īstenoti izmaksu sadales modeļa izstrādes gaitā, rodas ievērojama juridiska nenoteiktība.

4.11. Saprotams, kāpēc jānovērtē, vai lopu audzētājs konkrētajā gadījumā ir darījis visu nepieciešamo, lai nepieļautu dzīvnieku slimības ievazāšanu un izplatīšanos, taču pieņemt lēmumu par finansālu kompensāciju, pamatojoties uz minēto novērtējumu, būs

sarežģīti. Ņemot vērā nepietiekamās zināšanas par profilakses pasākumu iedarbību uz dažādām dzīvnieku sugām, pašreiz ir ļoti grūti šādus noteikumus piemērot praksē. Tāpēc jāveic pētniecība un izstrāde, analizējot dažādus risinājumus un to praktiskās īstenošanas iespējas.

4.12. Biodrošības pamatprincipi jānosaka tiesību aktos, kurus var papildināt ar konkrētiem noteikumiem, pieņemot pamatnostādnes attiecībā uz dažādām dzīvnieku sugām vai ražošanas veidiem (piemēram, daļējas noslodzes lauksaimnieki). Valsts iestādēm un nozares apvienībām sadarbojoties, pastāvīgi jāīsteno sabiedrības informēšanas pasākumi.

4.13. Izšķiroša nozīme stratēģijas mērķu sasniegšanā ir pētniecībai, izstrādei un konsultācijām. Lielākā daļa pētniecības darba atmaksājas tikai tad, kad tā ieteikumi tiek īstenoti ražošanā, konsultācijās un kontroles pasākumos. Tāpēc īpašas pūles jāvelta zināšanu nodošanai. "Stratēģiskajā pētniecības programmā" nepietiekama uzmanība veltīta profilaksei, kas nav saistīta ar veterinārmedicīnas pasākumiem. Tāpēc risinājumu meklēšanā lopkopju apvienības jāiesaista lielākā mērā nekā to paredzējusi Komisija.

4.14. Komiteja pauž bažas, ka vairākās dalībvalstīs standarti tiks noteikti, vadoties pēc "zemākā kopsaucēja". Tāpēc, nekaitējot Kopienas interesēm, dažas dalībvalstis varētu uzņemties vadību. Tādējādi varētu gūt pieredzi, ko vēlāk izmantotu citas dalībvalstis. Piemēram, priekšlikumu par liellopu elektroniskās marķēšanas ieviešanu, aizstājot auss marķējumu, Komisija plāno ierosināt tikai 2011. gadā, un tam sekos laikietilpīgs lēmuma pieņemšanas process. Ņemot vērā minētās sistēmas neapšaubāmās priekšrocības — darba ietaupījums uzņēmumiem, labāka ārstēto dzīvnieku reģistrācija un tādējādi drošākas analīzes un augstāka produktu drošība, šādu sistēmu varētu ieviest ātrāk.

Briselē, 2009. gada 13. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

2009/C 277/17	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva, ar ko nosaka pamatu inteligēnto transporta sistēmu ieviešanai autotransporta jomā un saskarnēm ar citiem transporta veidiem" COM(2008) 887 galīgā redakcija – 2008/0263 (COD)	85
2009/C 277/18	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido programmu ekonomikas atveseļošanas atbalstam, piešķirot Kopienas finansiālo palīdzību projektiem enerģētikas jomā" COM(2009) 35 galīgā redakcija – 2009/0010 (COD)	90
2009/C 277/19	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei "Izejvielu iniciatīva – apmierināt pamatvajadzības izaugsmei un nodarbinātībai Eiropā"" COM(2008) 699 galīgā redakcija	92
2009/C 277/20	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums "Reaģējot uz krīzi Eiropas autorūpniecībā"" COM(2009) 104 galīgā redakcija	98
2009/C 277/21	Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētās nodaļas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes lēmumam par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādnēm" COM(2008) 869 galīgā redakcija – 2008/0252 (CNS)	100
2009/C 277/22	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Padomes Direktīvu 92/85/EEK par pasākumu ieviešanu, lai veicinātu drošības un veselības aizsardzības darbā uzlabošanu strādājošām grūtniecēm, sievietēm, kas strādā pēcdzemdību periodā, vai strādājošām sievietēm, kas baro bērnu ar krūti" COM(2008) 637 galīgā redakcija – 2008/0193 (COD)	102
2009/C 277/23	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai, ar kuru groza Direktīvu 2003/48/EK par tādu ienākumu aplikšanu ar nodokļiem, kas gūti kā procentu maksājumi par uzkrājumiem" COM(2008) 727 galīgā redakcija – 2008/0215 (CNS)	109
2009/C 277/24	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu attiecībā uz nodokļu nemaksāšanu, kas saistīta ar importu un citiem pārrobežu darījumiem" COM(2008) 805 galīgā redakcija – 2008/0228 (CNS)	112
2009/C 277/25	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Kreditvērtējuma aģentūras" COM(2008) 704 galīgā redakcija – 2008/0217 (COD)	117
2009/C 277/26	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Rīcības plāns ES dzīvnieku veselības stratēģijas īstenošanai"" (COM(2008) 545 galīgā redakcija)	125

Abonementa cenas 2009. gadā (bez PVN, ieskaitot sūtīšanas izdevumus)

ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 1 000 gadā (*)
ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 100 mēnesī (*)
ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, papīra formātā + CD-ROM, ikgadējs	22 oficiālajās ES valodās	EUR 1 200 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 700 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 70 mēnesī
ES Oficiālais Vēstnesis, C sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 400 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, C sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 40 mēnesī
ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, ikmēneša (apkopojošs)	22 oficiālajās ES valodās	EUR 500 gadā
ES Oficiālā Vēstneša pielikums (S sērija) – Publiskā iepirkuma līgumu konkursi, CD-ROM, 2 izdevumi nedēļā	daudzvalodu: 23 oficiālajās ES valodās	EUR 360 gadā (= EUR 30 mēnesī)
ES Oficiālais Vēstnesis, C sērija – Konkursi	valodā(-ās) saskaņā ar konkursu(-iem)	EUR 50 gadā

(*) Atsevišķi drukātie eksemplāri:
1 līdz 32 lappuses: EUR 6
33 līdz 64 lappuses: EUR 12
vairāk nekā 64 lappuses: cena pēc pieprasījuma

Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša, kas iznāk oficiālajās Eiropas Savienības valodās, abonements ir pieejams 22 valodās. Tajā ir L sērija ("Tiesību akti") un C sērija ("Paziņojumi un informācija").

Katrai valodas versijai nepieciešams atsevišķs abonements.

Saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 920/2005, kas publicēta 2005. gada 18. jūnija *Oficiālajā Vēstnesī* L 156, Eiropas Savienības iestādes uz zināmu laiku nesaista pienākums visus tiesību aktus sagatavot īru valodā un tos publicēt šajā valodā. Tādēļ *Oficiālā Vēstneša* izdevumus īru valodā var iegādāties atsevišķi.

Oficiālā Vēstneša pielikumu (S sērija – "Publiskā iepirkuma līgumu konkursi") var abonēt 23 oficiālo valodu versijās vienā daudzvalodu CD-ROM formātā.

Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša abonentiem ir tiesības saņemt dažādus *Oficiālā Vēstneša* pielikumus bez papildu samaksas. Abonentus informē par pielikumiem ar *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* iekļautiem paziņojumiem lasītājiem.

Pārdošana un abonementi

Publikāciju biroja maksas izdevumi ir pieejami pie mūsu komerciālajiem izplatītājiem. To saraksts ir pieejams šādā tīmekļa vietnē:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_lv.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) piedāvā tiešu bezmaksas piekļuvi Eiropas Savienības tiesību aktiem. Šajā vietnē iespējams iepazīties ar *Eiropas Savienības Oficiālo Vēstnesi*, un tajā ir iekļauti arī līgumi, tiesību akti, tiesu prakse un sagatavošanā esošie tiesību akti.

Lai uzzinātu vairāk par Eiropas Savienību, skatīt: <http://europa.eu>

